de twaalfde planeet

ZECHARIA SITCHIN

DE TWAALFDE PLANEET

Wanneer, waar en hoe

de astronauten
van een andere planeet
naar de aarde kwamen
en de homo sapiens
schiepen

mirananda

Oorspronkelijke titel:
THE TWELFTH PLANET

Geautoriseerde bewerking:
CAROLUS VERHULST

ISBN 90 6271 590 .7
© 1976 Zecharia Sitchin
© 1980 Nederlandse editie Mirananda uitgevers B.V.
(Carolus Verhulst), Zijdeweg 5a, Wassenaar
Uit deze uitgave mag uitsluitend iets worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook, na voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

INHOUD

Aantekening van de schrijver		6
Proloog: Genesis		7
1	Het Eindeloze Begin	10
2	De Plotselinge Beschaving	18
3	Goden van Hemel en Aarde	48
4	Sumerië: Land van de Goden	69
5	De Nefilm: de mensen van de vurige raketten	93
6	De Twaalfde Planeet	122
7	Het Epos van de Schepping	143
8	Het Koningschap van de Hemel	166
9	De Landing op de Planeet Aarde	181
10	De Steden van de Goden	200
11	De Muiterij van de Anoennaki	221
12	De Schepping van de Mens	237
13	Het Einde van alle Vlees	256
14	Toen de Goden van de aarde wegvluchtten	276
15	Het Koningschap op Aarde	297
Bronnen		306
Index		

AANTEKENING
VAN DE SCHRIJVER

De voornaamste bron van de bijbelse aanhalingen in *De Twaalfde Planeet* is het Oude Testament in de oorspronkelijke Hebreeuwse tekst. De lezer moet wel bedenken dat alle geraadpleegde vertalingen niet meer zijn dan dat: vertalingen of interpretaties. Uiteindelijk is de originele Hebreeuwse gezaghebbend.

In de definitieve versie van *De Twaalfde Planeet* heb ik de beschikbare vertalingen met elkaar vergeleken, en met de Hebreeuwse bron en met overeenkomstige Sumerische en Akkadische teksten/verhalen, om zodoende te komen tot wat naar mijn mening de meest juiste versie is.

Het weergeven van de Soemerische, Assyrische, Babylonische en Hethitische teksten heeft een grote groep geleerden meer dan een eeuw lang bezig gehouden. De ontcijfering van schrift en taal leidde tot het transcriberen en tenslotte het vertalen. In vele gevallen was het enkel mogelijk een keus te maken uit verschillende vertalingen of interpretaties door ze te toetsen aan veel oudere overzettingen. In andere gevallen kon een later inzicht van een hedendaagse geleerde nieuw licht werpen op een oudere vertaling.

Aan het slot van het boek vindt de lezer een bronvermelding van de oudste tot de nieuwste publicaties over de in het Nabije Oosten gevonden teksten, en van die publicaties, waarin waardevolle bijdragen van deskundigen voorkomen die tot een beter verstaan van deze teksten kunnen dienen.

Z. Sitchin

Proloog: GENESIS

•

Dit boek beschrijft de dramatische geschiedenis, hoe astronauten op een vreemde planeet geland zijn. Men heeft me gevraagd of het een science-fiction verhaal is. Dat is niet het geval: de beschreven gebeurtenissen hebben werkelijk plaatsgevonden. Het boek wijst weliswaar naar de toekomst, maar behandelt het verleden. En de 'vreemde planeet' is onze eigen aarde.

Sinds onze astronauten op de maan geland zijn en onze onbemande ruimteschepen de uiterste planeten onderzocht hebben, kunnen we ons voorstellen dat de mensheid op een dag een andere planeet koloniseren zal.

Maar kan men nog altijd niet geloven, dat het omgekeerde al eens plaatsgevonden heeft – dat eens in een verre oudheid astronauten op aarde neergedaald zijn?

In de laatste jaren hebben enkele populaire schrijvers zich beziggehouden met de vraag, of oeroude bouwwerken zoals de Egyptische pyramiden en de reusachtige steensculpturen misschien niet door astronauten uit vroeger tijden gebouwd en opgericht konden zijn. Dat is een fascinerende *speculatie*, maar geen van hen vermocht een sluitend antwoord te geven. Er bleven veel vragen open:
Wanneer kwamen ze?
Waarom kwamen ze?
Hoe kwamen ze?
Wat deden ze hier tijdens hun verblijf?
En de voornaamste: *waar* kwamen ze *vandaan*?

De grondslagen van het boek dat u thans gaat lezen en het daarin besloten veelomvattende scenario van de oergeschiedenis vond ik al in mijn jeugd, toen ik op school het Oude Testament in het oorspronkelijke hebreeuws las. Daar zette me een uitspraak in het zesde hoofdstuk van Genesis aan het denken: nl. die over de 'zonen der goden', die de dochters der mensen tot vrouw genomen hadden. In de bijbel heten *ze Nefilim*, en dat betekent letterlijk 'zij die op de aarde neergeworpen werden', en niet 'reuzen' of 'tyrannen' zoals er in de vertalingen staat.

Toen ik later de talen, de geschiedenis en de archeologie van het oude Nabije Oosten bestudeerde, werden de *Nefilim* een obsessie.

Archeologische vondsten en de ontcijfering van oeroude epische sagen bevestigden in toenemende mate de juistheid van de bijbel als historisch document. Lag het dan niet voor de hand om haar woorden ook te laten gelden voor de *Nefilim?*

Zo zette ik me ertoe z'n dertig jaar geleden om in de schriftelijke nalatenschap van het oude Nabije Oosten te zoeken naar de *antwoorden* op de hierboven gestelde vragen. Daartoe mocht ik de oeroude epen niet als mythen behandelen, maar bekijken als weergave van feiten, die weliswaar door de tijd, herschrijving, bewerking en vertaling verbogen waren, maar in hun kern de juiste oergeschiedenis schilderden: nl. de komst van de bewoners van een andere planeet op de aarde, het doel van hun komst, hun eerste nederzettingen op aarde, hun prestaties en rivaliteiten, hun door liefde en haat ingegeven onderlinge betrekkingen, het geheim van hun 'onsterfelijkheid'. En wat voor ons van het grootste belang is: de keten van gebeurtenissen, die door genetische manipulatie leidde tot de schepping van de 'homo sapiens' en de daarop volgende ingewikkelde betrekkingen tussen 'goden' en mensen. Daardoor kwamen ook de bijvelvertalingen over de Hof van Eden, de zondvloed, de torenbouw van Babel enz. tot leven. Bovendien vond ik in de oude geschriften een uitgebreide, astronomische kennis, die het weten van de huidige astronomen ver te boven gaat. Op de vraag: 'Vanwaar?' geven deze teksten een duidelijk antwoord:
Van een andere planeet in ons zonnestelsel!

Om redenen, die in dit boek duidelijk gemaakt worden, heb ik deze *planeet der goden* de naam van 'Twaalfde Planeet' gegeven, en ik bewijs op wetenschappelijke gronden, dat hij werkelijk deel uitmaakt van ons zonnestelsel – in oeroude tijden bekend en vereerd, maar ons *onbekend*.

Andere schrijvers, die over oude astronauten of aard-bezoekers nagedacht hebben, zijn van mening, dat die buitenaardse bezoekers uit een onbekend stelsel afkomstig zijn, dat lichtjaren van ons verwijderd ligt. Dat is een ongevaarlijke ontwijking van het probleem, want wie kan zodanige uit de lucht gegrepen verklaringen bewijzen of bestrijden?

Ik echter beweer zonder meer dat er *nog een planeet* in ons zonnestelsel aanwezig is. Toen dit boek in 1977 in het Engels verscheen, waren allen tegen me. Als bewijs voor mijn revolutionaire conclusies kon ik mij alleen op Soemerische en Babylonische teksten en tekeningen beroepen, alsmede op de verhalen van het Oude Testament.

Met een wat lichter hart bied ik thans de Nederlandse bewerking aan. Want in de loop van de laatste maanden *zijn de astronomen tot de conclusie gekomen dat er hoogstwaarschijnlijk inderdaad nog een grote planeet in ons zonnestelsel aanwezig is* – ver voorbij Pluto, precies zoals mijn uiteenzetting op grond van oeroude bewijzen aangeven. Misschien krijg ik dus toch nog gelijk...

Deze belangrijke ontwikkeling zette zich in toen astronomen

van het Marine-observatorium in Washington in juli 1978 beweerden dat Pluto veel kleiner is dan tot nu toe werd aangenomen, omdat hij een maan heeft. Pluto kan dus niet langer gezien worden als de enige veroorzaker van onregelmatigheden in de omgeving van Neptunus.

Natuurlijk maakte ik de marine-astronomen opmerkzaam op de Soemerische bewijzen, die in dit boek neergelegd zijn. Ze meenden dat de aanwezigheid van een grotere planeet de verklaring zou kunnen zijn.

Enkele weken geleden werd mij meegedeeld, dat deze mogelijkheid zo ernstig genomen werd, dat men nu *een zoeken naar zo'n planeet* begonnen was – naar 'mijn' Twaalfde Planeet! M.a.w. gezaghebbende astronomen hebben ingezien dat de Soemeriërs 6000 jaar geleden meer wisten dan wij nu...

Als mijn conclusies over de twaalfde planeet waar blijken dan moeten ook al mijn verdere gevolgtrekkingen als een verklarend voorhistorisch scenario dat zijn.

In het verleden heeft de mensheid de terugkeer van de twaalfde planeet naar de nabijheid van de aarde als een ontmoeting met de vertegenwoordigers van het hemelse koningschap tegemoet gezien.

We kunnen dus nu, naar ik meen, het opnieuw ontdekken van deze planeet in de naaste toekomst met vreugde tegemoetzien. Dan zullen we inzien, dat de mens niet alleen is.

New York, juli 1979 *Z. Sitchin*

1

HET EINDELOZE BEGIN

Onder het bewijsmateriaal dat wij bijeengebracht hebben om onze conclusies te schragen neemt de mens zelf de voornaamste plaats in... Op velerlei wijze is de moderne mens – de *homo sapiens* – een vreemdeling op aarde.

Sinds Charles Darwin de geleerden en theologen van zijn tijd in opschudding bracht met zijn evolutie-theorie, is het leven op aarde nagegaan vanaf de mens en de primaten, de zoogdieren en de gewervelde dieren, en nog verder terug door steeds lagere levensvormen tot op het punt, miljoenen jaren geleden, waarop het leven geacht werd te zijn ontstaan.

Maar toen zij tot dit begin waren doorgedrongen en de mogelijkheden begonnen te bekijken van leven elders in ons zonnestelsel en daarbuiten, ontstond er onder de geleerden een uitgesproken onbehagen over het leven op aarde.

Op een of andere wijze behoort het hier niet. Als het door een reeks spontane chemische reacties ontstond, waarom heeft het leven op aarde dan maar één enkele bron, en geen menigte van toevallige bronnen? En waarom bevat alle levende stof op aarde te weinig van de veel voorkomende chemische elementen op aarde, en te veel van die welke op onze planeet maar schaars aanwezig zijn?

Werd het leven dan van elders op aarde geïmporteerd? 's Mensen plaats in de evolutionaire keten heeft de puzzel nog ingewikkelder gemaakt. Door het vinden van een gebroken schedel hier, een kaak daar, geloofden de geleerden eerst dat de mens zo'n 500.000 jaar geleden in Azië ontstond. Maar naarmate oudere fossielen werden gevonden, bleek het dat de molens der evolutie veel langzamer malen. De aapachtige voorouders van de mens worden nu op een ontstellende 25.000.000 jaren geleden gedateerd. Ontdekkingen in Oost-Afrika onthullen een overgang naar mensachtige apen (homoniden) ongeveer 14.000.000 jaar geleden. En eerst ongeveer 11.000.000 jaren later verscheen daar de eerste aap-mens die de classificatie *homo* waardig was...

Het eerste wezen dat waarlijk op een mens geleek – de *Recente Australopithecus* bestond in dezelfde streken van Afrika een 2.000.000 jaar geleden. Maar er waren nog een miljoen jaar nodig

om *homo erectus* voort te brengen. Tenslotte verscheen na nog een 900.000 jaar een primitieve mens in Europa — Neanderthalers genoemd naar de streek waar zijn overblijfselen het eerst gevonden werden.

Ondanks een afstand van meer dan 2.000.000 jaar tussen de *Recente Australopithecus* en de *Neanderthaler*, waren de werktuigen van deze twee groepen – scherpe stenen – nagenoeg gelijk.

En dan verschijnt er plotseling en onverklaarbaar, een 35.000 jaar geleden als het ware uit het niets, een nieuw mensentras – *homo sapiens* — dat de Neanderthaler van de aarde wegvaagde. Deze moderne mensen — Cro Magnon geheten — leken zoveel op ons, dat ze, evenals wij in moderne kleding gestoken, niet op zouden vallen in de menigte van een Europese of Amerikaanse stad. Naar de prachtige kunst die zij in grotten schiepen, werden zij eerst 'hol-bewoners' genoemd. In feite trokken zij vrij over de aarde, omdat zij wisten hoe ze schuilplaatsen en huizen van stenen en dierenhuiden moesten bouwen waar ze maar heengingen.

Miljoenen jaren hadden de werktuigen uitsluitend bestaan uit bruikbare stenen. De Cro-Magnon-mens maakte echter gespecialiseerde werktuigen en wapens uit hout en been. Hij was niet langer een 'naakte aap', want hij gebruikte dierenvellen als kleding. Zijn maatschappij was georganiseerd; hij leefde in stammen met een patriarchale hegemonie. Zijn grottekeningen spraken van kunstenaarschap en diepte van gevoel; zijn tekeningen en sculpturen getuigden van een andere vorm van 'godsdienst', klaarblijkelijk een verering van een moedergodin, die soms uitgebeeld werd met het teken van de maansikkel. Hij begroef zijn doden, en moet dus een filosofie gehad hebben over leven, dood en misschien zelfs over een leven na de dood.

Hoe geheimzinnig en onverklaarbaar ook de verschijning van de Cro-Magnon-mens was, het raadsel wordt nog gecompliceerder. Want toen de andere overblijfselen van een moderne mens werden ontdekt (zoals bijv. in Swanscombe, Steinheim en Montmaria) werd het duidelijk dat de Cro-Magnon-mens afstamde van een nog vroegere *homo sapiens* ('denkende mens') die ongeveer 250.000 jaar voor de Cro-Magnon-mens leefde in West-Azie en Noord-Afrika.

De verschijning van de moderne mens slechts 700.000 na *homo-erectus* en een 200.000 jaar voor de Neanderthaler is volslagen onwaarschijnlijk. Het is eveneens duidelijk, dat de *homo-sapiens* een zodanige grote afwijking van het langzame evolutieproces is, dat veel van onze eigenschappen, zoals b.v. het spraakvermogen in geen enkel verband staan met de vroegere primaten.

Een vooraanstaande autoriteit op dit gebied, Prof. Theodosius Dobzhansky[1] verbaasde zich speciaal over het feit, dat deze ontwikkeling plaats vond in een periode, waarin de aarde een ijstijdperk doormaakte, een zeer ongunstige tijd voor een evolutionaire vooruitgang. Terwijl hij erop wijst dat de *homo sapiens* enkele van de eigenaardigheden van daarvoor bekende typen

1

volkomen mist, en enkele andere bezit die nooit daarvoor bestonden, besluit hij: 'De moderne mens vertoont veel fossiele overeenkomstige verwanten, maar geen voorgangers; de afstamming van de *homo sapiens* wordt dus een raadsel!'

Hoe dan verschenen de voorouders van de moderne mens een 300.000 jaar geleden – inplaats van 2.000.000 of 3.000.000 jaren in de toekomst volgens een normale verdere evolutionaire ontwikkeling? Werden we van elders naar de aarde geïmporteerd, of werden wij, zoals het Oude Testament en andere bronnen verklaren door de goden geschapen?

We weten nu waar de beschaving begon en hoe zij zich ontwikkelde nadat zij begonnen was. De onbeantwoorde vraag is *waarom* – *waarom* ontstond de beschaving eigenlijk? Want zoals de meeste geleerden nu vol frustratie toegeven, zou volgens alle gegevens de mens nog geen beschaving moeten hebben. Er bestaat geen enkele reden waarom wij beschaafder zouden zijn dan de primitieve stammen uit de oerwouden van de Amazone, of de ontoegankelijke streken van Nieuw-Guinea.

Maar deze wilden, zo wordt ons verteld leven nog als in de Steentijd, omdat ze geïsoleerd waren geweest. Maar geïsoleerd van wat? Als zij op dezelfde aarde als wij leefden, waarom hebben zij dan niet uit zichzelf dezelfde kennis van wetenschappen en techniek verworven als wij klaarblijkelijk hebben gedaan?

De werkelijke puzzel is echter niet de achterlijkheid der wilden, maar onze voorlijkheid; want er wordt nu erkend dat in de normale loop der evolutie de mens nog steeds een wilde zou zijn en niet een individu als wij. De mens had 2.000.000 jaar nodig om zijn werktuigen te verbeteren, vanaf het gebruik van stenen zoals hij ze vond tot aan het besef dat hij ze zo kon bewerken en vormen dat zij beter aan zijn doeleinden beantwoordden. Waarom dan niet een 2.000.000 jaar meer om het gebruik van andere materialen te leren, en nog eens 10.000.000 jaar om wiskunde, werktuigkunde en sterrenkunde onder de knie te krijgen? Toch kunnen wij, minder dan 50.000 jaar van de Neanderthaler verwijderd, astronauten naar de maan sturen.

De voor-de-hand-liggende vraag is dus deze: Verwierven wij en onze voorouders uit het Middellandse-Zee-gebied werkelijk zelf deze vergevorderde beschaving?

Hoewel de Cro-Magnon-mens geen wolkenkrabbers bouwde, noch metalen gebruikte, was zijn beschaving een zeer plotselinge en revolutionaire. Zijn beweeglijkheid, zijn vermogen om schuilplaatsen te bouwen, zijn verlangen zichzelf te kleden, zijn gereedschappen, zijn kunst – waren alle een plotselinge, hoge beschaving, die een eindeloos begin van menselijke cultuur afbraken, dat zich over miljoenen jaren uitstrekte en zich pijnlijk langzaam voortbewoog.

Hoewel onze geleerden de verschijning van de *homo-sapiens* en de beschaving van de Cro-Magnon-mens niet kunnen verklaren, bestaat er heden ten dage geen twijfel omtrent haar plaats van

oorsprong, n.l. het Nabije Oosten! De hooglanden en bergketens die zich in een halve boog uitstrekken van het Zagros-gebergte in het oosten (waar het huidige Iran en Irak aan elkaar grenzen) door de Ararat- en Taurus-ketens in het noorden, en dan west- en zuidwaarts naar de heuvellanden van Syrië, Libanon en Israel zijn vol holen, waarin het bewijs van het leven van de prehistorische maar moderne mens bewaard is gebleven (fig.2).

Een van deze holen, Sjanidar, bewaarde een duidelijke bewijsstaving van menselijke bewoning in de periode van 100.000 tot 13.000 jaar geleden. Verrassenderwijze toont dit bewijs aan dat de menselijke cultuur eer terugliep dan vooruitging in deze millennia. En vanaf 27.000 vC. tot 11.000 vC. bereikte de teruglopende en afnemende bevolking het punt van een bijna volslagen afwezigheid van bewoning.

En toen 11.000 vC. verscheen de 'denkende mens' met nieuwe kracht en op een onverklaarbaar hoger cultureel niveau.

•

2

Gedurende de vele miljoenen jaren van zijn eindeloos begin, was de mens een kind van de natuur; hij hield zich in leven met plantaardig voedsel dat in het wild groeide, joeg op wilde dieren, ving wilde vogels en vissen. Maar plotseling, ca. 11.000 vC, zonder enige aanwijsbare reden, en zonder een daarvoor bekende periode van geleidelijke voorbereiding – werd de mens landbouwer.

In een samenvatting van het werk van vele voortreffelijke deskundigen over dit onderwerp, kwamen R.J. Braidwood en B. Howe[3] tot de conclusie dat genetische studies de archeologische vondsten bevestigen en er geen twijfel over laten bestaan dat de landbouw precies daar begon waar de 'denkende mens' reeds vroeger met zijn eerste beschaving was verschenen in het Nabije Oosten.

Er bestaat heden geen twijfel aan dat de landbouw zich over de gehele wereld verspreidde vanuit die halve boog van bergen en hooglanden in het Nabije Oosten.

Door het gebruik van verfijnde metings-methoden en plantengenetica zijn geleerden uit vele takken van wetenschap eensgezind in hun oordeel, dat het eerste landbouw-experiment van de mens het verbouwen van tarwe en gerst was, waarschijnlijk door veredeling van een soort wilde spelt. Aannemend dat de mens op een of andere manier zichzelf geleidelijk leerde, hoe hij een wilde plant moest veredelen, laten groeien en verbouwen, bleef het de geleerden een raadsel dat een zo grote hoeveelheid andere planten en granen, onmisbaar voor het voortbestaan en de vooruitgang van de mens, uit het Nabije Oosten bleef komen. Dit waren in snelle opeenvolging gierst en rogge, wat de eetbare granen betreft, vlas dat vezels en eetbare olie opleverde, en een verscheidenheid van vrucht-dragende struiken en bomen.

Stuk voor stuk waren al deze planten reeds enkele duizenden jaren 'veredeld' in het Nabije Oosten, voordat zij Europa bereikten. Het was alsof daar in het Nabije Oosten een soort genetisch-botanisch laboratorium bestond, geleid door een ongeziene hand, dat telkens weer een nieuwe veredelde plant afleverde.

De geleerden die de oorsprong van de wijndruif bestudeerd hebben kwamen tot de slotsom, dat de verbouw ervan begon in de bergen rond het noorden van Mesopotamië en in Syrië en Palestina. Geen wonder. Het oude Testament vertelt ons dat Noach 'een wijngaard plantte' (en zelfs de wijn daarvan dronk) nadat zijn ark op de Ararat terecht gekomen was, toen de wateren van de zondvloed zich terugtrokken. De bijbel plaatst dus evenals de geleerden het begin van de wijncultuur in de bergen van noord-Mesopotamië.

Appels, peren, olijven, vijgen, amandelen, pistaches, walnoten — kwamen alle oorspronkelijk uit het Nabije Oosten en verspreidden zich vandaar over Europa en andere delen van de wereld. We kunnen niet nalaten in herinnering te brengen dat het Oude Testament onze geleerden enkele duizenden jaren voor was in het identificeren van hetzelfde gebied als 's werelds eerste boomgaard: 'Voorts plantte God een hof in Eden, in het oosten... Ook deed God allerlei geboomte uit de aardbodem opschieten, begeerlijk om te zien en goed om van te eten.'

De algemene ligging van 'Eden' was de bijbelse geslachten zeker bekend. Ze lag 'in het oosten' - ten oosten van het land Israël. Het was een land dat bevloeid werd door vier grote rivieren, waarvan er twee Tigris en Eufraat genoemd werden. Er kan geen

twijfel aan bestaan dat het boek Genesis de eerste boomgaard plaatste in Mesopotamië. De bijbel en de wetenschap zijn het daarover volkomen eens.
Als men het scheppingsverhaal in de Hebreeuwse oertekst leest, en niet als een theologische, maar als een wetenschappelijke tekst stelt men vast dat deze ook het proces van de planten-veredeling beschrijft. De wetenschap zegt ons dat het proces als volgt verliep van wilde grassen naar wilde tarwe en dan naar gekweekte tarwe, en dat daarop de vruchtdragende struiken en bomen volgen. Dit proces wordt in het eerste hoofdstuk van het scheppingsverhaal geschilderd.
En God sprak:
Dat de aarde grassen voortbrenge
zaadgevende gewassen
vruchtbomen die velerlei vruchten dragen,
welke zaad bevatten.
En het was zo.
De aarde bracht grassen voort;
zaadgevend gewas,
en bomen die vruchten dragen,
welke zaad bevatten.

Het boek Genesis vertelt ons verder dat de mens, verdreven uit de boomgaard van Eden, hard moest werken om zijn voedsel te kweken. 'In het zweet uws aanschijns zult ge uw brood eten', zei de Heer tot Adam. Het was daarna dat 'Abel schaapherder werd, en Kaïn landbouwer.' De mens, zo vertelt ons de bijbel, werd spoedig een schaapherder, nadat hij eerst landbouwer geworden was.

De geleerden zijn het nu volkomen eens met deze bijbelse volgorde der gebeurtenissen. F.E. Zeuner[3] benadrukt dat de mens niet tot domesticatie overgegaan kon zijn, voordat hij het stadium van leven in sociale eenheden van enige omvang bereikt had! Zulke gevestigde gemeenschappen, een eerste vereiste voor de domesticatie van dieren, volgde op de overgang tot landbouw.

Het eerste dier dat getemd werd was de hond, en niet noodzakelijk als de beste vriend van de mens, maar ook voor voedsel. Dit gebeurde, naar aangenomen wordt, omstreeks 9500 vC. De eerste skeletten van honden zijn gevonden in Iran, Irak en Israël.

Schapen werden omstreeks dezelfde tijd huisdieren, de Sjinidargrot bevat overblijfselen van schapen van ca. 9.000 vC en zij tonen aan dat een groot deel van de lammeren elk jaar gedood werd voor voedsel en huiden. De geiten die ook melk gaven volgden spoedig; en varkens, gehoornd en ongehoornd vee kwamen spoedig daarna.
De domesticatie van deze dieren begon in het Nabije Oosten.

De plotselinge verandering in de loop der menselijke gebeurtenissen die ca. 11.000 vC in het Nabije Oosten plaatsvond (en een twee duizend jaar later in Europa) heeft de geleerden ertoe gebracht die tijd aan te geven als het duidelijke einde van de

Oude Steentijd (het paleolithicum) en het begin van een nieuw cultuur-tijdperk de Midden-Steentijd (het mesolithicum).

De naam is enkel terecht als men alleen kijkt naar de voornaamste grondstof van de mens - die steen bleef. Zijn verblijfplaatsen in bergstreken werden nog steeds gebouwd van steen; zijn gemeenschappen werden beschermd door stenen muren, zijn eerste landbouwwerktuig — de sikkel — was gemaakt van steen. Hij vereerde en beschermde zijn doden door hun graven met stenen te bedekken en te versieren, en hij gebruikte steen voor het maken van beelden van de verheven wezens, of 'goden', wier welwillende tussenkomst hij probeerde te verwerven. Een van die beelden, gevonden in Noord-Israël en gedateerd in het negende millenium vC. toont het bewerkte hoofd van een 'god' met een gestreepte helm en een soort 'oogkleppen' (fig. 3).

3

In de spanne tijds van een luttele 3600 jaar — vergeleken met 'het eindeloze begin' niet meer dan een nacht — werd de mens landbouwer, en werden wilde planten en dieren veredeld dan wel getemd. Daarop volgde duidelijk een nieuw tijdperk. Onze geleerden noemen het het Nieuwe Steen-tijdperk (Neolithicum); maar de term is ten ene male ontoereikend, want de voornaamste verandering die ongeveer 7500 vC. plaats vond was het verschijnen van aardewerk.

Om redenen die onze geleerden nog steeds ontgaan — maar die duidelijk zullen worden gemaakt naarmate wij ons verhaal van de prehistorische gebeurtenissen ontwikkelen — werd 's mensen opmars beperkt, althans wat de eerste millennia na 11.000 vC. betreft, tot de hooglanden van het Nabije Oosten. De ontdekking

van de vele doeleinden, waartoe klei gebruikt kon worden, hing samen met de afdaling van de mens uit zijn bergverblijven naar de lagere, met modder gevulde dalen.

Omstreeks het zevende millenium vC. wemelde de beschaving in het noord-oostelijk deel van het Nabije Oosten van klei- of aardewerk-culturen, die een groot aantal gebruiksvoorwerpen, ornamenten en beeldjes voortbrachten. Tegen 5.000 vC. produceerde het Nabije Oosten voorwerpen van klei en aardewerk van grote kwaliteit en naar fantastische ontwerpen.

Maar opnieuw vertraagde de ontwikkeling en omstreeks 4500 vC. duidt het archeologische getuigenis op een alles-omvattende teruggang. Het aardewerk werd eenvoudiger. Stenen gebruiksvoorwerpen – een overblijfsel uit de steentijdperk – gingen opnieuw overheersen. Bewoonde nederzettingen leveren veel minder overblijfselen op. Sommige daarvan, centra van de aardewerk- en kleiindustrieën, werden verlaten, en het maken van voorwerpen uit klei verdween. 'Er trad een algemene verarming van de cultuur op', volgens James Melaart[4] ; enkele nederzettingen dragen heel duidelijk de kenmerken van 'de nieuwe door armoede getroffen fase'. De mens en zijn cultuur waren duidelijk in verval.

Toen was – plotseling, onverwacht, onverklaarbaar – het Nabije Oosten getuige van de opbloei van de grootst denkbare beschaving, een beschaving waarin de onze stevig geworteld is.

Een geheimzinnige hand plukte de mens opnieuw uit zijn verval en bracht hem op een nog hoger niveau van cultuur, kennis en beschaving.

2

DE PLOTSELINGE BESCHAVING

Lange tijd heeft de westerse mens gedacht, dat zijn beschaving een geschenk was van Rome en Griekenland. Maar de Griekse filosofen zelf schreven herhaaldelijk, dat zij geput hadden uit nog vroegere bronnen. Later meldden reizigers die naar Europa terugkeerden het bestaan in Egypte van indrukwekkende pyramiden en tempelsteden, half onder het zand bedolven, en bewaakt door vreemde stenen beesten, sfinxen genoemd.

Toen Napoleon in 1799 in Egypte aankwam, bracht hij geleerden mee om deze oude monumenten te bestuderen en te verklaren. Een van zijn officieren vond bij Rosetta een steen uit het jaar 196 vC., waarop een proclamatie was gebeiteld, geschreven in het oude Egyptische beeldschrift (hiëroglyphen) alsmede in twee andere schriftsoorten.

De ontcijfering van het oude Egyptische schrift en zijn taal, en de archeologische ondernemingen die erop volgden, onthulden de westerse mens dat er in Egypte een hoge beschaving had bestaan lang voor de opkomst van de Griekse beschaving. Egyptische documenten spraken over koninklijke dynastieën die ca. 3100 vC. begonnen - twee volle millenia voor het begin van de Helleense beschaving. Deze kwam tot volle bloei in de vijfde en vierde eeuw voor Christus, waaruit blijkt dat Griekenland een laatkomer was inplaats van een schepper. Lag de oorsprong van onze beschaving dan in Egypte?

Hoe die conclusie ook voor de hand scheen te liggen, ze werd door de feiten weerlegd. De Griekse geleerden beschreven bezoeken aan Egypte, maar de oude bronnen van kennis waarover ze spraken stamden van elders. De Voor-helleense culturen van de Egeïsche Zee — de Minoïsche van het eiland Kreta en de Myceense van het Griekse vasteland — leverden het bewijs dat de cultuur van het Nabije Oosten, en niet van Egypte, was overgenomen. Syrië en Anatolië, niet Egypte, waren de voornaamste wegen, waarlangs een vroegere beschaving ter beschikking van de Grieken kwam.

Daar de geleerden opmerkten dat de Dorische invasie in Griekenland en de Israëlietische in Kanaän volgend op de uittocht uit Egypte ongeveer in dezelfde tijd plaats vonden (ca. de 13e eeuw vC) werden ze gefascineerd door de ontdekking van een

groeiend aantal overeenkomsten tussen de Semietische en de Helleense beschavingen. Prof. Cyrus H. Gordon[5] opende een nieuw veld van studie, doordat hij aantoonde dat een Vroegminoïsch schrift, lineair-A genoemd, een Semietische taal voorstelde. Hij concludeerde dat 'het patroon (afgezien van de inhoud) van de Hebreeuwse en Minoïsche beschavingen in hoge mate hetzelfde is', en wees erop dat de naam van het eiland Kreta (in het Minoïsch *Ke-re-ta*) hetzelfde was als het Hebreeuwse woord *Ke-re-et* (ommuurde stad) en een tegenhanger had in een Semietisch verhaal over een koning Keret.

Zelfs het Helleense alfabet, waarvan het Latijnse en ook ons alfabet afgeleid zijn, kwam uit het Nabije Oosten. De oude Griekse geschiedschrijvers zelf schreven dat een Foeniciër, Kadmus ('oude') geheten, hen het alfabet bracht, met een zelfde aantal letters, en in dezelfde volgorde als het Hebreeuwse; het was het enige Griekse alfabet in de tijd van de Trojaanse oorlog. Het aantal letters werd opgevoerd tot 26 door de dichter Simonides van Keos in de 5e eeuw vC.

Dat het Griekse en Latijnse schrift, en dus de gehele grondslag van onze westerse cultuur, overgenomen werden van het Nabije Oosten, kan gemakkelijk aangetoond worden door een vergelijking van de volgorde, de namen, de tekens en zelfs de getalswaarden van het oorspronkelijke Nabij-oosterse alfabet met het veel latere oude Griekse en het jongere Latijnse. (fig.4)

De geleerden waren zich natuurlijk bewust van de Griekse contacten met het Nabije Oosten in het eerste millennium vC, dat zijn hoogtepunt vond in de nederlaag van de Perzen tegen Alexander de Macedoniër in 331 vC. Griekse documenten bevatten heel veel informatie over deze Perzen en hun landen (die ongeveer het huidige Iran omvatten). Op grond van de namen van hun koningen – Cyrus, Darius, Xerxes – en de namen van hun godheden, die blijken te behoren tot de Indo-Europese taal-stam, kwamen de geleerden tot de slotsom dat zij deel uitmaakten van het Arische volk, dat tegen het einde van het tweede millennium vC ergens vanuit de streek om de Kaspische Zee opdook en zich naar het westen over Klein-Azië verspreidde en oostwaarts naar Indië, en zuidwaarts naar wat het Oude Testament 'het land van Meden en Perzen' noemde.

Toch was het alles niet zo eenvoudig. Ondanks de veronderstelde afkomst van deze indringers uit den vreemde, behandelde het Oude Testament ze als een integrerend deel der bijbelse gebeurtenissen. Cyrus, bijvoorbeeld, werd beschouwd als een 'gezalfde van Jahwe' – een zeer ongebruikelijke verwantschap tussen de Hebreeuwse God en een niet-Hebreeuwse. Volgens het bijbelboek Ezra erkende Cyrus als zijn zending de herbouw van de tempel in Jeruzalem, en beweerde dat hij handelde op bevel van Jahwe, die hij de 'God des hemels' noemde.

Cyrus en de andere koningen uit zijn dynastie noemden zichzelf Achaemenieden – naar de titel die door de stichter van de dynas-

Hebreeuws	Cananite Phoenician	Oudgrieks	Later Grieks	Grieks	Latijn
Aleph	𐤀 𐤀	Α	Α	Alpha	A
Beth	𐤁 𐤁	Β 𐌁	Β	Beta	B
Gimel	𐤂	𐌂	Γ	Gamma	C G
Daleth	𐤃 𐤃	Δ	Δ	Delta	D
He	𐤄 𐤄	𐌄	Ε	E(psilon)	E
Vau	𐤅	𐌅	Υ	Vau	F V
Zayin	𐤆 𐤆	𐌉	𐌉	Zeta	
Heth(1)	𐤇 𐤇	𐌇	𐌇	(H)eta	H
Teth	⊗	⊗	⊗	Theta	
Yod	𐤉	𐌉	Ι	Iota	I
Khaph	𐤊 𐤊	𐌊	Κ	Kappa	
Lamed	𐤋 𐤋	𐌋	Λ	Lambda	L
Mem	𐤌 𐤌	𐌌	Μ	Mu	M
Nun	𐤍 𐤍	𐌍	Ν	Nu	N
Samekh	𐤎 𐤎	𐌎	𐌎	Xi	X
Ayin	𐤏 𐤏	Ο	Ο	O(micron)	O
Pe	𐤐	𐌐	Π	Pi	P
Sade(2)	𐤑 𐤑	Μ	Μ	San	
Koph	𐤒 𐤒	Φ	Ϙ	Koppa	Q
Resh	𐤓	𐌓	Ρ	Rho	R
Shin	𐤔	Σ	Σ	Sigma	S
Tav	𐤕	Τ	Τ	Tau	T

(1) en (2) uit bovenstaande lijst worden resp. uitgespoken als ch in lach, ts in de Soemerische en Semietische talen.

tie was aangenomen, namelijk Hacham-Anisj. Dit was geen Arische maar een volkomen Semietische titel, die 'wijze man' betekende. Over het algemeen verzuimden de geleerden de vele aanwijzingen te volgen die leiden konden naar overeenkomsten tussen de Hebreeuwse God Jahwe en de godheid der Achaemenieden, 'de Wijze Heer' genoemd, die ze uitbeelden als zwevend door de lucht in een gevleugelde bol, zoals blijkt uit het koninklijke zegel van Darius (fig. 5).

5

Het staat nu vast dat de culturele, religieuze en historische wortels van deze Oude Perzen teruggaan tot de vroegere keizerrijken van Babylon en Assyrië, waarvan de omvang en ondergang in het Oude Testament vermeld worden. De symbolen die het schrift vormen, dat op de Achaemeniedische monumenten en zegels voorkomt, werden eerst aangezien voor decoratieve tekeningen. Engelbert Kampfer, die Persepolis, de oude Perzische hoofdstad, in 1686 bezocht, beschreef de tekens als 'wigvormige' inkervingen, en dit schrift is sindsdien onder deze naam bekend.

Toen men de Achemeniedische inscripties begon te ontcijferen, werd het duidelijk dat ze in hetzelfde schrift gesteld waren als de inscripties die gevonden werden op de oude artefakten en tafeltjes in Mesopotamië, de vlakten en hooglanden die tussen Eufraat en Tigris liggen. Geïntrigeerd door de verspreid liggende vondsten, ging Paul Emile Botta in 1843 op weg om de eerste grote, doelbewuste opgraving te leiden. Hij zocht een vindplaats uit in Noord-Mesopotamië, in de nabijheid van het huidige Mosoel, thans Khorsabad geheten. Botta kon al heel spoedig vaststellen dat de wigvormige inscripties de plek Dir Sjarroekin noemden. Het waren Semietische inscripties, in een zuster-taal van het Hebreeuws, en de naam betekende 'ommuurde stad van de rechtvaardige koning'. Onze leerboeken noemen deze koning Sargon II.

Deze hoofdstad van de Assyrische koning had in het midden een prachtig koninklijk paleis, waarvan de muren bekleed waren met gebeeldhouwde bas-reliefs, die als ze naast elkaar werden geplaatst, een lengte van bijna drie kilometer zouden beslaan. De

stad en het koninklijk erf, werden beheerst door een trappenpyramide, ziggoerat geheten, ze diende als 'trap naar de hemel' voor de goden (fig. 6)

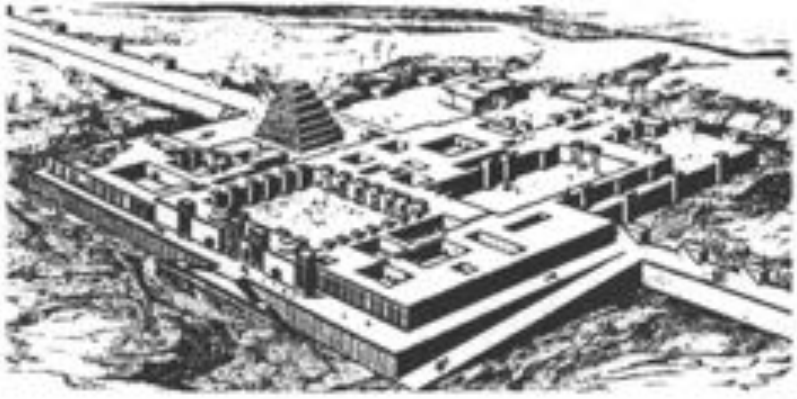

6

De indeling van de stad en de beeldhouwwerken wezen op een grootse wijze van leven. De paleizen, de tempels, de huizen, de stallen, de magazijnen, de muren, de poorten, de pilaren, de versieringen, de standbeelden, de kunstwerken, de torens, de bolwerken, de terrassen, de tuinen – werden alle voltooid in amper vijf jaar. Volgens Georges Contenau[6] stokt de verbeelding bij de potentiële kracht van een keizerrijk dat zo'n 3000 jaar geleden zoveel tot stand kon brengen in zo korte tijd.

Nu verschenen om niet te ver achter te raken bij de Fransen de Engelsen op het toneel in de persoon van Sir Austen Henry Layard, die als terrein een plek uitkoos ongeveer 16 km. van Khorsabad stroomafwaarts langs de Tiger. De inheemsen noemden haar Kunjundsjik; het bleek de hoofdstad te zijn van Assyrië – Nineve.

Bijbelse namen en gebeurtenissen kwamen tot leven. Nineve was de koninklijke hoofdstad van Assyrië onder haar laatste drie grote heersers: Sanherib, Esarhaddon en Assoerbanipal. 'In het 14e regeringsjaar van koning Hizkia rukte koning Sanherib van Assur tegen de versterkte steden van Juda op en nam ze alle in', verhaalt het Oude Testament (2 Kon. 18:13) En toen de engel van Jahwe zijn leger vernietigde brak Sanherib op, en keerde terug, en bleef in Nineve.'

De heuvel, waar Nineve was gebouwd door Sanherib en Assoerbanipal onthulde paleizen, tempels en kunstwerken, die die van Sargon verre overtroffen. Het gebied waar men veronderstelde dat de paleizen van Esarhaddon lagen, kan niet worden opgegraven, omdat daar nu een moskee staat boven het graf, waarin Jona begraven heet te zijn, de profeet die opgeslokt werd door een walvis, toen hij weigerde een boodschap van Jahwe naar Nineve te brengen.

Layard had in oude Griekse documenten gelezen dat een officier van het leger van Alexander een 'plaats met pyramieden en overblijfselen van een oude stad' had gezien, een stad die reeds in Alexanders' tijd bedolven was! Layard groef haar ook op, en het bleek Nimrud te zijn, het militaire centrum van Assyrië. Het was daar dat Salmanassar II een obelisk oprichtte om zijn militaire expedities en overwinningen te boekstaven. Nu tentoongesteld in het Britse Museum, vermeldt de lijst over de koningen, die gedwongen werden schatting te betalen, 'Jehu, de zoon van Omri, koning van Israel.'

Opnieuw bevestigen de Mesopotamische inscripties en bijbelse teksten elkaar.

Verbaasd over de toenemende bevestiging van bijbelse verhalen door archeologische vondsten, sloegen de assyriologen, zoals men deze geleerden ging noemen, het tiende hoofdstuk van het boek Genesis op. Daar werd Nimrod – 'een machtig jager bij de gratie van Jahwe' – beschreven als de stichter van alle koninkrijken van Mesopotamië.

'Oorspronkelijk lag zijn rijk in Babel, Erek, Akkad en Kalme, in Sinear; vanuit dit land trok hij naar Assur. Hij bouwde Nineve, Kalach en Ressen, tussen Nineve – de grote stad – en Kalach.'

Er lagen inderdaad heuvels, die de bewoners Kalach noemden, tussen Nineve en Nimrud. Toen ploegen onder leiding van W. Andrae tussen 1903 en 1914 het gebied gingen opgraven, ontdekten ze de ruïnes van Assur, het Assyrische religieuze centrum en zijn eerste hoofdstad. Van alle Assyrische steden, die in de bijbel genoemd worden, moet alleen Ressen nog gevonden worden. De naam betekent 'paarde-teugel'; misschien was het de plek van de koninklijke stallen van Assyrië.

Ongeveer in dezelfde tijd dat Assur werd opgegraven, voltooiden ploegen onder leiding van R. Koldewey de opgraving van Babylon, het bijbelse Babel – een geweldig complex van paleizen, tempels, hangende tuinen, en de onvermijdelijke ziggoerat. Niet lang daarna onthulden artefakten en inscripties de geschiedenis van de twee concurrerende rijken van Mesopotamië: Babylonië in het zuiden, en Assyrië in het noorden.

In opkomst en ondergang, bij strijd en samengaan, vormden ze een hoge beschaving, die bijna 1500 jaar duurde, terwijl beide ca 1900 vC opkwamen. Assur en Nineve werden ten slotte onderworpen en vernietigd door de Babyloniërs, resp. in 614 en 612 vC. Zoals voorspeld door de bijbelse profeten kwam Babylon zelf tot een roemloos einde, toen Cyrus de Achaemenied, het in 539 vC veroverde.

Hoewel ze door de eeuwen van hun historie heen rivalen waren, zou men moeilijk enige opvallende verschillen kunnen vinden op cultureel of stoffelijk gebied tussen Assyrië en Babylonië. Ook al noemde Assyrië zijn hoofdgod Assur ('de alziende') en vereerde Babylonië Marduk ('zoon van de zuivere heuvel'), toch waren hun godenwerelden praktisch gelijk.

Vele musea in de wereld tellen onder hun pronkstukken de erepoorten, gevleugelde stieren, bas-reliefs, wagens, gereedschappen, werktuigen, juwelen, standbeelden en andere voorwerpen in alle denkbare materialen die opgegraven zijn uit de tell's van Assyrië en Babylonië. Maar de grootste schatten van deze koninkrijken waren hun geschreven registraties: duizenden en duizenden inscripties in het wigvormige schrift, een verzameling van kosmologische verhalen, epische gedichten, geschiedenissen van koningen, tempelverslagen, handelsovereenkomsten, huwelijks- en scheidings-registers, sterrentabellen, astrologische voorspellingen, wiskundige formules, geografische lijsten, grammaires en woordenlijsten, schoolboeken en vooral teksten over de namen, stambomen, bijnamen, daden, machten en plichten van de goden.

De gemeenschappelijke taal die de culturele, historische en religieuze band tussen Assyrië en Babylonië vormde, was het Akkadisch. Het was de eerste Semietische taal, verwant aan, maar ouder dan het Hebreeuws, Arameés, Foenicisch en Kanaänietisch. Maar de Assyriërs en Babyloniërs maakten er geen aanspraak op, dat zij deze taal of dit schrift uitgevonden hadden; integendeel veel van hun tabletten droegen de aantekening dat ze gecopieerd waren naar vroegere originelen.

Wie dan ontwierp het spijkerschrift, zijn preciese grammatica en rijke woordenschat? Wie schreef de 'vroegere originelen'? En waarom noemden Assyriërs en Babyloniërs deze taal Akkadisch?

Nogmaals valt de aandacht op het boek Genesis. 'En het begin van zijn koninkrijk: Babel, Erech en Akkad.' Akkad – kon er werkelijk een koninklijke hoofdstad van die naam bestaan hebben, die aan Babylon en Nineve voorafging?

De ruïnes van Mesopotamië hebben onaanvechtbaar bewezen, dat er eens een koninkrijk met de naam van Akkad bestond, gevestigd door een veel vroegere heerser die zichzelf een *sjarroekin* (rechtvaardig heerser) noemde. In zijn inscripties verklaart hij, dat zijn rijk zich, bij de gratie van zijn god Enlil, uitstrekte van de Beneden-Zee (de Perzische Golf) tot de Boven-Zee (waarschijnlijk de Middellandse Zee). Hij beroemde zich erop dat hij 'aan de werf van Akkad schepen liet meren' uit vele verre landen.

De geleerden stonden vol ontzag. Ze waren gestoten op een Mesopotamisch rijk uit het derde millennium voor Christus. Dat was een sprong terug van een 2000 jaar van de Assyrische Sargon van Dur Sjarrukin naar de Sargon van Akkad. En toch brachten de opgravingen de literatuur en kunst, wetenschap en politiek, handel en verbindingen – een volledige beschaving – aan het licht die lang voor het optreden van Assyrië en Babylonië bestond. Bovendien bleek overduidelijk dat ze de voorgangster en de bron was van de latere Mesopotamische beschavingen; Assyrië en Babylon waren enkel takken van de Akkadische stam.

Het mysterie van een zo Vroeg-mesopotamische beschaving werd nog dieper, toen er inscripties werden gevonden die de

wapenfeiten en de stamboom van Sargon van Akkad weergaven. Ze stelden dat zijn volledige titel was 'Koning van Akkad, koning van Kisj'; zij verklaarden dat hij, voordat hij de troon besteeg, raadsman was geweest van de 'heersers van Kisj'. Had er dan – vroegen de geleerden zich af – een nog vroeger rijk bestaan, dat van Kisj, dat aan Akkad voorafging?

Opnieuw kregen de bijbelteksten een groter betekenis.

'En Koesj verwekte Nimrod. Deze was de eerste machtige heerser op aarde. Oorspronkelijk lag zijn rijk in Babel, Erech, en Akkad.'

Veel geleerden hebben zich afgevraagd of Sargon van Akkad de bijbelse Nimrod was. Als je Kisj leest voor Koesj in bovenaangehaalde bijbelverzen zou het schijnen, alsof Nimrod inderdaad voorafgegaan was door Kisj, zoals Sargon beweerde. De geleerden gingingen toen de rest van zijn inscripties letterlijk opvatten: 'Hij versloeg Uroek en slechtte haar muren ... hij was overwinnaar in zijn strijd tegen de inwoners van Ur ... hij onderwierp het gehele gebied van Lagasj tot aan de zee.'

Was het bijbelse Erech identiek aan het Uroek uit Sargon's inscripties? Toen de opgravingsplaats, die nu Warka wordt genoemd, werd blootgelegd, bleek dit het geval te zijn. En het Ur dat door Sargon werd genoemd, was geen ander dan het bijbelse Ur, de Mesopotamische geboorteplaats van Abraham.

Niet alleen stelden de archeologische ontdekkingen de bijbelverhalen in het gelijk; ook kwam vast te staan dat er in Mesopotamië koninkrijken, steden en beschavingen bestaan moesten hebben vóór het derde millennium vC. De enige vraag was: Hoe ver moest men teruggaan om het eerste beschaafde rijk te vinden?

De sleutel tot dit raadsel was nog een andere taal.

•

Geleerden realiseerden zich al spoedig dat namen niet alleen in het Hebreeuws en in het Oude Testament een betekenis hadden, maar in het gehele Nabije Oosten. Alle Akkadische, Babylonische en Assyrische namen van personen en plaatsen hadden een betekenis. Maar de namen van de heersers die aan Sargon van Akkad voorafgingen, hadden helemaal geen betekenis: de koning aan wiens hof Sargon raadsman was geweest heette Urzababa; de koning die in Erech heerste werd Loegalzagesi genoemd; enz.

In een lezing voor de Royal Asiatic Society in 1853 wees Sir Henry Rawlinson erop dat deze namen noch Semietisch noch Indo-germaans waren; inderdaad 'schenen ze te behoren tot een niet bekende groep van talen of volkeren'. Maar als namen een betekenis hadden, in welke geheimzinnige taal hadden ze dan betekenis?

Geleerden bekeken nogmaals de Akkadische inscripties. In wezen was het Akkadische spijkerschrift syllabisch: elk teken stond voor een volledige lettergreep *ab*, *ba*, *bat*, enz. Toch maakte het

SUMERISCH			NIEUWASSYRISCH			
origineel	gebruikt	archaïsch	Common	Assyrian	uitspraak	betekenis
					KI	aarde land
					KUR	berg
					LU	bediende man
					SAL MUNUS	vrouw vrouw
					SAG	hoofd
					A	water
					NAG	drank
					DU	gaan
					ḪA	vis
					GUD	os stier staak
					ŠE	gerst

7

schrift een uitgebreid gebruik van tekens die geen fonetische lettergrepen waren, maar betekenissen aanduidden als 'god', 'stad', 'land', 'leven' of 'verheven', en dergelijke. De enig mogelijke verklaring hiervan was, dat deze tekens overblijfselen waren van een vroegere schrijfmethode die beeldschrifttekens gebruikte. Het Akkadisch moest dus vooraf gegaan zijn door een andere taal die een schrijfwijze gebruikte, welke verwant was aan de Egyptische hiërogliefen.

Het bleek spoedig dat men hier te doen had met een vroegere
26 taal en niet alleen maar met een vroegere schrijfwijze. De ge-

leerden ontdekten dat Akkadische inscripties en teksten uitvoerig gebruik maakten van leenwoorden – woorden die in zijn geheel ontleend werden aan een andere taal (zoals bijv. een nederlander het Engelse woord *weekend* gebruikt). Dit gold in het bijzonder waar het ging om wetenschappelijke of technische termen, en ook als het zaken betrof die met goden en hemelen te maken hadden.

Een van de belangrijkste vondsten van Akkadische teksten trof men aan in de ruïnes van een bibliotheek die in Nineve verzameld was door Assoerbanipal; Layard en zijn collega's haalden daar 25.000 tabletten vandaan, waarvan er vele door de oude schrijvers beschreven werden als copieën van 'oude teksten'. Een groep van drie-en-twintig tabletten eindigde met de verklaring: '23ste tablet: de taal van Soemerië niet gewijzigd'. Een andere tekst droeg een raadselachtige verklaring van Assoerbanipal zelf:

De god der schrijvers schonk mij de kennis van zijn kunst.
Ik ben ingewijd in de geheimen van het schrijven.
Ik kan zelfs de ingewikkelde tabletten in het Soemerisch lezen.
Ik begrijp de raadselachtige woorden in de stenen inkervingen van uit de dagen van voor de vloed.

De bewering van Assoerbanipal dat hij ingewikkelde tabletten in het 'Soemerisch' kon lezen en de woorden geschreven op tabletten uit 'de dagen van voor de vloed' maakte het mysterie nog groter. Maar in januari 1869 stelde Jules Oppert de Franse Vereniging van Penningkunde en Archeologie voor dat ze het bestaan van een Voor-Akkadische taal en volk zou erkennen. Hij wees erop dat de vroege heersers van Mesopotamië hun wettigheid proclameerden door de titel van 'koning van Soemer en Akkad' aan te nemen, en stelde voor dat dit volk de naam Soemeriërs zou krijgen en hun land 'Soemer'.

Afgezien van een verkeerde uitspraak van de naam – die zou Sjoemer moeten zijn en niet Soemer – had Oppert gelijk. Soemer was geen geheimzinnig, verafgelegen land, maar de vroege naam voor zuidelijk Mesopotamië, precies zoals het boek Genesis duidelijk had gesteld: de koninklijke steden van Babylon en Akkad en Erech lagen in 'het land Sjin-ar' (Sjinar was de bijbelse naam voor Sjoemer.)

Toen de geleerden deze conclusies hadden aanvaard, gingen de sluizen open. De Akkadische verwijzingen naar de 'oude teksten' kregen zin, en de geleerden realiseerden zich spoedig, dat tabletten vol lange kolommen met woorden in feite Akkadisch-Soemerische woordenboeken waren, in Assyrië en Babylonië samengesteld voor hun eigen studie van de eerste geschreven taal, het Soemerisch.

Zonder deze woordenboeken van lang geleden, zouden wij nog ver af zijn van het kunnen lezen van het Soemerisch. Met behulp

ervan werd een grote literaire en culturele schatkamer geopend. Het werd ook duidelijk, dat het Soemerische schrift, oorspronkelijk pictografisch en in steen gegrift in verticale kolommen, later horizontaal werd gemaakt en nog later gestileerd voor het wigvormig schrift op zachte kleitabletten, het spijkerschrift werd van Akkadiërs, Babyloniërs, Assyriërs en andere volken van het Nabije Oosten. (fig. 7)

De ontcijfering van de Soemerische taal en haar schrift, en het besef dat de Soemeriërs en hun cultuur de bron waren van de Akkadisch-Babylonisch-Assyrische verworvenheden spoorden het onderzoek der archeologen in Zuid-Mesopotamië aan. Alles wees er nu op dat het begin gevonden was.

De eerste belangrijke opgraving van een Soemerisch terrein werd in 1877 door Franse archeologen begonnen, en de vondsten op die plek waren zo uitgebreid, dat anderen daar bleven graven tot 1933 zonder het werk te beëindigen.

8

Door de inheemsen *Tellob* ('terp') genoemd, bleek het terrein een vroege Soemerische stad te zijn, namelijk het Lagasj op welks verovering Sargon van Akkad zich beroemd had. Het was inderdaad een koninklijke stad, waarvan de heersers dezelfde titel Sargon hadden aangenomen, met dit verschil dat die in het Soemerisch EN.SI (rechtvaardige heerser) luidde. Hun dynastie was ca. 2090 vC begonnen en duurde bijna 650 jaar. In die periode regeerden er in Lagasj drie-en-veertig *ensi-s* zonder onderbreking. Hun namen, stambomen en de lengte van hun regering werden alle netjes geregistreerd.

De inscripties verschaften veel informatie. Smeekbeden aan de goden ...'om de graan-spruiten tot aan de oogst te laten groeien ... de besproeide plant graan te doen geven' getuigen van het bestaan van landbouw en irrigatie. Een beker ter ere van een godin met het opschrift: 'van de opzichter over de graanschuur' duidde aan dat de granen opgeslagen, gemeten, en verhandeld werden (fig. 8).

Een *ensi*, Eannatoem geheten, liet een inscriptie op een kleitafeltje na, die het duidelijk maakt dat deze Soemerische heersers enkel de troon konden bestijgen met goedkeuring van de goden. Hij liet ook de verovering van een andere stad optekenen, wat ons het bestaan van andere stad-staten in Soemer onthult aan het begin van het derde millennium vC.

Eannatoem's opvolger Entemena schreef over het bouwen van een tempel en het versieren ervan met goud en zilver, het planten van tuinen, het vergroten van gemetselde bronnen. Hij beroemde zich erop een fort met wachttorens gebouwd te hebben en faciliteiten voor het aanleggen van schepen.

Een van de beter bekende heersers van Lagasj was Goedea. Hij liet een groot aantal beeldjes van zichzelf maken, alle in gebedshouding, biddend tot zijn goden. Deze houding was geen voorwendsel: Goedea had zich inderdaad gewijd aan de aanbidding van Ningirsoe, zijn voornaamste godheid en aan het bouwen en herbouwen van tempels.

Zijn vele inscripties onthullen dat hij, op zoek naar uitzonderlijke bouwmaterialen, goud aanvoerde uit Afrika en Anatolië, zilver uit het Taurus-gebergte, ceders van de Libanon, andere zeldzame houtsoorten van de Ararat, koper van het Zagros-gebergte, dioriet uit Egypte, kornalijn uit Ethiopië, en andere materialen uit landen die nog niet door de geleerden geïdentificeerd zijn.

Toen Mozes voor de Heer God een 'tabernakel' bouwde in de woestijn, deed hij dit volgens uitvoerige instructies van de Heer. Toen Koning Salomo de eerste tempel in Jeruzalem bouwde had de Heer 'hem wijsheid geschonken'. De profeet Ezechiël werden heel uitvoerige plannen getoond voor de tweede tempel 'in een goddelijk visioen' door iemand 'die er uitzag als was hij van koper, met een linnen snoer en een meetroede in zijn hand'. Ur-Nammoe, heerser van Ur, beeldde in een vroeger millennium uit hoe zijn god hem beval een tempel voor hem te bouwen, en hem zeer bepaalde instructies gaf, en hem een meetroede en een opgewonden rol draad daartoe ter hand stelde (fig. 9).

9

Twaalf-honderd jaar voor Mozes maakte Goedea aanspraak op hetzelfde. De instructies, vastgelegd in een heel lange inscriptie, werden hem in een visioen gegeven. 'Een man die glansde als de hemel', met naast hem 'een goddelijke vogel', 'beval mij zijn tempel te bouwen'. Deze 'man' die 'volgens de kroon op zijn hoofd klaarblijkelijk een god was', werd later geïdentificeerd als de god Ningirsoe. Bij hem was een godin die 'het tablet van haar lievelingssteen aan de hemel' in de ene hand hield, en in haar andere 'een heilige stylus', waarmee zij Goedea wees op 'de gunstige planeet'. Een derde man, eveneens een god, hield in zijn hand een tablet van kostbare steen; 'waarop het plan van een tempel stond.' Een van Goedea's standbeelden toont hem zittend, met dit tablet op zijn knieën; op het tablet kan men de goddelijke tekening duidelijk zien (fig. 10).

Ondanks al zijn wijsheid waren deze bouwkundige aanwijzingen hem een raadsel, en hij vroeg advies aan een godin die goddelijke

boodschappen kon verklaren. Zij verklaarde hem de betekenis der instructies, de maten van het plan, de grootte en de vorm van de bakstenen die gebruikt moesten worden. Goedea nam daarop een mannelijke 'wichelaar, een nemer van beslissingen' in dienst, en een vrouwelijke 'onderzoeker van geheimen' om de plek aan te wijzen, aan de buitenkant van de stad, waar de god zijn tempel gebouwd wilde zien. Daarop recruteerde hij 216.000 mensen voor de eigenlijke bouw.

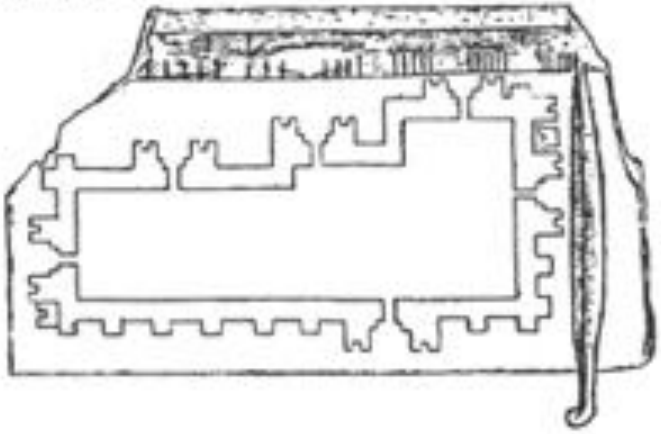

10

Goedea's verbijstering kan gemakkelijk begrepen worden, want het eenvoudig lijkende 'grondplan' gaf hem de noodzakelijke informatie om een ingewikkelde ziggoerat te bouwen van zeven verdiepingen. A. Billerbeck[7] was in ieder geval in staat een deel van de goddelijke bouwkundige instructies te ontcijferen. Op de oude tekening, zelfs op het gedeeltelijk beschadigde standbeeld, staan bovenaan groepen verticale lijnen, wier aantal afneemt naarmate de afstand ertussen toeneemt. De goddelijke architecten waren, naar het blijkt, in staat met één enkel grondplan, voorzien van zeven verschillende schalen, de volledige instructies te verschaffen voor de bouw van een zeven-verdiepingen-hoge tempel. (fig. 11)

11

Hoe meesterlijk de vroegste Soemerische tempels ook waren, ze vertegenwoordigden maar het topje van de ijsberg van de omvang en rijkdom van de stoffelijke verworvenheden van de eerste grote beschaving die de mensheid kent.

Behalve de uitvinding en ontwikkeling van het schrift, zonder welke een hoge beschaving niet tot stand kon komen, moet aan de Soemeriërs de uitvinding van de drukkunst worden toegeschreven. Millennia voordat Gutenberg het drukken met gebruik van losse letters 'uitvond', gebruikten Soemerische schrijvers pasklare 'typen' van verschillende pictografische tekens, die ze gebruikten zo als wij heden ten dage rubber-stempels gebruiken, om de tekens in de gewenste volgorde in de natte klei af te drukken.

Ze vonden ook de voorloper van onze rotatie-pers uit — het cylinderzegel. Gemaakt van een buitengewoon harde steen was het een kleine cylinder, waarin de boodschap of de tekening gegraveerd was; als het zegel over vochtige klei gerold werd, gaf het een 'positieve' afdruk op de klei. Het zegel stelde de gebruiker in staat de echtheid van documenten te verzekeren; elk ogenblik kon een nieuwe afdruk worden gemaakt om die met de oude op het document te vergelijken (fig. 12).

12

Vele Soemerische en Mesopotamische geschreven oorkonden hadden niet alleen betrekking op het goddelijke en spirituele, maar ook op zulke dagelijkse taken als het optekenen van oogsten, het meten van velden, en het berekenen van prijzen. Inderdaad zou geen hoge beschaving mogelijk zijn geweest zonder een eveneens vergevorderd wiskundig stelsel.

Het Soemerische stelsel, een zestigtallig, combineerde een aardse 10 met een 'hemelse' 6 om tot het basisgetal 60 te komen. Dit stelsel is in sommige opzichten beter dan ons huidige; in ieder geval is het superieur aan de latere Griekse en Romeinse stelsels. Het stelde

de Soemeriërs in staat om in fracties te verdelen en in miljoenen te vermenigvuldigen, om wortels te trekken of getallen tot enkele machten te verheffen. Dit was niet alleen het eerstbekende wiskundige stelsel, maar ook een dat ons het 'plaats'-begrip gaf: Evenals in het tiendelige stelsel 2 2 kan zijn, of 20, of 200, afhankelijk van de plaats van de komma, zo kon een Soemerische 2 2 betekenen of 120 (2x60), enz afhankelijk van de plaats (fig. 13).

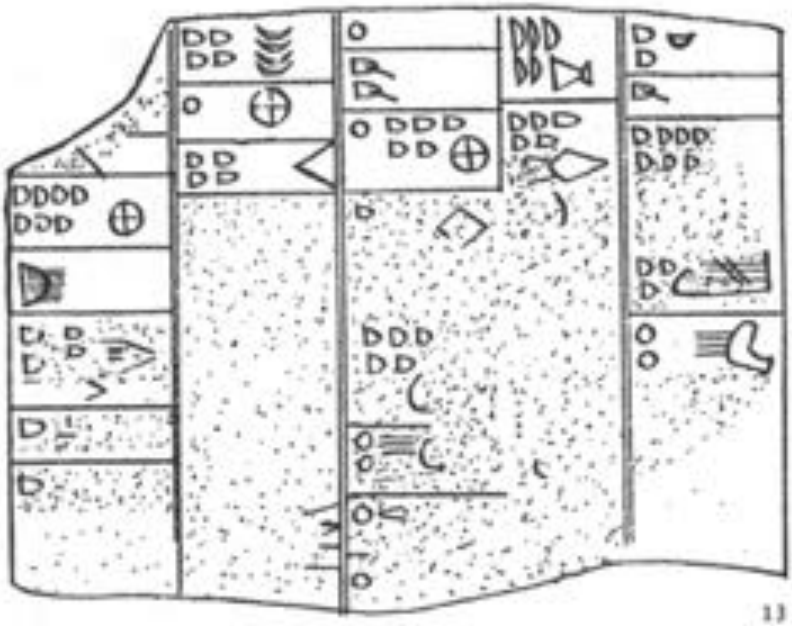

13

De cirkel van 360°, de voet en haar twaalf inches, en het 'dozijn' als eenheid, zijn maar enkele voorbeelden van de overblijfselen van de Soemerische wiskunde in ons dagelijks leven. De ermee samenhangende verworvenheden in de astronomie, de vaststelling van een kalender en soortgelijke wiskundige prestaties zullen in volgende hoofdstukken diepgaander besproken worden.

Evenals ons eigen economisch en sociaal stelsel – onze boeken, rechtbank- en belasting-verslagen, handelsovereenkomsten, huwelijksacten, enz. – afhankelijk is van papier, hing het Soemerisch-Mesopotamische leven af van klei. Tempels, gerechtshoven en handelshuizen hadden hun schrijvers bij de hand met tabletten van natte klei, waarop zij besluiten, overeenkomsten, brieven konden vastleggen, of prijzen, lonen, de oppervlakte van een veld, of het aantal bakstenen nodig voor een bouwsel konden berekenen.

Klei was ook een onmisbare grondstof voor het aanmaken van voorwerpen voor dagelijks gebruik en containers voor het opbergen en vervoeren van goederen. Ze werd ook gebruikt om stenen te maken – ook een Soemerische primeur, – die het mogelijk maakte

huizen voor mensen, paleizen voor koningen en indrukwekkende tempels voor goden te bouwen.

Aan de Soemeriërs worden ook twee technologische doorbraken toegeschreven die het mogelijk maakten lichtheid met sterkte te combineren voor alle klei-producten: namelijk versterken en bakken. Moderne architecten hebben ontdekt dat gewapend beton, een uitermate sterk bouwmateriaal, verkregen kan worden door cement te storten in vormen die ijzeren stangen bevatten; lang geleden gaven de Soemeriërs een grote sterkte aan hun klinkers door de natte klei te vermengen met gehakte rietstengels of stro. Ze wisten ook dat klei-producten grotere sterkte en duurzaamheid konden verkrijgen door ze te bakken in een oven. De eerste torengebouwen en bogen, evenals duurzame ceramiek, werden door deze technologische doorbraken mogelijk.

De uitvinding van de oven – een fornuis waarin intense maar controleerbare temperaturen opgewekt konden worden zonder het risico dat ze de producten bederven door stof of as – maakte zelfs een nog grotere technologische vooruitgang mogelijk – het tijdperk der metalen.

Er is verondersteld dat de mens zowat 6000 jaar vC tot de ontdekking kwam, dat hij van 'zachte stenen' – in de natuur gevonden klompjes goud, zowel als koper en zilversamenstellingen – nuttige of aangename vormen kon maken. R.J. Forbes[8] wees er echter op dat 'in het oude Nabije Oosten de voorraad natuurlijk koper spoedig uitgeput raakte, en de mijnwerker over moest gaan op ertsen'. Daartoe was kennis en bekwaamheid nodig om ertsen te vinden en te delven, ze te verbrijzelen en vervolgens te smelten en te raffineren – processen die niet mogelijk waren zonder smeltovens en een vergevorderde algemene technologie.

De kunst der metaalbewerking leidde al spoedig tot het vermengen van koper met andere metalen, waardoor een gietbaar, hard, maar smeedbaar metaal ontstond, dat wij brons noemen. Het bronzen tijdperk, onze eerste metallurgische tijd, was ook een Mesopotamisch aandeel aan de moderne beschaving. Een groot deel van de oude handel betrof metalen; ze vormde in Mesopotamië de basis voor de ontwikkeling van het bankwezen en het eerste geld – de zilveren *sjekel* ('gewogen baar').

De grote verscheidenheid van metalen en legeringen, waarvan Soemerische en Akkadische namen zijn gevonden, en de uitgebreide technologische terminologie, getuigen van het hoge peil van de metallurgie in het oude Mesopotamië. Een tijdlang stelde dit de geleerden voor een raadsel, omdat Soemerië als zodanig, geen ertsen bezat, en de metallurgie daar toch een aanvang nam.

Het antwoord is energie. Smelten, raffineren en legéren, zowel als gieten waren niet mogelijk zonder voldoende voorraden brandstoffen om de ovens, de smeltkroezen en fornuizen aan de gang te houden. Mesopotamië mocht dan geen delfstoffen hebben, maar ze had brandstof in overvloed. De ertsen werden dus naar de brandstoffen gebracht, wat vele vroege inscripties duidelijk maken, die

het aanvoeren van metalen uit verre streken beschrijven.

De brandstoffen die Soemer technologisch oppermachtig maakten, waren aardpek en asfalt, petroleum-producten die op vele plaatsen in Mesopotamië natuurlijkerwijze naar boven stegen. R.J. Forbes[9] toont aan, dat de afzettingen aan de oppervlakte van Mesopotamië vanaf de oudste tijden tot aan de Romeinse tijd de voornaamste brandstoffenbron van de oude wereld waren. Zijn conclusie is, dat het technologische gebruik van deze petroleumproducten omstreeks 3500 vC in Soemer begon; hij toont inderdaad aan dat het gebruik en de kennis van de brandstoffen en hun eigenschappen in de Soemerische tijd groter waren dan in latere beschavingen.

Zo uitgebreid was het Soemerisch gebruik van deze petroleumproducten – niet alleen als brandstof, maar ook als materiaal bij de wegenbouw, voor breeuwen, schilderen, cementeren en vormen – dat de archeologen toen zij naar het oude Ur zochten dit begraven vonden in een heuvel die de plaatselijke Arabieren de 'Heuvel Bitumen' noemden. Forbes toont aan dat de Soemerische taal namen had voor elke soort en variant van de bitumineuze substanties die in Mesopotamië gevonden werden. Voorwaar, de namen van bitumineuze en petroleum-producten in andere talen – het Akkadisch, het Hebreeuws, het Egyptisch, het Koptisch, het Grieks, het Latijn en het Sanskriet – kunnen duidelijk teruggebracht worden tot Soemerische bronnen; het meest gewone woord bijv. voor petroleum, *napḫa* – is afkomstig van *napatoe* ('stenen die opvlammen').

Het Soemerische gebruik van petroleumproducten was ook de basis van een vergevorderde scheikunde. We kunnen het hoge peil van de Soemerische kennis niet alleen beoordelen naar de verscheidenheid van verven en kleurstoffen die ze gebruikten, en aan zulke processen als glazuren, maar ook aan de merkwaardige kunstmatige productie van half-edelstenen, o.a. een vervanging voor lapis lazuli.

Bitumen werden ook gebruikt bij de Soemerische geneeskunde, een ander gebied waarop een indrukwekkend hoge standaard gehandhaafd werd. De honderden Akkadische teksten die gevonden zijn, gebruiken zeer uitvoerig Soemerische medische termen en uitdrukkingen, die op de Soemerische afkomst van de gehele Mesopotamische geneeskunde wijzen.

De bibliotheek van Assoerbanipal in Nineve bevatte een medische afdeling. De teksten waren in drie groepen verdeeld – *bititae* ('therapie'), *sjiper bel imti* ('chirurgie') en *geerti masj-majsje* ('geboden en formules'). Vroege wetsbepalingen bevatten paragrafen met beloningen voor chirurgen bij geslaagde operaties, en straffen die hen opgelegd werden bij mislukkingen. Een chirurg die een lancet gebruikte om de slaap te openen en daarbij per ongeluk het oog van een patient onherstelbaar beschadigde, moest zijn hand verliezen.

Enkele skeletten die in Mesopotamische graven werden gevon-
 den dragen onmiskenbare littekens van hersenoperaties. Een ge-

deeltelijk gebroken medische tekst heeft het over het chirurgische wegnemen van een 'schaduw die het oog van een man bedekt', waarschijnlijk een staar; een andere tekst vermeldt het gebruik van een snijapparaat, 'als de ziekte de binnenkant van het been bereikt heeft, moet je dit afschrappen en verwijderen'.

Zieken konden in Soemerische tijden kiezen tussen een A.ZOE (waterdokter) en een IA-ZOE (oliedokter). Een tablet uit Ur, noemt een medicus 'Loeloe, de dokter'. Er waren ook veeartsen – die of 'dokters van ossen', of 'dokters van ezels' genoemd werden.

Op een heel oud cylinder-zegel dat in Lagasj gevonden werd is een chirurgische tang afgebeeld, die toebehoorde aan 'Urloegaledina, de dokter'. Het zegel beeldt ook een slang af om een boom – het medische symbool tot op deze dag (fig. 14). Een instrument dat door bakers werd gebruikt voor het doorsnijden van de navelstreng werd ook meermalen afgebeeld.

14

Soemerische medische teksten behandelen diagnosen en recepten. Ze laten er geen twijfel aan bestaan dat de Soemerische arts geen toevlucht nam tot magie of tovenarij. Hij raadde schoonmaken en wassen aan; baden met warm water en minerale oplossingen; toepassing van plantaardige aftreksels; het inwrijven met petroleumpreparaten.

Medicijnen werden gemaakt van plantaardige en minerale samenstellingen, en werden vermengd met vloeistoffen of oplosmiddelen al naar hun gebruik. Als ze via de mond werden opgenomen, werden de poeders opgelost in wijn, bier of honing; bij rectaal gebruik werden ze, vermengd met plantaardige olieën, met een klisteer ingespoten. Alcohol die zo'n belangrijke rol speelt als desinfectant bij de chirurgie, en als basis voor vele medicijnen, bereikte onze westerse talen via het Arabische *kobl* van het Akkadische *koebloe*.

Modellen van levers tonen aan dat de geneeskunde onderwezen werd aan medische scholen met behulp van kleimodellen van menselijke organen. De anatomie moet een vergevorderde wetenschap geweest zijn, want de tempelritualen schreven een ingewikkelde

ontleding van offerdieren voor – maar één stap verwijderd van een overeenkomstige kennis der menselijke anatomie.

Verscheidene afbeeldingen op cylinderzegels of kleitabletten stellen mensen voor die op een soort snijtafel liggen, omringd door groepen goden of mensen. Wij weten uit verschillende verhalen en andere heldhaftige teksten, dat de Soemeriërs en hun opvolgers in Mesopotamië zich bezig hielden met kwesties van leven, ziekte en dood. Mannen als Gilgamesj, een koning van Erech, zochten naar de 'boom des levens', of een of ander mineraal (een 'steen') die eeuwige jeugd kon schenken. Er komen ook verhalen voor van pogingen om de doden op te wekken, in het bijzonder als het om goden ging:

Op het lijk, dat aan de paal hing,
richtten zij de pols en de straling;
Zestig maal het water des levens,
Zestig maal het voedsel des levens,
sprenkelden ze erop;
En Inanna verrees.

15

Waren enkele ultramoderne methoden bekend en werden ze – we kunnen ons dit alleen maar afvragen – gebruikt bij deze pogingen tot het doen herleven? Dat radioactieve materialen bekend waren en gebruikt werden om bepaalde ziekten te behandelen, wordt zeker gesuggereerd door de afbeelding van een medische behandeling op een cylinderzegel afkomstig uit de beginperiode van de Soemerische beschaving. Ze toont, ongetwijfeld, een man op een speciaal bed gelegen; zijn gezicht wordt beschermd door een masker, en hij wordt onderworpen aan een of andere soort bestraling. (fig. 15)

Een van Soemerië's oudste materiële verworvenheden was de ontwikkeling van de textiel- en kleding-industrie.

Onze eigen industriële revolutie wordt geacht begonnen te zijn met de invoering van spin- en weefmachines in Engeland in de jaren na 1760. De meeste zich ontwikkelende naties hebben er sindsdien naar gestreefd een textiel-industrie te ontwikkelen als een eerste stap naar industrialisatie. Er is nu bewezen dat dit niet alleen het proces is geweest sinds de achttiende eeuw, maar zelfs sinds de eerste grote beschaving. De mens kan geen geweven stoffen gemaakt hebben voor de komst van de landbouw, die hem vlas verschafte, en de domesticatie van dieren, die een bron van wol vormden. Grace M. Crowfoot[10] gaf uiting aan de schoolse eenstemmigheid daaromtrent door haar vaststelling dat het weven van textiel het eerst optrad in Mesopotamië, omstreeks 3800 vC.

Soemerië was in oude tijden niet alleen beroemd om zijn geweven stoffen, maar ook om zijn borduurwerk. Het boek Jozua verhaalt in 7:21 dat tijdens de bestorming van Jericho iemand de verleiding niet kon weerstaan om een 'mantel uit Sinear, een mooi

stuk', die hij in de stad gevonden had, te behouden, hoewel daarop de doodstraf stond. Zo hoog werden de kleren van Sinear (Soemerië) gewaardeerd, dat de mensen hun leven in de waagschaal stelden om ze te hebben.

Een rijke terminologie bestond reeds in Soemerische tijden ter beschrijving van zowel kledingstukken als hun makers. Het onderkleed werd TOEG genoemd – ongetwijfeld de voorloper zowel in stijl als in naamgeving van de Romeinse toga. Deze kledingstukken waren TOE.TOE.SJE, wat in het Soemerisch 'een kledingstuk dat je om je heen slaat' betekende. (fig. 16)

De oude beschrijvingen onthullen niet alleen een verbazingwekkende verscheidenheid en rijkdom wat kleding betreft, maar ook de elegance in kleding, kapsel, hoofddracht en juwelen. (fig. 17, 18).

16

17

18

Een andere belangrijke Soemerische verworvenheid was zijn landbouw. In een land, waarin enkel seizoenregens voorkwamen, werden de rivieren ingeschakeld om het gehele jaar door de gewassen te voorzien van water door een geweldig stelsel van irrigatiekanalen.

Mesopotamië – het land tussen de rivieren – was in oude tijden een ware voorraadschuur. De abrikoosboom, waarvoor het Spaanse woord *damasco* ('Damascusboom') is, draagt de Latijnse naam van *armeniaca*, een woord dat ontleend is aan het Akkadische *armanoe*. De kers – *kerasos* in het Grieks, komt van het Akkadische *karsjoe*. Alles wijst erop dat deze en andere vruchten en groenten Europa vanuit Mesopotamië bereikten. Zo ook vele bijzondere zaden en kruiden: ons woord saffraan komt van het Akkadische *azoepiranee*, crocus van *kurkanoe* (via het Griekse *krokos*), komijn van *kamanoe*, hysop van *zoepoe*, myhrre van *murroe*. De lijst is lang; in vele gevallen was Griekenland de fysieke en etymologische brug, waarlangs deze producten van het land naar Europa kwamen. Uien, linzen, bonen, komkommers, kool en sla maakten deel uit van het gewone Soemerische dieet.

Eveneens indrukwekkend is de omvang en de verscheidenheid van de oude Mesopotamische keuken. Teksten en afbeeldingen bevestigen dat de Soemeriërs wisten hoe ze granen tot meel moesten maken, waarvan ze een grote verscheidenheid van gezuurde en ongezuurde broodsoorten, pappen, gebakjes, taarten en biscuits konden vervaardigen. Gerst werd gefermenteerd om er bier van te maken; 'technische handleidingen' voor het produceren van bier zijn in de teksten aangetroffen. Wijn werd verkregen van druiven en dadels. Er was melk beschikbaar van schapen, geiten en koeien; ze werd gebruikt als drank, bij het koken en voor omzetting in yoghurt, boter, room en kazen. Vis maakte deel uit van het gewone dieet. Schapevlees was steeds voorhanden, en varkensvlees, waartoe de Soemeriërs grote kudden varkens aanhielden, werd als een lekkernij beschouwd. Ganzen en eenden werden waarschijnlijk gereserveerd voor de tafels der goden.

De oude teksten laten er geen twijfel aan bestaan dat de hoge kookkunst van het oude Mesopotamië zich ontwikkelde in de tempels en in de dienst aan de goden. Een tekst schrijft als offer aan de goden voor 'gerstebroden... een pastei van honing en room; dadels, gebak ... bier, wijn, melk ... cedarsap, rooen'. Geroosterd vlees werd geofferd met dranken als 'puik bier, wijn en melk'. Een speciaal deel van een stier werd bereid volgens een nauwkeurig recept, waarbij 'bloem ... tot deeg gemaakt in water, bier en wijn' en vermengd met dierlijke vetten, gebruikt werd, alsmede 'aromatische ingrediënten gemaakt uit de harten van planten', noten, mout en kruiden. Instructies voor 'het dagelijkse offer aan de goden van de stad 'Oeroek' schreven het serveren van vijf verschillende dranken bij de maaltijden voor, en 'wat de molenaars in de keuken', en 'de chef die aan de kneedtrog werkte' moesten doen.

Onze bewondering voor de Soemerische kookkunst neemt zeker

toe als we gedichten tegenkomen die de lof van fijne gerechten bezingen. Voorwaar wat anders kan men zeggen als men een enkele duizenden jaren oud recept leest voor 'coq au vin'?

'In wijn die men pleegt te drinken,
In geparfumeerd water,
In de olie der zalving –
Heb ik deze vogel gekookt,
en gegeten'.

Een bloeiende economie, een maatschappij met zodanige uitgebreide ondernemingen, kon zich niet ontwikkeld hebben zonder een doeltreffend transportstelsel. De Soemeriërs gebruikten hun twee grote rivieren en het netwerk van kanalen voor het transport over water van mensen, goederen en vee. Sommige van de vroegste afbeeldingen stellen zonder twijfel de eerste boten voor, die de wereld kende.

Uit vele vroege teksten leren we dat de Soemeriërs ook de zeevaart kenden, en een grote verscheidenheid van schepen gebruikten voor reizen naar verafgelegen landen op zoek naar metalen, zeldzame houtsoorten en andere materialen, die in Soemer zelf niet te vinden waren. Een Akkadische dictionaire van de Soemerische taal bevatte een sectie over de scheepvaart, die 105 Soemerische termen voor verscheidene schepen opsomde naar omvang, bestemming en doel (voor passagiers, voor vracht, of voor het uitsluitend gebruik van bepaalde goden). Nog 69 andere Soemerische termen voor de bemanning en bouw van schepen werden in het Akkadisch teruggevonden. Alleen een langdurige zeevarende traditie kon zulke gespecialiseerde schepen en technologische terminologie hebben doen ontstaan.

Voor vervoer over land werd het eerst in Soemerië gebruik gemaakt van het wiel. Zijn uitvinding en invoering in het dagelijks leven maakte een verscheidenheid van voertuigen mogelijk 'van karren tot strijdwagens', en kenmerkte Soemer zonder twijfel als eerste die zowel 'ossekracht' als 'paardekracht' ter voortbeweging gebruikte. (fig. 19)

In 1956 gaf prof. Samuel N. Kramer[11], een van de grote Soemerologen van onze tijd, een overzicht van de literaire erfenis die onder de heuvels van Soemer werd gevonden. De inhoudsopgave van *From the Tablets of Sumer* is een juweel op zichzelf, want elk van de vijf-en-twintig hoofdstukken beschrijft een Soemerische 'primeur', o.a. de eerste scholen, het eerste twee-kamer parlement, de eerste geschiedschrijver, de eerste farmacopee, de eerste 'landbouwers-almanak', de eerste kosmogonie en kosmologie, de eerste 'Job', de eerste spreuken en gezegden, de eerste letterkundige debatten, de eerste 'Noach', de eerste bibliotheek-catalogus, de eerste heldhaftige eeuw, zijn eerste wetten en sociale hervormingen, zijn eerste geneeskunst, landbouw en streven naar wereldvrede en harmonie.

Dit is geen overdrijving.

De eerste scholen werden in Soemerië gevestigd als een direct gevolg van de uitvinding en invoering van het schrift. Zowel het archeologische getuigenis (schoolgebouwen) als het geschreven getuigenis (oefentabletten) duiden op het bestaan van een formeel opvoedingsstelsel tegen het begin van het derde millennium vC. Er waren letterlijk duizenden schrijvers in Soemer, van beginnelingen tot vergevorderde koninklijke schrijvers, tempelschrijvers en schrijvers die hoge staatsambten bekleedden. Sommigen traden op als leraren op scholen, en we kunnen nog hun essays over scholen lezen, hun doeleinden, hun leerplannen, en onderwijsmethoden.

De scholen onderwezen niet enkel de taal en het schrijven, maar ook de toenmalige wetenschappen – plantkunde, dierkunde, aardrijkskunde, wiskunde en theologie. Letterkundige werken uit het verleden werden bestudeerd en gecopieerd, en nieuwe werden geschreven.

Aan het hoofd van de scholen stond de *ummia* ('deskundige professor') en de faculteit omvatte niet alleen 'een man belast met het tekenen', en 'een man voor het Soemerisch', maar ook een 'man die de zweep voerde'. Blijkbaar was de discipline heel streng; een leerling beschreef op een kleitafeltje hoe hij geranseld was voor schoolverzuim, voor onvoldoende netheid, voor rondslenteren, voor niet stil zijn, voor wangedrag, en zelfs voor een niet net handschrift.

Een episch gedicht over de geschiedenis van Erech behandelt de wedijver tussen Erech en de stad-staat Kisj. De epische tekst verhaalt hoe de afgezanten van Kisj naar Erech kwamen om een vreedzame oplossing van hun geschil aan te bieden. Maar de toenmalige heerser van Erech, Gilgamesj, wilde liever vechten dan onderhandelen.

De vergadering der oudsten was echter voor onderhandelingen. Onversaagd legde Gilgamesj de zaak echter voor aan de jongeren, de vergadering van de krijgers, die voor de oorlog stemden. De betekenis van dit verhaal ligt hierin dat een Soemerische heerser de kwestie van oorlog of vrede voor moest leggen aan het eerste twee-
kamer parlement, zo'n 5000 jaar geleden.

De titel van 'eerste historicus' werd door Kramer toegekend aan Entemena, koning van Lagasj, die op kleicylinders zijn oorlog met het naburige Umma beschreef. Terwijl andere teksten literaire werken of epische gedichten waren, met als onderwerp historische gebeurtenissen, waren de inscripties van Entemena zuiver proza, uitsluitend geschreven als een feitelijke historische boekstaving.

Omdat de inscripties van Assyrië en Babylonië geruime tijd voor die van Soemerië ontcijferd werden, nam men heel lang aan dat de eerste wetscode samengesteld en uitgevaardigd werd door de Babylonische koning Hammoerabi, omstreeks 1900 vC. Maar toen de Soemerische beschaving ontdekt werd, werd het duidelijk dat de 'primeur' voor een stelsel van wetten, voor het ontwerpen van een maatschappelijke orde, en voor een faire rechtsbedeling toekwam aan Soemerië.

Lang voor Hammoerabi vaardigde een Soemerische heerser van de stad-staat Esjnoenna (noord-oostelijk van Babylon) wetten uit die maximumprijzen vaststelden voor voedingsmiddelen, en voor het huren van wagens en boten, zodat de armen niet onderdrukt konden worden. Er waren ook wetten voor vergrijpen tegen persoon en eigendom, en regelingen met betrekking tot familiezaken, en de verhouding tussen meesters en dienaren.

Nog vroeger werd er een code afgekondigd door Lipit-Isjtar, een heerser van Isin. De acht-en-dertig wetten die leesbaar zijn gebleven op het gedeeltelijk bewaarde tablet (een kopie van een origineel dat in een stenen stèle was gegrift) betreffen grondbezit, slaven en dienstbaren, huwelijk en erfenis, het huren van boten, het uitlenen van ossen, en het ontduiken van belastingen. Zoals Hammoerabi na hem, zette Lipit-Isjtar in de proloog tot zijn code uiteen dat hij handelde naar de instructies van 'de grote goden', die hem bevolen hadden 'welzijn te brengen aan de Soemeriërs en de Akkadiërs'.

Maar ook Lipit-Isjtar was niet de eerste Soemerische wetgever. Fragmenten van klei-tabletten die gevonden zijn bevatten kopieën van wetten, ingesteld door Urnammoe, een heerser van Ur, omstreeks 2350 vC – meer dan vijfhonderd jaar voor Hammoerabi. De wetten, uitgevaardigd op gezag van de God Nannar, bedoelden een einde te maken aan en straffen vast te leggen voor 'de rovers van de ossen, schapen en ezels der burgers', opdat 'de wees geen prooi zal worden van de rijken, de weduwen niet van de machtigen, de man met een sjekel niet van de man met 60 sjekels'. Urnammoe schreef eveneens 'eerlijke en onveranderlijke gewichten en maten' voor.

Maar het Soemerische wetsstelsel en de rechtshandhaving gaan nog verder in de tijd terug.

Tegen 2600 vC was er reeds zoveel in Soemerië gebeurd, dat de *ensi* Uroekagina het nodig vond om een aantal hervormingen in te voeren. Een lange inscriptie van hem is door de geleerden een kostbare registratie genoemd van 's mensen eerste sociale hervorming,

gebaseerd op vrijheid, gelijkheid en gerechtigheid – een 'Franse revolutie' van een koning 4400 jaar voor 14 juli 1789.

Het hervormingsbesluit van Uroekagina somt eerst de kwalen van zijn tijd op en dan hervormingen. De kwalen waren hoofdzakelijk het oneerlijke gebruik van hun macht door opzichters om het beste voor zichzelf te houden; het misbruik van de officiële status; en het opleggen van hoge prijzen door monopolistische groepen.

Al deze ongerechtigheden, en nog veel meer, werden door het hervormingsbesluit verboden. Een beambte kon niet langer zijn eigen prijs vaststellen 'voor een goede ezel, of voor een huis.' Een 'grote' kon niet langer een gewone burger dwingen. De rechten van blinden, armen, weduwen en wezen werden hersteld. Een gescheiden vrouw – bijna vijf duizend jaar geleden – genoot de bescherming van de wet.

Hoe lang had de Soemerische beschaving bestaan dat zo'n ingrijpende hervorming noodzakelijk was? Klaarblijkelijk lange tijd, want Uroekagina beweerde dat zijn god Ningirsoe hem opgedragen had 'de besluiten uit vroeger tijden weer te herstellen'. Het bleek duidelijk dat een terugkeer naar oudere stelsels en oudere wetten gewenst was.

De Soemerische wetten werden gehandhaafd door een stelsel waarbij de rechtsgangen en oordelen evenals contracten zorgvuldig opgetekend en bewaard werden. De rechters traden meer op als juries dan als rechters; een hof bestond gewoonlijk uit drie of vier rechters, waarvan er één een beroeps-'koninklijke rechter' was, en de anderen werden gerecruteerd uit een naamrol van zes-en-dertig man.

Terwijl de Babyloniërs wetten en voorschriften maakten, waren de Soemeriërs bekommerd om gerechtigheid, want zij geloofden dat de goden de koningen voornamelijk aanstelden om de gerechtigheid in het land te handhaven.

Meer dan één lijn van overeenkomst kan er getrokken worden met de opvattingen van gerechtigheid en moraliteit in het Oude Testament. Zelfs voor de Hebreeën koningen hadden, werden ze geregeerd door rechters (richteren); koningen werden niet beoordeeld naar hun overwinningen of rijkdom, maar naar de mate waarin zij de gerechtigheid betrachtten. Geen wonder: de eerste Hebreeuwse patriarch – Abraham – kwam uit de Soemerische stad Ur, de stad van Ur-Nammoe en zijn wetboek.

Meer dan twintig eeuwen voor het boek Prediker brachten de Soemerische spreuken veel van dezelfde opvattingen en geestigheden naar voren.

Als wij gedoemd zijn te sterven – laten we dan uitgeven;
Als wij lang zullen leven – laten wij dan sparen.
Als een arme sterft, probeer dan niet hem te doen herleven.

Wie veel zilver bezit, kan gelukkig zijn;
Wie veel gerst bezit, kan gelukkig zijn;
Maar wie niets heeft, kan slapen!

De man: voor zijn genoegen, het huwelijk;
Bij het overwegen ervan: scheiding.

In een stad zonder waakhonden,
is de vos de opziener.

De materiële en geestelijke verworvenheden van de Soemerische beschaving gingen ook gepaard met een uitgebreide ontwikkeling van de uitvoerende kunsten. Een groep geleerden van de universiteit in Berkeley kwam in maart 1974 in het nieuws, toen zij bekend maakten dat zij het oudste lied ter wereld ontcijferd hadden. Wat de professoren Richard L. Crocker, Anne D. Kilmer en Robert R. Browen gelukte, was de noten te lezen en ook te spelen die voorkwamen op een kleitafeltje uit ca. 1800 vC, gevonden in Oegarit aan de kust van de Middellandse Zee (nu in Syrië).

'We wisten altijd al', verklaarde het team uit Berkeley, 'dat er muziek bestond in de vroege Assyrisch-Babylonische beschaving, maar voordat wij dit ontcijferden, wisten we niet dat ze geschreven was in de hepta-diatonische schaal die kenmerkend is voor de hedendaagse westerse muziek, en voor de Griekse muziek uit het eerste millennium vC. Tot op heden meenden we dat de westerse muziek uit Griekenland stamde; nu staat het vast dat onze muziek – evenals vele andere zaken van de westerse beschaving – haar oorsprong vond in Mesopotamië. Dit behoeft geen verwondering te wekken, want de Griekse geleerde Philo had al vastgesteld dat de Mesopotamiërs bekend stonden als 'zoekers naar een wereldomvattende harmonie en overeenstemming door middel van de tonen der muziek'.

Er kan geen twijfel aan bestaan dat muziek en zang eveneens een Soemerische primeur zijn. Professor Crocker kon het oude liedje dan ook alleen spelen door een lier te bouwen zoals die gevonden was in de ruïnes van Ur. Teksten uit het tweede millennium vC wijzen op het bestaan van muzikale 'sleutels' en een samenhangende muziektheorie; en prof. Kilmer[12] zelf schreef reeds eerder, dat veel Soemerische hymnen 'muziek-aanduidingen leken te hebben in de marge'.

'De Soemeriërs en hun navolgelingen kenden een volledig muziekleven' besloot ze. Geen wonder dus, dat we een grote verscheidenheid van muziek-instrumenten vinden – alsook optredende zangers en dansers – afgebeeld op cylinder-zegels en kleitafeltjes (fig. 20).

20

Evenals vele andere Soemerische verworvenheden ontstonden muziek en zang in de tempels. Maar beginnend in de dienst der goden, traden deze uitvoerende kunsten heel spoedig ook buiten de tempels op. Conform hun voorliefde voor woordspelingen luidde een populair Soemerisch commentaar op de beloningen die de zangers eisten: 'Een zanger wiens stem niet lieflijk is, is voorwaar een 'arme' zanger'.

Er zijn vele Soemerische liefdesliederen gevonden, die klaarblijkelijk gezongen werden met een muzikale begeleiding. Ontroerend

is echter een wiegelied dat een moeder voor haar ziek kind zong:

Kom slaap, kom over mijn zoon.
Kom met spoed naar mijn zoon;
Laat zijn rusteloze ogen slapen ....

Je hebt pijn, mijn zoon;
Ik ben bezorgd, met stombeid geslagen.
Ik kijk op naar de sterren.
De nieuwe maan schijnt op je gezicht;
Je schaduw zal tranen om je storten.
Lig, lig terneer in je slaap.

Moge de godin van de groei je bijstaan;
Dat je een welsprekend beschermer in de hemel moge hebben;
Een reeks van gelukkige dagen je deel moge zijn ...
Moge een vrouw je steunen;
Een zoon je toekomstig lot zijn.

Wat opvalt omtrent deze muziek en liederen is niet alleen dat Soemerië de bakermat van de Westerse muziek is, zowel in structuur als in harmonische compositie. Niet minder betekenisvol is het feit dat het horen van deze muziek en het lezen van deze gedichten, ons niet vreemd aandoet, zelfs niet in hun diepte van gevoel en hun gevoelens. Voorwaar, als we de grote Soemerische beschaving bekijken, ontdekken we dat niet alleen *onze* zedelijke opvattingen, *ons* gevoel van recht, *onze* wetten en architectuur, kunsten en technologie in Soemerië geworteld zijn, maar dat de Soemerische instellingen ons zo vertrouwd zijn, zo na staan. Het schijnt alsof we in ons hart allen Soemeriërs zijn.

Nadat Lagasj opgegraven was, ontdekte de spade der archeologen Nippoer, eens het religieuze centrum van Soemerië en Akkadië. Van de daar gevonden 30.000 teksten zijn er vele tot op heden niet bestudeerd. In Shoeroeppak werden tot in het derde millennium vC schoolgebouwen gevonden. In Ur vonden de geleerden prachtige vazen, juwelen, wapens, wagens, helmen van goud, zilver, koper en brons, de overblijfselen van een weverij, rechtbank-archieven en een torenhoge ziggoerat, wier ruïnes nog altijd het landschap beheersen. In Esjnoenna en Adab vonden de archeologen tempels en kunstige standbeelden uit voor-Sargonische tijden. Umma leverde inscripties op over vroegere rijken. In Kisj werden monumentale gebouwen en een ziggoerat blootgelegd.

Oeroek (Erech) voerde de archeologen terug naar het vierde millennium vC. Daar vonden ze het eerste gekleurde aardewerk, in een kiln gebakken, en het bewijs voor het eerste gebruik van een pottenbakkerswiel. Een plaveisel van kalksteenblokken is de oudste tot op heden gevonden steen-constructie. In Oeroek vonden de archeologen ook de eerste ziggoerat – een geweldige door mensen gemaakte heuvel, waarop een witte en een rode tempel stonden. Daar werden ook de eerste ingegrifte teksten gevonden, benevens

de eerste cylinder-zegels. Over deze laatste schreef Jack Finegan[13], dat 'de voortreffelijkheid van deze zegels bij de eerste vondst ervan in de Oeroek-periode verbazingwekkend is'. Andere vindplaatsen uit de Oeroek-periode tonen aan dat het metaal zijn intrede deed.

In 1919 stuitte H.R. Hall op oude overblijfselen in een dorp dat thans El-Oebaid heet. Deze vindplaats gaf haar naam aan wat de geleerden thans als de eerste fase van de grote Soemerische beschaving beschouwen. Soemerische steden uit die periode – zich uitstrekkend van noordelijk Mesopotamië tot het voorgebergte van de zuidelijke Zagros-keten – leverden het eerste gebruik van uit klei vervaardigde klinkers op, gepleisterde muren, mozaïek-versieringen, begraafplaatsen met bakstenen graven, beschilderde en versierde ceramiek met lijn-motieven, koperen spiegels, kralen van ingevoerd turkoois, verf voor oogleden, strijdbijlen met koperen koppen, kleding, huizen, en bovenal monumentale tempelgebouwen.

Verder naar het zuiden vonden de archeologen Eridoe – volgens oude teksten – de eerste Soemerische stad. Toen de opgravers dieper groeven stuitten ze op een tempel gewijd aan Enki, de Soemerische God der kennis, die vele malen gebouwd en herbouwd bleek te zijn. De verschillende lagen voerden de geleerden duidelijk terug naar het begin der Soemerische beschaving: 2500, 2800, 3000, 3500 vC.

Toen kwamen de spaden aan de fundering van de eerste aan Enki gewijde tempel. Daaronder troffen ze maagdelijke grond aan – niets was hier voordien gebouwd. Dat was ca. 3800 vC. Toen begon de beschaving.

Het was niet alleen de eerste beschaving in de ware zin van het woord. Het was een zeer uitgebreide beschaving, alles-omvattend, in vele opzichten veel verder gevorderd dan de andere oude culturen die erop volgden. Het was zonder twijfel de beschaving waarop onze beschaving is gebaseerd.

De mens, die al een 2.000.000 jaren geleden stenen als werktuigen begon te gebruiken, kwam tot deze ongekende beschaving in Soemerië ca. 3800 vC. En het meest verwarrende feit is, dat de geleerden er tot op deze dag geen flauw idee van hebben, wie de Soemeriërs waren, vanwaar ze kwamen, en hoe en waarom hun beschaving het licht zag.

Want haar verschijning was plotseling, onverwacht en uit het niets.

H. Frankfort[14] noemde haar 'verbazingwekkend'. Pierre Amiet[15] duidde haar aan als 'buitengewoon'. A. Parrot[16] beschreef haar als 'een vlam die volkomen onverwacht opschoot'. Leo Oppenheim[17] legde de nadruk op 'de ontstellend korte periode' waarin deze beschaving was opgekomen. Josep Campbell[18] vatte haar samen op deze wijze: 'Met een verbluffende abruptheid ... verschijnt in deze kleine Soemerische moddertuin... het gehele culturele syndroom, dat sindsdien het kernpunt is geweest van alle hoge wereldbeschavingen'.

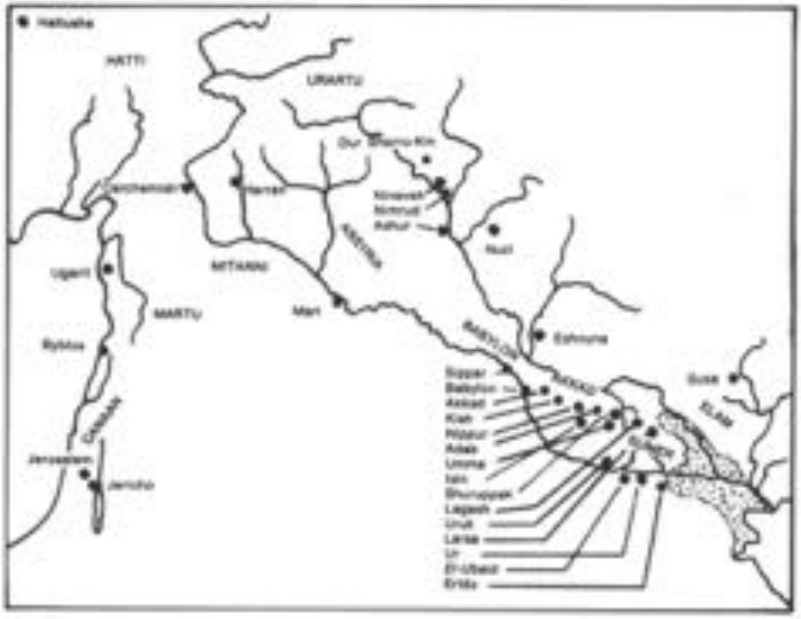
HATTI
URARTU
MITANNI
MARTU
Ugarit
Byblos
Jerusalem
Jericho
Mari
Nuzi
Eshnuna
Susa
ELAM
Sippar
Babylon
Kish
Adab
Umma
Lagash
Uruk
Larsa
Ur
El-Ubaid
Eridu

Napoleon verovert Europa
Amerikaanse revolutie
Columbus ontdekt Amerika
Byzantijnse rijk wordt Turks
Inca rijk ontstaat in Z.Amerika
Aztekische beschaving in Mexico
Koning John schenkt Magna Carta
Noormannen veroveren Engeland
Karel de Grote vorst Heilige Romeinse rijk
Mohammed verkondigt Islam
Verval Romeinse rijk
Maya beschaving in Midden-Amerika
Jeruzalem in handen van Romeinse legioenen
Jezus van Nazareth
Hannibal daagt Rome uit
Begin Grote Muur in China
Alexander verslaat Darius
Begin Griekse klassieke tijd
Begin Romeinse republiek
Boeddha staat op in India
Cyrus verovert Babylon
Val van Ninive
David koning in Jeruzalem
Dorische invel Griekenland
Isr.Uittocht uit Egypte
Aanvang Mycenese cultuur
Ariërs trekken naar India
Hethietische rijk verrijst
Abraham trekt weg uit Ur
Hammoerabi koning in Babylon
Opkomst Babylon en Assyrië
Aanvang Chinese beschaving
Beschaving van Indus-vallei
Hurriërs in Nabije Oosten
Goedem heerser van Lagasj
Ur-Nammoe regeert in Ur
Sargon, eerste koning van Akkad
Minoïsche beschaving Kreta
Gilgamesj regeert in Erech
Etana regeert in Kisj
Begin Egyptische beschaving
Koningschap begint in Kisj
Soemerische beschaving begint in Eridoe
2000 mC
1000 mC
0
1000 vC
2000 vC
3000 vC
4000 vC

3

GODEN VAN HEMEL EN AARDE

Wat was het, dat na honderdduizenden, ja miljoenen jaren, van een pijnlijk langzame ontwikkeling alles zo abrupt veranderde, en een-twee-drie (ca. 11.000 – 7400 – 3800 vC) primitieve nomaden – jagers en voedselvergaarders – omzette in boeren en pottenbakkers, en toen in stedenbouwers, ingenieurs, wiskundigen, astronomen, metaalbewerkers, kooplieden, musici, rechters, doktoren, schrijvers, bibliothecarissen, priesters? Je kunt zelfs verder gaan en de veel diepergaande vraag stellen, zo uitstekend verwoord door prof. Robert J. Braidwood[19]: 'Maar waarom gebeurde het? Waarom leven niet alle menselijke wezens nog als de Maglemosiërs?

De Soemeriërs, de mensen door wie deze hoge beschaving zo plotseling ontstond, hadden daarop een gepast antwoord. Het was samengevat in een van de tienduizenden oude Mesopotamische inscripties die ontdekt zijn: 'Alles wat schoon is maakten wij bij de gratie der goden'.

De goden van Soemerië. Wie waren ze?

Waren de Soemerische goden zoiets als de Griekse, die geacht werden te leven aan een groot hof, feestvierden in de grote hal van Zeus in de hemelen – de Olympus, welks tegenhanger op aarde Griekenlands hoogste berg was, de berg Olympus?

De Grieken beschreven hun goden als anthropomorfisch, als lichamelijk overeenkomende met sterfelijke mannen en vrouwen, en menselijk van aard: ze konden gelukkig, boos en jaloers zijn; ze beminden, maakten ruzie, vochten, evenals de mensen, en ze brachten een nageslacht voort door sexuele omgang – met elkaar en met mensen.

Ze waren onbereikbaar, en bemoeiden zich voortdurend met de zaken der mensen. Ze konden zich met ontzaglijke snelheden voortbewegen, verschijnen en verdwijnen; ze hadden wapens van een geweldige en ongewone kracht. Elk van hen had speciale functies, en als gevolg daarvan kon een speciale menselijke werkzaamheid lijden onder of begunstigd worden door de houding van de god die deze speciale werkzaamheid onder zijn hoede had; vandaar dat rituele erediensten en offeranden aan de goden geacht werden hun gunst te verwerven.

De hoofdgod der Grieken tijdens hun Helleense beschaving was

Zeus. 'Vader van goden en mensen', 'Meester van het hemelse vuur'. Zijn voornaamste wapen en symbool was de bliksemstraal. Hij was een 'koning' op aarde die uit de hemel was neergedaald; hij nam beslissingen en deelde het goede en het kwade toe aan stervelingen, maar toch was zijn oorspronkelijk domein in de hemelen.

Hij was niet de eerste god op aarde, noch de eerste godheid die in de hemelen troonde. Theologie vermengend met kosmologie, om te komen tot wat de geleerden mythologie noemen, geloofden de Grieken dat er eerst chaos was; daarop verschenen Gaea (de aarde) en haar gemaal Uranus (de hemelen). Gaea en Uranus schonken het leven aan de twaalf Titanen, zes mannelijke en zes vrouwelijke Hoewel hun legendarische daden op aarde plaats vonden, wordt er aangenomen dat ze astrale tegenhangers hadden.

Kronos, de jonge mannelijke Titaan kwam in de Olympische mythologie als de voornaamste figuur naar voren. Hij kreeg de oppermacht bij de Titanen door overweldiging, na zijn vader Uranus gecastreerd te hebben. Bang voor de andere Titanen, nam Kronos ze gevangen en verbande ze. Daarom werd hij vervloekt door zijn moeder. Hij zou hetzelfde lot ondergaan als zijn vader, en ontroond worden door een van zijn eigen zonen.

Kronos nam zijn eigen zuster tot vrouw, Rhea, die hem drie zonen en drie dochters schonk: Hades, Poseidon en Zeus; Hestia, Demeter en Hera. Opnieuw viel het lot om zijn vader weg te werken ten deel aan de jongste zoon, en de vloek van Gaea voltrok zich toen Zeus zijn vader Kronos ten val bracht.

Dit verliep niet zo gemakkelijk. Vele jaren lang ontbrandden er gevechten tussen de goden en een heel leger van monsterachtige wezens. De beslissende strijd werd uitgevochten door Zeus tegen Typhon, een slangachtige godheid. Het gevecht strekte zich uit over uitgestrekte gebieden, op aarde en in de lucht. Het laatste gevecht vond plaats op de berg Casius, bij de grens tussen Egypte en Arabië — blijkbaar ergens op het Sinaï-schiereiland (fig. 21).

Toen hij de strijd gewonnen had, werd Zeus erkend als de hoogste godheid. Hij moest echter die macht delen met zijn broers. Bij keuze (volgens een andere lezing bij het lot) werd Zeus het uitspansel toegewezen, de oudste broer Hades, de laaglanden, en de middelste, Poseidon, de zeeën.

De drie broers en hun drie zusters, (Zeus, Poseidon, Hades, Hera, Hestia en Demeter) allen kinderen van Kronos en zijn zuster Rhea, vormden het oudere deel van de Olympische kring, de groep van de twaalf grote goden. De andere zes waren allen kinderen van Zeus en de Griekse verhalen gaan het meest over hun stambomen en verwantschappen.

De mannelijke en vrouwelijke kinderen die Zeus tot vader hadden, hadden allen verschillende godinnen als moeder. Uit zijn omgang met een godin, Metis geheten, werd een dochter geboren, de grote godin Athene. Zij had het gezonde verstand en de handenarbeid onder haar hoede, en was dus de godin van de wijsheid. Maar als de enige grote godin die Zeus bijgestaan had in zijn strijd

21

tegen Typhon (alle andere goden waren gevlucht) verwierf Athene ook strijdbare hoedanigheden, en was dus ook de godin van de strijd. Ze was de 'volmaakte maagd', en werd niemands vrouw, maar sommige verhalen verbinden haar heel vaak met haar oom Poseidon, en hoewel zijn officiële gemalin de godin was van het labyrint van het eiland Kreta, was zijn nicht Athene zijn maîtresse.

Daarna had Zeus gemeenschap met andere godinnen, maar hun kinderen werden niet opgenomen in de Olympische kring. Toen Zeus zich er ernstig toe zette een mannelijke nakomeling te verkrijgen, wendde hij zich tot een van zijn zusters. De oudste was Hestia. Volgens de overlevering was zij een kluizenaarster – misschien te oud of te ziek om voor zijn doel te dienen – en ze had dus weinig excuus nodig om zijn attenties te richten op de middelste zuster Demeter, de godin der vruchtbaarheid. Maar inplaats van een zoon schonk ze hem een dochter, Persephone, die de vrouw werd van haar oom Hades, en met hem het gezag over de lagere wereld deelde.

Teleurgesteld dat ze hem geen zoon had geschonken, wendde Zeus zich tot andere godinnen voor troost en liefde. Bij Harmonia had hij negen dochters. Daarna schonk Leto hem een dochter en een zoon, Artemis en Apollo, die onmiddellijk werden opgenomen in de groep van de hoofdgoden.

Apollo was, als eerstgeboren zoon van Zeus, een van de grootste goden van het Helleense pantheon, zowel gevreesd door mensen als door goden. Hij was het die stervelingen de wil van zijn vader Zeus doorgaf, en dus de autoriteit over godsdienstige wetten en de tempeldienst.

Zeus tweede zoon, gebaard door de godin Maya, was Hermes, de beschermer van schaapherders, de bewaker van de kudden;beschermer van kooplieden en reizigers. Maar zijn voornaamste rol in mythen en epische verhalen was die van heraut van Zeus, de boodschapper der goden.

Gedrongen door bepaalde dynastieke tradities, had Zeus nog een zoon nodig bij een van zijn zusters – en hij wendde zich tot de jongste. Met haar huwend volgens de riten van een heilig huwelijk, riep Zeus haar tot koningin der goden uit, de moeder-godin. Hun huwelijk werd gezegend door een zoon, Ares, en twee dochters, maar strandde op voortdurende gevallen van ontrouw van de zijde van Zeus, maar ook volgens geruchten van de kant van Hera, die het echte vaderschap van een tweede zoon, Hephaestos, twijfelachtig maakten.

Ares werd onmiddellijk opgenomen in de Olympische kring van twaalf hoofdgoden, en aangesteld als Zeus' voornaamste luitenant, een oorlogsgod. Toch was hij verre van onoverwinnelijk – vechtend in de slag om Troje, aan de kant van de Trojanen, werd hij gewond, een wond die alleen Zeus kon genezen.

Hephaestos echter moest zijn opname in de Olympische top veroveren. Hij was een god van de creativiteit, en zijn attributen waren het smidsvuur en de metaalsmeedkunst. Hij was een goddelijke

schepper, maker van zowel praktische als magische voorwerpen voor mensen en goden. De legenden beweren dat hij lam geboren werd, en daarom in woede door zijn moeder Hera werd verworpen. Een andere en meer geloofwaardige versie luidt, dat hij door Zeus werd uitgebannen – om de twijfel inzake zijn geboorte – maar Hephaestos gebruikte zijn magische scheppende krachten om Zeus te dwingen hem een zetel in te ruimen onder de grote goden.

De legenden verhalen ook dat Hephaestos eens een onzichtbaar net maakte, dat zich over het bed van zijn vrouw zou sluiten, als dit verwarmd werd door een binnendringende minnaar. Waarschijnlijk had hij deze bescherming wel nodig, want zijn vrouw en gemalin was Aphrodite, de godin van liefde en schoonheid. Het was niet meer dan natuurlijk dat vele verhalen over liefdesavonturen om haar heen ontstonden; in vele gevallen was Ares, de broer van Hephaestos, de verleider (Een van de nakomelingen van die clandestiene liefde was Eros, de god van de liefde).

Aphrodite (fig. 22) werd opgenomen in de Olympische kring van de twaalf, en de omstandigheden daarvan werpen licht op ons onderwerp. Ze was geen zuster van Zeus, noch zijn dochter, maar ze kon niet genegeerd worden. Ze was gekomen van de Aziatische kusten van de Middellandse Zee tegenover Griekenland (volgens de Griekse dichter Hesiodes via Cyprus) en beweerde op grond van hoge ouderdom, dat zij een dochter was van Uranos. Genealogisch behoorde ze dus tot een vroegere generatie, daar ze, om zo te zeggen, een zuster was van zijn vader, en de belichaming van de gecastreerde voorvader van de goden.

Aphrodite moest dus een plaats krijgen tussen de Olympische goden. Maar hun totaal kon blijkbaar de twaalf niet overschrijden. De oplossing was vernuftig. Voeg er een toe door er een af te trekken. Daar Hades heerser van de lagere werelden was geworden en niet verbleef onder de grote goden op de berg Olympus, ontstond

22

er een vacature, bijzonder handig om Aphrodite een zetel te geven in de exclusieve kring van twaalf.

Het blijkt ook dat het aantal twaalf een voorwaarde was die naar twee kanten gold. Er mochten niet meer dan twaalf Olympiërs zijn, maar ook niet minder dan twaalf. Dit blijkt uit de omstandigheden die leidden tot de toelating van Dionysus tot de Olympische kring. Hij was een zoon van Zeus bij diens eigen dochter, Semele. Dionysus die verborgen moest worden om Hera's wraak, werd naar verafgelegen landen gezonden (bereikte zelfs India) en waar hij ook kwam voerde hij de wijnbouw in en het maken van wijn. Intussen kwam er een plaats open op de Olympos. Hestia, de oudste zuster van Zeus, werd zwakker en ouder, en werd geheel uit de kring van twaalf verwijderd. Daarop keerde Dionysus naar Griekenland terug en mocht de vacante plaats innemen. Opnieuw waren er dus twaalf Olympiërs. Deze selecte kring van twaalf Olympiërs stelde het hemelse aspect der goden voor. Ze waren hemelse goden die naar de aarde afgedaald waren, en zij vertegenwoordigden de twaalf hemellichamen aan het 'hemelgewelf'.

23

De Latijnse namen van de grote goden die de Romeinen ze gaven toen ze het Griekse pantheon aanvaardden, maken hun astrale associaties duidelijk: Gaea-aarde; Hermes-Mercurius; Aphrodite-Venus; Ares-Mars; Kronos-Saturnus; Zeus-Jupiter. In navolging van de Griekse traditie zagen de Romeinen in Jupiter de god van de donder, wiens wapen de bliksem was; evenals de Grieken verbonden ze hem met de stier (fig. 23).

Eenstemmig neemt men heden aan, dat de grondslagen van de Griekse beschaving gelegd waren op het eiland Kreta, waar de Minoïsche cultuur van ca 2700-1400 vC bloeide. In de Minoïsche mythe en legende treedt het verhaal van de minotaur sterk naar voren. Deze half-mens, half-stier, was de nakomeling van Pasiphaë, de vrouw van koning Minos, en een stier. Archeologische vondsten hebben de uitgebreide Minoïsche eredienst van de stier bevestigd, en enkele cylinderzegels beelden de stier af als een goddelijk wezen met een kruissymbool, die een niet-geïdentificeerde ster of planeet aanduidde (fig. 24). Daarom is men tot de veronderstelling gekomen, dat de stier die door de Minoërs vereerd werd niet het bekende aardse schepsel was, maar de hemelse stier — de constellatie Taurus — ter herdenking van enkele gebeurtenissen die hadden plaatsgevonden, toen de zon-lente-evening in die constellatie verscheen ca 4000 vC.

24

Volgens de Griekse traditie kwam Zeus naar het Griekse vasteland via Kreta, toen hij gevlucht was (door de Middellandse Zee over te zwemmen), nadat hij Europa had ontvoerd, de schone dochter van de koning van de Foenicische stad Tyrus. En inderdaad, toen het vroegste Minoïsche schrift uiteindelijk ontcijferd was door Cyrus H. Gordon, bleek het 'een Semietisch dialect te zijn van de kuststreken van de Oostelijke Middellandse Zee'.

52

De Grieken beweerden, in feite, nimmer dat hun Olympische

goden direct uit de hemelen naar Griekenland afdaalden. Zeus kwam van de andere kant van de Middellandse Zee via Kreta. Van Aphrodite werd aangenomen dat zij over zee via Cyprus uit het Nabije Oosten was gekomen. Poseidon (Neptunus bij de Romeinen) bracht het paard mee uit Klein-Azië. Athene bracht 'de olijf, vruchtbaar en zelf-gezaaid' naar Griekenland uit de landen van de bijbel.

Het valt niet te betwijfelen, dat de Griekse tradities en godsdienst naar het Griekse vasteland kwamen vanuit het Nabije Oosten, via Klein-Azië en de Middellandse-zee eilanden. Daar had hun pantheon zijn wortels; daar moeten we de oorsprong van de Griekse goden zoeken en hun astrale verwantschap met het getal twaalf.

Het Hindoeïsme, de oudste Indische godsdienst, beschouwt de *Veda's* — composities van liederen, offer-formules en andere met de goden samenhangende uitspraken — als heilige geschriften, 'niet van menselijke oorsprong'. De goden zelf componeerden ze, volgens de hindoese traditie, in een tijdperk dat aan het huidige voorafgaat.

Toen in de 19e eeuw de geleerden vergeten talen begonnen te ontcijferen en begrijpen, en het verband ertussen naspeurden, realiseerden zij zich dat de *Veda's* geschreven waren in een heel oude Indo-Europese taal, de voorganger van het Indische sanskriet, en van de Griekse, Latijnse en andere Europese talen. Toen ze de *Veda's* eindelijk konden lezen zagen ze tot hun verrassing hoe sterk de Vedische godenverhalen overeenkwamen met de Griekse.

De goden, zo berichtten de *Veda's*, waren allen leden van een grote, maar zeer zeker geen vreedzame, familie. Naast verhalen over opstijging naar de hemelen en afdalingen naar de aarde, luchtgevechten, wonderbare wapens, vriendschappen en vijandschappen, huwelijken en echtbreuken schijnt er grote belangstelling bestaan te hebben voor een vastlegging van genealogische gegevens — wie de vader was van wie, en wie de eerstgeborene was van wie. De goden op aarde waren afkomstig uit de hemel, en de voornaamste godheden bleven, zelfs op aarde, hemellichamen voorstellen.

In oeroude tijden 'vlogen' de Risji's ('de vliegenden') aan de hemel. Eens werd een hemels lichaam een draak, en de god van de stormen, die er zijn vurig wapen naar toe wierp, sneed het in twee stukken. Toen de zonne-dynastie eindelijk gevestigd was, kwamen er goden van hemel en aarde. Mar-Isji' ('heer van de mens') baarde Kasj-Yapa ('hij die de troon is') een van zijn kinderen bij Prit-Hivi ('de hemelse moeder').

Als hoofd van de dynastie, was Kasj-Yapa ook opperste van de deva's ('de glanzenden') en droeg de titel Dyaus-Pitar ('glanzende vader'). Samen met zijn gemalin en zijn tien kinderen, vormden zij de familie van de twaalf Adityas, goden, aan elk waarvan een teken van de zodiak en een hemels lichaam werd toegewezen. Kasj-Yapa's hemels lichaam was 'de glanzende ster'; Prit-Hivi vertegenwoordigde de aarde. Dan waren er goden wier hemelse tegenhangers de zon, de maan, Mars, Mercurius, Jupiter, Venus en Saturnus waren.

Mettertijd kwam de leiding van het pantheon van de twaalf in handen van Varoena, de god van het hemelse uitspansel. Hij was alomtegenwoordig en al-ziende. Een van de aan hem gewijde hymnen leest bijna als een bijbelse psalm:

Hij is het die de zon aan de hemel doet schijnen,
En de waaiende winden zijn zijn adem.
Hij heeft de bedding der rivieren uitgehold;
Ze stromen op zijn bevel –
Hij maakte de diepte der zee.

Zijn regering nam ook, vroeger of later, een einde. Indra eiste de troon op door zijn vader te doden. Hij was de nieuwe heer van het hemelruim, god van de stormen. De bliksem en de donder waren zijn wapens, en zijn bijnaam was heer der heerscharen. Hij moest echter zijn heerschappij delen met zijn twee broers. De ene was Vivasjvat, de voorvader van Manoe, de eerste mens. De andere was Agni ('de ontbrander'), die vanuit de hemel het vuur naar de aarde bracht, opdat de mensheid het zou kunnen gebruiken.

De overeenkomst tussen het Vedische en het Griekse pantheon blijkt duidelijk. De verhalen omtrent de voornaamste godheden, zowel als de verzen over een menigte andere, mindere goden – zonen, vrouwen, dochters, maitresses – zijn duidelijk duplicaten (of originelen?) van de Griekse. Er bestaat geen twijfel aan, dat Dyaus tot Zeus werd; Dyaus-Pitar, Jupiter; Varoena, Uranus, enz. En in beide gevallen bestond de kring der goden altijd uit *twaalf*, welke veranderingen er ook optraden in de goddelijke opvolging.

Hoe kon een zodanige overeenkomst ontstaan in twee, zover geografisch en in de tijd van elkaar gelegen streken?

De geleerden menen dat ergens in het tweede milennium vC een volk dat een Indo-Europese taal sprak, en afkomstig was uit Noord-Iran, of uit het gebied van de Kaukasus, aan grote volksverhuizingen begon. Eén groep ging naar het zuid-oosten, naar Indië. De Hindoes noemden hen Ariërs ('edele mensen'). Ze brachten de Veda's mee als mondelinge verhalen, omstreeks 1500 vC. Een andere groep Indo-Europeanen trok naar het westen, naar Europa. Sommigen trokken om de Zwarte Zee heen en kwamen in Europa via de Russische steppen. Maar de voornaamste route, waarlangs deze mensen, hun tradities en godsdienst Griekenland bereikten, was de kortste: Klein-Azië. Sommige van de oudste Griekse steden liggen dan ook niet op het Griekse vasteland, maar op de westelijke punt van Klein-Azië.

Maar wie waren de Indo-Europeanen die Anatolië als hun woonplaats kozen? Weinig in de westerse kennis verschafte licht daarover.

Opnieuw bewees het Oude Testament de enige gemakkelijk beschikbare – en betrouwbare bron te zijn. Daar vonden de geleerden verschillende aanwijzingen naar de "Hethieten", als het volk dat

de bergen van Anatolië bewoonde. In tegenstelling tot de vijandschap, die in het Oude Testament naar voren komt, met de Kanaänieten en andere buren wier gewoonten een 'gruwel' geacht werden, werden de Hethieten gezien als vrienden en bondgenoten van Israël. Bathsjeba, die door Koning David begeerd werd, was de vrouw van Uriah de Hethiet, een officier in koning David's leger. Koning Salomo, die bondgenootschappen smeedde door de dochters van vreemde koningen te huwen, nam zowel de dochters van een Egyptische farao als van een Hethietische koning tot vrouw. Bij een andere gelegenheid vluchtte een Syrisch leger op het gerucht 'dat de koning van Israël tegen hen de koning der Hethieten en de koningen der Egyptenaren had gehuurd'. Deze korte verwijzingen naar de Hethieten onthullen het grote ontzag dat andere volkeren uit het Nabije Oosten koesterden voor hun militaire eigenschappen.

Bij de ontcijfering van de Egyptische hieroglyfen – en later van de Mesopotamische inscripties – ontdekten de geleerden talloze verwijzingen naar een 'land der Hatti' als een groot en machtig rijk in Anatolië. Kon zo'n belangrijke macht geen spoor hebben achtergelaten?

Gewapend met de sleutels, die de Egyptische en Mesopotamische teksten verschaft hadden, ondernamen de geleerden opgravingen van oude vestigingen in Anatolië's bergstreken. De pogingen hadden succes: ze vonden Hethietische steden, paleizen, koninklijke schatkamers, koninklijke graven, tempels, godsdienstige voorwerpen, gereedschappen, wapens, kunstvoorwerpen. Bovenal vonden ze vele inscripties – zowel in beeld- als spijkerschrift. De bijbelse Hethieten waren tot leven gekomen.

Een uniek monument dat het oude Nabije Oosten ons opgeleverd heeft, is een rotsgravure buiten de Hethietische hoofdstad (die nu Yazilikaya genoemd wordt, wat in het Turks 'gegraveerde rots' betekent). Nadat hij door poorten en heiligdommen gegaan was, kwam de oude aanbidder in een open gaanderij, een opening in een halve cirkel van rotsen, waarop alle goden der Hethieten in de vorm van een processie waren afgebeeld. De laatsten (van links) in de processie zijn de minder belangrijke goden (fig. 25), voor hen uit gaat een gevariëerde groep van twaalf (fig. 26). Daarvoor ziet men een derde groep van twaalf, klaarblijkelijk bestaande uit de meer belangrijke mannelijke en vrouwelijke godheden. Hun wapens en

25

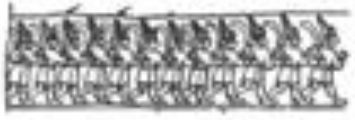

26

27

emblemen zijn gevarieerder; vier van hen hebben het goddelijke hemelse symbool boven zich; twee zijn gevleugeld. Deze groep omvat ook niet-goddelijke deelnemers: twee stieren die een bol omhoog houden, en de koning der Hethieten, die een kalotje op heeft en onder het embleem van de gevleugelde schijf staat (fig. 27).

Vanaf rechts kwamen twee groepen van vrouwelijke godheden; de reliëfs zijn echter dusdanig beschadigd, dat het juiste aantal niet kan worden vastgesteld. Wij zullen er echter niet zo ver vanaf zijn als we aannemen, dat ook zij opgesteld waren in twee groepen van twaalf elk.

De twee processies van links en rechts ontmoetten elkaar op het centrale paneel, dat heel duidelijk de grote goden uitbeeldde, want ze werden allen verhoogd afgebeeld, staande op bergtoppen, op dieren, op vogels en zelfs op de schouders van goddelijke dienaren (fig. 28).

Veel moeite besteedden tal van geleerden (bijv. E. Laroche[20]) om aan de afbeeldingen, de hiërogliefische symbolen, alswel aan gedeeltelijk leesbare teksten en godennamen die in de rotsen gebeiteld waren, de namen, titels en rollen af te lezen van de goden die in de processie meeliepen. Maar het is duidelijk, dat ook het Hethietische

28

pantheon beheerst werd door de 'olympische' twaalf. De lagere goden waren georganiseerd in groepen van twaalf, en de grote goden op aarde waren verbonden met de twaalf hemellichamen.

Dat het pantheon beheerst werd door het 'heilige getal' twaalf wordt nog eens extra bevestigd door een ander Hethietisch monument, een uit stenen opgebouwde tempel, die bij het huidige Beit-Zehir gevonden werd. Het beeldt duidelijk het goddelijke paar af, omringd door tien andere goden – een totaal van twaalf vormend (fig. 29).

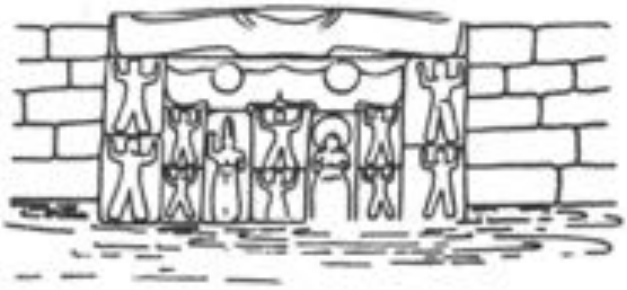

29

De archeologische vondsten tonen duidelijk aan dat de Hethieten goden van 'hemel en aarde' vereerden, die allen onderling verwant waren en gegroepeerd in een geneologische hiërarchie. Sommige waren grote en 'oude' goden die oorspronkelijk van de hemel waren. Hun symbool – dat in het Hethietische beeldschrift 'goddelijk' of 'hemelse god' betekende – zag eruit als een paar oogkleppen (fig. 30). Het kwam veelvuldig voor op ronde zegels als onderdeel van een raket-achtig voorwerp (fig. 31).

30

Andere goden waren feitelijk aanwezig, niet alleen op aarde, maar onder de Hethieten, die optraden als de eigenlijke regeerders van het land, die de menselijke koningen aanstelden, en deze instructies gaven op het gebied van de oorlog, verdragen en andere internationale zaken.

Aan het hoofd van de lijfelijk aanwezige Hethietische goden stond een godheid Teshoeb genaamd, wat 'wind blazer' betekende. Hij was dus wat de geleerden een stormgod noemen, geassocieerd met winden, donder en bliksem. Hij had ook een bijnaam Taroe ('stier'). Evenals de Grieken beelden de Hethieten de eredienst van de stier uit; zoals Jupiter na hem, werd Teshoeb afgebeeld als de god van de donder en de bliksem, gezeten op een stier (fig. 32).

31

Hethietische teksten verhalen hoe hun hoofdgod strijd moest voeren met een slangegod om zijn oppermacht te handhaven, zoals blijkt uit dit bas-relief afkomstig uit een Hethietische vindplaats (fig. 33). Ook Zeus streed, zoals we hebben gezien, niet met een 'draak', maar met een slangegod. Zoals wij later zullen aantonen, ging er een diepe zin schuil in deze oude tradities van de strijd van een god van de winden en een slangegodheid. Hier kunnen wij er enkel de nadruk op leggen dat de gevechten tussen de goden om

33

het goddelijke koningschap in de oude teksten weergegeven werden als feiten die onweerlegbaar plaats gevonden hadden.

Een lang en goed bewaard gebleven Hethietisch epos 'Het koningschap in de hemel' gaat over dit onderwerp – de hemelse oorsprong der goden. De verteller van deze verhalen van voor de sterfelijkheid riep allereerst twaalf 'machtige oude goden' op naar zijn verhaal te luisteren en de juistheid daarvan te betuigen.

Aldus vaststellend dat de oude goden zowel in de hemel als op de aarde waren, somden de epische lijsten de twaalf 'machtige oude goden' op, de voorvaderen van de goden; en zich aldus verzekerend van hun aandacht, verhaalde de verteller hoe de god die 'koning in de hemel' was naar de 'donkerkleurige aarde' kwam.

32

Dit epos schreef de komst van een 'koning in de hemel' op aarde dus toe aan een overweldiging van de troon. Maar dat was nog niet het einde. De tekst vertelt verder hoe Anoe, op zijn beurt afgezet werd door een god, Koemarbi genaamd (volgens enkele interpretaties Anoe's eigen zoon).

Er bestaat geen twijfel aan dat dit epos, geschreven een duizend jaar, voordat de Griekse legenden ontstonden, de voorloper was van het verhaal van de afzetting van Uranus door Kronos, en van Kronos door Zeus. Zelfs het onderdeel betreffende de castratie van Kronos door Zeus wordt in de Hethietische tekst teruggevonden, want dat was precies wat Koemarbi deed met Anoe:

Negen getelde perioden tuss Anoe koning in de hemel;
In de negende periode moest Anoe strijd voeren met Koemarbi.
Anoe ontglipte aan Koemarbi's greep en vluchtte –
Vluchten deed Anoe opstijgend naar het uitspansel.
Koemarbi stormde hem achterna, greep hem bij zijn voeten;
Hij haalde hem neer uit het uitspansel.
Hij beet zijn lendenen en de 'mannelijkheid' van Anoe
Verbond zich met Koemarbi's ingewanden, samengesmolten als brons

Volgens dat oude verhaal was de overwinning niet volledig. Hoewel ontmand, zag Anoe kans terug te vliegen naar zijn hemelse verblijf, de beheersing van de aarde overlatend aan Koemarbi. Een van zijn zonen was Teshoeb, die de voornaamste Hethietische godheid

werd, na enkele verspreide gevechten met Koemarbi op aarde en in de hemelen. In de epische verhalen over deze gevechten, komt Koemarbi overeen met de Griekse Hermes: 'In zijn hand nam hij zijn staf; aan zijn voeten bevestigde hij de schoenen die zo snel als de wind waren' toen hij van zijn stad Ur-Kisj naar het verblijf van de vrouw van de grote berg ging.

Het verhaal van de uitdaging van de goddelijke troon gaat verder met heroïsche gevechten, maar van een onbestemd karakter. Op een bepaald punt bracht het falen van Teshoeb om zijn tegenstander te overwinnen zijn echtgenote Hebat ertoe een poging tot zelfmoord te doen. Tenslotte werd er een beroep op de oude goden gedaan om in deze tweedracht te bemiddelen, en een vergadering der goden werd bijeengeroepen. Ze werd geleid door een 'oude god', Enlil geheten, en nog een 'oude god' Ea, wie gevraagd werd de 'oude tafeltjes met de woorden van het lot' te brengen – enkele oude verslagen die waarschijnlijk konden helpen bij het oplossen van het conflict inzake de goddelijke opvolging.

Toen deze verslagen faalden bij het oplossen van het conflict, raadde Enlil opnieuw een strijd aan met de uitdager, maar met behulp van enkele heel oude wapens. 'Hoort, gij oude goden, gij die de oude woorden kent', zei Enlil tot zijn volgelingen:

Open de oude bergplaatsen
Van de vaderen en de voorvaderen!
Breng de oudere koperen lans te voorschijn
Waarmee de hemel gescheiden werd van de aarde.

Wie waren deze vroegere 'oude goden'? Het antwoord is duidelijk, want alleen Anoe, Antoe, Enlil, Ninlil, Ea, Isjkoe dragen Soemerische namen. Zelfs de naam Teshoeb, zowel als de namen van andere 'Hethietische' goden, werden vaak in het Soemerische schrift vermeld om hun identiteit aan te tonen. Ook waren enkele plaatsen die bij de voorvallen genoemd worden de namen van oude Soemerische vestigingen.

Het drong langzamerhand tot de geleerden door dat de Hethieten in feite een pantheon van Soemerische oorsprong vereerden, en dat de arena uit de verhalen van de 'oude goden' Soemer was. Dit maakte echter deel uit van een veel omvangrijker ontdekking, nl. dat de Hethietische taal niet alleen gebaseerd was op verscheidene Indo-Europese dialecten en in grote mate een Akkadische invloed had ondergaan, maar ook uitvoerig gebruik had gemaakt van Soemerische beeldtekens, lettergrepen en zelfs van volledige woorden! Bovendien werd het duidelijk dat het Soemerisch hun taal was voor de hoogontwikkelden. De Soemerische taal werd volgens O.R. Gurney[11] 'intensief bestudeerd in Hattoe Sjasj (de hoofdstad) en daar werden Soemerisch-Hethietische woorden gevonden ... vele van de lettergrepen samenhangend met het spijkerschrift uit de Hethietische periode zijn in feite Soemerische woorden, waarvan de betekenis (door de Hethieten) vergeten was ... In de Hethie-

tische teksten vervingen de schrijvers de gewone Hethietische woorden vaak door de overeenkomstige Soemerische of Babylonische.

Nu waren de Soemeriërs, toen de Hethieten omstreeks 1600 vC Babylon bereikten, al lang in het Nabije Oosten van het toneel verdwenen. Hoe was het dan mogelijk dat hun taal, literatuur en godsdienst een ander groot koninkrijk in een ander millennium en in een ander deel van Azië domineerde.

De brug werd, zoals de geleerden niet zo lang geleden ontdekten, gevormd door een volk dat de Hurriërs genoemd werd.

In het Oude Testament vermeld als de 'Horieten' ('vrij volk') overheersten zij het uitgestrekte gebied tussen Soemerië en Akkad in Mesopotamië en het Hethietische rijk in Anatolië. In het noorden behoorden tot hun gebied de oude 'ceder-landen', waaruit nabije en verafgelegen landen hun beste houtsoorten kregen. In het oosten omvatten hun centra de olievelden van het huidige Irak; in één stad alleen al, nl. Noezi, vonden de archeologen niet alleen de gebruikelijke bouwsels en artefakten, maar ook duizenden juridische en maatschappelijke documenten van grote waarde. In het westen strekte het gezag en de invloed der Hurriërs zich uit tot aan de Middellandse Zee, en omvatte zulke grote oude handels-, industrie- en wetenschappelijke centra als Karkemisj en Alalakh.

Maar de zetels van hun macht, de voornaamste centra van de oude handelswegen, en de plaatsen met de hoogst vereerde heiligdommen lagen in het kerngebied 'tussen de twee rivieren', het bijbelse Naharayim. Hun oudste hoofdstad (nog niet ontdekt) moet ergens aan de Khaboe-rivier gezocht worden. Hun grootste handelscentrum, aan de Nalikh-rivier, was het bijbelse Haran – de stad van waar de familie van de patriarch Abraham uit Ur in Zuid-Mesopotamië wegtrok naar het land Kanaän.

Egyptische en Mesopotamische koninklijke documenten vermelden het Hurrische rijk als Mitanni, en behandelden het op gelijke voet – als een sterke macht, wier invloed zich uitstrekte tot aan hun onmiddellijke grenzen. De Hethieten noemden hun Hurrische buren 'Hurri'. Enkele geleerden wezen er echter op dat het woord ook als 'Har' gelezen kon worden, en G. Contenau[32] had de mogelijkheid geopperd, dat in de naam 'Harri' men de naam Ary of Ariërs voor dit volk kan zien!

De Hurrische inscripties roepen verschillende godheden bij hun Vedische 'Arische' namen aan, hun koningen droegen Indo-Europese namen, en hun militaire en ruiter-terminologie was afkomstig van de Indo-Europese. B. Hrozny, die in 1920 met anderen een poging ondernam om de Hethietische en Hurrische documenten te ontraadselen, ging zelfs zover dat hij de Hurriërs 'de oude Hindoes' noemde.

Deze Hurriërs overheersten de Hethieten cultureel en godsdienstig. De Hethietische mythologische teksten bleken van Hurrische afkomst te zijn, en zelfs de epische verhalen van prehistorische, half-goddelijke helden waren Hurrisch van oorsprong. Er bestaat

geen twijfel meer aan, dat de Hethieten hun kosmologie, hun 'mythen', hun goden en hun pantheon van twaalf aan de Hurriërs ontleenden.

De drievoudige verbinding – tussen Arische oorsprong, Hethietische godenverering en de Horietische bron van dit geloof – komt duidelijk tot uitdrukking in het gebed van een vrouw om de gezondheid van haar man. Ze bidt tot de godin Hebat, de gemalin van Teshoeb:

O godin van de opkomende schijf van Arianne,
mijn gebiedster, heerseres over de Hatti-landen,
Koningin van hemel en aard...
In het Hatti-land is je naam
Godin van de opkomende schijf van Arianne,
maar in het land dat je geschapen hebt
in het land der ceders
draag je de naam Hebat.

Toch waren de cultuur en de godsdienst die door Hurriërs aanvaard en doorgegeven werden, niet Indo-Europeaans. Zelfs hun taal was niet werkelijk Indo-Europeaans. Er kwamen zonder twijfel Akkadische elementen in de Hurrische taal, cultuur en tradities voor. De naam van hun hoofdstad, Washoegeni, was een variant van het Semietische *resh-eni* ('waar de wateren ontspringen'). De Tigris werd Aranzakh genoemd, wat (naar wij menen) afstamde van de Akkadische woorden voor 'de rivier van de zuivere ceders'. De goden Sjamasj en Tasjmetoem werden de Hurrische Sjimiki en Tasjimmetisj – enz.

Maar daar de Akkadische cultuur en godsdienst alleen een voortzetting waren van de originele Soemerische tradities en geloven, namen de Hurriërs in feite de godsdienst van Soemerië over en verspreidden die. Dat dit zo was, blijkt duidelijk uit het veelvuldig gebruik van de oorspronkelijk Soemerische godennamen, bijnamen en schrifttekens.

De epische verhalen waren, zoals gebleken is, de verhalen van Soemerië; de 'verblijfplaatsen' van de oude goden waren Soemerische steden; 'de oude taal' was de taal van Soemer. Zelfs de Hurrische kunst was een duplicaat van de Soemerische in haar vorm, onderwerpen en symbolen.

Wanneer en hoe waren de Hurriërs 'gemuteerd' door de Soemerische 'gene'?

Er zijn aanwijzingen dat de Hurriërs, de noordelijke buren van Soemer en Akkad in het tweede millennium vC, zich alreeds in het vorige millennium vermengd hadden met de Soemeriërs. Het staat vast dat de Hurriërs aanwezig en werkzaam waren in Soemer in het derde millennium vC. Dat ze belangrijke posten bekleedden in Soemer's laatste bloeitijdperk, dat van de derde dynastie van Ur. Er zijn voldoende bewijzen om te mogen aannemen dat de Hurriërs de kleding-industrie beheersten, waarvoor Soemer (en vooral Ur) bekend stond in de oudheid. De bekende kooplieden van Ur waren waarschijnlijk voor het grootste deel Hurriërs.

In de 13e eeuw vC trokken de Hurriërs, onder druk van grote volksverhuizingen en invallen (waaronder de Israëlietische opmars van Egypte naar Kanaän) zich terug in het noord-oostelijke deel van hun rijk. Hun nieuwe hoofdstad vestigend bij het meer van Van, noemden ze hun koninkrijk Urartoe ('Ararat'). Daar vereerden ze een pantheon, geleid door Tesjeba (Teshoeb), die ze uitbeeldden als een energiek god, die een gehoornde muts droeg, en op zijn cultus-symbool de stier stond. (fig. 34) Ze noemden hun voornaamste heiligdom Bitannoe (huis van Anoe) en zetten zich ertoe van hun koninkrijk 'het fort van de vallei van Anoe' te maken.

En Anoe was, zoals we zullen zien, de Soemerische vader der goden.

En die andere weg, waarlangs de verhalen en de eredienst der goden naar Griekenland kwam – van de oostelijke kusten van de Middellandse Zee, via Kreta en Cyprus?

De landen die heden ten dage Israël, de Libanon, en zuidelijk Syrië zijn – en het zuidwestelijk deel van de vruchtbare halve maan vormden – waren toen de woonplaats van volken die wij met de groepsnaam Kanaänieten aanduiden. Nogmaals, het enige wat tot vrij kort geleden omtrent hen bekend was, bestond uit verwijzingen (grotendeels ongunstige) in het Oude Testament en verspreide Foenicische inscripties. De archeologen begonnen eerst iets omtrent de Kanaänieten te leren, toen er twee ontdekkingen gedaan werden: bepaalde teksten in Luxor en Sakkara, en nog veel belangrijker, historische, literaire en religieuze teksten opgegraven in een belangrijk Kanaänietisch centrum. De plek die nu Ras Sjamra genoemd wordt, aan de Syrische kust, was de oude stad van Oegarit.

De taal van de Oegarietische geschriften, de Kanaänietische, was wat de geleerden West-Semietisch noemen, een van de groep talen, waartoe ook het vroege Akkadisch en het hedendaagse Hebreeuws behoren. Inderdaad, iedereen die het Hebreeuws goed kent, kan de Kanaänietische inscripties met niet al te veel moeite volgen. De taal, de literaire stijl, en de terminologie herinneren aan het Oude Testament.

Het pantheon dat uit de Kanaänietische teksten te voorschijn komt gelijkt in veel opzichten op het latere Griekse. Aan het hoofd van het Kanaänietische pantheon staat de opperste godheid *El*, een woord, dat zowel de persoonlijke naam van de god was als zijn geslachtsnaam en 'verheven godheid' betekende. Hij had het laatste woord in alle menselijke en goddelijke zaken. Ab Adam (vader van de mens) was zijn titel: de vriendelijke, de barmhartige was zijn bijnaam. Hij was 'de schepper van het geschapene en de enige die het koningschap kon geven'.

De Kanaänietische teksten ('mythen' volgens de meeste geleerden) schilderden El als een wijze, oudere godheid, die zich afzijdig hield van dagelijkse zaken. Zijn verblijf was afgelegen, bij de bovenloop van de 'twee rivieren' – de Tigris en de Eufraat. Daar placht

34

hij op zijn troon te zitten, afgezanten te ontvangen en de problemen en geschillen te bekijken die de andere goden hem voorlegden.

Een stèle in Palestina stelt hem voor als een oudere godheid, die op een troon zit en van een jongere godheid een drank in ontvangst neemt. De zittende godheid draagt een kegelvormige hoofddracht versierd met horens – een kenmerk van de goden, zoals we gezien hebben, sinds prehistorische tijden – en de scène wordt overschaduwd door het symbool van een gevleugelde ster – het embleem dat wij telkens weer zullen aantreffen. De geleerden nemen algemeen aan dat dit gebeeldhouwd reliëf El voorstelt, de oudere Kanaänietische godheid. (fig. 35)

35

El was echter niet altijd een oudere god. Een van zijn bijnamen was Tor (wat stier betekent), en volgens de geleerden wijst dit op zijn sexuele kracht en zijn rol als vader van de goden. Een Kanaänietisch gedicht 'De geboorte van de genadige goden' beschrijft El aan de kust (waarschijnlijk naakt) waar twee vrouwen volslagen bekoord werden door de omvang van zijn penis. Terwijl een vogel geroosterd werd op het strand, had El geslachtsgemeenschap met de twee vrouwen. Daaruit werden twee goden geboren Sjahar ('dageraad') en Sjalem ('voleinding of schemering').

Dit waren niet zijn enige kinderen, noch zijn voornaamste zonen

(hij had er waarschijnlijk zeven). Zijn voornaamste zoon was Baäl – zowel de persoonlijke naam van de godheid als de algemene term voor 'heer'. Evenals de Grieken in hun verhalen, spreken de Kanaänieten over de uitdagingen van de zoon aan het gezag en de heerschappij van zijn vader. Evenals El, zijn vader, was Baäl wat de geleerden een storm-god noemen, een god van donder en bliksem. Een bijnaam voor Baäl was Hadad ('de scherpe'). Zijn wapens waren de strijdbijl en de bliksem; zijn cultus-dier hetzelfde als dat van El, de stier, en evenals El, werd hij afgebeeld met een kegelvormige hoofddracht, versierd met een paar horens.

Baäl werd ook Elyon genoemd ('de verhevene') d.w.z. de erkende kroonprins, de troonopvolger. Maar hij had deze titel niet zonder strijd verworven, eerst met zijn broer Yam ('vorst van de zee') en daarna met zijn broer Mot. Gewapend met twee 'goddelijke wapens' streed Baäl met Yam en versloeg hem – om daarna uitgedaagd te worden door Mot (de naam betekent 'dode'). In die strijd werd Baäl spoedig overwonnen; maar zijn zuster Anat weigerde die nederlaag van Baäl als iets definitiefs te aanvaarden. 'Ze greep Mot, de zoon van El, en sneed hem met een zwaard in stukken'.

El, de vriendelijke, de barmhartige verheugt zich.
Zijn voeten zet hij op de voetbank.
Hij opent zijn keel en lacht,
Hij verheft zijn stem en roept uit:
'Ik zal neerzitten en mijn gemak houden,
De ziel zal in mijn borst rusten;
Want Baäl de machtige leeft,
Want de vorst der aarde bestaat'!

Anat steunde dus, volgens de Kanaänietische traditie, haar broeder de Heer (Baäl) in zijn strijd op leven en dood met de kwade Mot; en de overeenkomst tussen deze en de Griekse traditie van de godin Athene, die naast de verheven god Zeus stond in zijn strijd op leven en dood met Typhon is meer dan duidelijk. Athene werd, zoals wij gezien hebben 'de volmaakte maagd' genoemd, maar had vele clandestiene liefdes-verhoudingen. Op dezelfde wijze gebruikte de Kanaänietische traditie (die aan de Griekse voorafging) de bijnaam 'de maagd Anat', en vertelde desondanks haar verschillende amourettes, speciaal met haar eigen broer Baäl.

36

Geen wonder dus dat Anat vaak geheel naakt afgebeeld wordt om haar sexuele kenmerken te laten uitkomen – zoals in deze zegelafdruk, die een gehelmde Baäl afbeeldt in zijn gevecht met een andere god. (fig. 36)

Evenals de Griekse godsdienst en haar voorlopers was er in het Kanaänietische pantheon een moeder-godin, de officiële echtgenote van de oppergod. Ze noemden haar Asjera, ze was een parallel van de Griekse Hera. Astarte (de bijbelse Asteroth) kwam overeen met Aphrodite; haar veelvuldige metgezel was Athtar, die verbonden werd met een heldere planeet, en waarschijnlijk overeenkwam met Ares, de broer van Aphrodite.

Er waren ook nog andere mannelijke en vrouwelijke jongere goden, waarvan de astrale of Griekse parallellen gemakkelijk teruggevonden kunnen worden.

Maar behalve deze jonge godheden waren er de 'oude goden', ver verwijderd van aardse zaken, maar beschikbaar als de goden zelf in ernstige moeilijkheden kwamen. Enkele van hun afbeeldingen laten hen, zelfs in gedeeltelijk geschonden staat, zien met indrukwekkende trekken, goden herkenbaar aan hun gehoornde hoofddracht (fig. 37).

37

Waar vandaan hadden de Kanaänieten hun cultuur en godsdienst gekregen?

Het Oude Testament rekende hen tot de Chamietische groep van volkeren, met wortels in de hete (want dat betekent het woord *cham*) landen van Afrika, broeders van de Egyptenaren. De artefakten en geschreven documenten, die door archeologen zijn opgegraven, bevestigen de nauwe samenhang met de Kanaänietische en Egyptische goden.

De vele nationale en plaatselijke goden, de veelheid van hun namen en bijnamen, de verscheidenheid van hun rollen, emblemen en dier-mascotten maakten in het begin de goden van Egypte tot een ondoorgrondelijke groep acteurs op een vreemd toneel. Maar een nauwkeuriger blik onthult dat ze wezenlijk niet verschilden van die in de andere landen van de oude wereld.

De Egyptenaren geloofden in goden van hemel en aarde, grote goden die duidelijk te onderscheiden waren van de menigte mindere goden. G.A. Wainwright[23] vatte alle feiten samen en toonde aan dat het Egyptische geloof in goden van de hemel, die van het uitspansel naar de aarde afdaalden 'buitengewoon oud' was. Sommige namen van deze grote goden — grootste god, hemelstier, heer/vrouw van de bergen — klinken vertrouwd.

Hoewel de Egyptenaren het tientallige stelsel gebruikten,werden hun godsdienstige zaken beheerst door de Soemerische *zestig*, en waren de hemelse zaken onderworpen aan het goddelijk getal *twaalf*. De hemelen werden verdeeld in drie stukken, die elk twaalf hemellichamen omvatten. Het hiernamaals was verdeeld in twaalf delen. Dag en nacht werden elk verdeeld in twaalf uur. En al deze onderdelen vonden hun parallel in 'groepen' goden, die elk uit twaalf goden bestonden.

Aan het hoofd van het Egyptische pantheon stond Ré ('schepper') die het hoofd was van een vergadering van twaalf goden. Hij volbracht zijn wonderbaarlijke scheppingsdaden in oeroude tijden, en bracht Geb (de aarde) en Nut (de hemel) voort. Daarna liet hij planten groeien op de aarde en de kruipende dieren — en tenslotte de mens. Ré was een onzichtbare hemelgod die zichzelf slechts periodiek openbaarde. Zijn manifestatie was Aten — de hemelschijf, afgebeeld als een gevleugelde bol (fig. 38).

De verschijning en de daden van Ré op aarde waren volgens de Egyptische traditie, rechtstreeks verbonden met het koningschap

in Egypte. Volgens die traditie waren de eerste Egyptische heersers geen mensen, maar goden, en de eerste god die Egypte regeerde was Ré. Daarna verdeelde hij het koninkrijk, gaf Beneden-Egypte aan zijn oom Osiris, en Opper-Egypte aan zijn zoon Seth. Maar Seth zette zich ertoe Osiris te overwinnen en slaagde erin hem in stukken te snijden en te verdrinken. Maar Isis, de zuster en vrouw van Osiris, zocht het verminkte lichaam bij elkaar en deed hem herleven. Daarna ging hij door 'de geheime poorten' en voegde zich bij Ré op zijn hemelpad; zijn plaats op de troon van Egypte werd ingenomen door zijn zoon Horus, die soms werd uitgebeeld als een gevleugelde en gehoornde godheid (fig. 39).

39

Hoewel Ré de verhevenste was in de hemelen, was hij op aarde de zoon van de god Ptah ('ontwikkelaar', 'iemand die dingen vervaardigde'). De Egyptenaren geloofden dat Ptah in feite het land Egypte van onder de watervloeden omhoog haalde door dijken aan te leggen op het punt waar de Nijl stijgt. Deze grote god, zeiden ze, was van elders naar Egypte gekomen. Hij vestigde niet alleen Egypte, maar ook 'het bergland en het vreemde land in de verte'. De Egyptenaren erkenden inderdaad dat al hun 'oude goden' per boot uit het zuiden waren gekomen; en vele gevonden prehistorische rotstekeningen beelden deze 'oude goden' af – te onderscheiden aan hun gehoornde hoofddracht – per boot in Egypte aankomend (fig. 40).

40

De enige zeeroute naar Egypte vanuit het zuiden is de Rode Zee en het is merkwaardig dat de Egyptische naam ervoor de Zee van Ur was. Hiëroglyfisch betekent het teken voor Ur 'het verre, vreemde (land) in het oosten'; dat het ook een aanduiding kan zijn ge-

weest voor het Soemerische Ur, dat in die richting ligt, kan niet uitgesloten worden.

Het Egyptische woord voor 'goddelijk wezen', of 'god' was NTR, wat betekent 'een die waakt'. Veelbetekenend is, dat dit precies de betekenis is van de naam Soemer: het land van 'hen die waken'.

De vroegere opvatting dat de beschaving begonnen zou zijn in Egypte is nu prijs gegeven. Genoeg wijst erop, dat de Egyptische georganiseerde maatschappij en beschaving, die een half millennium *na* de Soemerische een aanvang namen, haar cultuur, architectuur, technologie, schrijfkunst en veel andere aspecten van een hoge beschaving ontleenden aan Soemer. Ook toont het gevondene overwegend aan, dat de Egyptische goden in Soemer hun oorsprong vonden.

Als culturele en bloed-verwanten van de Egyptenaren hadden de Kanaänieten dezelfde goden. Maar de Kanaänieten konden niet bogen op een oorspronkelijk pantheon. Ook zij kregen hun kosmogonie, goden en legendarische verhalen, via de Amorieten, uit Soemer.

In de dertiger jaren van deze eeuw stootten de archeologen op het centrum en de hoofdstad van de Amorieten, Mari geheten. Aan een bocht van de Eufraat, waar nu de Syrische grens de rivier kruist, ontdekten de gravers een belangrijke stad wier gebouwen opgericht en herhaaldelijk her-opgericht werden tussen 3000 en 2000 vC, op fundamenten uit veel vroeger eeuwen. Deze vroegste overblijfselen omvatten een trappen-pyramide en tempels voor de Soemerische goden Inanna, Ninhoersag en Enlil.

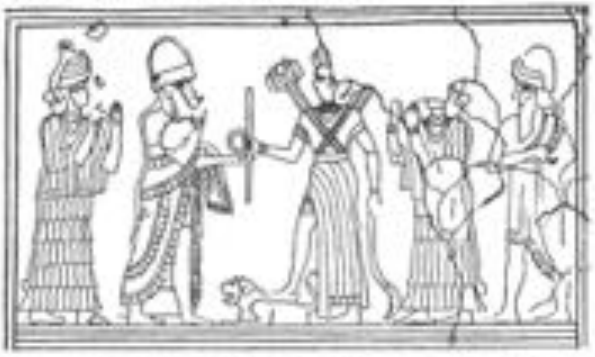

41

Het paleis van Mari op zichzelf besloeg ca twee ha, bevatte een troonzaal met zeer opvallende muurschilderingen, drie honderd verschillende kamers, schrijfkamers en (heel belangrijk voor de geschiedschrijver) meer dan twintigduizend kleitafeltjes met het wigvormige schrift, over economie, handel, politiek en sociaal leven uit die tijd, over staats- en militaire zaken, en natuurlijk over de godsdienst en het volk van het land. Een van de muurschilderingen in het grote paleis van Mari beeldt de inhuldiging af van koning Zimri-Lim door de godin Inanna (die de Amorieten Isjtar noemden (fig. 41).

42

Zoals in de andere pantheons was de voornaamste lichamelijk aanwezige god van de Amoeroe een weer- of storm-god. Ze noemden hem Adad – het equivalent van de Kanaänietische Baäl ('heer') – en gaven hem de bijnaam Hadad. Zijn symbool was, zoals te verwachten viel, de gevorkte bliksemstraal.

In de Kanaänietische teksten wordt Baäl vaak de 'zoon van de draak' genoemd. De Mari-teksten vermeldden ook een oudere godheid, Dagan geheten, een 'heer van overvloed', die evenals El – afgebeeld wordt als een teruggetrokken godheid, die zich er eenmaal over beklaagde, dat hij niet langer geraadpleegd werd over het voeren van een bepaalde oorlog.

Andere leden van het Pantheon omvatten de maangod, die de Kanaänieten Yerach noemden, de Akkadiërs Sin en de Soemeriërs Nannar; de zonnegod, gewoonlijk Sjamasj genoemd; en andere goden wier identiteit er geen twijfel aan laat bestaan dat Mari (geografisch en chronologisch) een brug vormde die de landen en volken van het oostelijk Middellandse-zee gebied verbond met de Mesopotamische bronnen.

Onder de vondsten bij Mari, zoals ook elders in de Soemerische landen, treffen wij dozijnen beelden aan van de mensen zelf: koningen, edellieden, priesters, zangers. Ze werden zonder uitzondering uitgebeeld met samengevouwen handen, met hun blik steeds strak op hun goden gericht (fig. 42).

Wie waren deze goden van hemel en aarde, goddelijk en toch menselijk, altijd geleid door een pantheon of binnenste kring van twaalf godheden?

4

SOEMER
LAND VAN DE GODEN

Het staat wel onomstotelijk vast dat de 'oude woorden', die duizenden jaren lang als de taal van de hogere wetenschap en godsdienstige geschriften gebruikt werd, de taal van Soemer was. Evenmin kan eraan getwijfeld worden dat de 'oude goden' de goden van Soemer waren; documenten, verhalen en genealogieën en geschiedenissen van goden die ouder zijn dan die van Soemer zijn nergens gevonden.

Toen deze goden (in hun oorspronkelijke Soemerische vormen, of in de latere Akkadische, Babylonische of Assyrische) hun namen kregen en geteld werden, bevatte deze lijst vele honderden. Maar eenmaal geclassificeerd, bleek overduidelijk dat ze geen hutspot van godheden vormden. Aan hun hoofd stond een pantheon van twaalf grote goden, ze werden bestuurd door een vergadering van godheden, en waren verwant. Toen eenmaal de mindere nichten, neven, kleinkinderen e.d. uitgesloten werden, bleek er een veel kleinere en samenhangende groep van godheden naar voren te komen — ieder met een eigen rol, ieder met een bepaalde macht of verantwoordelijkheid.

Er bestonden, naar de Soemeriërs geloofden, goden die 'van de hemel' waren. Teksten die handelen over de tijd 'voor de dingen werden geschapen' spreken over goden als Apsoe, Tiamat, Ansjar, Kisjar. Er bestaat geen enkele aanduiding dat de goden van deze categorie ooit op de aarde verschenen. Als we deze 'goden' die bestonden voor de aarde geschapen werd, nader bekijken zullen wij inzien dat dit de hemellichamen zijn die ons zonnestelsel vormen; en zoals wij zullen aantonen, zijn de zogenaamde mythen over deze hemelse wezens in feite preciese en wetenschappelijk aanvaardbare begrippen omtrent de schepping van ons zonnestelsel.

Er bestonden ook mindere goden die 'van de aarde' waren. Hun cultus-centra waren grotendeels provincie-steden; het waren niet meer dan plaatselijke goden. Op zijn best hadden ze de leiding van een beperkte bezigheid — zoals bijv. de godin NIN, ('biervrouw') die toezicht hield op het vervaardigen van dranken. Over hen bestaan geen heldenverhalen. Ze bezaten geen afschrikwekkende wapens, en de andere goden sidderden niet voor hun bevelen. Zij herinneren ons sterk aan de groep van jongere goden die aan het

einde van de processie liepen, zoals afgebeeld op de rotsen van het Hethietische Yazilikaya.

Tussen deze twee groepen stonden de goden van hemel en aarde zij die de 'oude goden' genoemd werden. Ze waren de 'oude goden' uit de epische verhalen, en naar de Soemeriërs aannamen, uit de hemelen op aarde neergedaald.

Het waren zeker geen plaatselijke, maar nationale goden. Sommigen waren op aarde aanwezig en actief, zelfs voor er mensen op de aarde leefden. In werkelijkheid werd aangenomen dat het bestaan van de mens het gevolg was van een doelbewuste onderneming van deze goden. Ze waren machtig en in staat tot acties die menselijke bekwaamheid en begrip te boven gingen. Toch zagen deze goden er niet alleen als mensen uit, maar aten en dronken als zij en waren praktisch behept met elke menselijke emotie van liefde en haat, trouw en ontrouw.

Hoewel de rollen en de hiërarchische standing van enkele van deze hoofdgoden in de loop van de millennia wisselden, verloren een aantal nooit hun overheersende positie en hun nationale en internationale eerbiedwaardigheid. Als we deze centrale groep zorgvuldig bekijken, ontstaat er het beeld van een dynastie van goden, een goddelijke familie, nauw met elkaar verwant, maar bitter verdeeld.

Het hoofd van deze familie van goden van hemel en aarde was AN (of Anoe in de Babylonisch/Assyrische teksten). Hij was de grote vader der goden, de koning der goden. Zijn gebied was het uitspansel en zijn symbool een ster. In de Soemerische beeldtaal stond het teken van een ster ook voor An, voor 'de hemelen' en voor het 'goddelijk wezen', of 'god' (afstammeling van An). Deze viervoudige betekenis van het symbool bleef door de eeuwen heen bestaan, terwijl het Soemerische beeldschrift in het Akkadische spijkerschrift en in het gestyleerde Babylonische en Assyrische schrift overging (fig. 43)

43

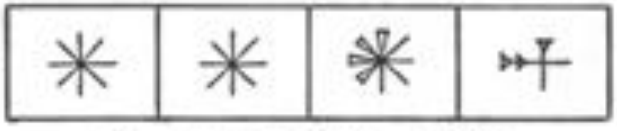

AN = ster = hemelen = 'god'

Vanaf de alleroudste tijden, totdat het wigvormige schrift verdween – van het vierde millennium vC, bijna tot aan de tijd van Christus – stond dit symbool voor de namen der goden, aanduidend dat de naam in de tekst niet die van een sterveling was, maar van een godheid van hemelse oorsprong.

Anoe's verblijf en de zetel van zijn koningschap, was in de hemel. Daarheen gingen de andere goden van hemel en aarde, voor een persoonlijk advies of persoonlijke gunst; daar kwamen ze in vergadering bijeen om onderlinge geschillen op te lossen, of be-

langrijke besluiten te nemen. Talloze teksten beschrijven Anoe's paleis (welks portalen bewaakt werden door een god van de 'boom der waarheid' en een god van 'de boom des levens'), zijn troon, de manier waarop andere goden hem naderden, en hoe zij in zijn tegenwoordigheid zaten.

De Soemerische teksten konden eveneens voorbeelden aanhalen, waarin niet alleen andere goden, maar soms zelfs enkele uitverkoren stervelingen toestemming kregen naar Anoe's verblijf te gaan, meestal met het doel aan de sterfelijkheid te ontkomen. Een zo'n verhaal had betrekking op Adapa ('het model van de mens'). Hij was zo volmaakt en zo trouw aan de God Ea die hem geschapen had, dat Ea ervoor zorgde dat hij naar Anoe gebracht werd, en toen beschreef wat Adapa verwachten mocht.

Adapa,
je gaat nu naar Anoe, de koning;
Je zult de weg naar de hemel inslaan.
Wanneer je opgestegen bent naar de hemel,
en aan de poort van Anoe gekomen bent,
de 'drager van het leven', en de 'kweker der waarheid'
zal aan de poort Anoe staan.

Geleid door zijn schepper, steeg 'Adapa op naar de hemel en naderde de poort van Anoe'. Maar toen hij de kans kreeg om onsterfelijk te worden, weigerde Adapa het 'brood des levens' te eten in de mening dat de boze Anoe hem vergiftigd voedsel aanbood. Dus werd hij naar de aarde teruggezonden als een gezalfde priester, maar steeds nog een sterveling.

De Soemerische 'claim' dat niet alleen de goden, maar ook uitverkoren stervelingen, konden opstijgen naar het 'goddelijke verblijf' in de hemelen vindt zijn herhaling in de Oudtestamentische verhalen van de hemelvaart van Enoch en de profeet Elia.

Hoewel Anoe woonde in een 'hemels verblijf', bevatten de Soemerische teksten ook verhalen, dat hij naar de aarde afdaalde – of in tijden van grote crises, of voor ceremoniële bezoeken (waarbij hij vergezeld werd door zijn echtgenote ANTOE) of (in ieder geval eenmaal) om zijn achterkleindochter IN.ANNA tot zijn gemalin op aarde te maken.

Daar hij niet permanent op aarde verbleef, werd het klaarblijkelijk niet nodig geacht hem exclusief hoofd te maken van zijn eigen stad of cultus-centrum; en het verblijf of 'het verheven huis', dat voor hem werd opgericht, lag in Oeroek (het bijbelse Erech), het domein van de godin Inanna. De ruïnen van Oeroek omvatten tot op heden een geweldige door mensen gemaakte heuvel, waar de archeologen het bewijs hebben gevonden van de bouw en de heropbouw van een grote tempel – de tempel van Anoe – niet minder dan achttien lagen of afzonderlijke fasen werden daar ontdekt, die dwingende bewijzen aanvoerden dat de tempel op die heilige plek moest hebben gestaan.

De tempel van Anoe werd E.ANNA genoemd (het huis van An). Maar deze eenvoudige naam werd gegeven aan een bouwwerk, dat, in elk geval in sommige van zijn fasen, een indrukwekkende aanblik moet hebben opgeleverd. Het was, volgens de Soemerische teksten 'de heilige E.Anna, het zuivere heiligdom'. De traditie beweerde, dat de grote goden zelf 'zijn onderdelen hadden vervaardigd'. 'Zijn kroonlijst was van koper', 'zijn grote muur reikte tot in de wolken' – 'een verheven verblijf'; 'zijn charme was onweerstaanbaar, zijn allure oneindig'. En de teksten maken ook het doel van de tempel duidelijk, want zij noemden hem 'het huis voor de afdaling vanuit de hemel'.

Een tafeltje afkomstig uit een archief van Oeroek licht ons in over de pracht en praal, waarmee de aankomst van Anoe en zijn gezellin bij een 'staatsbezoek' vergezeld ging.

Intussen brachten de godinnen 'het huis van het gouden bed van de godin Antoe' in gereedheid, en een speciale priester smeerde een mengsel van 'goede olie' en wijn op de sokkels van het heiligdom waarin Anoe en Antoe zich later voor de nacht zouden terugtrekken – een attent gebaar, naar het schijnt bedoeld om het piepen van de deuren tegen te gaan, terwijl de twee godheden sliepen.

Terwijl een 'avondmaaltijd' – verschillende dranken en eetlustopwekkende hapjes – werd opgediend, begaf een astronoom-priester zich naar 'het hoogste punt van de toren van de hoofd-tempel' om uit te kijken naar de verschijning in een bepaald deel van de hemel van de planeet 'grote Anoe van de hemel'. Vervolgens moest hij de composities reciteren die de naam droegen van 'aan haar die helder wordt, de hemelse planeet van de heer Anoe', en 'het beeld van de schepper is verrezen'.

Zodra de planeet gezien was en de gedichten gereciteerd, wasten Anoe en Antoe hun handen met water uit een gouden bekken en begon het feest. Priesters zongen de hymne 'de planeet van Anoe is de held van de hemel'. Toortsen werden aangestoken, en de goden, priesters, zangers en voedseldragers stelden zich op in een processie, die de twee bezoekers vergezelden naar hun nachtverblijf.

Vier voorname goden werden aangewezen om in de binnenhof tot aan het aanbreken van de morgenstond de wacht te houden. Anderen werden opgesteld bij verschillende aangewezen poorten. Intussen moest het gehele land verlicht worden om de aanwezigheid van de twee goddelijke bezoekers te vieren. Op een signaal van de hoofdtempel moesten de priesters van alle andere tempels in Oeroek 'toortsen gebruiken om de vreugdevuren te ontsteken'; en de priesters in andere steden moesten hetzelfde doen, zodra zij de vreugdevuren van Oeroek zagen.

Het vertrek van de twee 'grote goden' was eveneens tot op de minuut geregeld.

Hoewel het einde van dit tafeltje afgebroken is, beschrijft een ander tafeltje waarschijnlijk het vertrek: het ontbijt, de toverformules, de handdrukken ('het grijpen van de handen') van de andere goden. De 'grote goden' werden dan naar hun vertrekpunt ge-

bracht op troonvormige draagstoelen, rustend op de schouders van tempelfunctionarissen. Een Assyrische afbeelding van een processie godheden (hoewel van veel latere datum) geeft waarschijnlijk een goed beeld van de manier, waarop Anoe en Antoe bij hun processie in Oeroek gedragen werden (fig. 44).

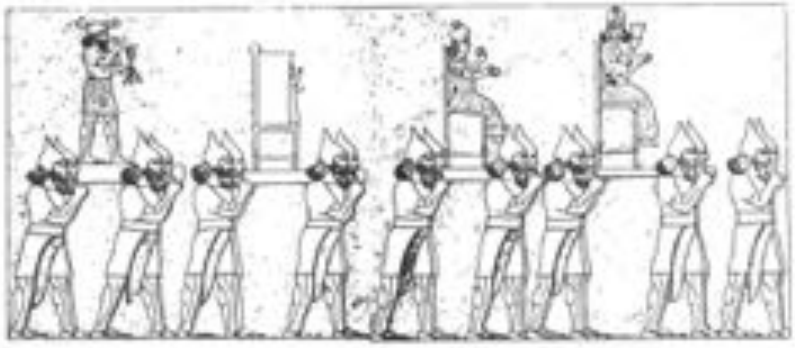

44

Vele toverformules werden gereciteerd terwijl de processie door 'de straat der goden' trok; andere psalmen en hymnen werden gezongen, als de processie 'de heilige kade' naderde en de 'dijk van Anoe's schip bereikte'. Er werd dan afscheid genomen, nog meer toverformules werden uitgesproken en gezongen 'met opgeheven gebarende armen'.

Daarop spraken geleid door de hogepriester alle priesters en tempelfunctionarissen die de goden droegen een speciaal 'gebed bij het vertrek' uit. 'Grote Anoe, mogen hemel en aarde u zegenen' intoneerden ze zeven maal. Zij smeekten om de zegening van de zeven hemelse goden en riepen de goden aan die in de hemel en op de aarde waren. Tenslotte namen ze aldus afscheid van Anoe en Antoe:

Mogen de goden uit de diepte,
en de goden van het hemelse verblijf
u zegenen!
Mogen zij u dagelijks zegenen –
elke dag van elke maand van elk jaar!

Onder vele duizenden afbeeldingen van de oude goden die ontdekt werden, schijnt geen ervan Anoe voor te stellen. Toch staart hij ons aan in ieder beeld en elk portret van elke koning die bestaan heeft, vanaf de oudheid tot op onze tijd. Want Anoe was niet alleen de grote koning, koning der goden, maar hij bij wiens gratie anderen tot koning gekroond konden worden. Volgens de Soemerische traditie vloeide het heerserschap voort uit Anoe; en de term voor 'koningschap' was *Anoetoe* ('Anoeschap'). De onderscheidingstekens van Anoe waren de tiara (de koninklijke hoofddracht), de scepter (het symbool van macht) en de staf (die de leiding symboliseerde van de herder).

De herdersstaf wordt nu meer gevonden in de handen van bisschoppen dan van koningen. Maar de kroon en de scepter worden nog steeds gedragen door de koningen die de mensheid op enkele tronen heeft gelaten.

De tweede machtigste godheid van het Soemerische pantheon was EN.LIL. Zijn naam betekent 'de heer van het luchtruim' – het prototype en de vader van de latere stormgoden, die aan het hoofd stonden van de godenwerelden der oudheid.

Hij was de zoon van Anoe, geboren in het hemelse verblijf van zijn vader. Maar op een bepaald moment in de vroegste tijden daalde hij af naar de aarde, en werd dus de voornaamste god van hemel *en* aarde. Wanneer de goden in vergadering bijeenkwamen in het hemelse verblijf presideerde hij de bijeenkomsten naast zijn vader. Wanneer de goden op aarde vergaderden, ontmoetten ze elkaar aan het hof van Enlil in het goddelijke district Nippoer, de stad die aan Enlil was gewijd en de plek van zijn voornaamste tempel de E.KOER ('het huis dat op een berg lijkt').

Niet alleen de Soemeriërs maar ook de goden van Soemer zelf beschouwden Enlil als de hoogste. Ze noemden hem de heerser van alle landen, en maakten duidelijk dat hij 'in de hemel de prins is; op aarde het hoofd'. Zijn 'woord (bevel) daarboven deed de hemelen trillen, beneden deed het de aarde schudden':

Enlil,
wiens bevel verreikend is;
wiens 'woord' verheven is en heilig;
wiens verklaring onveranderlijk is;
die het lot bepaalt tot in de verre toekomst ...
De goden der aarde buigen zich gewillig voor hem;
de goden der hemelen die op aarde zijn
verdeemoedigen zich voor hem,
zij volgen zijn instructies getrouw op.

Enlil kwam, volgens de Soemeriërs, op aarde lang voordat deze tot rust kwam en beschaafd werd. Zij verklaren ook dat Enlil op aarde neerdaalde, voordat het 'zwart-hoofdige volk' – de Soemerische bijnaam voor de mensheid – geschapen werd. In die voormenselijke tijden vestigde Enlil in Nippoer zijn centrum, zijn 'kommandopost', waar hemel en aarde op een of andere wijze verbonden werden. De Soemerische teksten noemden dit verbond DÛER.AN.KI ('verbond van hemel en aarde') en gebruikten dichterlijke taal om Enlil's eerste daden op aarde te beschrijven.

45

In die vroege tijden, toen de goden Nippoer bewoonden en de mens nog niet geschapen was, ontmoette Enlil de godin die zijn vrouw zou worden.
Het was SOED die haar de titel gaf van NIN.LIL ('de vrouw van het luchtruim').
Een votieftafel, in Nippoer gevonden, beeldt Enlil en Ninlil uit, terwijl hun voedsel en drank werd voorgezet in hun tempel (fig. 45).

De Soemeriërs vereerden Enlil zowel uit angst als uit dankbaarheid. Hij maakte dat de besluiten van de vergadering der goden ten aanzien van de mensheid werden uitgevoerd; het was zijn 'wind' die de vernielende stormen afzond naar opstandige steden. Hij was het die ten tijde van de zondvloed probeerde de mensheid te verdelgen. Maar wanneer hij in vrede leefde met de mensen, was hij een vriendelijke god die gunsten verleende; volgens de Soemerische tekst werd de kennis van de landbouw, alsmede de ploeg en het houweel, door Enlil aan de mensheid geschonken.

Enlil benoemde ook de koningen die de mensheid moesten regeren, niet als vorsten maar als dienaren van de god aan wie de uitvoering van de goddelijke wetten der rechtvaardigheid was toevertrouwd. Dientengevolge openden de Soemerische, Akkadische en Babylonische koningen hun inscripties vol zelf-verheerlijking met een beschrijving hoe Enlil hen tot het koningschap geroepen had. Dit 'geroepen-zijn' – door Enlil namens zichzelf en zijn vader Anoe – maakte hen tot wettige heersers en omschreef hun functies. Zelfs Hammoerabi die een god, Mardoek geheten, erkende als de nationale god van Babylon, begon zijn wetscode aldus: 'Anoe en Enlil stelden mij aan om het welzijn van het volk te bevorderen ... om recht te doen heersen in het land'.

God van hemel en aarde, eerstgeborene van Anoe, schenker van het koningschap, voornaamste uitvoerder van de vergadering der goden, vader van goden en mensen, gever van de landbouw, heer van het luchtruim – dat waren enkele namen van Enlil, die wezen op zijn grootheid en macht. Zijn 'bevel was verreikend', zijn 'uitspraken onveranderlijk', hij 'bepaalde de toekomst'. Hij bezat 'de verbinding hemel-aarde', en vanuit zijn 'ontzagwekkende stad Nippoer' kon hij 'de stralen uitzenden die het hart van alle landen onderzocht' – 'ogen die alle landen konden aftasten'.

Toch was ook hij onderworpen aan morele wetten die opgelegd werden door de gemeenschap der goden; de overtreding ervan kon bestraft worden met de verbanning; hij was zelfs niet immuun voor klachten van stervelingen. In één bekend geval althans, beklaagde een Soemerische koning van Ur zich direct bij de vergadering der goden, dat een reeks moeilijkheden die Ur en haar volk overvallen waren, teruggebracht kon worden tot het noodlottige feit dat 'Enlil het koningschap had geschonken aan een waardeloos man... die niet van Soemerische afkomst is'.

Naarmate we verder gaan, zullen we zien hoe Enlil een centrale rol speelde in goddelijke en sterfelijke zaken op aarde, en hoe zijn verschillende zonen elkaar en anderen bestreden om de goddelijke opvolging, wat ongetwijfeld aanleiding gaf tot de latere verhalen over de veldslagen der goden.

De derde grote god van Soemerië was een andere zoon van Anoe; hij had twee namen, E.A en EN. KI. Evenals zijn broer Enlil was ook hij een god van hemel en aarde, oorspronkelijk een godheid uit de hemel, die op aarde neergedaald was.

Zijn komst op aarde is in de Soemerische teksten verbonden met een tijd, toen de wateren van de Perzische Golf veel verder het land indrongen dan thans het geval is, en het zuidelijk deel van het land in moerassen veranderden. Ea, de naam betekent letterlijk ('huis/water') die een groot ingenieur was, ontwierp en zag toe op de bouw van kanalen, het indijken van rivieren, en het drooglegggen van de moerassen. Hij ging graag zeilen op deze waterwegen, en speciaal in de moerasgebieden. De wateren, zoals zijn naam aanduidde, waren inderdaad zijn tehuis. Hij bouwde zijn 'groot huis' in de stad die hij gebouwd had aan de grens van de moerassen, een stad die terecht HA.A.KI ('plaats der water-vissen') genoemd werd; ze stond ook bekend als E.RI.DOE ('huis van ver weggaan').

Ea was de heer van zeeën en oceanen. Soemerische teksten hebben het herhaaldelijk over een heel vroege tijd, toen de drie grote goden de gebieden onder zichzelf verdeelden. 'De zeeën waren gegeven aan Enki, de vorst van de aarde', die daardoor 'de heerschappij over de *Apsoe*' (het 'diepe') verwierf. Als heer van de zeeën, bouwde Ea schepen die naar verre landen voeren, en speciaal naar plaatsen vanwaar kostbare metalen en half-edelstenen naar Soemerië gebracht werden.

De vroegste Soemerische cylinder-zegels beelden Ea uit als een godheid omringd door stromende rivieren, waarin soms vissen voorkwamen. De zegels verbonden Ea, zoals hier wordt aangegeven, met de maan (aangeduid als maansikkel) een associatie die waarschijnlijk afstamde van het feit dat de maan de getijden van de zee veroorzaakte (fig. 46).

46

Volgens de Soemerische teksten, die een waarlijk verbazingwekkende autobiografie van Ea zelf bevatten, werd hij in de hemel geboren en daalde af naar de aarde, voordat daar nog een nederzetting of beschaving te vinden was. 'Toen ik het land naderde, was er heel veel water' zegt hij. Vervolgens beschreef hij wat hij had ge-
76 daan om het land bewoonbaar te maken. Hij vulde de Tigris met

verse, 'levengevende wateren'; hij benoemde een god om toezicht te houden op het graven van kanalen, teneinde de Tigris en Eufraat bevaarbaar te maken; en hij maakte de moerassen vrij, vulde ze met vis, en maakte ze tot een verblijfplaats voor allerlei soorten vogels, en liet er riet groeien dat een nuttig bouwmateriaal opleverde.

Zich van de zeeën en rivieren afwendend, beweerde Ea dat hij 'de ploeg en het juk richtte ... de heilige voren opende ... de stallen bouwde ... schaapskooien oprichtte'. De zelf-verheerlijkende tekst vervolgend, die door de geleerden 'Enki en de wereldorde' wordt genoemd, lezen we dat de god aan de aarde de kunst van het maken van klinkers bracht, de bouw van woningen en steden, de metaalbewerkingskunst, enz.

De god voorstellend als de grootste weldoener der mensheid, als de god die de beschaving bracht, schilderen vele teksten hem eveneens als de grootste voorvechter van de mensheid in de vergaderingen der goden. Soemerische en Akkadische zondvloed-teksten, waaraan het bijbelverhaal ontleend moet zijn, beschrijven Ea als de god die – in strijd met de beslissing van de vergadering der goden – een vertrouwde volgeling (de Mesopotamiër 'Noach') aan de ondergang deed ontkomen.

De Soemerische en Akkadische teksten die (evenals het Oude Testament) het geloof aanhingen dat een god of goden de mens schiepen door een bewuste en opzettelijke handeling, kennen Ea inderdaad een sleutelrol toe: als voornaamste geleerde der goden, schetste hij de methode en het proces waardoor de mens geschapen kon worden. Met een zodanige affiniteit met de 'schepping', of het ontstaan van de mens, is het geen wonder dat Ea Adapa – de 'model-mens' door Ea's 'wijsheid' geschapen – naar het verblijf der goden in de hemelen bracht, in strijd met de beslissing om het 'eeuwige leven' aan de mensheid te onthouden.

Stond Ea enkel aan de kant van de mens, omdat hij een hand gehad had in diens schepping, of had hij andere, meer subjectieve redenen? Als we het verhaal nagaan, ontdekken we dat Ea's verzet – zowel in sterfelijke als goddelijke zaken – er onveranderlijk op was gericht om de beslissingen of plannen van Enlil te verijdelen.

Het verhaal vloeit over van aanduidingen dat Ea heftig jaloers was op zijn broer Enlil. Ea's andere (en misschien eerste) naam was EN.KI (heer van de aarde) en de teksten die handelen over de verdeling van de wereld tussen de drie goden zinspelen erop, dat eenvoudig door het werpen van het lot Ea de heerschappij over de aarde aan zijn broer Enlil kwijtraakte.

De goden hadden hun banden samengevouwen,
Hadden het lot geworpen en hadden verdeeld.
Anoe ging daarop naar de hemel;
Aan Enlil zou de aarde onderworpen zijn,
De zeeën, als door een lus omsloten,
Werden aan Enki gegeven, de vorst der aarde.

Even bitter als over deze uitkomst van 'het werpen van het lot', schijnt hij nog een diepere wrok gekoesterd te hebben. De reden daarvoor geeft Enki zelf in zijn autobiografie: hij, niet Enlil, was de eerstgeborene, beweerde Enki, dus hij en niet Enlil, was de eerste opvolger van Anoe:

'Mijn vader, de koning van het heelal,
deed mij ontstaan in het heelal ...
Ik ben het vruchtbare zaad,
verwekt door de grote, wilde stier;
Ik ben de eerstgeboren zoon van Anoe.
Ik ben de grote broeder der goden ...
Ik ben het die geboren werd
als de eerste zoon van Anoe'.

Hoewel Enki het recht van Enlil op de opvolging aanvaard schijnt te hebben, menen enkele geleerden over genoeg bewijzen te beschikken van een voortdurende machtsstrijd tussen de twee goden. Samuel N. Kramer heeft een van de oude teksten de titel gegeven van 'Enki en zijn minderwaardigheidscomplex'. Zoals we hierna zullen zien, leveren verschillende bijbelse verhalen – zoals van Eva en de slang in de hof van Eden, of het verhaal van de zondvloed – in hun oorspronkelijke Soemerische versies voorbeelden van Enki's verzet tegen de edicten van zijn broer.

Op een bepaald punt schijnt het, dat Enki tot de slotsom is gekomen dat het geen zin had om te proberen de goddelijke troon te bemachtigen, en zich inspande om een van zijn zonen – inplaats van een zoon van Enlil – de derde opvolger te maken. Dit probeerde hij, althans in het begin, te bereiken met behulp van zijn zuster NIN.HOER.SAG ('de dame van de bergtop').

Ook zij was een dochter van Anoe, maar klaarblijkelijk niet van Antoe en daarin school een andere opvolgingsregel. Zoals de wettelijke documenten die in Mari en Noezi werden opgegraven, duidelijk maakten kon een man met een half-zuster trouwen. De zoon uit zo'n vrouw geboren – werd daardoor de wettige erfgenaam.

Het was bij zo'n 'half-zuster', Ninhoersag dat Enki probeerde een zoon te verwekken. Ook zij was 'van de hemel', in de allervroegste tijden van de hemel naar de aarde gekomen. Verschillende teksten verklaren dat zij, toen de goden de aardse gebieden onder elkaar verdeelden, het land van Dilmoen – 'een zuivere plek ... een zuiver land ... een heldere plaats' – kreeg toegewezen. Een tekst door de geleerden 'Enki en Ninhoersag – een paradijs-mythe genoemd, is gewijd aan Enki's reis naar Dilmoen met het oog op een huwelijk. Ninhoersag, zoals de tekst herhaaldelijk benadrukt 'was alleen' – ongetrouwd, een oude vrijster. Hoewel ze in latere tijden afgebeeld werd als een oude matrone, moet ze, toen ze jonger was, heel aantrekkelijk zijn geweest, want de tekst deelt ons openhartig mee, dat, toen Enki haar naderde het zien van haar, 'zijn penis de sloten vulde'.

Na opdracht gegeven te hebben, dat ze alleen gelaten moesten worden, 'stortte Enki het zaad in de schoot van Ninhoersag'. Zij nam het zaad in haar schoot op, het zaad van Enki; en toen 'na negen maanden van vrouw-zijn .. baarde zij aan de oever van de wateren'. Maar het kind was een dochter.

Hoewel deze gebeurtenissen grote invloed hadden op de zaken der goden, hebben volgens andere teksten Enki en Ninhoersag in sterke mate de menselijke zaken beïnvloed; want volgens Soemerische teksten kwam de mens vooet uit Ninhoersag volgens processen en formules die door Enki bedacht waren. Zij was de voornaamste min, die de medische faciliteiten beheerde; in die rol werd de godin NIN.TI genoemd ('meesteres van het leven') (fig. 47).

47

48

Sommige geleerden lezen in *Adapa* (de 'model-mens' van Enki) het bijbelse *Adama*, of Adam. De dubbele betekenis van het Soemerische TI roept ook bijbelse parallellen op. Want *ti* kon zowel 'leven' als 'rib' betekenen, zodat Ninti's naam zowel 'vrouw van het leven' als 'vrouw van de rib' betekende. De bijbelse Eva – wier naam 'leven' betekende – werd geschapen uit Adam's rib, dus ook Eva was in zekere zin zowel vrouw van het leven als 'vrouw van de rib'.

Als schenkster van het leven aan goden èn aan de mens, werd Ninhoersag aangeduid als de moedergodin. Haar bijnaam was 'mammoe', de voorloper van ons 'mamma' – en haar symbool was 'het mes' – het werktuig dat in de oudheid door kraamvrouwen gebruikt werd om de navelstreng na de geboorte door te snijden (fig. 48).

Enlil, Enki's broer en rivaal, had het geluk ook zo'n 'wettige erfgenaam' te krijgen door zijn zuster Ninhoersag. De jongste der goden op aarde die in de hemel geboren waren droeg de naam NIN.OER.TA ('de heer die de grondslag voltooit'). Hij was 'de heldhaftige zoon van Enlil, die er met het net en met lichtstralen' op uitging om te strijden voor zijn vader; 'de wrekende zoon... die bliksemschichten uitzond' (fig. 49). Zijn gemalin BA.OE was ook een min en dokter; haar bijnaam was 'de vrouw die de doden tot het leven terugbrengt'.

De oude portretten van Ninoerta beelden hem uit met een uniek wapen – zonder twijfel het wapen dat 'lichtflitsen' kon wegschie-

ten. De oude teksten roemen hem als een machtig jager, een strijdgod bekend om zijn krijgsverrichtingen. Maar zijn grootste heroische gevecht was niet ten gunste van zijn vader, maar van zichzelf. Het was een wijd verspreid gevecht met een boze god, ZOE ('de wijze') geheten, om niets minder dan het leiderschap over de goden op aarde; want Zoe had illegaal de kentekenen en voorwerpen in handen gekregen die behoorden aan Enlil als hoofd dier goden.

49

De teksten die deze gebeurtenissen beschrijven, bevatten niet meer het begin van het verhaal en worden eerst leesbaar op het punt dat Zoe aankomt bij de tempel van Enlil, de E-Koer. Hij is blijkbaar een bekende, en van een bepaalde rang, want Enlil heet hem welkom 'en vertrouwt hem het bewaken van de ingang van zijn heiligdom toe'. Maar de 'slechte Zoe' beantwoordde dit vertrouwen met verraad, want 'in zijn hart overlegde hij het verwijderen van het Enlilschap' — het grijpen van de goddelijke krachten.

Om dit te kunnen bereiken moest Zoe in het bezit komen van bepaalde voorwerpen, o.a. van het magische tablet van de lotsbepalingen. De sluwe Zoe greep zijn kans, toen Enlil zich ontkleedde en in de vijver dook voor zijn dagelijkse bad, en zijn bezittingen onbewaakt achterliet.

Bij de ingang van het heiligdom,
dat hij bekeken had,
Wachtte Zoe op het aanbreken van de dag.
Terwijl Enlil zich aan het wassen was met zuiver water —
terwijl hij zijn kroon had afgedaan
en neergelegd had op de troon —
nam Zoe het tablet van de lotsbeschikkingen in zijn handen
en nam het Enlilschap weg.

Toen Zoe in zijn MOE (vertaald als 'naam', maar een vliegmachine aanduidend) naar een ververwijderde schuilplaats vlood, werden de gevolgen van zijn stoutmoedige daad weldra merkbaar.

80

Opgeheven waren de goddelijke formules;
Een stilte verspreidde zich over alles; de stilte heerste ...
De glans van het heiligdom verdween.

'Vader Enlil was sprakeloos'. De goden van het land verzamelden zich een voor een bij het horen van het nieuws! De zaak was zo ernstig dat zelfs Anoe in zijn hemelse verblijf ervan op de hoogte werd gebracht. Hij bekeek de situatie en besliste dat Zoe gevangen genomen moest worden, zodat de 'formules' konden worden hersteld. Zich wendend 'tot de goden, zijn kinderen', vroeg Anoe: 'Wie van de goden wil Zoe verslaan? Zijn naam zal de grootste van alle zijn'!

Verschillende goden bekend om hun dapperheid werden uitgenodigd. Maar zij allen wezen erop dat Zoe, daar hij het tablet der lotsbeschikkingen weggenomen had, nu over dezelfde krachten beschikte als Enlil, zodat 'wie hem tegenstaat wordt als klei'. Op dit punt kreeg Ea een groots idee: 'Waarom zouden we niet een beroep doen op Ninoerta voor de hopeloze strijd?'

De verzamelde goden doorzagen Ea's vermuftige, boosaardige opzet. Het was duidelijk dat de kansen op de opvolging voor zijn nakomelingen zouden stijgen als Zoe verslagen werd; ook zou hij er voordeel van hebben als Ninoerta in het gevecht gedood werd. Tot verbazing van de goden ging Ninhoersag (in deze tekst NIN. MAH – 'grote vrouw' genoemd) ermee akkoord. Zij maakte Ninoerta duidelijk dat Zoe niet alleen Enlil het Enlilschap ontnomen had, maar ook hem, Ninoerta. 'Met kreten van pijn baarde ik', schreeuwde zij, en het was zij die 'voor mijn broer en voor Anoe het koningschap' over de hemel veilig stelde. Opdat haar pijnen niet vergeefs zouden zijn, gaf zij Ninoerta bevel om de strijd aan te gaan en te overwinnen:

Neem het offensief ... grijp de voortvluchtige Zoe ...
Laat je verschrikkelijk offensief tegen hem razen ...
Snijd hem de keel af! Overwin Zoe! ...
Laat je zeven kwade winden op hem af ...
Laat de volle wervelwind hem aanvallen ...
Zend je straling op hem af ...
Laat je winden hem brengen naar een verborgen plaats ...
Laat de heerschappij terugkeren naar Ekoer;
Laat de goddelijke formules terugkeren
naar de vader die je tot geboorte bracht.

De verschillende versies van het epos geven opwindende beschrijvingen van de strijd die volgde. Ninoerta schoot zijn 'pijlen' af op Zoe, maar 'de pijlen konden Zoe's lichaam niet bereiken... omdat hij het tablet der lotsbeschikkingen in zijn hand had'. De afgeschoten 'wapens werden in het midden van hun vlucht gestopt'. Terwijl de onbesliste strijd voortwoedde, raadde Ea Ninoerta aan om *til-loem* aan zijn wapens aan te brengen, en deze te richten op

de 'vleugelpunten' of de kleine tandraderen van Zoe's 'vleugels'. Ninoerta volgde deze raad op en met de kreet 'vleugel naar vleugel' schoot hij de *til-loem* naar Zoe's vleugelpunten. Daardoor getroffen, begonnen de vleugelpunten uit elkaar te vallen, en de 'vleugels' van Zoe warrelden omlaag. Zoe was overwonnen en de tabletten der lotsbeschikkingen keerden terug naar Enlil.

Wie was Zoe? Was hij, zoals sommige geleerden beweren een 'mythologische vogel'?

Klaarblijkelijk kon hij vliegen. Maar dat kan iedereen die een vliegtuig gebruikt, of elke astronaut die naar boven gaat in een ruimteschip. Ninoerta kon ook vliegen, even handig als Zoe (en misschien beter). Maar hij vloog met behulp van een merkwaardige 'vogel' die bewaard werd op zijn heilig gebied (de GIR.SOE) in de stad Lagasj.

Evenmin was Zoe een 'vogel'; klaarblijkelijk stond hem een 'vogel' ter beschikking, waarin hij naar zijn schuilplaats kon vluchten. Het was vanuit dit soort 'vogels' dat de luchtslag tussen de twee goden plaats vond. En er kan geen twijfel bestaan aan het karakter van het wapen, dat tenslotte Zoe's 'vogel' neerhaalde. In het Soemerisch TIL geheten en in het Assyrisch *tilloem* werd het in beeldschrift aldus aangeduid, en het moet betekend hebben wat *til* in het hedendaagse Hebreeuws betekent 'projectiel'.

Zoe was dus een god – een van de goden die een reden had om te pogen het Enlilschap te bemachtigen; een god die door Ninoerta, als de wettige opvolger, terecht bestreden werd.

50

Was hij misschien MAR.DOEK ('de zoon van de zuivere heuvel') de eerstgeborene van Enki, bij zijn vrouw DAM.KI.NA, die vol ongeduld door een krijgslist probeerde in handen te krijgen wat hem rechtens niet toekwam?

Er bestaat voldoende reden voor de veronderstelling dat Enki, die er niet in slaagde bij zijn zuster een zoon te verwekken die aanspraak kon maken op het Enlilschap, zich verliet op zijn zoon Mardoek. Inderdaad, toen het oude Nabije Oosten in de greep kwam van grote sociale en militaire beroeringen aan het begin van het tweede millennium vC kreeg Mardoek in Babylon de status van de nationale god van Soemerië en Akkadië. Mardoek werd uitgeroepen tot koning der goden, die de plaats innam van Enlil, en van de andere goden werd geëist, dat zij hun trouw aan hem zouden betuigen en in Babylon zouden gaan wonen, waar hun activiteiten gemakkelijk nagegaan konden worden (fig. 50).

Dit zich wederrechtelijk toeëigenen van het Enlilschap (lang na het incident met Zoe) ging vergezeld van een uitgebreide Babylonische poging om de oude teksten te vervalsen. De belangrijkste werden zodanig herschreven en veranderd, dat Mardoek verscheen als de heer des hemels, de schepper, de weldoener, de held, inplaats van Anoe, of Enlil of zelfs Ninoerta. Tot die veranderde teksten behoorde het 'verhaal van Zoe'; en volgens de Babylonische versie was het Mardoek (niet Ninoerta) die Zoe bestreed. In deze versie

pochte Mardoek 'ik heb de schedel van de god Zoe ingeslagen'. Heel duidelijk kon Zoe dus niet Mardoek zijn geweest.
Als ook Zoe op een of andere wijze wettig aanspraak kon maken op het Enlilschap kan hij Nanna geweest zijn, de eerstgeborene van Enlil bij zijn officiële vrouw Ninhil. Want als Ninoerta uitgeschakeld kon worden, zou Nanna in rechte lijn aanspraak kunnen maken op de opvolging.

Nanna (een afkorting van NAN.NAR — 'de stralende') is ons door de eeuwen heen bekend geworden bij zijn Akkadische (of 'Semietische') naam Sin.

Als eerstgeborene van Enlil kreeg hij het gezag over de meestbekende stad-staat van Soemerië: UR ('*de* stad'). Zijn tempel daar heette E.GISJ.NOE.GAL ('het huis van het zaad van de troon'). Vanuit dat verblijf leidden Nanna en zijn gemalin NIN-GAL de stadszaken en haar bevolking met grote welwillendheid. De bewoners van Ur beantwoordden dit met grote aanhankelijkheid en liefde voor hun goddelijke heersers, en noemden hun god 'Vader Nanna' en gaven hem allerlei kozenaampjes.

De welvaart van Ur werd door zijn bevolking rechtstreeks toegeschreven aan Nanna. Shoelgi, een heerser over Ur (bij de gratie gods) aan het einde van het derde millennium vC beschreef het 'huis' van Nanna als 'een grote stal vol overvloed', een 'plek overvloeiend van brood-offers', waar de schapen zich vermenigvuldigden en ossen werden geslacht, een plaats vol lieflijke muziek, waar de trom en de tamboerijn weerklonken.

Onder de administratie van haar god-beschermer Nanna, werd Ur de graanschuur van Soemerië, de leverancier van granen, en eveneens van schapen en ander vee aan andere tempels elders.

De val van Ur en de verbanning van haar goden zijn in de klaagliederen beschreven als een resultaat van een doelbewust besluit van Anoe en Enlil. Tot hen beiden richtte Nanna een beroep om de straf ongedaan te maken.

Nergens onthullen de klaagliederen de *oorzaak* van Anoe's en Enlil's gramschap. Maar als Nanna Zoe was, zou de straf gerechtvaardigd zijn geweest door zijn poging zich meester te willen maken van de troon.

We kunnen nu begrijpen waarom, ondanks Ea's suggestie, Zoe gestraft werd, niet door een terechtstelling, maar door verbanning. Zowel de Soemerische teksten, als de archeologische vondsten, wijzen erop dat Sin en zijn gemalin naar Haran vluchtten, de stad der Hurriërs, waarheen ook Abraham's stam op weg ging toen zij Ur verlieten.

Was Sin dan Zoe? Hij kan zeker Zoe geweest zijn, omdat hij een soort vliegmachine bezat — de 'vogel' waarin hij ontvluchtte en strijd leverde met Ninoerta. Soemerische psalmen spreken vol bewondering over zijn 'hemelboot'.

Sin kon in zijn heilige boot niet alleen opstijgen in het aardse hemelruim; maar er wordt ook van hem verteld, dat hij de aarde verliet, en opsteeg naar 'de hemel'.

Toen de tempel van Sin – door de millennia heen telkens weer herbouwd – in Haran werd ontdekt tijdens opgravingen die meer dan vijftig jaar in beslag namen, waren onder de vondsten twee stèles (stenen herinnerings-pilaren) waarop een uniek verhaal stond geschreven. Het was gedicteerd door Adadgoeppi, een hogepriesteres, hoe zij bad en plannen maakte voor de terugkeer van Sin, want in een onbekend verleden,

werd Sin, de koning van alle goden,
boos op zijn stad en zijn tempel,
en steeg op naar de hemel.

De hogepriesteres die tijdens de regering van Assoerbanipal geboren werd, moet zelf van koninklijken bloede zijn geweest. In haar smeekbeden aan Sin, stelde ze een praktische 'overeenkomst' voor: het herstel van zijn macht over zijn tegenstanders in ruil voor zijn hulp om haar zoon Naboena'id tot heerser van Soemerië en Akkadië te maken. Historische documenten bevestigen dat in het jaar 555 vC Naboena'id, toen bevelhebber van de Babylonische legers, door zijn mede-officieren tot de troon werd geroepen. Hierin werd hij, zoals vermeld staat, geholpen door Sin. Het was, zoals de inscripties over Naboena'id mededelen, 'op de eerste dag van zijn verschijning' dat Sin, 'het wapen van Anoe' gebruikend – in staat was 'door de aanraking met een lichtstraal' de hemelen te raken en de vijanden op de aarde daaronder te vernietigen.

Naboena'id loste de belofte van zijn moeder aan de god in. Hij herbouwde Sin's tempel E.HOEL.HOEL ('het huis der grote vreugde') en verklaarde dat Sin de hoofdgod was. Toen kon Sin in zijn handen nemen 'de macht van het Anoe-ambt, alle macht van het Enlil-ambt, de macht van het Ea-ambt – zodat hij alle hemelse machten in zijn hand hield'. Terwijl hij aldus de usurpator Mardoek versloeg, en zelfs de machten van Mardoek's vader Ea tot de zijne maakte, nam Sin de titel aan van de 'goddelijke maansikkel' en vestigde zo zijn reputatie als de zogenaamde maangod.

Hoe kon Sin, die vol afkeer naar de hemel heette teruggekeerd te zijn, bij machte zijn geweest zulke prestaties bij zijn terugkeer op aarde te leveren?

Naboena'id, die bevestigde dat Sin inderdaad 'zijn woedend bevel was vergeten ... en besloot terug te keren naar de tempel Ehoelhoel' noemde het een wonder. Een wonder 'als in het land sinds de tijden als vanouds niet gebeurd was': 'een godheid was uit de hemel neergedaald'.

Dit is het grote wonder van Sin,
Dit is in het land niet gebeurd
Sinds de dagen van ouds;
Dat het volk van het land
Niet heeft gezien, noch neergeschreven
Op kleitafeltjes, om voor altijd te bewaren:
Dat Sin,

Heer van alle goden en godinnen
Die in de hemel verblijven,
Vanuit de hemel is neergedaald.

Jammer genoeg worden er geen bijzonderheden vermeld omtrent de plaats en de manier, waarop Sin terugkwam op de aarde. Maar we weten dat in de velden buiten Haran Jakob, op weg naar Kanaän om een bruid te zoeken in het 'oude land', 'een ladder op de aarde zag opgericht, waarvan de top tot aan de hemel reikte, en dat de engelen van God daarlangs opklommen en neerdaalden'.

In de tijd dat Naboena'id de machten en tempels van Nanna/Sin herstelde, herstelde hij ook de tempels en de eredienst van Sin's tweeling IN.ANNA ('Anoe's vrouw') en OETOE ('de glanzende').

Deze twee waren gebaard door Sin's officiële gemalin Ningal, en waren dus door geboorte leden van de goddelijke dynastie. Inanna was technisch de eerstgeborene, maar haar tweelingbroer Oetoe was de eerstgeboren *zoon*, en dus de wettige dynastieke erfgenaam. In tegenstelling tot de wedijver die er in een soortgelijk geval bestond tussen Ezau en Jakob, groeiden de twee godenkinderen heel nauw met elkaar verbonden op. Zij deelden elkaars overtuigingen en avonturen, kwamen elkaar te hulp, en toen Inanna een man moest kiezen uit de goden, ging ze naar haar broer om raad.

Inanna en Oetoe werden geboren in eeuwenoude tijden, toen alleen de goden de aarde bewoonden. Oetoe's stads-domein Sippar behoorde tot de allereerste steden die door de goden in Soemerië gesticht werden. Naboena'id legde in een inscriptie vast, dat hij, toen hij Oetoe's tempel E.BABBARA ('het glanzende huis') in Sippar ging herbouwen:

Ik zocht zijn oude fundering op,
En drong achttien ellen in de grond door.
Oetoe, de grote heer van Ebabbara ...
Toonde mij persoonlijk de oude fundering
van Naram-Sin, zoon van Sargon, die 3200 jaar
geen van de koningen voor mij had gezien.

Toen de beschaving in Soemerië opbloeide, en de mens zich voegde bij de goden in het land tussen de rivieren, werd Oetoe hoofdzakelijk geassocieerd met wet en recht. Verschillende vroege wetscodes riepen niet alleen Anoe en Enlil aan, maar eisten ook aanvaarding en getrouwheid, omdat ze afgekondigd werden 'in overeenstemming met het ware woord van Oetoe'. De Babylonische koning Hammoerabi zette zijn wetscode op een stêle, aan de top waarvan de koning wordt afgebeeld, terwijl hij de wetten van de god ontvangt (fig. 51).

51

Tafeltjes die in Sippar ontdekt zijn bevestigen haar reputatie in oude tijden als een plaats met juiste en faire wetten. Sommige teksten beelden Oetoe zelf af terwijl hij oordeelt over goden en men-

sen beide; Sippar was, in feite, de zetel van Soemerië's 'hoogge-rechtshof'.

Het recht dat door Oetoe werd gehanteerd herinnert aan de Bergrede die in het Nieuwe Testament wordt weergegeven. Een 'wijsheids-tafeltje' raadde het volgende gedrag aan dat Oetoe behaagde:

Doe je tegenstander geen kwaad;
Vergeld je boosdoener met het goede.
Laat je vijand recht wedervaren ...
Laat je hart niet overgehaald worden iets verkeerds te doen —
Geef aan hem die je om aalmoezen vraagt —
voedsel om te eten, en wijn om te drinken ...
Wees behulpzaam; doe goed.

Omdat hij het recht zeker stelde en onderdrukking voorkwam — en misschien ook om andere redenen, zoals we later zullen zien — werd Oetoe beschouwd als de beschermer der reizigers. Maar de meest gebruikelijke en blijvende bijnamen die hem gegeven werden, hebben betrekking op zijn briljantheid. Vanaf de vroegste tijden, werd hij Babbar ('de glanzende') genoemd. Hij was 'Oetoe die een groot licht verspreidt', 'die hemel en aarde doet oplichten'.

Hammoerabi noemde op zijn stèle de god bij zijn Akkadische naam, Sjamasj, wat in de Semietische talen 'zon' betekent. Daarom wordt door de geleerden aangenomen dat Oetoe Sjamasj de Mesopotamische zonnegod was. We zullen nu verder aantonen dat, hoewel aan deze god de zon als zijn hemelse tegenhanger werd aangewezen, er nog een ander aspect was aan de beweringen dat hij 'een groot licht verspreidde', als hij de bijzondere taken vervulde die zijn grootvader Enlil hem had opgedragen.

•

Zoals de wetscoden en hofverhalen menselijke getuigenissen zijn van de actuele aanwezigheid onder de oude volkeren van Mesopotamië van een godheid, Oetoe/Sjamasj geheten, zo bestaan er eindeloze inscripties, teksten, toverspreuken, orakels, gebeden en afbeeldingen die wijzen op de fysieke tegenwoordigheid en het bestaan van de godin Inanna, wier Akkadische naam Isjtar was. Een Mesopotamische koning in de dertiende eeuw vC legde vast, dat hij haar tempel had herbouwd in de stad van haar broer, Sippar, op fundamenten die in zijn tijd al achthonderd jaar oud waren. Maar in haar centrum, de stad Oeroek, deden verhalen over haar de ronde afkomstig uit oeroude tijden.

Bij de Romeinen bekend als Venus, bij de Grieken als Aphrodite, bij de Kanaänieten en Hebreeën als Astarte, bij de Assyriërs, Babyloniërs en Hethieten en andere oude volkeren als Isjtar of Esjdar, bij de Akkadiërs en Soemeriërs als Inanna, Innin of Ninni, was zij te allen tijde de godin van de oorlog en de godin van de liefde, een onstuimige, mooie vrouw, die, hoewel enkel een achter-kleindochter van Anoe, voor zichzelf en op zichzelf een vooraanstaande plaats veroverde tussen de 'grote goden van hemel en aarde'.

Als jonge godin was haar blijkbaar een gebied toegewezen in een ver land ten oosten van Soemerië, het land van Aratta. Daar had 'de verhevene, Inanna, koningin over het gehele land haar huis'. Maar Inanna had grotere ambities. In de stad Oeroek stond de grote tempel van Anoe die alleen gebruikt werd bij diens af en toe voorkomende staatsbezoeken aan de aarde; en Inanna zette haar zinnen op deze zetel van macht.

De Soemerische koningslijsten beweren dat de eerste niet-goddelijke heer van Oeroek Mesjkiaggasjer was, een zoon van de god Oetoe en een menselijke moeder. Hij werd opgevolgd door zijn zoon Enmerkar, een groot Soemerisch koning. Inanna was de oudtante van Enmerkar en het kostte haar weinig moeite hem te doen verklaren, dat zij de godin van Oeroek zou zijn inplaats van van het verre Aratta.

Dat ze een 'reizende godin' geworden kan zijn, is niet zo onmogelijk, want Inanna/Isjtar stond uit andere teksten bekend als een avontuurlijke reizigster.

Haar bezetting van Anoe's tempel in Oeroek kon niet plaatsgevonden hebben zonder zijn medeweten en toestemming; en de teksten geven onmiskenbare sleutels hoe deze toestemming werd verkregen. Weldra werd Inanna bekend als 'Anoenitoem', wat 'geliefde van Anoe' betekende. Ze wordt in teksten ook aangehaald als de 'heilige maitresse van Anoe'; en daaruit volgt dat Inanna niet alleen Anoe's tempel, maar ook zijn bed deelde – wanneer hij naar Oeroek kwam, of bij de geboekstaafde gelegenheden, dat zij opsteeg naar het hemelse verblijf.

Nadat zij zich in de positie van godin van Oeroek en de meesteres van de tempel van Anoe had gemanoevreerd, ging Isjtar op slinkse wijzen de status van Oeroek en haar eigen macht opvijzelen. Stroomafwaarts langs de Eufraat stond de oude stad Eridoe – het centrum van Enki. Daar ze zijn grote kennis van alle kunsten en wetenschappen van de beschaving kende, besloot Inanna hem om deze geheimen te vragen, of ze te lenen, dan wel te stelen.

Klaarblijkelijk met de bedoeling haar 'persoonlijke charmes' op Enki (haar oud-oom) uit te oefenen, regelde ze het zo, dat ze hem alleen ging opzoeken. Dat feit ontging Enki niet, die zijn huismeester opdracht gaf een diner voor twee klaar te maken.

Het meisje heeft, geheel alleen, zich naar de Abzoe begeven ...
Geef haar gerstekoekjes te eten met boter,
Schenk haar koud water dat het hart verfrist,
Geef haar bier te drinken ...

Gelukkig en dronken was Enki bereid alles voor Inanna te doen. Ze vroeg stoutmoedig om de goddelijke formules, die de grondslag vormden voor een hoge beschaving. Enki schonk haar een honderdtal, o.a. de goddelijke formules die betrekking hadden op de verheven maatschappij, het koningschap, de priesterlijke functies, wapens, wetsprocedures, het schrijverschap, houtbewerking, zelfs de kennis omtrent muziekinstrumenten en de tempel-prostitutie.

52

Tegen de tijd, dat Enki ontwaakte en zich realiseerde wat hij had gedaan, was Inanna al lang op weg naar Oeroek. Enki gaf bevel haar zijn 'ontzagwekkende wapens' na te zenden, maar zonder succes, want Inanna had zich naar Oeroek gespoed in haar 'hemelboot'.

Heel vaak werd Isjtar afgebeeld als een naakte godin; pronkend met haar schoonheid, werd ze soms wel afgebeeld terwijl ze haar rokken ophief om de lagere delen van haar lichaam te laten zien (fig. 52).

Gilgamesj, die omstreeks 2900 vC over Oeroek heerste, en ook gedeeltelijk goddelijk was (als kind van een menselijke vader en een godin) deelt mede hoe Inanna hem probeerde te verleiden – zelfs nadat ze al een officiële gemaal had. Na zich gewassen te hebben na een gevecht, en een 'franje-achtig kleed te hebben aangetrokken, bijeengehouden door een sjerp',

Wierp de glorieuse Isjtar een blik op zijn schoonheid.
'Kom Gilgamesj, wees jij mijn minnaar!
Kom, schenk me je vrucht.
Dan zul je mijn mannelijke maat zijn,
En ik zal je vrouwelijke gezellin wezen'.

Maar Gilgamesj had een antwoord: 'Wie van je minnaars heb je voor altijd liefgehad?' vroeg hij. 'Wie van je herders kon je voor altijd behagen?' En na een lange lijst van haar amourettes te hebben opgesomd, weigerde hij.

Naarmate de tijd verging – en ze hogere rangen in het pantheon ging innemen en daarmee meer verantwoordelijk werd voor staatszaken – begon Inanna/Isjtar meer krijgshaftige trekken te krijgen, en werd vaak afgebeeld als een godin van de oorlog, tot aan de tanden gewapend (fig. 53).

53

De inscripties, nagelaten door Assyrische koningen, beschrijven hoe zij op haar bevel voor haar ten oorlog trokken, hoe zij rechtstreeks adviseerde, wanneer ze moesten afwachten en wanneer aanvallen, hoe ze soms aan het hoofd van de legers optrok, en in ieder geval bij één gelegenheid een theophanie toestond en verscheen voor alle troepen. In ruil voor hun trouw beloofde zij de Assyrische koningen een lang leven en succes. 'Vanuit een gouden kamer in de hemelen zal ik over je waken', verzekerde zij hen.

Veranderde ze in een bittere krijger, omdat ook zij harde tijden tegemoetging, toen Mardoek de opperheerschappij verkreeg? In een van zijn inscripties zegt Naboena'id: 'Inanna van Oeroek, de verheven prinses, die in een gouden verblijf woonde, die in een strijdwagen reed waarvoor zeven leeuwen gespannen waren – de inwoners van Oeroek veranderden haar eredienst tijdens de regering van koning Erba-Mardoek, verwijderden haar cella en ontspanden haar toom'. Inanna, zo vermeldt Naboena'id 'had daarop de E-Anna woedend verlaten en verbleef sindsdien in een onbekende plaats' (die hij niet noemt) (fig. 54).

54

Misschien om liefde met macht te combineren, koos Inanna als haar echtgenoot DOE.MOE.ZI, een jongere zoon van Enki. Vele oude teksten vermelden de liefdestonelen en de twisten van deze twee. Sommige zijn liefdesliederen van grote schoonheid en heftige seksualiteit. Andere vertellen hoe Isjtar – terugkomend van een van haar reizen – vond dat DOE.MOE.ZI haar afwezigheid vierde. Ze liet hem gevangen nemen en in de onderwereld verdwijnen – een gebied dat geregeerd werd door E.RESJ.KI.GAL en haar gemaal NER.GAL. Enkele van de meest gevierde Soemerische en Akkadische teksten hebben het over de reis van Isjtar naar de onderwereld op zoek naar haar geliefde.

•

Van de zes zonen van Enki hebben er drie een rol gespeeld in de Soemerische verhalen: de eerstgeborene Mardoek, die de opperheerschappij aan zich trok; Nergal die heerser werd over de onderwereld; en Doemoezi die huwde met Inanna/Isjtar.

Ook Enlil had drie zonen die een sleutelpositie innamen zowel in goddelijke als menselijke zaken: Ninoerta, een zoon van Enlil en zijn zuster Ninhoersag, was de wettige opvolger; Nanna/Sin, eerstgeborene van Enlil's officiële gemalin Ninlil; en de jongere zoon van Ninlil, ISJ.KOER ('bergachtig', 'ver bergland') geheten, die vader Adad ('geliefde') werd genoemd.

Als broer van Sin en oom van Oetoe en Inanna, schijnt Adad zich meer bij hen thuis gevoeld te hebben dan in zijn eigen huis. De Soemerische teksten groeperen de vier voortdurend samen. De ceremoniën verbonden met Anoe's bezoek aan Oeroek spreken ook over de vier als groep. Een tekst, die de ingang beschrijft naar het hof van Anoe, beschrijft dat de troonzaal bereikt werd door 'de poort van Sin, Sjamasj, Adad en Isjtar'. Een andere tekst, voor het eerst gepubliceerd door V.K. Shileiko[25], geeft een dichterlijke beschrijving, hoe de vier zich tezamen voor de nacht terugtrokken.

55

De grootste affiniteit schijnt bestaan te hebben tussen Adad en Isjtar en die twee worden vaak naast elkaar afgebeeld, zoals op een reliëf (fig. 55) dat een Assyrische heerser afbeeldt die door Adad (die de ring en de lichtschicht vasthoudt) gezegend wordt en door Isjtar die haar boog in de hand houdt (De derde godheid is te beschadigd om hem te kunnen identificeren).

Betekende deze 'affiniteit' meer dan een platonische verhouding, vooral gezien Isjtar's 'verleden'? Het is wel merkwaardig dat in het bijbelse Hooglied het speelse meisje haar minnaar *dod* noemt – een woord dat zowel 'minnaar' als 'oom' betekent. Werd nu Isjkoer Adad genoemd – een afleiding van het Soemerische DA.DA – omdat hij de oom was en tevens de minnaar?

56

Maar Isjkoer was niet alleen een zwierbol; hij was een machtige god, wie door zijn vader Enlil de krachten en prerogatieven van een stormgod waren toevertrouwd. Als zodanig werd hij vereerd als de Horietische/Hethietische Teshoeb en de Oerartische Tesheboe ('wind blazer'), de Amoerietische Ramanoe ('donderaar'), de Kanaänietische Ragimoe ('werper van hagelstenen'), de Semietische Meir ('die de hemelen doet oplichten') (fig. 56).

Een godenlijst, aanwezig in het British Museum maakt duidelijk, zoals Hans Schlobies[26] aantoont, dat Isjkoer inderdaad een goddelijke heerser was in landen ver verwijderd van Soemerië en Akkadië. Zoals de Soemerische teksten onthullen, was dit geen toevalligheid. Enlil zond opzettelijk zijn jonge zoon naar de berglanden ten noorden en westen van Mesopotamië als 'residente godheid'.

Waarom zond Enlil zijn jongste en meest geliefde zoon weg uit Nippoer?

Er zijn verschillende epische verhalen gevonden over de twisten en zelfs bloedige gevechten onder de jongere goden. Vele cylinderzegels beelden elkaar bestrijdende goden af (fig. 57); het schijnt wel alsof de oorspronkelijke wedijver tussen Enki en Enlil zich voortzette en heviger werd tussen hun zonen, waarbij soms broer zich tegen broer keerde – een goden-verhaal van Kaïn en Abel.

Dit kan heel goed verklaren, waarom Enlil het raadzaam vond zijn

57

jongere zoon een veraf gebied toe te kennen, om hem buiten de gevaarlijke gevechten om de opvolging te houden.

De positie van de zonen van Anoe, Enlil en Enki, en van hun nakomelingen in de dynastieke lijn, komt duidelijk naar voren in een unieke Soemerische uitvinding: de toewijzing van een cijfer aan bepaalde goden. De ontdekking van dit systeem brengt ook de rangorde naar voren van de leden in de grote kring van de goden van hemel en aarde toen de Soemerische beschaving opbloeide. We zullen zien dat dit hoogste pantheon samengesteld was uit twaalf goden.

De eerste aanwijzing, dat er een geheim getallenstelsel voor de grote goden gebruikt werd, was de ontdekking dat de namen van de goden Sin, Sjamasj en Isjtar soms in de teksten vervangen werden door de cijfers 30, 20 en 15. De hoogste eenheid van het Soemerische 60-tallig stelsel werd toegekend aan Anoe; Enlil 'was' 50, Enki 40; en Adad 10. Het getal 10 en zijn zes veelvouden in het hoofdgetal 60 waren toegekend aan de *mannelijke* goden, en het schijnt aannemelijk dat de getallen die op 5 eindigden, toegekend waren aan de vrouwelijke godheden. Hieruit volgt deze geheime tabel:

mannelijk	*vrouwelijk*
60 – Anoe	55 – Antoe
50 – Enlil	45 – Ninhil
40 – Ea/Enki	35 – Ninki
30 – Nanna/Sin	25 – Ningal
20 – Oetoe/Sjamasj	15 – Inanna/Isjtar
10 – Isjkoer/Adad	5 – Ninhoersag
6 mannelijke goden	6 vrouwelijke goden

Ninoerta werd, zoals ons niet moet verbazen, het getal 50 toegekend, hetzelfde als zijn vader. Met andere woorden zijn dynastieke rang werd neergelegd in een geheimschrift-boodschap: Als

Enlil gaat, volg hem dan op; maar tot dat ogenblik behoor je niet tot de twaalf, want de rang '50' is bezet.

Evenmin moet het ons verrassen dat toen Mardoek wederrechtelijk het Enlilschap aan zich trok, hij er bij de goden op aandrong hem 'de *vijftig* namen toe te kennen' om aan te geven dat de rang van '50' de zijne was geworden.

Er waren vele andere goden in Soemerië – kinderen, kleinkinderen, nichten en neven van de grote goden; er waren ook verschillende honderden gewone goden, aan wie 'algemene plichten' werden toegekend (om het zo uit te drukken). Maar alleen de *twaalf* vormden de grote kring. Hun familie-betrekkingen en bovenal de linie van de dynastieke opvolging kunnen beter onderkend worden door hen samen te vatten in een tabel.

92

5

DE NEFILIM: HET VOLK VAN DE VURIGE RAKETTEN

Soemerische en Akkadische teksten laten er geen twijfel over bestaan dat de volkeren van het oude Nabije Oosten overtuigd ervan waren dat de goden van hemel en aarde zowel van de aarde op konden stijgen naar de hemelen, als het aardse luchtruim konden doorkruisen.

In een tekst over de verkrachting van Inanna/Isjtar door een onbekend gebleven persoon, rechtvaardigt deze zijn daad aldus:

Op een dag nadat mijn koningin
de hemel, en de aarde doorkruist had –
Inanna,
na de hemel en de aarde doorkruist te hebben, –
Na over Elam en Sboeboer gekruist te hebben
Na doorkruist te hebben ...
Werd de bierodule vermoeid, viel in slaap
Ik zag haar vanaf het einde van mijn tuin;
Kuste haar, paarde met haar.

Inanna, hier beschreven als de hemel doorkruisend over vele landen die heel ver van elkaar liggen – iets wat alleen mogelijk was door te *vliegen* – spreekt bij een andere gelegenheid over haar vliegtochten. In een tekst, door S. Langdon[27] 'Een klassieke liturgie aan Innini' genoemd beklaagt de godin zich over haar verdrijving uit haar stad. Handelend op bevel van Enlil, drong een afgezant haar troonzaal binnen 'deelde mij het woord van de hemel mede, legde zijn ongewassen handen op me', en liet, na andere onhebbelijkheden

Mij, van mijn tempel doen
wegvliegen;
Een koningin ben ik, vanaf mijn stad
lieten ze mij als een vogel vliegen.

Dit vermogen, zowel van Inanna als van andere grote goden, werd door de oude kunstenaars vaak aangeduid door de goden – zoals we gezien hebben in alle andere opzichten heel menselijk – af te beelden met vleugels. De vleugels, zoals op talloze afbeeldin-

58

gen gezien kan worden, maakten geen deel uit van het lichaam — waren geen natuurlijke vleugels — maar veelal een decoratief aanhangsel van de kleding van de god (fig. 58).

Inanna/Isjtar, wier ver uiteengelegen reizen in veel oude teksten vermeld worden, ging veel op en neer van haar oorspronkelijk verafgelegen gebied in Aratta naar het door haar geliefde verblijf in Oeroek. Ze bezocht Enki in Eridoe en Enlil in Nippoer, en bezocht haar broer Oetoe in zijn hoofdkwartier in Sippar. Maar haar beroemdste tocht was naar de onderwereld, het gebied van haar zuster Eresjkigal. Deze reis was niet alleen het onderwerp van vele epische verhalen, maar ook van artistieke afbeeldingen op cylinderzegels — die de godin laten zien met vleugels, om het feit te benadrukken dat zij van Soemerië overvloog naar de onderwereld (fig. 59).

De teksten die deze gewaagde reis vermelden, beschrijven hoe Inanna zeven voorwerpen zeer zorgvuldig aan zichzelf vastmaakte, voordat zij de reis begon, en hoe ze deze moest afstaan toen zij door de zeven poorten ging die naar het verblijf van haar zuster voerden. Deze zeven voorwerpen worden eveneens vermeld in de teksten die over Inanna's luchtreizen handelen:

1. De SJOE.GAR.RA zette ze op haar hoofd.
2. 'Metende hangers' aan haar oren.
3. Kettingen van blauwe steentjes om haar hals.
4. Twee gelijke 'stenen' op haar schouders.
5. Een gouden cylinder in haar handen.
6. Riemen om haar borst.
7. Het PALA kleed om haar lichaam.

Hoewel niemand nog een verklaring heeft kunnen geven van het karakter en de betekenis van deze zeven voorwerpen, voelen we dat het antwoord er al lang geweest moet zijn. Bij het opgraven van de Assyrische hoofdstad Assoer (van 1903 tot 1914) vonden Walter Andrae en zijn collega's in de tempel van Isjtar een gehavend beeld van de godin met verschillende 'spullen' op haar borst en rug. In 1934 vonden de archeologen in Mari een soortgelijk nog geheel gaaf beeld in de grond begraven. Het was een levensgroot beeld van een mooie vrouw. Haar ongewone hoofddracht was voorzien van een paar horens, wat aanduidde dat ze een godin was. Staande om

59

60

het 4000 jaar oude beeld waren de archeologen ontroerd door haar levensgetrouwe verschijning (op een foto kan men nauwelijks het beeld van de levende mensen onderscheiden). Ze noemden haar *de godin met een vaas*, omdat ze een cylindervormig voorwerp in haar handen hield (fig. 60).

In tegenstelling tot de bas-reliëfs onthult deze levensgrote, driedimensionale voorstelling van de godin interessante kenmerken omtrent haar dracht. Op haar hoofd draagt ze geen hoed, maar een speciale helm; aan weerskanten daarvan om de oren steken twee voorwerpen uit die herinneren aan de koptelefoons van een piloot. Om haar hals en het bovengedeelte van haar borst draagt de godin een snoer van een groot aantal kleine (en waarschijnlijk kostbare) stenen; in haar handen houdt ze een cylindervormig voorwerp, dat te dik en te zwaar schijnt om een vaas met water te kunnen zijn.

Over een bloese van doorzichtig materiaal, lopen twee riemen evenwijdig over haar borst, die leiden naar een ongewone rechthoekige doos, en deze op haar plaats houden. Deze doos zit stevig tegen de achterkant van haar hals gedrukt en is stevig bevestigd aan de helm door een horizontale band. Wat de doos bevatte moet heel zwaar zijn geweest, want ze wordt tevens gedragen door twee grote

95

schouderkappen. Het gewicht van de doos wordt nog vergroot door een pijp die onderaan verbonden is met een cirkelvormige gesp. De volledige groep instrumenten – want dat waren ze ongetwijfeld – wordt nog op zijn plaats gehouden met behulp van twee stel banden die kruiselings over de rug en de borst van de godin lopen.

De overeenkomst tussen de zeven voorwerpen die Inanna nodig had voor haar luchtreizen en de kleding en de voorwerpen gedragen door het beeld uit Mari (en waarschijnlijk ook het beschadigde dat in Isjtar's tempel in Assur werd gevonden) valt gemakkelijk aan te tonen. We zien de 'metende hangers' – de 'koptelefoons' – aan haar oren; de rijen of 'snoeren' van kleine stenen om haar hals; de 'twee gelijke stenen' – de schouderkappen – op haar schouders; de 'gouden cylinder' in haar handen, en de banden die kruiselings over haar borst lopen. Ze is inderdaad gekleed in een 'PALA-kleed' (het kleed van een heerser) en op haar hoofd draagt ze de SJOE. GAR.RA-helm – een term die letterlijk betekent 'dat wat ver in het heelal doet gaan'.

Dit alles suggereert ons, dat de dracht van Inanna die van een aeronaut of een astronaut was.

Het Oude Testament noemde de 'engelen' van de heer *malachim* – letterlijk 'gezanten', die goddelijke boodschappen overbrachten en goddelijke bevelen uitvoerden. Zoals vele voorbeelden onthullen waren ze goddelijke vliegers: Jakob zag ze opstijgen langs een ladder, Hagar (Abraham's concubine) werd door hen vanuit de lucht toegesproken, en zij waren het, die de vernietiging van Sodom en Gomorra vanuit de lucht bewerkstelligden.

Het bijbelverhaal over de gebeurtenissen, die aan de vernietiging van de twee zondige steden voorafgingen, illustreert het feit dat ze 'gezanten' waren, enerzijds in alle opzichten menselijk, en anderzijds konden ze geïdentificeerd worden als 'engelen', zodra ze werden waargenomen. We leren dat hun verschijning plotseling was. Abraham 'sloeg zijn ogen op en zie er stonden drie *mannen* bij hem'. Buigende en hen 'mijne heren' noemend, smeekte hij hen 'Ga niet *over* uw dienstknecht heen', en drong er bij hen op aan, dat zij hun voeten zouden wassen, zouden rusten en eten.

Toen zij gedaan hadden wat Abraham hun had gevraagd, gingen twee van de engelen (de derde 'man' bleek de heer zelf te zijn) verder naar Sodom. Lot, de neef van Abraham 'zat in de poort van Sodom; en toen Lot hen zag, stond hij op en ging hen tegemoet en boog zich ter aarde en zei: 'als het u behaagt, mijne heren, komt, bid ik u, naar het huis van uw dienstknecht, en was uw voeten en slaap daar deze nacht'. Toen 'bereidde hij voor hen een maaltijd, en zij aten'. Toen het nieuws van hun aankomst zich door de stad verspreidde omsingelden alle mannen, jonge en oude, het huis, en riepen Lot toe, en zeiden: 'Waar zijn de *mannen* die vannacht bij u gekomen zijn?'

Hoe waren deze mannen – die aten, dronken, sliepen, en hun vermoeide voeten wasten – niettemin zo onmiddellijk kenbaar als

engelen van de heer? De enige plausibele verklaring is dat wat ze ook droegen – hun helmen of uniformen – of wat zij ook maar aan hadden – en hun wapens ben onmiddellijk kenbaar maakten. Dat zij speciale wapens droegen, is zeker een mogelijkheid: De twee 'mannen' in Sodom, toen ze op het punt stonden door de menigte gelyncht te worden, 'sloegen de lieden die bij de ingang van het huis waren met blindheid ... zodat zij niet in staat waren de deur te vinden'. En een andere engel, ditmaal verschijnend aan Gideon, toen hij tot richter in Israël was verkozen, gaf hem een goddelijk teken door met zijn stok een rots aan te raken, waarop een vuur uit de rots opschoot.

De groep, de geleid werd door Andrae, vond nog een andere ongewone afbeelding van Isjtar in haar tempel te Assur. Meer een muurtekening dan het gewone relief beeldt het de godin uit in een nauwsluitende versierde helm met de uitgestoken koptelefoons', alsof ze hun eigen platte antennes hadden, en ze droegen opvallende vliegbrillen die deel uitmaakten van de helm (fig. 61).

Het hoeft geen betoog dat iedereen die een persoon – zij het man of vrouw – zo gekleed zag, zich zou realiseren dat hij een goddelijke acronaut ontmoette.

Klei-figuurtjes die bij Soemerische opgravingen gevonden zijn, en waarvan wordt aangenomen dat ze zo'n 5500 jaar oud zijn, zouden grove afbeeldingen kunnen zijn van *malachim* met roede-achtige wapens. Bij een ervan is een gezicht te zien in de helm. Bij een ander draagt de 'afgezant' de opvallende goddelijke, koninklijke hoofddracht en een uniform bezet met ronde voorwerpen, waarvan de functie onbekend is (fig. 62/63).

De ooggleuven of 'vliegbrillen' van deze beeldjes zijn een interessant gegeven, omdat het Nabije Oosten in het vierde millennium vC letterlijk overstroomd was met wafel-achtige figuurtjes die in gestyleerde vorm het bovenstuk van de godheden uitbeeldden, en speciaal naar voren brachten een kegelvormige helm met elliptische kijkglazen of vliegbrillen (fig. 64). Een grote hoeveelheid van deze beeldjes werd gevonden bij Tell Brak, een prehistorische heuvel bij de Kebar, de rivier aan wier oevers Ezechiël millennia later de goddelijke strijdwagen zag.

Het is ongetwijfeld geen toeval, dat de Hethieten, met de Kebarstreek grenzend aan Soemerië en Akkadië, als hun schriftteken voor 'goden' een symbool (pag. 98) gebruikten, dat duidelijk ontleend was aan de 'oog' figuurtjes. Het is evenmin een wonder dat dit symbool, deze hieroglief voor het 'goddelijk wezen' in kunstzinnige vormen, niet enkel de kunst van Klein-Azië ging beheersen, maar ook die van de vroege Grieken uit de Minoïsche en Mykeense perioden (fig. 65).

De oude teksten duiden aan dat de goden zo'n speciale dracht niet alleen voor hun vluchten in het aardse luchtruim gebruikten, maar ook als zij opstegen naar de verre hemelen. Inanna zelf verklaarde, dat zij haar reizen voor bezoeken aan Anoe's hemelverblijf enkel kon ondernemen, omdat 'Enlil zelf de goddelijke ME-

61

62

63

dracht om mijn lichaam heeft vast gemaakt'. De tekst waarmee Enlil haar aanspreekt, luidt:

Je hebt de ME opgetild,
Je hebt de ME aan je handen vastgebonden,
Je hebt de ME verzameld,
Je hebt de ME aan je borst gehecht ...
O koningin van alle ME, o stralend licht
Die met haar hand de zeven ME grijpt.

64

Een vroege Soemerische gebieder door de goden uitgenodigd om naar de hemel op te stijgen, werd EN.ME.DOER.AN.KI, letterlijk 'de gebieder wiens *me* hemel en aarde verbindt', genoemd. Een inscriptie van Nebukadnezar II, de herbouw beschrijvend van een speciaal paviljoen voor Mardoek's 'hemel-wagen', verklaart dat ze een onderdeel was van het 'versterkte huis voor de zeven ME van hemel en aarde'.

De geleerden omschrijven de *me* als 'goddelijke machts-voorwerpen'. Letterlijk stamt de term van het begrip 'zwemmen in hemelse wateren'. Inanna beschrijft ze als onderdelen van het 'hemelse kleed' dat zij aantrok voor haar tochten in de 'hemelboot'. De *me* waren dus onderdelen van de speciale kleding, die zowel voor tochten in het aardse luchtruim als in de ruimte daarbuiten gedragen werd.

De Griekse legende van Ikaros liet hem vliegpogingen ondernemen door gevederde vleugels met was aan zijn lichaam te plakken. Het getuigenis van het oude Nabije Oosten toont, dat de goden, ook al werden ze uitgebeeld met vleugels ten bewijze dat ze konden vliegen – of misschien soms uniformen met vleugels aantrokken om aan te tonen dat ze vliegers waren – nooit gepoogd hebben aangehechte vleugels te gebruiken om te vliegen. Integendeel, ze gebruikten voertuigen voor zulke reizen.

Het Oude Testament deelt ons mee dat de aartsvader Jakob, die de nacht doorbracht in een veld buiten Haran, 'een ladder opgericht zag op de aarde, welks top in de hemel reikte, waarop 'de engelen des heren' druk op en neer gingen. De heer zelf stond aan de top van de ladder. En de verbaasde Jakob 'vreesde en zei:

65

Waarlijk God is op deze plaats,
en ik wist het niet ...
Hoe ontzagwekkend is deze plaats;
Dit is niets anders dan God's verblijf
en dit is de poort naar de hemel.

Er komen twee interessante punten in dit verhaal naar voren. Het eerste is dat de goddelijke wezens die op en neer gaan naar deze 'poort des hemels' een mechanisch hulpmiddel gebruiken – 'een ladder'. Het tweede is dat het zien ervan Jakob volkomen verraste. Het 'verblijf des heren', de 'ladder' en de 'engelen des heren' die haar gebruikten, waren er niet, toen Jakob zich in het veld te

slapen legde. Plotseling was er dat ontzagwekkende 'visioen'. En tegen de morgen waren het 'verblijf', de 'ladder' en zij die ze gebruikten volslagen verdwenen.

We mogen daaruit concluderen dat de uitrusting, die de goddelijke wezens gebruikten, een soort voertuig was dat boven een plaats kon verschijnen, enige tijd daarboven kon blijven zweven en dan weer uit het gezicht verdween.

Het Oude Testament deelt ook mee, dat de profeet Elia niet op aarde stierf, maar 'naar de hemel opsteeg in een wervelwind'. Dit is geen plotselinge en onverwachte gebeurtenis: de opstijging van Elia naar de hemel was vooruit geregeld. Hem werd gezegd naar Bethel ('het huis des heren') te gaan op een bepaalde dag. Reeds hadden geruchten onder de leerlingen de ronde gedaan dat hij naar de hemel zou opstijgen. Toen zijn plaatsvervanger gevraagd werd of het gerucht waar was, bevestigde deze dat 'de Heer de meester inderdaad heden zou wegnemen'. En toen:

verscheen er een vurige wagen
en vurige paarden ...
En Elia steeg op ten hemel
door een wervelwind.

Nog beroemder en zeker beter beschreven was de hemelwagen, gezien door de profeet Ezechiël, die vertoefde onder de Judese gedeporteerden aan de oever van de Kebar in Noord-Mesopotamië.

En de hemelen werden geopend,
en ik zag de heer verschijnen.

Wat Ezechiël zag was een menselijk wezen, omgeven door glans en helderheid, gezeten op een troon die rustte op een metalen 'firmament' in de wagen. Het voertuig zelf, dat zich in elke richting bewegen kon op wielen-in-wielen en verticaal kon opstijgen, werd door de profeet beschreven als een gloeiende wervelwind.

En ik zag
een wervelwind komen uit het noorden
als een zware wolk met flikkerend vuur
en omgeven door een glans.
Daar binnen, vanuit het binnenste van het vuur,
was er een straling als een gloeiende krans.

Enkele recente onderzoekers van de bijbelse beschrijving – zoals Josef F. Blumrich van de NASA (U.S.-National Aeronautics and Space Administration) – zijn tot de slotsom gekomen dat de 'wagen', die door Ezechiël werd gezien een helicopter was, die bestond uit een cabine die op vier poten rustte, elk voorzien van roterende vleugels – inderdaad een 'wervelwind'.

Ongeveer twee millennia eerder, toen de Soemerische heerser Goedea de bouw herdacht van de tempel voor zijn god Ninoerta, schreef hij dat hem 'een man verscheen die glansde als de hemel ...

door de helm op zijn hoofd, hij was een god'. Toen Ninoerta en twee goddelijke gezellen aan Goedea verschenen, stonden ze naast Ninoerta's 'goddelijke zwarte-wind-vogel'. Naar bleek was het voornaamste doel van de tempelbouw: een veilige zone te verzekeren, een binnenste speciaal omsloten ruimte, in de tempelgronden voor deze 'goddelijke vogel'.

De bouw van deze omsloten ruimte, deelde Goedea mee, vereiste hoge balken en massieve stenen die van verre ingevoerd werden. Eerst toen de 'goddelijke vogel' in de besloten ruimte was geplaatst, werd de bouw van de tempel voltooid. En, eenmaal op zijn plaats, kon de 'goddelijke vogel greep krijgen op de hemel' 'en hemel en aarde tezamen brengen'. Het voorwerp was zo belangrijk – 'heilig' – dat het voortdurend beschermd werd door twee 'goddelijke wapens', de 'verheven jager' en de 'verheven doder' – wapens die lichtstralen uitzonden en dodelijke stralen.

De overeenkomst tussen de bijbelse en de Soemerische beschrijvingen, zowel van de voertuigen als van de wezens erin is overduidelijk. De omschrijving van de voertuigen als 'vogel', 'wind-vogel' en 'wervelwind' die naar de hemel konden opstijgen, terwijl ze een schittering uitzonden, laat er geen twijfel aan bestaan dat ze een soort vliegmachine waren.

66

Raadselachtige muurschilderingen ontdekt bij Tell Ghassoel, een plaats ten oosten van de Dode Zee, waarvan de oude naam onbekend is gebleven, kunnen licht werpen op ons onderwerp. Daterend van omstreeks 3500 vC geven de muurschilderingen een groot achtpuntig 'kompas' weer, het hoofd van een gehelmd persoon in een klokvormige kamer en twee tekeningen van een mechanisch voorwerp dat heel goed de 'wervelwind' der oudheid geweest kan zijn.

De oude teksten beschrijven ook een soort voertuig dat gebruikt werd om aeronauten de lucht in te voeren. Goedea beweerde dat de 'goddelijke vogel', als hij opsteeg om over de landen te cirkelen 'een lichtflits wierp op de verhoogde bakstenen'. De beschermde besloten ruimte werd beschreven als de MOE.NA.DA.TOER.TOER ('stevige stenen ondergrond van de MOE'). Oeroekagina, die over Lagasj regeerde, zei met betrekking tot de 'goddelijke zwarte-wind-vogel': 'De MOE die oplicht als een vuur, maakte ik hoog en sterk'. Ook LOE.OETOE, die in het derde millennium vC in Oemma regeerde, bouwde een plek voor een *moe* 'die in een vuur tevoorschijn treedt', voor de god Oetoe 'op de aangewezen plek in zijn tempel'.

De Babylonische koning Nebukadnezar II, die de herbouw beschreef van Mardoek's heilig gebied, zei dat binnen de versterkte muren, gemaakt van bakstenen en glanzend onyx marmer:

Ik bracht de voorsteven van de boot ID.GE.OEL omhoog,
de wagen van Mardoek's vorstelijke waardigheid;
De boot ZAG.MOE.KOE, welks madering wordt opgemerkt,
de verheven reiziger tussen hemel en aarde,
in het midden van het paviljoen dat ik omsloot,
100 *door de kanten af te schermen.*

ID.GE.OEL, de eerste bijnaam die gebruikt werd om deze 'verheven reiziger' of 'wagen van Mardoek' aan te duiden, betekent letterlijk 'hoog naar de hemel; helder des nachts'. ZAG.MOE.KOE, de tweede bijnaam die aan het vehikel werd gegeven – klaarblijkelijk een 'boot' die opgeborgen was in een speciaal paviljoen – betekent 'de schitterende MOE die uit de verte is'.

Dat een *moe* – een kegelvormig voorwerp met een ovalen punt – inderdaad gestald werd in de binnenste, heilige afgesloten ruimte van de tempels van de grote goden van hemel en aarde, kan gelukkig bewezen worden. Een oude munt in Byblos gevonden (het bijbelse Gebal) aan de kust van de Middellandse Zee in het huidige Libanon, beeldt de grote tempel van Isjtar af, nl. een tweedelige tempel. Vooraan ziet men het voornaamste tempelgebouw, indrukwekkend door zijn met zuilen geflankeerde poort. Daarachter ligt een binnenhof, of 'het heilige gebied', verborgen en beschermd door een hoge, massieve muur. Ze ligt duidelijk hoger, want ze kan enkel betreden worden met behulp van een trap (fig. 67).

67

In het midden van dit heilige gebied staat een speciaal platform, waarvan de structuur van dwarsbalken gelijkt op die van de Eiffeltoren, alsof het bestand moest zijn tegen het dragen van een groot gewicht. En op het platform staat het voorwerp, waarvoor al deze zekerheid en bescherming bedoeld was; en dat voorwerp kan enkel een *moe* zijn.

Evenals de meeste Soemerische lettergreep-woorden, had *moe* een eigen betekenis, en wel 'dat wat recht omhoog gaat'. Zijn dertigtal nuances omvatten betekenissen als 'hoogten', 'vuur', 'bevel', een 'getelde periode', alswel (in latere tijden) 'dat waardoor men in de herinnering blijft'. Als we het geschreven teken voor *moe* nagaan vanaf zijn Assyrische en Babylonische wigvormige schrijfwijze tot aan zijn oorspronkelijke Soemerische beeldschrift ontstaat het volgende beeld:

We zien duidelijk een kegelvorm, op zichzelf staand of met een smal aanhangsel. 'Vanuit een gouden kamer-in-de-lucht zal ik over u waken', beloofde Inanna de Assyrische koning.

Een hymne aan Inanna/Isjtar en haar reizen in de hemelboot geeft duidelijk aan, dat de *moe* het voertuig was, waarin de goden ver en hoog het hemelruim doorkruisten:

Vrouwe des hemels:
Zij trekt het hemelse kleed aan;
Zij stijgt moedig op naar de hemel.
Over al de bevolkte landen
vliegt ze in haar MOE.
De vrouwe, die in haar MOE
Vrolijk naar de hoogten des hemels vliegt.
Over alle rustplaatsen
vliegt ze in haar MOE.

Er zijn bewijzen dat de mensen uit het oostelijk deel van de Middellandse Zee zo'n raket-achtig voorwerp niet alleen in een besloten ruimte van een tempel hadden gezien, maar ook in zijn vlucht. Hethietische stenen bijv. toonden – tegen een achtergrond van de sterrenhemel – vliegende projectielen, op afvuurplaatsen gemonteerde raketten, en een god in een stralende kamer (fig. 68).

Professor H. Frankfort[28] demonstreert, hoe zowel de kunst van het maken van Mesopotamische cylinder-zegels en de daarop afgebeelde onderwerpen zich door de oude wereld verspreidden; en reproduceert een tekening van een zegel in Kreta, vervaardigd in de dertiende eeuw vC. Ze geeft duidelijk een luchtschip weer, dat zich door de lucht beweegt en voortgedreven wordt door vlammen die aan de achterkant ontsnappen (fig. 69).

De gevleugelde paarden, de ineengestrengelde dieren, de gevleugelde hemelbol en de godheid met horens, die aan zijn hoofddracht vastzitten, zijn alle bekende Mesopotamische motieven. Als vaststaand mag worden aangenomen dat de vlammende raket op het Kretensische zegel eveneens in de gehele wereld van het oude Nabije Oosten een vertrouwd voorwerp was.

68

Een raket met 'vleugels' of vinnen – bereikbaar met een ladder – kan inderdaad gezien worden op een tablet dat opgegraven werd in Gezer, een stad in het oude Kanaän, ten westen van Jeruzalem. De dubbele afdruk van hetzelfde zegel toont ook een raket die op de grond staat naast een palm. Het hemelse karakter of de bestemming der voorwerpen wordt aangeduid met symbolen van de zon, de maan en de zodiakale constellaties die het zegel versieren (fig. 70).

•

De Mesopotamische teksten die betrekking hebben op de binnenhoven van tempels, of op de hemelse reizen der goden, of zelfs op gevallen, waarin stervelingen naar de hemel opstijgen, gebruiken de Soemerische term *moe* of haar Semietische afleidingen *shoe-moe* (dat wat een *moe* is), *sjum* of *sjem*. Omdat de term ook betekende 'datgene waardoor je in de herinnering blijft', kan het woord ook opgevat worden als 'naam'. Maar de algemene toepassing van 'naam' op de vroegere teksten, die het hadden over een voorwerp dat bij het vliegen werd gebruikt, heeft de ware betekenis der oude verslagen verduisterd.

Zo heeft G.A. Barton[29] de onaangevochten vertaling van de inscriptie op Goedea's tempel ingang doen vinden, dat er in plaats van 'zijn MOE zal de landen van horizon tot horizon omhelzen' gelezen moeten worden 'zijn naam zal de landen vervullen'. Een hymne van Isjkoer, die zijn 'stralen-uitzendende MOE' verheerlijkt welke de hoogten van de hemel kon bereiken, werd evenzo weergegeven: 'Uw *naam* is stralend en reikt tot aan de hoogste hemelen'. Aanvoelend echter dat dit *moe* of *sjem* kan duiden op een voorwerp en niet op een 'naam', hebben sommige geleerden de term opgevat als een achtervoegsel of grammaticaal verschijnsel dat geen vertaling vereiste en daarmee de zaak in het midden gelaten.

69

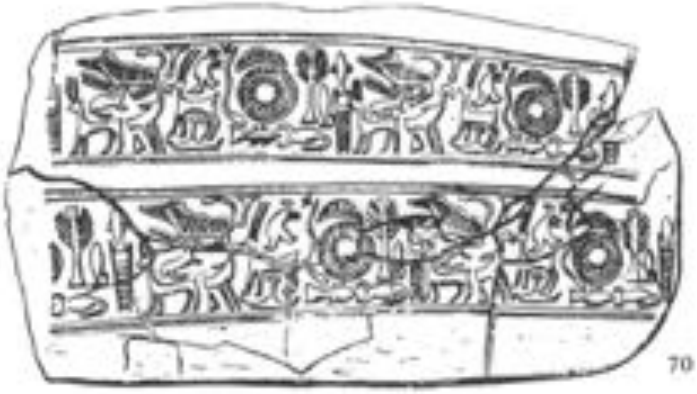

70

Het is niet zo moeilijk de etymologie van de term na te gaan, en de weg waarlangs de 'lucht-kamer' tot de betekenis 'naam' kwam. Er zijn beeldhouwwerken gevonden, die een god tonen in een raket-vormige kamer, zoals in dit voorwerp uit een verre oudheid, waarin het hemelse karakter van de kamer blijkt uit de twaalf bollen die haar versieren (fig. 71).

Vele zegels beelden een god (en soms twee) eveneens af in zulke ovale 'goddelijke kamers'; in de meeste gevallen werden deze goden in hun heilige ovalen afgebeeld als voorwerpen van verering.

Daar zij hun goden door alle landen heen wilden aanbidden en niet alleen in het 'huis' van elke godheid, ontwikkelden de oude volkeren de gewoonte imitaties van de god op te stellen in zijn goddelijke 'lucht kamer'. Stenen pilaren in de vorm van het ovalen voertuig werden opgericht op uitgezochte plaatsen, en het beeld van de god werd in de steen gebeiteld om aan te geven, dat hij zich in het voorwerp bevond.

Het was maar een kwestie van tijd dat de koningen en heersers – die deze pilaren (stèles geheten) associeerden met het vermogen

71

naar het hemelse verblijf te kunnen opstijgen – hun eigen beeltenissen op deze stèles aanbrachten om zich op die wijze te verbinden met het eeuwige verblijf. Als ze niet konden ontkomen aan een lichamelijke verdwijning, was het belangrijk dat in ieder geval hun 'naam' voor altijd bekend zou blijven (fig. 72).

Dat het doel van de stenen gedenkzuilen was een *vurig* luchtschip voor te stellen kan verder ontleend worden aan de term waarmee in de oudheid deze stenen stèles aangeduid werden. De Soemeriërs noemden ze NA.ROE ('stenen die oprijzen'). De Akkadiërs, Babyloniërs en Assyriërs noemden ze de *naroe* ('voorwerpen die licht gaven'). De Amoerroe noemden ze *noeras* ('vurige voorwerpen' – in het Hebreeuws betekent *ner* nog steeds een zuil die licht uitstraalt, en dus de huidige 'kaars'). In de Indo-Europese talen, van de Horieten en Hethieten werden de stèles *boe-oe-asji* (vuurvogel van steen') genoemd.

Bijbelse uitspraken verraden bekendheid met twee typen van herdenkingsstenen, een *yad* en een *sjem*. De profeet Jesaja bracht aan het lijdende volk van Judea de belofte des heren over van een beter en veiliger toekomst:

En ik zal hen geven,
In mijn huis en binnen mijn muren
Een yad en een sjem.

72

Letterlijk vertaald zou dit betekenen de belofte van de heer dat hij zijn volk een 'hand' en een 'naam' zou geven. Gelukkig echter leren wij van oude monumenten, *yads* geheten, die nog altijd in het heilige land staan, dat ze onderscheiden werden door hun top die pyramide-vormig was. De *sjem* daarentegen was een gedenksteen met een *ovaal*vormige top. Beide ontstonden, naar blijkt, als nabootsingen van de 'lucht-kamer', het voertuig der goden, waarmee ze opstegen naar het eeuwige verblijf. In het oude Egypte maakten vrome volgelingen pelgrimstochten naar een speciale tempel in Heliopolis om de *ben-ben* te bekijken en aanbidden – een pyramideachtig voorwerp, waarin de goden in onheuglijke tijden op aarde neergedaald waren. De Egyptische farao's, werden bij hun dood onderworpen aan een ceremonie van 'het openen van de mond', waarin zij geacht werden te worden overgebracht door een soortgelijke *yad* of een *sjem* naar het goddelijk verblijf van eeuwig leven (fig. 73).

De hardnekkigheid van bijbelvertalers om 'naam' te gebruiken, waar zij het woord *sjem* tegenkomen, hebben een ver vooruitziende studie over het hoofd gezien, die meer dan een eeuw geleden gepubliceerd werd door G.M. Redslob[10], waarin hij er terecht op wees dat de term *sjem* en de term sjamaim ('hemel') beide stammen van het wortelwoord *sjamaj* dat betekent 'dat wat naar boven gericht is'. Wanneer het Oude Testament vermeldt dat koning David 'een *sjem* maakte' om zijn overwinning op de Arameeërs te gedenken, maakte hij niet, zoals Redslob zei 'een naam', maar richtte een monument op, dat hemelwaarts wees.

Het besef dat *moe* of *sjem* in vele Mesopotamische teksten niet gelezen moet worden als 'naam', maar als 'lucht-voertuig' opent de weg naar het begrijpen van de ware betekenis van vele oude verhalen, o.a. dat van het bijbelse verhaal van de toren van Babel.

Het boek Genesis vermeldt in het elfde hoofdstuk, de poging van mensen om een *sjem* op te richten. Het bijbelverhaal wordt gegeven in de bondige (en preciese) taal die een historisch feit kenmerkt. Toch hebben vele generaties van geleerden en vertalers gepoogd aan het verhaal alleen een allegorische betekenis toe te kennen, omdat het zoals zij het begrepen – een verhaal was over het verlangen der mensheid voor zichzelf 'een *naam*' te maken. Zo'n benadering beroofde het verhaal van zijn feitelijke betekenis; onze conclusie betreffende de ware betekenis van *sjem* geeft het verhaal evenveel zin als het gehad moet hebben voor de mensen uit de oudheid zelf.

Het bijbelverhaal van de toren van Babel behandelt gebeurtenissen die volgden op de herbevolking van de aarde na de zondvloed, toen sommigen 'oostwaarts trokken, vonden zij een vlakte in het land Sinear, waar zij zich vestigden'.

Het land Sinear is natuurlijk het land Soemerië, in de vlakte tussen de twee rivieren in zuid-Mesopotamië. En het volk, dat alreeds bekend was met de kunst van baksteen maken en hoogbouw voor een stadsbevolking, zei:

'Laten we ons een stad bouwen,
en een toren waarvan de top tot de hemel reikt;
en laten wij een sjem maken,
opdat wij niet over de aarde verstrooid raken'.
Maar dit menselijk plan kon God niet bebagen.
'En de heer daalde neder,
om de stad en de toren te bezien
die de kinderen van Adam hadden opgericht.

73

En bij zei: Zie
ze zijn als één volk met één taal,
en dit is nog maar het begin van hun streven;
Nu zal niets wat zij bedenken
voor hen onuitvoerbaar zijn'.

En de heer zei – tot enkele collega's die het Oude Testament niet noemt:

'Kom, laat ons neerdalen,
en hun taal verwarren;
Zodat zij elkanders taal niet meer verstaan'.
En de heer verstrooide hen vandaar
over de gehele aarde,
en ze staakten de bouw van de stad.
Daarom werd ze Babel genoemd
omdat de heer daar de gehele taal der aarde verwarde.

De traditionele vertaling van *sjem* als 'naam' heeft het verhaal generaties lang onbegrijpelijk gehouden. Waarom spanden de oude bewoners van Babel – Babylonië – zich in om voor zichzelf 'een naam te maken', waarom moest 'de naam' geplaatst worden op een 'toren waarvan de top tot aan de hemel reikt' en hoe kon het 'maken van een naam' tegengaan dat de mensheid over de aarde verspreid zou worden?

Als al deze mensen niets anders wilden (zoals de geleerden verklaren) dan een 'reputatie' voor zichzelf op te bouwen, waarom bracht deze poging de heer dan in zo sterke mate in ontzetting? Waarom was het oprichten van een 'naam' voor de heer een gebeurtenis, waarna 'niets wat ze bedenken voor hen onuitvoerbaar zal zijn'? De traditionele verklaringen zijn ten enenmale onvoldoende om duidelijk te maken, waarom de heer het noodzakelijk vond en andere ongenoemde goden opriep met hem af te dalen en een einde te maken aan deze poging der mensen?

We geloven dat de antwoorden op al deze vragen plausibel worden – zelfs vanzelfsprekend – als we het woord *sjem* vertalen door 'luchtgedragen voertuig' in plaats van door 'naam', de term die in de originele Hebreeuwse tekst van de bijbel wordt gebruikt. Het verhaal zou dan gaan over de bezorgdheid van de mensheid, dat de mensen, naarmate zij zich over de aarde verspreidden, het contact met elkaar zouden verliezen. Daarom besloten ze een 'hemel-voertuig' te bouwen en een startplaats op te richten voor zo'n voertuig, opdat ook zij – evenals de godin Isjtar bijvoorbeeld – in een *moe* 'over alle bevolkte landen konden vliegen'.

Een deel van de Babylonische tekst, die bekend staat als het 'Epos der schepping' vertelt dat de eerste 'Poort der goden' in Babylon door de goden zelf gebouwd werd. De Anoennaki, de 'gewone goden' kregen opdracht om

De poort der goden te bouwen ...
Vorm haar stenen onderbouw.
Haar sjem moet op de aangewezen plaats staan.

Twee jaar lang zwoegden de Anoennaki – 'gebruikten het gereedschap ... vormden stenen' – totdat 'zij de top van Esjagila ('het huis van de grote goden') hoog verhieven en tot aan de hemel'.

Het was dus wel brutaal van de mensheid om haar eigen starttoren te vestigen op een plek die oorspronkelijk gebruikt werd ten dienste van de goden, want de naam van de plek 'Babili' – betekende letterlijk 'Poort naar de goden'.

Is er nog meer bewijs aan te voeren ter ondersteuning van het bijbelverhaal en onze interpretatie daarvan?

De Babylonische historicus-priester Berossus, die in de derde eeuw vC een geschiedenis schreef over de mensheid, vermeldde dat de 'eerste bewoners van het land, trots op hun eigen kracht ... een toren bouwden welks top tot in de hemel zou reiken'. Maar 'de toren werd door de goden en heftige winden omvergeworpen en de goden introduceerden een verscheidenheid van talen onder de mensen, die tot dan toe allen dezelfde taal hadden gesproken'.

George Smith[31] vond in de geschriften van de Griekse historicus Hestaeus een vermelding, dat, in overeenstemming met de 'oude tradities' de mensen die aan de zondvloed ontkomen waren naar Sinear in Babylonië trokken en vandaar verdreven werden door het verschil in taal. De historicus Alexander Polyhistor (1e eeuw vC) schreef dat voorheen alle mensen dezelfde taal spraken. Toen probeerden enkelen een grote en hoge toren te bouwen, opdat zij zouden kunnen 'opklimmen naar de hemel'. Maar de voornaamste god doorkruiste hun opzet door een wervelwind te zenden; iedere stam kreeg een andere taal. 'De stad waar dit gebeurde was Babylon'.

Er bestaat nu weinig twijfel aan dat de bijbelverhalen, zowel als de vermeldingen van de Griekse historici van 2000 jaar geleden en van hun voorganger Berossus alle ontleend zijn aan vroegere – *Soemerische* – bronnen. A.H. Sayce[32] vermeldt dat hij op een tablet-fragment in het Britse Museum 'de Babylonische versie las van de bouw van de toren van Babel'. In alle gevallen zijn de poging om de hemel te bereiken en de daaropvolgende verwarring der talen de grondelementen van deze versie.

De mensheid bezat omstreeks die tijd waarschijnlijk niet voldoende technische kennis voor zo'n ruimte-project; de leiding en de medewerking van een goed ingelichte god waren onmisbaar. Trotseerde een der goden de anderen door de mensheid te helpen? Een Soemerische zegel schildert een confrontatie tussen gewapende goden, waarschijnlijk om de betwiste bouw door de mensen van een lanceer-toren (fig. 74).

74

Een Soemerische stèle, nu te zien in het Louvre in Parijs, beeldt misschien wel het incident uit dat in het boek Genesis wordt vermeld. Ze werd opgericht ca. 2300 vC door Naram-Sin, koning van Akkadië, en de geleerden hebben aangenomen dat ze een koning afbeeldt, die zegeviert over zijn vijanden. Maar de grote centrale figuur is die van een godheid, niet van een menselijke koning, want hij draagt een helm versierd met horens – het exclusieve kenmerk van de goden. Bovendien blijkt deze centrale figuur niet de leider

75

te zijn van de kleinere mensenfiguren, maar ze te vertrappen. Deze mensen schijnen op hun beurt niet bezig te zijn met krijgsverrichtingen, maar toe te lopen op en vol bewondering te staan voor hetzelfde kegelvormige voorwerp, waarop ook de aandacht van de godheid is gevestigd. Gewapend met boog en lans schijnt de godheid het voorwerp dreigend, in plaats van met verering, te bekijken (fig. 75).

Het kegelvormige voorwerp is afgebeeld, terwijl het reikt naar drie hemelse lichamen. Als zijn grootte, vorm en doel aanduiden dat het een *sjem* is, dan beeldt de scene een woedende en volledig bewapende god uit, die trapt op de mensen die het oprichten van een *sjem* vieren.

De Soemerische teksten vermelden verschillende mensen die het voorrecht kregen naar de hemel op te stijgen. Een ervan was Adapa, de 'model-mens', door Ea geschapen. Hem had Ea 'wijsheid gegeven, maar niet het eeuwige leven'. Naarmate de jaren voorbijgingen,

besloot Ea om Adapa's sterfelijk einde af te weren door hem een *sjem* te geven, waarmee hij het hemelverblijf van Anoe zou kunnen bereiken, opdat hij daar deel zou kunnen hebben aan het brood des levens en het water des levens. Toen Adapa Anoe's hemels verblijf bereikte, vroeg Anoe Adapa wie hem een *sjem* had geschonken, waarmee hij de hemelse plaats kon bereiken.

Het vergeefse zoeken van de sterfelijke mens naar de boom des levens is het onderwerp van een van de langste, en sterkste epische teksten, die de menselijke cultuur door de Soemerische beschaving geschonken zijn. Door moderne geleerden 'Het epos van Gilgamesj' genoemd, gaat het ontroerende verhaal over de heerser van Oeroek die geboren werd uit een sterfelijke vader en een goddelijke moeder. Dientengevolge werd Gilgamesj beschouwd als 'voor twee derde god en een derde mens' – een omstandigheid die hem ertoe drong te ontkomen aan de dood die het lot was van stervelingen.

De traditie had hem geleerd dat een van zijn voorvaderen, Oetnapisjtim – de held van de zondvloed – aan de dood ontkomen was, daar hij met zijn gemalin naar het hemelverblijf was meegenomen. Gilgamesj besloot dus naar die plek te komen om van zijn voorvader het geheim van het eeuwige leven te verkrijgen.

Wat hem ertoe bracht was, naar hij meende, een uitnodiging van Anoe. De verzen lezen als een beschrijving van het terugvallen op aarde van een uitgebluste raket. Gilgamesj beschrijft het zo aan zijn moeder, de godin NIN.SOEN:

Mijn moeder,
In de nacht had ik een blij gevoel
en ik wandelde met mijn edelen.
De sterren verzamelden zich aan de hemel.
Het handwerk van Anoe daalde naar mij af.
Ik probeerde het op te heffen; het was te zwaar.
Ik probeerde het te bewegen, maar dat ging niet!
De mensen van Oeroek verzamelden zich er ombeen,
terwijl de edelen zijn benen kusten.
Toen ik mij ertoe zette, steunden ze me.
Ik hief het op. Ik bracht het naar u toe.

De verklaring van het voorval door Gilgamesj's moeder is in de tekst verminkt, en dus onduidelijk. Maar ongetwijfeld werd Gilgamesj aangemoedigd door het zien van het vallende voorwerp – 'het handwerk van Anoe' – om aan zijn avontuur te beginnen. In de inleiding tot het epos, noemt de verteller Gilgamesj 'de wijze, hij die alles ervaren heeft':

Geheime dingen heeft hij gezien,
wat voor de mens verborgen is kent hij;
Hij bracht zelfs berichten
van een tijd voor de zondvloed.
Ook ondernam hij een verre reis,
vermoeiend en vol moeilijkheden;
Hij keerde weer en grifte al zijn inspanning
op een stenen pilaar.

De 'verre reis' die Gilgamesj ondernam, was natuurlijk zijn reis naar het verblijf der goden; hij werd vergezeld door zijn makker Enkidoe. Hun doel was het land van Tilmoen, want daar kon Gilgamesj een *sjem* voor zichzelf oprichten. De huidige vertalingen gebruikten, zoals te verwachten viel, het woord 'naam', waar wij het Soemerische *moe* of het Akkadische '*sjem*' gebruiken, opdat de ware betekenis van de term – een 'door-de-lucht-gedragen voertuig' – gehandhaafd zal blijven:

De beerser Gilgamesj
richtte zijn gedachten op het land van Tilmoen.
Hij zegt tot zijn metgezel Enkidoe:
'O Enkidoe ...
Ik zou het land willen binnengaan, mijn sjem oprichten.
Op de plaatsen waar de sjem's werden opgesteld
zou ik mijn sjem willen oprichten'.

Niet in staat hem tegen te houden, raadden zowel de oudsten van Oeroek en de goden die hij raadpleegde hem aan eerst de toestemming en de medewerking van Oetoe/Sjamasj te verkrijgen. 'Als je het land wilt betreden – breng dan eerst Oetoe op de hoogte', waarschuwden ze hem. 'Het land staat onder Oetoe's beheer' benadrukten zij telkens weer. Aldus gewaarschuwd en geraden vroeg Gilgamesj Oetoe's vergunning:

Laat mij het land binnengaan,
Laat mij mijn sjem oprichten.
Op de plaatsen waar de sjem's opgericht worden,
Laat mij mijn sjem oprichten ...
Breng mij naar de landingsplaats in ...
Neem mij onder uw bescherming!

Een ongelukkige breuk in het tablet laat ons onwetend omtrent de ligging van 'de landingsplaats'. Maar waar die ook was, Gilgamesj en zijn metgezel bereikten eindelijk de grenzen ervan. Het was een 'verboden zone', bewaakt door ontzagwekkende wachters. Vermoeid en slaperig besloten de twee vrienden een nacht te wachten voor ze verder gingen.

Nauwelijks had de slaap hen overmeesterd, of iets schudde hen wakker. 'Heb jij me wakker gemaakt?' vroeg Gilgamesj aan zijn makker? 'Ben ik wakker?' vroeg hij zich af, want hij was getuige van ongewone voorvallen, zo ontzagwekkend dat hij zich verwonderd afvroeg of hij sliep dan wel waakte. Hij vertelde Enkidoe:

In mijn droom, mijn vriend, viel de hoge grond om.
Ze drukte me omlaag, hield mijn voeten gevangen ...
Het verblindende licht overmeesterde me!
Een man verscheen;
hij was de mooiste uit het land.
Zijn gratie ...
Hij trok mij van onder de vallende grond.
Hij gaf me water te drinken; mijn hart werd rustiger.

Wie was deze man, 'de schoonste van het land' die Gilgamesj van onder de aardverschuiving haalde, hem water gaf, 'zijn hart rustiger deed worden'? En wat was dat 'verblindend licht' dat de onverklaarbare aardverschuiving vergezelde?

Onzeker, verontrust, viel Gilgamesj opnieuw in slaap – maar niet zo lang.

Midden in de nacht eindigde zijn slaap.
Hij stond op, en zei tegen zijn vriend:
'Mijn vriend, heb je me geroepen?
Waarom ben ik wakker?
Heb je me niet aangeraakt?
Waarom ben ik geschrokken?
Ging er niet een god voorbij?
Waarom is mijn vlees verdoofd?'

Dus opnieuw geheimzinnig wakker geworden, vroeg Gilgamesj zich af wie hem had aangeraakt. Als het niet zijn makker was, was het dan 'een of andere god' die voorbijging? Opnieuw doezelde Gilgamesj weg, om voor de derde maal wakker te worden. Hij beschreef dit angstverwekkende voorval aan zijn vriend:

Het visioen dat ik zag was afschuwwekkend!
De hemelen gilden, de aarde dreunde;
Het daglicht viel weg, duisternis heerste.
De bliksem flitste, een vlam schoot omhoog.
De wolken zwolden, het regende dood!
Dan verdween de gloed, het vuur doofde.
Alles wat gevallen was werd tot as.

Er is weinig verbeelding nodig om in deze weinige regels de beschrijving te lezen van het lanceren van een raket-schip. Eerst de geweldige schok toen de motoren ontstoken werden ('de hemelen gilden') vergezeld van een opvallend schudden van de grond ('de aarde dreunde'). Wolken van rook en stof omringden de lanceerplaats ('het daglicht viel weg, duisternis heerste'). Dan drong de gloed van de ontstoken motoren door ('de bliksem flitste'); terwijl de raket begon te stijgen 'schoot een vlam op'. De wolk van stof en afval 'zwol' in alle richtingen, en toen die begonnen neer te vallen 'regende het de dood'! Toen was de raket al heel hoog en schoot hemelwaarts ('de gloed verdween, het vuur doofde'). De raket was uit het oog verdwenen en het afval 'dat gevallen was werd tot as'.

Van ontzag vervuld door wat hij zag, maar even vast besloten zijn doel te bereiken, wendde Gilgamesj zich opnieuw tot Sjamasj voor bescherming en steun. Maar de ingang van het gebied, blijkbaar uitgehakt uit de rots, werd bewaakt door vlammende wachters:

Hun aanzicht is angstaanjagend, hun blik is de dood.
Hun flikkerend zoeklicht glijdt langs de bergen.
Zij bewaken Sjamasj,
Als hij opgaat en neerdaalt.

76

Een tekening op een zegel (fig. 76) die Gilgamesj (*tweede van links*) toont en zijn metgezel Enkidoe (*gebeel rechts*), kan heel goed betrekking hebben op de tussenkomst van een god bij een van de op robots gelijkende wachters, die het gebied met zoeklichten konden aftasten en dodelijke stralen uitzenden.

Toen Gilgamesj zijn gedeeltelijk goddelijke oorsprong uiteenzette, het doel van zijn tocht, ('Over dood en leven wil ik de Oetnapisjtim vragen stellen') en het feit dat hij met toestemming van Oetoe/Sjamasj op weg was, lieten de wachters hem door.

Voortgaande 'langs de route van Sjamasj' bevond Gilgamesj zich in de diepste duisternis; daar hij 'niets voor of achter zich zag', schreeuwde hij van angst. Na vele *beroe* (een eenheid van tijd, een afstand of deel van de hemelboog) gereisd te hebben, bevond hij zich nog altijd in duisternis. Tenslotte 'was het helder geworden, toen hij twaalf *beroe* had gereisd'.

De beschadigde en vervaagde tekst vermeldt dan hoe Gilgamesj in een prachtige tuin belandde waar de vruchten en bomen uit half-edelstenen waren gesneden. Hier was Oetnapisjtim's residentie. Zijn probleem aan zijn voorouder voorleggend, kreeg Gilgamesj een teleurstellend antwoord. De mens, zei Oetnapisjtim, kan niet ontkomen aan zijn sterfelijk lot. Maar hij wees Gilgamesj een manier, waarop hij de dood kon uitstellen, en toonde hem de plek waar de 'plant der jeugd' groeide – 'de mens wordt jong in de ouderdom' werd ze genoemd. Triomfantelijk nam Gilgamesj de plant aan. Maar het ongeluk wilde dat hij, dwaas genoeg, op de terugweg de plant verloor en met lege handen in Oeroek terugkeerde.

Voorbijgaande aan de literaire en filosofische waarden van dit epos interesseert het verhaal van Gilgamesj ons hier voornamelijk om zijn 'luchtvaart' aspecten. De *sjem* die Gilgamesj nodig had om het verblijf der goden te bereiken was zonder twijfel een raketschip.

Tot nu toe is er nog geen afbeelding aan het licht gekomen, waarop voorkomt wat Gilgamesj zag. Maar een tekening in de graftombe van een Egyptische gouverneur van een ver land beeldt de kop van een raket af, bovengronds, op een plek waar dadelpalmen groeien. De schacht ervan zit duidelijk *ondergronds* in een door mensen gemaakte silo van buisvormige segmenten en is versierd met luipaardvellen (fig. 77).

Op een manier die veel gelijkt op die van hedendaagse tekenaars, toonden de oude meesters een doorsnede van de ondergrondse silo. We kunnen zien dat de raket een aantal afdelingen bevatte. De onderste toont twee mannen omringd door gebogen buizen. Boven hen bevinden zich drie cirkelvormige panelen. De grootte van de raket-kop – de *ben-ben* – vergelijkend met die van de twee mensen in de raket, en van de mensen boven de grond, is het duidelijk, dat de kop van de raket – het equivalent van de Soemerische *moe* – gemakkelijk een of twee bestuurders of passagiers kon bevatten.

77

TIL-MOEN was de naam van het land, waarheen Gilgamesj koers zette. De naam betekent letterlijk 'land van de projectielen'. Het was het land waar de *sjem*'s werden opgesteld, een land onder het gezag van Oetoe/Sjamasj, een plaats waar men deze god kon zien 'opstijgen naar het hemelgewelf'.

En hoewel de hemelse tegenhanger van dit lid van het pantheon van twaalf de zon was, suggereren we dat zijn naam niet 'zon' betekende, maar een aanduiding was van zijn functies en verantwoordelijkheden. Zijn Soemerische naam Oetoe betekent 'hij die schitterend ingaat'. Zijn afgeleide Akkadische naam — Sjem-Esj — was meer uitgesproken: *Esj* betekent 'vuur' en we weten nu wat *sjem* oorspronkelijk betekende.

Oetoe/Sjamasj was 'hij van de vlammende raketten'. Hij was naar wij veronderstellen, de bevelhebber van de luchthaven der goden.

•

De bevelvoerende rol van Oetoe/Sjamasj inzake reizen naar het hemelverblijf van de goden en de functies die in dit verband door

zijn ondergeschikten werden bekleed, komen in nog groter bijzonderheden voor in nog een ander Soemerisch verhaal over de reis van een sterveling naar de hemel.

De Soemerische koningslijsten delen ons mee dat de dertiende heerser van Kisj Etana ('die naar de hemel opsteeg') was. Deze korte mededeling behoeft geen uitweiding, want het verhaal van de sterfelijke koning, die naar de hoogste hemelen opsteeg, was heel bekend in het gehele oude Nabije Oosten, en het onderwerp van talloze voorstellingen op zegels.

Etana, zo wordt ons verhaald, was door de goden aangewezen om de mensheid de zekerheid en voorspoed te schenken die het koningschap – een georganiseerde beschaving – zou kunnen verschaffen. Maar Etana kon, naar het schijnt, geen zoon verwekken die de dynastie kon voortzetten. Het enig bekende geneesmiddel was een bepaalde plant der geboorte die Etana enkel kon verkrijgen door haar uit de hemel naar beneden te brengen.

Evenals Gilgamesj in een latere tijd wendde Etana zich tot Sjamasj voor toestemming en hulp. Naarmate het epos verder gaat, wordt het duidelijk dat Etana Sjamasj om een *sjem* vroeg:

O heer moge het van uw mond uitgaan;
Schenk gij mij de plant der geboorte!
Toon mij de plant der geboorte!
Neem mijn belemmering weg!
Maak een sjem voor mij!

Gevleid door het gebed en goedgespekt door offer-schapen, was Sjamasj bereid Etana's verzoek in te willigen en hem te voorzien van een *sjem*. Maar inplaats van over een *sjem* te spreken, vertelde Sjamasj Etana dat een 'arend' hem naar de gewenste hemelse plaats zou brengen.

Terwijl hij Etana de weg wees naar de put, waarin de arend was geplaatst, lichtte Sjamasj ook de arend vooruit in over de voorgenomen zending. In geheimzinnige boodschappen met 'Sjamasj, zijn heer' werd de arend meegedeeld: 'Ik zal een man naar je toesturen; hij zal je hand pakken ... leid hem daarheen ... doe wat hij zegt ... doe wat ik zeg'.

Toen hij bij de berg kwam, die Sjamasj hem gewezen had, 'zag Etana de put', en daarin 'was de arend'. Op bevel van de moedige Sjamasj maakte de arend contact met Etana. Opnieuw zette Etana zijn doel en bestemming uiteen, waarop de arend Etana begon te instrueren hoe hij 'de arend uit zijn put kon doen oprijzen'. De eerste twee pogingen mislukten, maar bij de derde maal werd de arend goed opgeheven. Bij het aanbreken van de dag kondigde de arend Etana aan 'Mijn vriend ... ik zal je nu naar de hemel van Anoe dragen'! Hem wijzend hoe hij zich vast moet houden, vertrok de arend – en ze gingen heel snel omhoog.

Alsof een huidige astronaut weergaf hoe hij de aarde zag wegzinken terwijl zijn raket omhoog steeg, beschrijft de oude verteller Etana hoe de aarde steeds kleiner werd:

Toen hij hem een beroe omboog had gebracht,
zei de arend tegen hem, tegen Etana:
'Zie, mijn vriend, hoe het land eruit ziet!
Kijk naar de zee aan beide kanten van het berg-huis:
Het land is niet meer dan een heuvel geworden,
De wijde zee is niet meer dan een tobbe'.

Hoger en hoger steeg de arend, kleiner en kleiner werd de aarde. Toen hij hem een tweede *beroe* omhoog had gebracht, zei de arend:

'Mijn vriend,
Werp nu opnieuw een blik op het land!
Het land is veranderd in een voor ...
De wijde zee is niet groter dan een broodmandje' ...
Toen hij hem een derde beroe hoger had gebracht,
Zei de arend tegen hem, tegen Etana:
'Zie, mijn vriend, hoe het land er nu uitziet!
Het land is tot een twinman's greppel geworden'!

En toen, terwijl ze verder stegen, was de aarde plotseling uit het gezicht verdwenen.

Volgens één versie van dit verhaal bereikten de arend en Etana de hemel van Anoe. Maar een andere versie beweert, dat Etana bang werd toen hij niet langer de aarde kon zien, en de arend bevel gaf om naar de aarde 'terug te duiken'.

Het verhaal van Etana leert ons dat hij bij het zoeken naar een *sjem* zich in verbinding moest stellen met een arend in een put. Een afbeelding op een zegel geeft een gevleugeld, groot bouwwerk weer (een lanceerplaats?) waarboven een arend wegvliegt (fig. 78).

Wat of wie was de arend die Etana naar de verre hemelen bracht?

We kunnen niet nalaten de oude tekst te vergelijken met de boodschap die Neil Armstrong, bevelhebber van het Apollo ruimte-voertuig in juli 1969 naar de aarde seinde: 'Houston! De Eagle (arend) is geland'.

Hij rapporteerde de eerste landing van de mens op de maan. *Eagle* was de naam van het maanschip dat zich losmaakte van hun ruimtevoertuig en de twee astronauten naar de maan bracht, en weer terug naar het moederschip. Toen het maanschip zich voor de eerste maal losmaakte voor haar eigen vlucht om de maan, seinden de astronauten naar het controle-centrum in Houston: 'De Eagle heeft vleugels'.

Maar 'Eagle' kon ook de astronauten aanduiden die het ruimte-voertuig bedienden. Op de eerste maanvlucht was *Eagle* eveneens het symbool van de astronauten zelf, die hem als embleem op hun ruimtepakken droegen. Evenals in het Etana-verhaal waren ook zij 'arenden' die konden vliegen, praten en communiceren (fig. 79).

Hoe zou een kunstenaar uit de oudheid de piloten van de luchtschepen der goden hebben afgebeeld? Misschien soms als arenden?

Dat is precies wat we ontdekt hebben. Een Assyrisch zegel van ca. 1500 vC toont twee 'arend-mensen' die een *sjem* groeten (fig. 80).

78

79

80

Talloze afbeeldingen van zulke 'arenden' – de geleerden noemen hen 'vogel-mensen' zijn er gevonden. De meeste afbeeldingen beelden hen af naast de boom des levens, alsof zij willen benadrukken, dat zij in hun *sjem*'s de verbinding vormden met het hemelverblijf waar het levensbrood en het levenswater gevonden konden worden. En de meest voorkomende afbeelding van de arenden laat hen zien met in de ene hand de vrucht des levens en in de andere het water des levens, in volledige overeenstemming met de verhalen van Adapa, Etana en Gilgamesj (fig. 81).

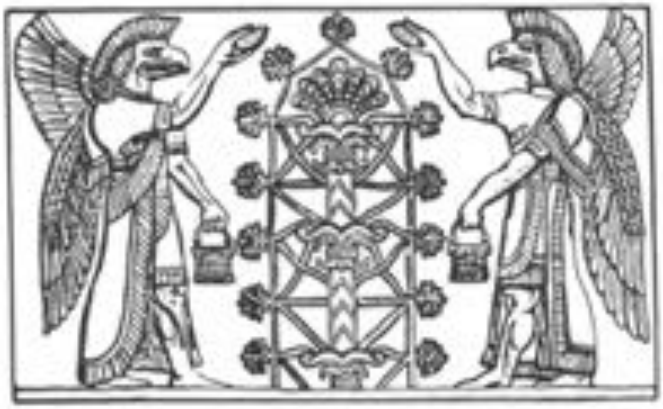

81

De vele afbeeldingen van arenden tonen duidelijk aan, dat ze geen monsterachtige 'vogel-mensen' waren, maar anthropomorfe wezens, die een uniform droegen, dat hen op arenden deed gelijken.

Het Hethietische verhaal over de god Telepinoe, die verdwenen was, vermeldt, dat 'de grote goden en de mindere goden naar Telepinoe begonnen te zoeken' en 'Sjamasj een snelle arend uitzond' om hem te vinden.

In het boek Exodus wordt vermeld dat God de kinderen Israëls eraan herinnerde: 'Ik heb u gedragen op de vleugels van arenden, en u tot mij gebracht', wat schijnt aan te duiden dat de weg naar het goddelijk verblijf gegaan kon worden met behulp van arenden – precies zoals het verhaal van Etana aangeeft. Talloze bijbelverzen beschrijven de godheid als een gevleugeld wezen. Boaz verwelkomde Ruth in de Judese gemeenschap als 'komende onder de vleugelen' van de God Jahwe. De psalmist zocht veiligheid 'onder de schaduw van uw vleugelen', en beschreef de nederdaling van de heer uit de hemelen. 'Hij besteeg een cherub en vloog; en zweefde op de vleugels van de wind'. Bij het analyseren van de overeenkomsten tussen de bijbelse El (gebruikt als een titel of algemene term voor de godheid) en de Kanaänietische El, toonde S. Langdon[33] aan dat beide afgebeeld werden in teksten en op munten, als gevleugelde goden.

De Mesopotamische teksten stellen Oetoe/Sjamasj voor als de

god die over de landingsplaats van de *sjem*'s en van de arenden ging. En evenals zijn ondergeschikten werd hij soms afgebeeld met de volledige regalia van het kostuum van een arend (fig. 82).

In die hoedanigheid kon hij de goden het privilege toestaan 'op de vleugels van vogels te vliegen' en 'van de lagere hemelen op te stijgen naar de hogere'. En wanneer hij opgeheven werd in een vlammende raket, was hij het 'die vele uren onbekende afstanden aflegde'. Aldus 'was zijn net de aarde, zijn ladder de verre luchten'.

•

De Soemerische terminologie voor voorwerpen die betrekking hebben op die hemelreizen was niet beperkt tot de *me*'s die de goden aantrokken, of de *moe*'s die hun kegelvormige 'voertuigen' waren.

Soemerische teksten die Sippar beschrijven, verhalen hoe ze een centraal gedeelte had, dat verborgen en beschermd werd door geweldige muren. Binnen deze muren stond de tempel van Oetoe 'het huis dat op een hemelhuis gelijkt'. In een binnenhof van die tempel, eveneens beschermd door hoge muren stonden 'naar boven gericht de machtige APIN ('een voorwerp dat door ploegt', volgens de vertalers).

82

Een tekening gevonden bij de tempelheuvel van Anoe in Oeroek beeldt zo'n voorwerp af. Enkele tientallen jaren geleden zou het ons moeilijk gevallen zijn te raden wat voor voorwerp dit was; maar het is een veeltraps-raketschip, op de top waarvan een kegelvormige *moe* of gezagvoerders-cabine rust (fig. 83).

83

Het bewijs, dat de goden van Soemerië niet alleen maar 'vliegende kamers' bezaten om het aardse luchtruim te doorkruisen, maar ook meertraps (door raketten gedreven) ruimteschepen wordt geleverd door het onderzoek van de teksten die de heilige voorwerpen uit Oetoe's tempel te Sippar beschrijven. Wij leren daaruit dat getuigen voor Soemerië's hooggerechthof een eed moesten afleggen in een binnenhof, staande bij een poort, waardoor zij drie 'goddelijke voorwerpen' konden zien. Deze heetten 'de gouden bol' (de hut van van de bemanning?), de GIR en de *alikmaḫrati* – een term die letterlijk betekende 'bevorderaar die het schip laat gaan', of wat wij een motor, een machine noemen.

Wat hier naar voren komt is de aanduiding van een driedelig raketschip, met de kabine of bevelhebberskamer bovenaan, de machines onderaan, in het midden de *gir*. Dit is een term die veelvuldig in verband met ruimtevaart wordt gebruikt. De wachters die Gilgamesj bij de ingang van de landingsplaats van Sjamasj aantrof, werden *gir*-mannen genoemd. In de tempel van NINOERTA, werd de heilige en zwaarbewaakte binnenhof GIR.SOE ('waar de *gir* opspringt') genoemd.

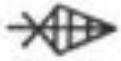

Gir was, naar algemeen wordt aangenomen, een term die gebruikt werd voor een voorwerp met scherpe hoeken. Een blik op het teken voor *gir* geeft een beter begrip van de 'goddelijke' aard van de term; want wat we zien, is een lang, pijlvormig voorwerp, verdeeld in verscheidene compartimenten.

Dat de *moe* zelfstandig in het aardse luchtruim kon 'staan', of over de landen der aarde kon vliegen, wanneer ze vastgekoppeld zat aan een *gir*, of de bedieningskabine kon worden van een meertraps *apin*, is een bewijs voor het ingenieursvernuft van de goden van Soemerië, de goden van hemel en aarde.

Het onderzoek van de Soemerische pictogrammen en ideogrammen laat er geen twijfel aan bestaan dat wie deze tekens ook neerzette vertrouwd was met de vormen en doeleinden van de raketten met staarten van uitstromend vuur, op missiles gelijkende voertuigen en hemel-'kabines'. KA-GIR ('mond van de raket') toonde een *gir* met een vin, of raket in een schacht-vormige ondergrondse omsloten ruimte.

KA-GIR

ESJ ('goddelijk verblijf') de kamer of bedieningskabine van een ruimtevaartuig.

ESJ

ZIK ('opstijgen') een bedieningscabine bij het opstijgen?

ZIK

Laten wij tenslotte eens kijken naar het pictogram voor 'goden' in het Soemerisch. De term was een tweedelig woord DIN.GIR. We hebben al gezien wat het symbool voor GIR was: een tweetraps raket met vinnen. DIN, de eerste lettergreep betekende 'rechtvaardige', 'zuiver', 'helder'. Samengevat gaf dus DIN.GIR als 'goden' of 'goddelijke wezens' de betekenis 'de rechtvaardigen van de heldere, puntige voorwerpen', of meer nadrukkelijk 'de zuiveren van de vlammende raketten'.

Het pictogram voor *din* was: wat gemakkelijk een krachtige straalmotor voor de geest roept, waarvan het achterste stuk vlammen spuwt en het voorste stuk, zeer raadselachtig, open is. Maar het raadsel verkeert in verbazing als we *dingir* 'spellen' door de twee pictogrammen te combineren. De staart van de vinvormige *gir* past precies in de opening aan de voorkant van de *din*.

Het verbazingwekkende resultaat is het beeld van een door een raket aangedreven ruimteschip, met een landingsvoertuig dat er volmaakt in past – precies zoals het maanvoertuig verbonden was met het Apollo-11 ruimteschip. Het is inderdaad een drie-traps-voertuig, waarvan de onderdelen precies in elkaar passen: het aandrijfgedeelte met de motoren, het middenstuk voor voorraden en uitrusting, en de cylindervormige 'luchtkamer' de *dingir* met de mensen, met de goden der oudheid, de astronauten van millennia geleden.

DIN GIR

Kan er enige twijfel aan bestaan dat de oude volkeren, hun godheden 'goden van hemel en aarde' noemend, letterlijk bedoelden dat zij de mensen waren van elders, die uit de hemelen naar de aarde gekomen waren?

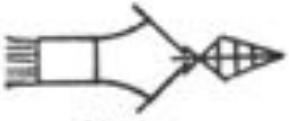

84/85

Het bewijs dat we tot nu toe aangevoerd hebben omtrent de oude goden en hun voertuigen kan weinig twijfel meer laten, dat zij inderdaad eens levende wezens van vlees en bloed waren, die letterlijk vanuit de hemel op aarde neergedaald waren.

Zelfs de oude samenstellers van het Oude Testament – die de bijbel aan een enkele god toeschreven – vonden het nodig op aarde de aanwezigheid te erkennen in oude tijden van zulke goddelijke wezens.

Het raadselachtige deel – een afschuwelijk iets voor zowel vertalers als theologen – vormt het begin van hoofdstuk 6 van Genesis. Het is geschoven tussen het overzicht van de verbreiding der mensheid door de generaties die op Adam volgden, en het verhaal van het goddelijk onbehagen met de mensheid dat aan de zondvloed voorafging. Het beweert – ondubbelzinnig – dat te dien tijde

de zonen der goden
de dochters der mensen zagen, dat zij schoon waren,
en deze tot vrouw namen,
wie zij maar verkozen.

Wat in deze verzen opgesloten ligt, en in de parallellen in de Soemerische verhalen van goden en van hun zonen en kleinzonen, en in de halfgoddelijke nakomelingen als resultaat van het samengaan van goden en stervelingen, neemt in kracht toe als we de bijbelverzen verder lezen:

De Nefilim waren op de aarde
in die dagen en ook daarna,
toen de zonen der goden
samenleefden met de dochters van de Adam,
en zij hun kinderen baarden.
Dit zijn de geweldigen uit de eeuwigheid –
Het volk van de sjem.

Het bovenstaande is niet de traditionele vertaling. Lange tijd is de uitdrukking: 'De Nefilim waren op de aarde' vertaald door 'De reuzen waren op de aarde'; maar huidige vertalers, die de fout inzagen, zijn ertoe overgegaan om in hun vertaling het Hebreeuwse woord *Nefilim* te handhaven. Het vers 'Het volk van de *sjem*' heeft, zoals men verwachten kon, de betekenis gekregen van 'mannen van naam'. Maar zoals wij reeds hebben vastgesteld, moet de term *sjem* opgevat worden in zijn oorspronkelijke betekenis – een raket, een raketschip.

Wat dan betekent de term *Nefilim* wel? Afstammend van de Semietische wortel *NFL* ('neergeworpen worden') betekent het precies wat het zegt: *'zij die op de aarde geworpen werden'*!

Hedendaagse theologen en bijbelgeleerden zijn ertoe geneigd de moeilijke verzen te omzeilen door ze een allegorische betekenis te geven, of ze eenvoudig zonder meer te negeren. Maar joodse schriftgeleerden uit de tijd van de tweede tempel herkenden in deze verzen de weerklank van oude tradities van 'gevallen engelen'. Enkele vroege werken van geleerden noemden zelfs de namen van deze goddelijke wezens, 'die uit de hemel vielen en in die dagen op aarde waren': *Sjam*-Hazzai ('sjem's uitkijkpost'), Oezza ('de machtige') en Oezi-El ('God's macht').

Malbim, een bekende joodse bijbelcommentator uit de 19e eeuw, herkende deze oude wortels en verklaarde dat 'in oude tijden de heersers van landen de zonen waren van de godheden, die uit de

hemel op de aarde nederdaalden, de aarde regeerden, en huwden met de dochters der mensen; en hun nakomelingen waren o.a. de helden en machtigen, de prinsen en vorsten.' Deze verhalen, zei Malbim, gingen over de heidense goden, zonen van de godheden die in de allervroegste tijden uit de hemel op aarde vielen ... daarom noemden ze zichzelf 'Nefilim', d.w.z. zij die naar beneden vielen'.

Afgezien van wat dit theologisch inhoudt, kan men niet ontkomen aan de letterlijke en originele betekenis van deze verzen: de zonen der goden, die op de aarde kwamen vanuit de hemel, waren de Nefilim.

En de Nefilim waren het volk van de *sjem* – het volk van de raket-schepen. Vanaf dit punt zullen we ze bij hun bijbelse naam noemen.

6

DE TWAALFDE PLANEET

De suggestie dat de aarde bezocht werd door intelligente wezens van elders veronderstelt het bestaan van een ander hemellichaam, waarop die intelligente wezens een beschaving vestigden die vergevorderder was dan de onze.

De speculatie omtrent de mogelijkheid, dat de aarde bezocht werd door intelligente wezens van elders heeft in het verleden gedraaid om planeten zoals Mars of Venus als hun plaats van oorsprong. Nu het echter praktisch zeker is dat deze twee naburige planeten geen intelligent leven herbergen, noch een vergevorderde beschaving, kijken zij die in dergelijke bezoeken geloven uit naar andere melkwegstelsels, en naar ververwijderde sterren als het tehuis van zodanige buitenaardse astronauten.

Het voordeel van zulke suggesties is dat ze, hoewel ze niet bewezen zijn, ook niet weerlegd kunnen worden. Het nadeel is dat deze 'tehuizen' fantastisch ver van de aarde verwijderd zijn, en vele jaren reizen met de snelheid van het licht vergen. De verkondigers van zulke suggesties veronderstellen daarom één-richting-reizen naar de aarde: een groep astronauten die niet terug kunnen keren, of wel een luchtschip dat verdwaald is, onbestuurbaar is geworden en een noodlanding op de aarde maakt.

Dit is zeer bepaald niet de opvatting der Soemeriërs omtrent het hemelverblijf der goden.

De Soemeriërs aanvaardden het bestaan van zo'n 'hemel-verblijf', een 'zuivere plaats', een 'oer-verblijf'. Terwijl Enlil, Enki en Ninhoersag naar de aarde afdaalden en daar hun woning namen, bleef hun vader Anoe in het hemelverblijf als hun heer. Niet alleen toevallige aanhalingen in verscheidene teksten, maar ook gedetailleerde 'goden-lijsten' noemden een-en-twintig paren van de dynastie die vóór Anoe de troon van de 'zuivere plaats' bezetten.

Anoe zelf regeerde over een hof van grote pracht en omvang. Daar woonde Anoe met zijn officiële gemalin Antoe en zes concubines, tachtig kinderen (waarvan veertien van Antoe), een ministerpresident, drie bevelhebbers over de *moe's* (raketschepen), twee bevelhebbers van de wapens, twee grote meesters van de geschreven kennis, een minister van de beurs, twee opperrechters, twee

'die met klank zegelen', en twee hoofdschrijvers, met vijf hulpschrijvers.

Mesopotamische teksten wijzen herhaaldelijk op de pracht van Anoe's verblijf en op de goden en wapens die zijn toegang bewaakten. Het verhaal van Adapa vermeldt dat de god Enki toen hij Adapa een *sjem* had gegeven,

Hem de weg naar de hemel deed nemen,
en hij naar de hemel opsteeg.
Toen hij naar de hemel was opgestegen,
naderde hij de poort van Anoe.
Tammoe en Gizzida bielden de wacht
bij de poort van Anoe.

Bewaakt door de goddelijke wapens SHAR.OER ('koninklijke jager') en SHAR-GAZ ('de koninklijke doder') was de troonzaal van Anoe de plaats voor de vergadering der goden. Bij zulke gelegenheden werd de orde van binnenkomen en gaan zitten geregeld door een streng protocol.

Enlil betreedt de troonzaal van Anoe,
gaat zitten op de plaats van de goede tiara,
rechts van Anoe.
Ea betreedt (de troonzaal van Anoe),
en zet zich op de plaats van de heilige tiara,
links van Anoe.

De goden van hemel en aarde van het Nabije Oosten waren niet alleen afkomstig uit de hemel, maar konden ook naar het hemelverblijf terugkeren. Anoe kwam zo af en toe naar de aarde voor staatsbezoeken: Isjtar ging minstens tweemaal naar boven naar Anoe. Enlil's centrum in Nippoer was uitgerust als een 'band hemel-aarde'. Gilgamesj keerde met zijn arend uit het 'oord der eeuwigheid' terug; ook Adapa keerde terug en kon over deze reis vertellen; dit was ook het geval met de koning van Tyrus.

Een aantal Mesopotamische teksten handelen over de *Apkalloe*, een Akkadische term die afstamde van het Soemerische AB.GAL ('de grote die leidt' of 'de meester die de weg wijst'). Een studie van Gustav Guterbocks[34] stelde vast dat dit de 'vogelmensen' waren, uitgebeeld als de 'arenden', die we reeds getoond hebben. De teksten die hun daden vermelden, zeiden van een van hen dat hij 'Inanna uit de hemel naar beneden bracht, naar de Enanna tempel liet hij haar neerdalen'. Deze en andere aanhalingen duiden aan dat deze Apkalloe de piloten van de ruimteschepen der Nefilim waren.

Deze heen- en terug-reizen waren niet alleen mogelijk, maar ook voorzien, want wij lezen dat de leider der goden zei, nadat er besloten was in Soemerië de poort der goden (Babilī) op te richten

Wanneer ge naar de oerbron
ter vergadering zult opstijgen,
Zal er voor de nacht een rustplaats zijn
om u allen te ontvangen.

Wanneer gij van de hemelen
ter vergadering zult afdalen
zal er voor de nacht een rustplaats zijn
om u allen te ontvangen.

Beseffend dat een heen- en weerreizen tussen de aarde en het hemelverblijf zowel voorzien als in praktijk werd gebracht, verbanden de mensen van Soemerië hun goden niet naar verafgelegen melkwegen. Het godenverblijf lag, zoals hun erfenis onthult, in ons eigen zonnestelsel.

86

We hebben Sjamasj gezien in zijn officieel uniform als bevelhebber der arenden. Op elk van zijn polsen draagt hij een soort horloge, dat door metalen gespen op zijn plaats wordt gehouden. Andere afbeeldingen van arenden tonen dat de voornaamsten onder hen zulke voorwerpen droegen. Of het enkel versierselen waren dan wel dat ze ergens anders voor dienden, weten we niet. Maar alle geleerden zijn het erover eens, dat de voorwerpen een soort rozetten voorstelden – een krans van 'bloembladen' die uitstraalden van een middelpunt (fig. 86).

De rozet was het gebruikelijke decoratieve tempelsymbool in alle antieke landen, voornamelijk in Mesopotamië, westelijk Azië, Anatolië, Cyprus, Kreta en Griekenland. Er wordt aangenomen, dat de rozet als tempelsymbool een uitvloeisel of stilering was van een hemelverschijnsel – een zon omgeven door haar satellieten. Dat de astronauten uit de oudheid dit symbool op hun polsen droegen, maakt deze opvatting min of meer geloofwaardig.

Een Assyrische afbeelding van de poort van Anoe in het hemelverblijf (fig. 87) bevestigt de vertrouwdheid met een stelsel als onze zon en haar planeten. De poort wordt geflankeerd door twee aren-

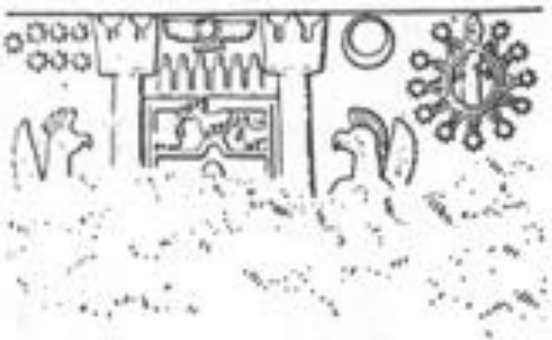

87

den – een aanduiding dat hun diensten nodig zijn voor het bereiken van het hemelverblijf. De gevleugelde bol – het verheven goddelijk embleem – kenmerkt de poort. Ze wordt geflankeerd door de hemelse symbolen van het getal zeven en de maansikkel.

Waar zijn de hemellichamen die door deze symbolen voorgesteld worden? Waar is het hemelverblijf? De kunstenaar uit de oudheid antwoordt met nog een andere afbeelding: die van een grote hemel-

god die zijn stralen uitzendt naar alle kleinere hemellichamen die er omheen cirkelen. Het is de voorstelling van een zon, omgeven door elf planeten.

Dat dit geen opzichzelf staande voorstelling was, blijkt uit andere afbeeldingen op cylinderzegels, zoals deze afgebeelde (fig. 88) uit het museum voor oudheden te Berlijn. Als de centrale god of het hemellichaam van dit zegel vergroot wordt (fig. 89) kunnen we zien dat het een grote stralen-uitzendende ster is, omringd door elf hemellichamen – planeten.

88

Nu is natuurlijk de verleiding groot om te beweren dat deze afbeeldingen – van de zon en *elf* planeten – *ons zonnestelsel* voorstellen, want onze astronomen houden ons voor dat het planetenstelsel, waarvan de aarde een deel is, bestaat uit zon, aarde, en maan, Mercurius, Venus, Mars, Jupiter, Saturnus, Uranus, Neptunus en Pluto. Dit brengt ons tot de zon en maar tien planeten (als we de maan erbij betrekken).

Maar dat is niet wat de Soemeriërs zeiden. Zij beweerden dat ons stelsel bestond uit de zon en elf planeten (de maan meegerekend), en hielden steeds vast aan de mening dat er, behalve de planeten die wij heden kennen, een *twaalfde lid* van het zonnestelsel is geweest – de planeet waarop de Nefilim woonden.

We zullen haar de *twaalfde planeet* noemen.

89

•

Laten we, voordat we nagaan of de Soemerische informatie accuraat is, in het kort de geschiedenis van onze eigen kennis van de aarde en de hemelen erom heen de revue laten passeren.

We weten thans dat er buiten de reuze-planeten Jupiter en Saturnus – op afstanden die naar het heelal gemeten onbetekenend zijn, maar naar menselijke maatstaven geweldig – nog twee grote planeten (Uranus en Neptunus) en een derde, kleinere (Pluto) tot ons zonnestelsel behoren. Maar die kennis is heel recent. Uranus werd met behulp van verbeterde telescopen ontdekt in 1781. Na haar een vijftig jaar te hebben gadegeslagen, kwamen enkele astronomen tot de conclusie, dat haar omloop beïnvloed moest worden door nog een andere planeet. Op grond van die wiskundige berekeningen werd de ontbrekende planeet – Neptunus – door astronomen waargenomen in 1846. Toen werd het tegen het einde van de negentiende eeuw duidelijk, dat ook Neptunus een onbekende aantrekkingskracht onderging. Bestond er dan nog een planeet in ons zonnestelsel? Het raadsel werd in 1930 opgelost door de waarneming en plaatsbepaling van Pluto.

Onze leerboeken schrijven algemeen aan Nicolaus Copernicus de ontdekking toe, dat de aarde deel uitmaakt van een groep planeten in een heliocentrisch (om de zon gecentreerd) stelsel. Bang voor de toorn van de christelijke kerk, omdat hij daarmee de centrale positie van de aarde aantastte, publiceerde Copernicus[35] zijn studie eerst op zijn sterfbed, in 1543.

De toen heersende opvattingen berustten op Griekse en Romeinse tradities, dat de aarde, die plat was, 'overkoepeld werd' door de verre hemelen, waarin de sterren bevestigd waren. Tegen de met sterren bezaaide hemel bewogen zich de planeten (van het Griekse woord voor 'zwerver') om de aarde. Daar waren dus zeven hemellichamen, waaraan de zeven dagen van de week en hun namen ontleend werden: de zon (zondag), de maan (maandag), Mars (*mardi* (Frans)), Mercurius (*mercredi* (Frans)), Jupiter (*jewdi* (Frans)), Venus (*Vendredi* (Frans)), Saturnus (zaterdag) (fig. 90).

90

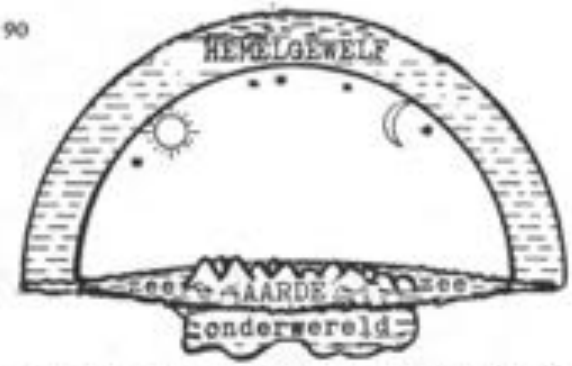

Het valt moeilijk te verklaren waarom en om welke reden de latere Grieken en daarna de Romeinen aangenomen hebben dat de aarde vlak was, dat zich onder de aarde de 'Hades' – de hel – bevond, ofschoon er bewijzen te over waren dat de Grieken in vroeger tijden beter wisten.

Eudoxus van Cnidus, ook een Griekse wiskundige en astronoom die twee eeuwen voor Hipparchus in Klein-Azië woonde, ontwierp een hemelbol, waarvan een kopie in Rome werd opgesteld als een beeld van Atlas die de wereld torste. Maar als Eudoxus de hemelen opvatte als een bol, waar bevond zich dan met betrekking tot de hemelen de aarde? Meende hij dat de hemelbol op een *platte* aarde rustte – een heel onhandige opstelling – of wist hij van een bolvormige aarde, omhuld door een hemelbol? (fig. 91).

91

De werken van Eudoxus, waarvan de originelen verloren zijn gegaan, zijn tot ons gekomen in de gedichten van Aratus, die in de derde eeuw vC de feiten, door de astronoom vastgesteld, 'omzette' in dichterlijke taal. In dit dichtwerk (waarmee ook Paulus vertrouwd geweest moet zijn, die eruit aanhaalde) worden de constellaties tot in bijzonderheden beschreven, 'en hun groepering en naamgeving wordt toegeschreven aan een tijdperk uit een heel ver verleden. Sommige mensen uit vroeger dagen bedachten en ontwierpen, en vonden passende vormen'.

Wie waren die 'mensen uit vroegere dagen aan wie Eudoxus de naamgeving van de constellaties toeschreef? Gebaseerd op bepaalde sleutels in het dichtwerk, geloven moderne astronomen dat de Griekse verzen de hemelen beschrijven zoals ze werden waargenomen in *Mesopotamië* ongeveer 2200 vC.

Het feit, dat zowel Hipparchus als Eudoxus in Klein-Azië woonden, maakt het waarschijnlijk dat ze hun kennis ontleenden aan Hethietische bronnen. Misschien bezochten zij zelfs de Hethietische hoofdstad en bekeken de goddelijke processie, daar uitgehouwen in de rotsen; want tussen de optrekkende goden houden twee stiermensen een globe omhoog – iets wat heel goed Eudoxus geïnspireerd kan hebben om Atlas en de hemelbol te beeldhouwen (fig. 92).

92

Waren de vroege Griekse astronomen die in Klein-Azië woonden beter op de hoogte dan hun opvolgers, omdat zij konden putten uit Mesopotamische bronnen?

Hipparchus bevestigde inderdaad in zijn geschriften, dat zijn studie berustte op kennis die in de loop van vele millennia verzameld en getoetst was. Hij noemde als zijn leraren 'Babylonische astronomen uit Erech, Borsippa en Babylon'. Geminus van Rhodos noemde de Chaldaeërs (de oude Babyloniërs) als de ontdekkers van de preciese bewegingen van de maan. De historicus Diodorus Siculus, die in de eerste eeuw vC schreef, bevestigde de preciesheid van de Mesopotamische astronomie; hij beweerde dat de 'Chaldaeërs de planeten noemden ... in hun middelpunt was de zon, het grootste licht, waarvan de planeten het 'nakroost' waren, die de plaats en de glans van de zon weerspiegelden'.

De erkende bron van de Griekse astronomische kennis was toen Chaldaea; onveranderlijk bezaten deze vroegere Chaldaeërs een grotere en nauwkeuriger kennis dan de volken die na hen kwamen. Generaties lang was in de gehele oude wereld de naam 'Chaldaeër' synoniem met 'sterrenkijkers', astronomen.

De omvang van de Mesopotamische sterrekunde, waaruit de vroege Griekse astronomen putten, moet heel groot geweest zijn, want zelfs wat archeologen hebben gevonden, is een stortvloed van teksten, inscripties, zegelafdrukken, reliëfs, tekeningen, lijsten van hemellichamen, voortekenen, kalenders, tabellen van het opkomen en ondergaan van de zon en de planeten, voorspellingen van verduisteringen.

Vele van zulke latere teksten waren, voorzeker, meer astrologisch dan astronomisch van aard. De hemelen en de bewegingen der hemellichamen schenen een hoofdbezigheid van machtige koningen, tempelpriesters en het volk van het land in het algemeen; het doel van het sterrenkijken scheen om in de hemelen een antwoord te vinden op vragen over de gang van zaken op aarde: oorlog, vrede, overvloed en hongersnood.

Door het verzamelen en analyseren van honderden teksten uit het eerste millennium vC kon R.C. Thompson[36] aantonen, dat 127

deze sterrenkijkers zich bezig hielden met de lotgevallen van het land, zijn bevolking en zijn heerser vanuit een nationaal standpunt, en niet met betrekking tot het individu (zoals de hedendaagse 'horoscopische' astrologie):

Als de maan op de berekende tijd niet wordt gezien, zal er een invaal zijn van een machtige stad.
Als een komeet het pad van de zon kruist, zal de opbrengst van het land minder worden; er zal tweemaal een opstand optreden.
Als Jupiter samenvalt met Venus, zullen de gebeden van het land doordringen tot het hart der goden.
Als de zon in het huis van de maan staat, zal de koning van het land veilig op de troon zitten.

Zelfs dit soort astrologie vergt een veelomvattende en nauwkeurige astronomische kennis, die onmisbaar is voor het doen van voorspellingen. De Mesopotamiërs, die deze kennis bezaten, maakten onderscheid tussen 'vaste' sterren en de planeten die 'rond zwierven', en wisten dat zon en maan geen vaste sterren waren noch gewone planeten. Zij waren vertrouwd met kometen, meteoren en andere hemelverschijnselen en konden de samenhangen berekenen tussen de bewegingen van zon, maan en aarde en verduisteringen voorspellen. Zij volgden de loop der hemellichamen en brachten die in verband met de baan en de wenteling van de aarde door het zonnestelsel – een stelsel dat ook heden nog wordt gebruikt, en dat het opkomen en ondergaan van sterren en planeten meet aan de aardse hemel met betrekking tot de zon.

Professor Alfred Jeremias[39] kwam tot de slotsom dat de Mesopotamische astronomen het retrograde verschijnsel kenden, de schijnbaar grillige en slangachtige loop vanaf de aarde gezien, veroorzaakt door het feit dat de aarde sneller of langzamer om de zon wentelt dan de andere planeten. De betekenis van een dergelijke kennis ligt niet alleen in het feit, dat retrograde een verschijnsel is met betrekking tot de banen om de zon, maar ook hierin dat heel lange perioden van waarneming nodig waren om dit verschijnsel te begrijpen en te volgen.

Om de bewegingen van de hemellichamen en hun positie aan de hemel ten aanzien van de aarde en elkaar te kunnen volgen hielden Babyloniërs en Assyriërs nauwkeurige ephemeriden bij. Dit waren tabellen die de toekomstige posities der hemellichamen vastlegden en voorzegden. Professor George Sarton[37] ontdekte dat ze werden berekend volgens twee methoden: een latere die in Babylonië werd gebruikt, en een oudere afkomstig uit Oeroek. Zijn onverwachte vondst bracht aan het licht dat de Oeroek-methode kunstiger en nauwkeuriger was dan het latere stelsel. Hij schreef dit verrassende feit hieraan toe, dat de verkeerde astronomische noties van de Grieken en Romeinen het gevolg waren van een filosofie, die de wereld verklaarde in geometrische termen, terwijl de astronomen-priesters van Chaldea de voorgeschreven formules en tradities van Soemerië volgden.

Het aan de dag brengen van de Mesopotamische beschavingen in de laatste honderd jaar laat er geen twijfel aan bestaan, dat op het gebied van de astronomie, evenals op velerlei ander gebied, onze kennis diep in Mesopotamië geworteld is. Ook op dit terrein putten wij uit de erfenis van Soemerië en dragen die verder.

Sarton's conclusies zijn versterkt door de heel uitgebreide studies van prof. O. Neugebauer[38] die tot zijn verbazing ontdekte, dat de ephemeriden, hoe nauwkeurig ook, niet gebaseerd waren op waarnemingen van de Babylonische astronomen die ze opstelden. Inplaats daarvan werden ze berekend 'volgens enkele vaste rekenkundige schema's ... die gegeven waren en niet aangetast mochten worden' door de astronomen die er gebruik van maakten.

Waar waren deze ingewikkelde theorieën ontwikkeld, en wie deed de waarnemingen zonder welke ze niet ontwikkeld konden worden? Neugebauer wees erop dat 'wij in de teksten over de werkwijze een groot aantal technische termen vinden, die niet leesbaar waren en wier betekenis onbekend was. Iemand, veel vroeger dan de Babyloniërs beschikte over een astronomische en wiskundige kennis die de latere cultuur in Babylon, Assyrië, Egypte, Griekenland en Rome verre te boven ging.

De Babyloniërs en Assyriërs besteedden een groot deel van hun astronomisch werk aan het bijhouden van een nauwkeurige kalender. Evenals de joodse kalender tot op deze dag, was het een zonmaan-kalender, die het zonnejaar van even meer dan 365 dagen in wederzijdse betrekking bracht met een maan-maand van even minder dan dertig dagen. Hoewel een kalender belangrijk was voor zakelijke en wereldse doeleinden was haar nauwkeurigheid een vereiste voor het vaststellen van de preciese dag en het preciese moment van het nieuwe jaar en andere feestdagen en de verering van de goden.

Om de ingewikkelde bewegingen van zon, aarde, maan en planeten te meten en met elkaar in onderling verband te brengen, verlieten de Mesopotamische astronomen-priesters zich op een ingewikkelde bol-sterrekunde. De aarde werd opgevat als een bol met een equator en polen; ook de hemelen werden verdeeld door equatoriale en pool-lijnen. De doorgang van de hemellichamen werd verbonden met de ecliptica, de projectie van het vlak van de baan der aarde rond de zon met de hemelbol; de equinoxen (de punten en de tijden waarop de zon in haar schijnbare jaarlijkse beweging de hemelequator kruist); en de solstitiën (de tijd waarop de zon tijdens haar jaarlijkse baan langs de ecliptica haar grootste declinatie noord of zuid bereikt.) Al deze astronomische begrippen worden tot op deze dag gebruikt.

In het oude Mesopotamië werden de geheimen van de kennis van de hemel bewaakt, bestudeerd en doorgegeven door astronomen-priesters. Het was dus misschien passend dat de drie geleerden, aan wie wordt toegeschreven dat zij ons deze verloren gegane 'Chaldese' kennis teruggaven Jezuiten-paters waren: Joseph Epping, Johann Strassman en Frank X. Kugler. In een meesterwerk analy-

seerde, ontcijferde, sorteerde en verklaarde Kugler[41] een groot aantal teksten en lijsten. In een geval kon hij door mathematisch 'de hemelen terug te draaien' aantonen, dat een lijst van drie en dertig hemellichamen aan de Babylonische hemel van 1800 vC keurig gerangschikt was volgens hedendaagse groeperingen!

Maar de Babyloniërs en Assyriërs vonden niet de kalender uit noch de vernuftige methoden om haar te berekenen. Hun kalenders, – evenals trouwens de onze – stamden uit Soemerië. Daar hebben de geleerden een kalender gevonden van *alle* latere kalenders. De voornaamste kalender en het model ervan was die van Nippoer, de zetel en het centrum van Enlil. Onze huidige kalender berust op die van Nippoer.

De Soemeriërs beschouwden als beginpunt van het nieuwe jaar het preciese moment, waarop de zon de lente-equinox kruiste. Prof. Stephen Langdon[40] vond in de documenten die door Doengi, een heerser van Ur ongeveer 2400 vC, achtergelaten werden, dat de kalender van Nippoer een bepaald hemellichaam uitkoos, aan welks ondergaan bij zonsondergang precies kon worden afgemeten dat het nieuwe jaar begonnen was. Dit gebeurde al 'waarschijnlijk 2000 jaar voor de tijd van Doengi' – d.w.z. ca 4400 vC!

Is het werkelijk mogelijk dat de Soemeriërs, zonder eigenlijke instrumenten, niettemin beschikten over de astronomische en wiskundige kennis die een bol-sterrekunde en -meetkunde vergt? Inderdaad hadden ze die, zoals hun taal bewijst.

Ze kenden een uitdrukking: DOEB – die (in de sterrekunde) betekent de 'omtrek der wereld' van 360°; in verband daarmee spraken ze over de kromming of de boog van de hemel. Ten behoeve van astronomische en wiskundige berekeningen trokken zij de AN.OER – een denkbeeldige 'hemelse horizon', waaraan zij het opkomen en ondergaan van hemellichamen konden meten. Rechthoekig op deze horizon zetten ze een denkbeeldige verticale lijn, de NOE.BOE.SAR.DA; met behulp daarvan kregen ze het zenithpunt, dat zij AN.PA noemden. Ze trokken de lijnen die wij meridianen noemen, en noemden ze de 'gegradeerde jukken'; de breedte-lijnen werden de 'middelste hemellijnen' genoemd. De breedtelijn die de zomersolstitie aangaf, heette bijv. AN.BIL (het vurige punt van de hemelen').

De Akkadische, Hurristische, Hethietische en andere literaire meesterwerken uit het oude Nabije Oosten, vertalingen of weergaven van Soemerische originelen, wemelden van Soemerische leenwoorden die betrekking hadden op hemellichamen en -verschijnselen. Babylonische en Assyrische geleerden die sterrenlijsten opstelden of berekeningen van planetaire bewegingen optekenden, vermeldden vaak de Soemerische originelen op de tabletten die ze kopieerden of vertaalden. De 25.000 teksten over astronomie en astrologie die, naar aangenomen werd, in de bibliotheek van Assoerbanipal in Nineve aanwezig zijn geweest, droegen vaak het kenmerk van Soemerische oorsprong.

 Een voorname astronomische serie die de Babyloniërs 'De dag

des heren' noemden werd, naar de schrijvers verklaarden, gekopieerd naar een Soemerisch tablet, geschreven in de tijd van Sargon van Akkad – in het derde millennium vC. Een tablet, gedateerd in de derde dynastie van Ur, ook in het derde millennium vC, beschrijft en vermeldt een reeks hemellichamen zo duidelijk, dat moderne geleerden weinig moeite hadden in de tekst een classificatie te herkennen van constellaties, o.a. De grote Beer, de Draak, de Lier, de Zwaan, Cepheus en de Driehoek aan de noordelijke hemel, Orion, de Grote Hond, de Waterslang, de Raaf en de Centaur aan de zuidelijke; en de vertrouwde zodiakale sterrestelsels in het centrum.

Na veel arbeid om te kunnen uitmaken welke echte groepen waren en welke bij-groepen, besloot de gemeenschap van astronomen (in 1925) de hemel, zoals van de aarde gezien, in *drie* regionen te verdelen – de noordelijke, de centrale en de zuidelijke – en de sterren daarin te groeperen in acht-en-tachtig constellaties of stelsels. Naar bleek bood deze indeling niets nieuws, want de Soemeriërs waren de eersten om de hemel in drie banden of 'wegen' te verdelen – de noordelijke 'weg' werd genoemd naar Enlil, de zuidelijke naar Ea, en de centrale 'weg' was de 'weg van Anoe' – en de verschillende constellaties werden aan hen toegewezen. De huidige centrale band, die van de twaalf stelsels van de zodiak, correspondeert *precies* met de 'weg van Anoe', waarop de Soemeriërs de sterren in twaalf huizen schenen te plaatsen.

In de oudheid, evenals in onze tijd, wordt dit verschijnsel in verband gebracht met de voorstelling van de zodiak. De grote cirkel van de aarde om de zon werd verdeeld in twaalf gelijke delen van elk 30 graden. De sterren die in elk van deze segmenten, of 'huizen' zichtbaar waren werden gegroepeerd tot constellaties, waarvan elk een naam kreeg in overeenstemming met de vorm, die de sterren van die groep schenen te vormen.

Omdat de constellaties en hun onderdelen, en zelfs individuele sterren in de constellaties, de westerse beschaving bereikt hebben met namen en beschrijvingen, die in hoge mate ontleend waren aan de Griekse mythologie, heeft de westerse wereld bijna twee millennia lang deze uitvinding aan de Grieken toegeschreven. Maar het is nu gebleken dat de vroege Griekse astronomen in hun taal en mythologie enkel een kant-en-klare astronomie opnamen, ontleend aan de Soemeriërs. We hebben reeds opgemerkt hoe Hipparchus, Eudoxus en anderen aan hun kennis kwamen. Zelfs Thales, de eerste Griekse astronoom van enige betekenis, van wie verteld wordt dat hij de totale zonsverduistering van 28 mei 585 vC voorspelde, die een einde maakte aan de oorlog tussen de Lydiërs en de Medianieten gaf toe, dat de bronnen van zijn kennis gezocht moesten worden in de voor-Semietische Mesopotamische – Soemerische – beschaving.

De naam 'zodiak' hebben we gekregen van het griekse *zodiakos kyklos* ('dieren ring'), omdat de opstelling van de sterrengroepen vergeleken werd met de vorm van een leeuw, vissen e.d. Maar deze

denkbeeldige vormen en namen werden oorspronkelijk ontworpen door de Soemeriërs, die de twaalf zodiakale sterrestelsels OEL.HE noemden ('de glanzende kudde'):

1. GOE.AN.NA ('hemelse stier') *Taurus*.
2. MASJ.TAB.BA (tweelingen) onze *Gemini*.
3. DOEB ('scharen', 'tangen') de krab of *Cancer*.
4. OER.GOE.LA ('leeuw') die wij *Leo* noemen.
5. AB.SIN (haar vader was Sin), de maagd, *Virgo*.
6. ZI.BA.AN.NA ('hemels lot'), de weegschaal van *Libra*.
7. GIR.TAB ('die klauwt en snijdt'), *Scorpio*, de schorpioen.
8. PA.BIL ('verdediger'), de boogschutter, *Sagittarius*.
9. SOEHOER.MASJ ('geit-vis') *Capricornus*, steenbok.
10. GOE ('heer van de wateren') de waterman, *Aquarius*.
11. SIM.MAH ('vissen'), *Pisces*.
12. KOE.MAL ('veldbewoner'), de ram, *Aries*.

De afbeeldingen of tekens van de zodiak, evenals hun namen, zijn vrijwel intact gebleven sinds hun invoering in Soemerië (fig. 93).

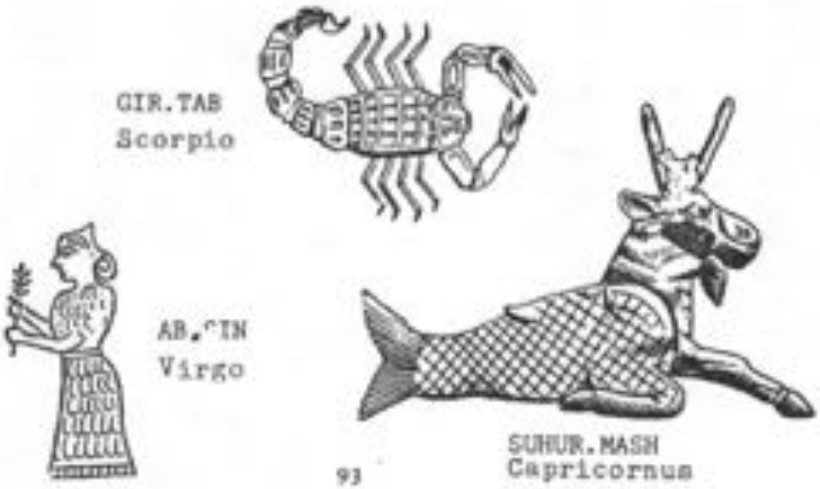

93

Voor de invoering van de telescoop aanvaardden de Europese astronomen, naar het voorbeeld van Ptolemeüs, enkel negentien constellaties in de noordelijke regio. In 1925, toen de huidige indeling algemeen werd, waren er 28 constellaties erkend in wat de Soemeriërs de weg van Enlil noemden. Het zou ons niet meer verrassen te ontdekken dat, in tegenstelling tot Ptolemeüs, de vroege Soemeriërs *alle* constellaties aan de noordelijke hemel hadden herkend, geïdentificeerd, gegroepeerd, benoemd en op lijsten gebracht.

Van de hemellichamen *in* de weg van Enlil werden er twaalf geacht ook *van* Enlil te zijn — een parallel van de twaalf zodiakale hemellichamen in de weg van Anoe. Zo waren er ook aan de zuide-

lijke hemel – de weg van Ea – twaalf constellaties niet alleen aanwezig *in*, maar ook *aan* de God Ea. Behalve deze twaalf voornaamste constellaties van Ea, werden ook verschillende andere voor de zuidelijke hemel op een lijst gezet, maar niet zoveel als thans.

De weg van Ea stelde de Assyriërs voor grote problemen; zij immers stonden voor de geweldige taak de oude astronomische kennis te ontrafelen niet alleen in termen van moderne kennis, maar ook met de vraag hoe de hemelen er eeuwen en millennia geleden uitgezien zouden hebben. De zuidelijke hemel waarnemend vanuit Oer of Babylon, konden de astronomen niet veel verder dan voor de helft die zuidelijke hemel zien; het verdere deel lag reeds beneden de horizon. Toch lagen, mits goed geïdentificeerd, enkele constelllaties langs de weg van Ea boven de horizon. Maar er bestond een nog groter probleem: als, zoals de geleerden veronderstelden, de Mesopotamiërs (zoals de Grieken in later tijden) geloofden, dat de aarde een massa droog land was, die rustte op de chaotische duisternis van een onderwereld (de Griekse Hades) – een platte schijf waarover de hemelen zich in een halve boog welfden – dan zou er helemaal geen zuidelijke hemel hebben bestaan!

Beperkt door de veronderstelling, dat de Mesopotamiërs vasthielden aan het denkbeeld van een platte aarde, konden de moderne geleerden zich niet veroorloven dat hun conclusies hen te ver voerden onder de lijn van de equator, die noord van zuid scheidde. Alles wijst er echter op, dat de drie Soemerische 'wegen' de volledige hemelruimte omvatten van een bolvormige en niet een platte aarde.

In 1900 berichtte T.G. Pinches aan de Royal Asiatic Society, dat hij in staat was een volledig astrolabium (letterlijk 'een nemer van sterren') samen te stellen en te reconstrueren. Het bleek een ronde schijf, als een taart verdeeld in twaalf gelijke segmenten en drie concentrische cirkels, resulterend in een veld van zes-en-dertig delen. Het gehele ontwerp zag eruit als een rozet van twaalf 'bladen', in elk waarvan de naam van een maand stond geschreven. Pinches duidde ze gemakshalve aan met I tot XII, beginnend bij Nisannoe, de eerste maand van de Mesopotamische kalender (fig. 94).

Elk van de zes-en-dertig stukken droeg ook een naam met een kleine cirkel eronder, aangevend dat het de naam van een hemellichaam was. De namen zijn sindsdien in vele teksten en 'sterrenlijsten' gevonden, en zijn zonder twijfel de namen van constellaties, sterren of planeten.

Elk van de zes-en-dertig segmenten droeg ook een getal onder de naam van het hemellichaam. In de binnenste kring stonden de getallen van 30 tot 60: in de middelste kring van 60 (geschreven als 1) tot 120 (deze '2' in het zestigtallig stelsel betekende 2x60= 120), en in de buitenste kring van 120 tot 240. Wat stelden deze getallen voor?

Bijna vijftig jaar nadat Pinches zijn ontwerp naar voren had gebracht kon de astronoom en Assyrioloog Neugebauer[42] enkel zeg-

94

gen dat 'de gehele tekst een soort schematische hemelkaart is ... in elk van de zes-en-dertig velden vinden we de naam van een constellatie en enkele getallen wier betekenis nog niet duidelijk is'. Een vooraanstaand expert op dit gebied B.L. van der Waerden[43] die in de schijnbare opklimming en daling der getallen een bepaald ritme opmerkte, kon enkel suggereren dat 'de getallen iets te maken hebben met de duur van het daglicht'.

Volgens mijn mening kan de puzzel worden opgelost als men de mening loslaat, dat de Mesopotamiërs in een platte aarde geloofden, en erkent dat hun astronomische kennis even goed was als de onze – niet omdat zij betere instrumenten hadden dan wij, maar omdat hun informatie afkomstig was van de Nefilim.

Wij suggereren dat de raadselachtige getallen graden van de hemelboog voorstellen, met de noordpool als beginpunt, en dat het astrolabium een planisfeer was, de voorstelling van een bol op een plat vlak.

Terwijl de getallen groter en kleiner worden met de seizoenen, zijn die in de tegenovergestelde segmenten voor de weg van Enlil (zoals Nisannoe-50, Tashritoe-40) samen 90; alle voor de weg van Anoe 180, en alle voor de weg van Ea 360 (zoals Nisannoe 200, Tashritoe 160). Deze cijfers zijn te bekend dan dat ze verkeerd begrepen kunnen worden; ze stellen segmenten van een volledige bolomtrek voor: een vierde van de weg (90°), halfweg (180°), of een volle cirkel (360°).

Ten tijde van de equinox zijn de getallen op de weg van Ea segmenten van 180°. Het enige punt dat 180 graden van de noordpool verwijderd is, of je nu door het oosten of het westen naar het zuiden gaat, is de zuidpool. En dit kan alleen gelden, als je met een bol te maken hebt. De drie wegen verdeelden dus de hemel gelijkelijk tussen Anoe (de centrale band die zich tot 30 graden noord en zuid van de equator uitstrekt (dus van totaal 60 graden), 60 graden van de noorderhemel voor Enlil, en 60 graden van de zuiderhemel voor Ea (fig. 95).

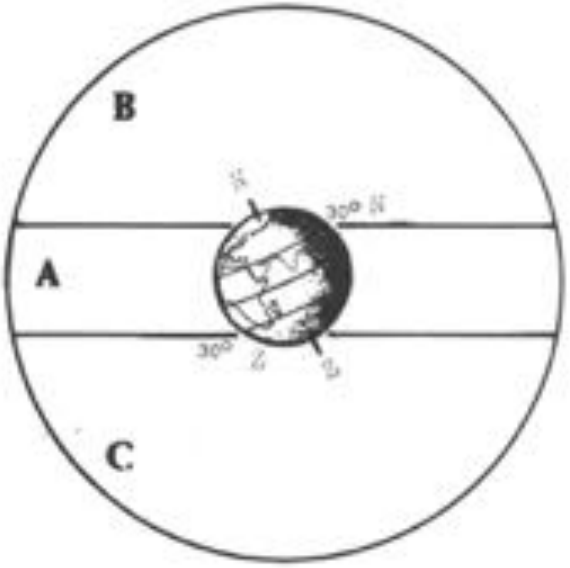

95

De middelste weg van Anoe was de band, waarin de planeten hun baan hadden, en waarin de constellaties verdeeld waren in de twaalf huizen van de zodiak. Het opkomen en ondergaan van de verschillende sterren werd in de oudheid belangrijk geacht, en de precieze bepaling van de lente-equinox (die het nieuwe jaar inluidde) werd in relatie gebracht met het zodiakale huis waarin ze optrad.

Maar hier ging het verschijnsel, dat de precessie der equinoxen genoemd werd, een rol spreken. Voornamelijk veroorzaakt door de hellende as van de aarde, heeft het een schijnbare vertraging van de aarde ten opzichte van de sterrenconstellaties tot gevolg van ongeveer 50 seconden van een boog per jaar, of een graad in twee- en-zeventig jaar. Tengevolge van de precessie vertraagden de lente-equinox en de andere verschijnselen aan de hemel van jaar tot jaar, en uiteindelijk eens in de 2160 jaar een volledig zodiakaal huis (72x30=2160). Als dus in 4000 vC en 3000 vC het nieuwe jaar begon als de zon, bij de lente-equinox, gezien werd tegen de achtergrond van Taurus, verschoof dit 2000 vC naar het huis van Aries. Heden ten dage valt de lente-equinox in het teken van Pisces; ca. 2100 zal het 'tijdperk van Aquarius' een aanvang nemen (fig. 96).

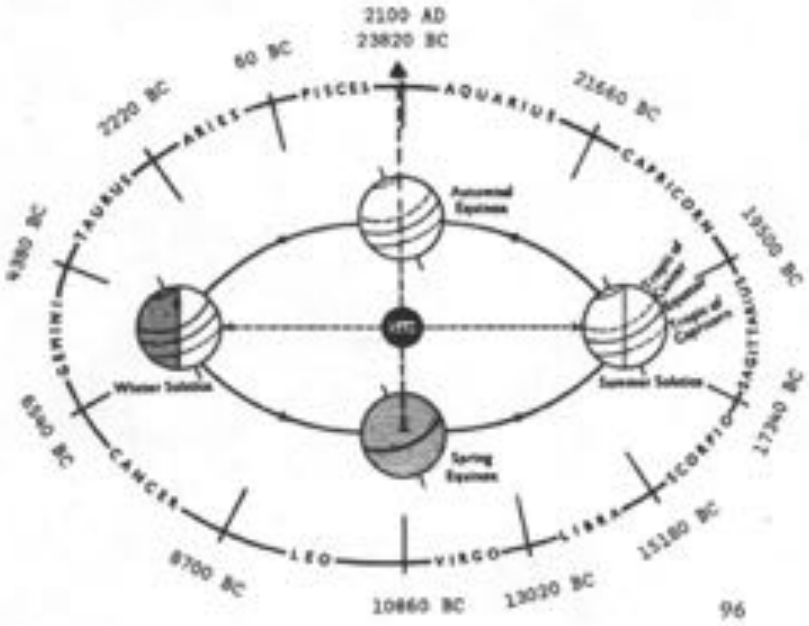

96

Omdat de verschuiving van het zodiakale huis naar een volgend meer dan twee millennia neemt, verwonderden de geleerden zich erover, waar en hoe Hipparchus in de tweede eeuw vC iets vernomen kon hebben over de precessie. Het is nu duidelijk, dat zijn bron Soemerië was. Prof. Langdon's ontdekkingen onthullen dat de kalender van Nippoer, opgesteld ca. 4400 vC in het tijdperk van Taurus, kennis weerspiegelt van de precessie en de verschuiving van zodiakale huizen van 2160 jaar *daarvoor*. Prof. Jeremias die Mesopotamische astronomische teksten met Hethietische in verband bracht was ook de mening toegedaan dat oudere astronomische

tabletten de verandering van Taurus naar Aries weergaven; en hij kwam tot de slotsom dat de Mesopotamische astronomen de verschuiving van Taurus naar Aries voorzagen en verwachtten.

Deze conclusies onderschrijvend suggereerde prof. Willy Hartner[44] dat de Soemeriërs een uitvoerig bewijs daarvan achterlieten in hun afbeeldingen. Toen de lente-equinox in de zodiak van Taurus stond, bevond de zomer-solstitie zich in de zodiak van Leo. Hartner vestigde de aandacht op het telkens weer terugkerende motief van een 'strijd' tussen een stier en een leeuw dat vanaf de oudste tijden in Soemerische afbeeldingen voorkwam en suggereerde dat deze motieven de sleutel-posities van de constellaties van Taurus (de stier) en Leo (de leeuw) voorstelden zoals die zich voordeden aan een waarnemer op 30° noorderbreedte (zoals in Ur) ca. 4000 vC (fig. 97).

97

De meeste geleerden beschouwen de Soemerische nadruk op Taurus als hun eerste constellatie als een bewijs, niet alleen van de oudheid van de zodiak – daterend tot ca. 4000 vC – maar ook voor de tijd waarop de Soemerische beschaving zo plotseling begon. Prof. Jeremias[45] vond bewijzen, dat het Soemerische zodiakaal-chronologische 'knelpunt' precies tussen de stier en de tweelingen stond; hieruit en uit andere gegevens concludeerde hij dat de zodiak bedacht was in het tijdperk van Gemini (de tweelingen) – d.w.z. zelfs *voor de Soemerische beschaving* een aanvang nam. Een Soemerisch tablet in het museum van Berlijn (VAT.7847) begint de lijst van zodiakale constellaties met die van *Leo* – wat ons terugvoert tot ca. 11000 vC, toen de mens juist begonnen was met het bewerken van het land.

Prof. H.V. Hilprecht[46] ging zelfs nog verder. Duizenden tabletten met mathematische tabellen bestuderend, kwam hij tot de conclusie dat 'alle tafels van vermenigvuldiging en deling uit de tempelbibliotheken van Nippoer en Sippar, en uit de bibliotheek van Assoerbanipal (in Nineve) gebaseerd zijn op (het getal) 12960000'. Toen hij dit getal en zijn betekenis analyseerde kwam hij tot de slotsom, dat het alleen in verband kon staan met het verschijnsel van de precessie, en dat de Soemeriërs het Grote Jaar van 25.920 jaar kenden.

Dit is inderdaad een fantastische astronomische wijsheid op een onmogelijke tijd.

*

Even duidelijk als het is dat de Soemerische astronomen een kennis bezaten die zij niet uit zichzelf verworven hadden, is er bewijs te over dat een groot deel van hun kennis van geen praktisch nut voor hen was.

Dit betreft niet alleen de zeer verfijnde astronomische methoden die ze gebruikten – wie in het oude Soemerië had werkelijk behoefte aan een hemel-equator, om een voorbeeld te nemen – maar ook een verscheidenheid van ingewikkelde teksten die over het meten van afstanden tussen de sterren gingen.

Een van deze teksten, bekend als AO.6578, vermeldt de zes-en-twintig voornaamste sterren die liggen op wat wij thans de kreeftskeerkring noemen, en de afstanden tussen hen, op drie verschillende manieren gemeten. De tekst geeft eerst de afstanden tussen deze sterren volgens een eenheid *mana sjoekoeltoe* ('gemeten en gewogen') genoemd. Er wordt aangenomen dat dit een vernuftig toestel was dat het gewicht van weglopend water in relatie bracht met het voorbijgaan van de tijd.

De tweede kolom van afstanden was volgens *graden* van de hemelboog. De volle dag (daglicht en nacht) werd verdeeld in twaalf dubbele uren. De hemelboog omvatte een volledige cirkel van 360 graden. Daarom vertegenwoordigde een *beroe* of 'dubbel-uur' 30 graden van de hemelboog. Door deze methode verschafte het voortgaan van de tijd op aarde een maat voor de afstanden in graden tussen de genoemde hemellichamen.

De derde meetmethode was de *beroe ina sjame* ('*lengte* aan de hemelen'). F. Thureau-Dangin[47] wees erop dat terwijl de eerste twee methoden afhankelijk waren van andere verschijnselen, deze derde methode absolute maten gaf. Een 'hemel *beroe*', zoals hij en anderen geloofden, was het equivalent van 10.692 van onze hedendaagse meters. De 'afstand aan de hemelen' tussen de zes-en-twintig sterren werd in de tekst berekend op een totaal van 655.200 '*beroe* aan de hemel'.

Het beschikbaar zijn van drie verschillende methoden voor het meten van afstanden tussen sterren wijst op het grote belang, dat hieraan gehecht werd. Maar wie van de vrouwen en mannen van Soemerië had deze kennis nodig – en wie van hen kon de methoden bedenken en ze nauwkeurig gebruiken? Het enig mogelijke antwoord is: de Nefilim kenden zulke nauwkeurige metingen en hadden die nodig.

In staat tot ruimtevaart, tot het op de aarde neerdalen van een andere planeet, tot het doorkruisen van het aardse luchtruim – waren zij de enigen die bij de dageraad van de menselijke beschaving de astronomische kennis konden bezitten en ook bezaten, die millennia nodig had om zich te ontwikkelen, de verfijnde methoden en de wiskunde en de concepties voor een gevorderde astrono-

mie, en de noodzaak om menselijke schrijvers te leren zorgvuldig tabel na tabel te kopiëren van afstanden aan de hemel, van de volgorde van sterren en groepen van sterren, van de met de zon samenvallende opkomsten en ondergangen, van een ingewikkelde zon-maan-aarde kalender, en van de rest van de merkwaardige kennis van zowel hemel als aarde.

Kan er, tegen deze achtergrond, nog altijd worden aangenomen dat de Mesopotamische astronomen, geleid door Nefilim, zich niet bewust waren van de planeten buiten Saturnus – dat zij niets afwisten van Uranus, Neptunus en Pluto? Was hun kennis van de eigen familie van de aarde, het zonnestelsel, minder volledig dan dat van ververwijderde sterren, hun orde, en hun afstanden?

De astronomische informatie uit oude tijden bevatte honderden van gedetailleerde lijsten van hemellichamen, keurig gerangschikt naar hun hemelse orde, of naar de goden, of de maanden, of de landen, of de constellaties waarmee ze samenhingen. Een van die teksten, geanalyseerd door Ernst F. Weidner[48], heeft de naam gekregen van de 'Grote sterrenlijst'. Ze vermeldde in vijf kolommen tientallen hemellichamen in hun relatie tot elkaar, tot maanden, landen en godheden. Een andere tekst gaf een juiste opsomming van de voornaamste sterren in de zodiakale constellaties. Een tekst, aangeduid als B.M.86378 rangschikte (in zijn ongebroken stuk) een-en-zeventig hemellichamen naar hun plaats aan het firmament, enz., enz.

In hun pogingen om uit die stroom van teksten wijs te worden, en in het bijzonder om de planeten van ons zonnestelsel juist te identificeren, kwam een opeenvolgende reeks van geleerden tot verwarrende resultaten. Zoals wij nu weten, waren hun pogingen tot mislukking gedoemd, omdat ze er ten onrechte van uitgingen, dat de Soemeriërs en hun opvolgers zich niet bewust waren van het feit, dat het zonnestelsel heliocentrisch was, dat de aarde maar een planeet was, en er ook buiten Saturnus nog planeten bestonden.

Daar zij de mogelijkheid negeerden, dat sommige namen in de sterrenlijsten van toepassing waren op de aarde, en probeerden het grote aantal andere namen en bijnamen enkel toe te schrijven aan de vijf planeten die naar hun mening aan de Soemeriërs bekend waren, kwamen de geleerden tot tegenstrijdige conclusies. Sommigen suggereerden zelfs dat niet zij die verwarring hadden gesticht, maar dat de Chaldaeërs er een hutspot van gemaakt hadden – om een of andere onbekende reden, zeiden ze, hadden ze de namen van de vijf 'bekende' planeten door elkaar gehaald.

De Soemeriërs duidden alle hemellichamen (planeten, sterren of constellaties) aan met MOEL ('die in de hoogten schijnen'). De Akkadische term *kakkab* werd op gelijke manier door Babyloniërs en Assyriërs als algemene term gebruikt voor elk hemellichaam. Deze gewoonte hinderde de geleerden nog meer bij hun pogingen om de oude astronomische teksten te ontrafelen. Maar sommige *moel*'s die LOE.BAD genoemd werden, doelden heel duidelijk op planeten van ons zonnestelsel.

Hoewel zij wisten dat de Griekse naam voor de planeten 'zwervers' was, hebben de geleerden LOE.BAD gelezen als 'zwervende schapen', LOE opvattend als ('zij die gehoed worden') en BAD als 'hoog en ver'. Maar nu wij aangetoond hebben, dat de Soemeriërs zich ten volle bewust waren van de ware aard van het zonnestelsel, krijgen de andere betekenissen van *bad* ('de ouden', 'de grondslag', 'daar waar de dood is') directe zin.

Het zijn passende bijnamen voor de zon, en hieruit volgt dat de Soemeriërs met *loebad* niet enkel 'zwervende schapen' bedoelden, maar 'schapen' die gehoed werden door de zon – de planeten van onze zon.

De plaats van en de betrekking van de *loebad* tot elkaar en tot de zon werden in vele Mesopotamische teksten beschreven. Er waren verwijzingen naar die planeten die 'boven' waren en naar die welke 'beneden' zijn, en Kruger vermoedde terecht dat het referentie-punt de aarde zelf was.

Maar meestal werd over de planeten gesproken in het kader van astronomische teksten die handelden over MOEL.MOEL – een term die de geleerden in het duister liet. Bij het ontbreken van een betere oplossing zijn de geleerden het erover eens geworden, dat de term *moelmoel* de Pleiaden aanduidde, een groep sterren in de zodiakale constellatie van Taurus, waardoor de as van de lente-equinox heenging (zoals te zien in Babylon) ongeveer 2200 vC. De Mesopotamische teksten gaven vaak aan dat de *moelmoel* zeven LOE.MASJ (zeven 'zwervers die bekend zijn') omvatte, en de geleerden namen aan, dat dat de helderste waren van de Pleiaden, die met het blote oog kunnen worden waargenomen. Het feit dat, afhankelijk van de classificatie, de groep zes of negen van die heldere sterren heeft, en niet zeven, vormde een probleem; maar dat werd opzij geschoven, omdat men geen betere ideeën had over de betekenis van *moelmoel*.

Frans Kugler[49] aanvaardde aarzelend de Pleiaden als de oplossing, maar uitte zijn verbazing, toen hij ondubbelzinnig in Mesopotamische teksten uitgesproken zag dat *moelmoel* niet alleen 'zwervers' (planeten) omvatte, maar ook de zon en de maan – waardoor het onmogelijk bleek aan de Pleiaden vast te houden. Hij vond ook teksten die duidelijk stelden dat 'moelmoel oel-sjoe-12 'een band van twaalf' is, waarvan tien een aparte groep vormden.

Wij veronderstellen, dat de term *moelmoel* betrekking had op het zonnestelsel, waarbij de herhaling (MOEL.MOEL) de groep als geheel aanduidde, als 'het hemellichaam dat alle hemellichamen omvat'.

Charles Virolleaud[50] zette een Mesopotamische tekst (K3558) in andere lettertekens over, een tekst die de *moelmoel* of Kakkaboe/kakkaboe groep beschrijft. De laatste regels luiden:

Kakkaboe Kakkaboe
Het aantal hemellichamen is twaalf.
De plaatsen van haar hemellichamen twaalf.
De complete maanden van de maan is twaalf.

De teksten laten geen twijfel bestaan: de *moelmoel* – ons zonnestelsel – bestond uit *twaalf* leden. Misschien komt dit niet als een verrassing, want de Griekse geleerde Diodorus, die een verklaring gaf van de drie 'wegen' van de Chaldaeërs en de daaruitvolgende opsomming van zes-en-dertig hemellichamen, beweerde dat 'van die hemelgoden, twaalf het hoogste gezag hadden; aan elk daarvan kenden de Chaldaeërs een maand en een teken van de Zodiak toe'.

Ernst Weidner[51] rapporteerde dat behalve aan de weg van Anoe en zijn twaalf zodiakale constellaties, sommige teksten ook refereerden aan de 'weg van de zon', die ook samengesteld was uit twaalf hemellichamen: de zon, de maan en tien andere. Regel 20 van het zo-genoemde TE-tablet stelde: '*napbar 12 shere-mesj h.la sha kakkab.loe sja Sin u Sjamasj ina libbi itiqoe*'; wat betekent 'alles samengenomen, twaalf leden waartoe maan en zon behoren, waaromheen de planeten wentelen'.

We kunnen nu de betekenis vatten van het getal *twaalf* in de oude wereld. De grote kring van Soemerische goden, en van alle Olympische goden daarna, bestond precies uit twaalf; jongere goden konden enkel tot deze kring toetreden als de oude goden zich terugtrokken. Zo moest er ook in een vacature worden voorzien om het getal twaalf te behouden. De voornaamste hemelkring, de weg van de zon met zijn twaalf leden, werd tot patroon van elke hemelse band die verdeeld werd in twaalf segmenten of waaraan twaalf van de voornaamste hemellichamen werden toegewezen. Dienovereenkomstig waren er twaalf maanden in een jaar, twaalf dubbel-uren in een dag. Aan elk district van Soemerië werden twaalf hemellichamen toegewezen als een geluksteken.

Vele studies, zoals die van S. Langdon[52] tonen aan dat de verdeling van het jaar in twaalf maanden, vanaf het begin in verband stond met de twaalf grote goden. Frits Hommel[53] en anderen na hem hebben aangetoond, dat de twaalf maanden nauw verbonden waren met de twaalf zodiakale constellaties, en dat beide afkomstig waren van de twaalf voornaamste hemellichamen. Charles F. Jean[54] reproduceerde een Soemerische lijst van vier-en-twintig hemellichamen die twaalf zodiakale constellaties paarde aan de twaalf leden van ons zonnestelsel.

In een lange tekst, geïdentificeerd door F. Thureau-Dangin[55], als een tempel-programma voor het nieuwe-jaars-feest in Babylon, is niet te ontkomen aan het bewijs dat de twaalf vereerd werden als het centrale hemelverschijnsel. De grote tempel, de *esagila* had twaalf poorten. De vermogens van alle hemelgoden werden geschonken door Mardoek door twaalf maal de uitspraak te reciteren: 'Mijn heer, is hij niet mijn heer'. De zegen van de god werd dan twaalf maal afgesmeekt, en die van zijn gemalin twaalf maal. Het totaal van de vier-en-twintig werd dan gepaard aan de twaalf zodiakale constellaties en de twaalf leden van het zonnestelsel.

Een grenssteen waarin de symbolen van het hemellichaam gebeiteld werden door een koning van Soeza geeft deze vier-en-twintig tekens weer: de vertrouwde twaalf tekens van de zodiak, en de

98

symbolen die staan voor de twaalf leden van het zonnestelsel. Dit waren de twaalf sterregoden van Mesopotamië alsook die van de Horietische, de Hethietische, de Griekse en alle andere oude pantheons (fig. 98).

Hoewel onze natuurlijke telbasis het getal tien is, drong het getal twaalf lang nadat de Soemeriërs verdwenen waren alle hemelse en goddelijke zaken binnen. Er waren twaalf Griekse titanen, twaalf stammen van Israël, twaalf vakken op de magische borstlap van de Israëlietische hogepriester. De macht van deze hemelse twaalf zette zich voort in de twaalf apostelen van Jezus, en zelfs in ons tientallig stelsel tellen wij van een tot twaalf en vallen dan terug op tien plus drie (dertien), tien plus vier (veertien) enz.

Waar kwam dit machtige getal *twaalf* vandaan? Van de hemelen.

Want het zonnestelsel – de *moelmoel* omvatte, behalve alle ons bekende planeten, ook de planeet van Anoe, welks symbool – een stralend hemellichaam – in het Soemerische schrift stond voor de god Anoe en voor 'goddelijk'. 'De *kakkab* van de verheven scepter is een van de schapen in *moelmoel*' verklaarde een astronomische tekst. En toen Mardoek wederrechtelijk de oppermacht in bezit nam en Anoe verving als de god die met deze planeet verbonden was, zeiden de Babyloniërs 'de planeet Mardoek verschijnt in *moelmoel*'.

De mensheid onderrichtend in de ware aard van de aarde en de hemel, brachten de Nefilim de oude astronomen/priesters niet alleen op de hoogte van de planeten buiten Saturnus, maar ook van het bestaan van de belangrijkste planeet, waarvan zij afkomstig waren:

DE TWAALFDE PLANEET.

7

HET EPOS VAN DE SCHEPPING

Op de meeste oude cylinderzegels die gevonden zijn, staan de symbolen van bepaalde hemellichamen, boven de figuren van goden en mensen.

Een Akkadisch zegel uit het derde millennium v C. nu in de Voor-Aziatische afdeling van het Staatsmuseum in Oost-Berlijn, (cat. VA/243) wijkt af van de gebruikelijke manier waarop de hemellichamen worden afgebeeld. Ze staan niet op zichzelf, maar als een groep van elf bollen om een grote stralende ster (fig. 99). Het is duidelijk een afbeelding van het zonnestelsel, zoals de Soemeriërs dit kenden: een stelsel van *tusaalf* hemellichamen.

Wij beelden ons zonnestelsel gewoonlijk af als een lijn van planeten met een steeds grotere afstand van de zon. Maar als we de planeten als een kring om de zon afbeelden, zou het resultaat er ongeveer uitzien als fig. 100 (Alle tekeningen zijn tot een beter begrip half-schematisch en niet op schaal; de omloopbaan der planeten cirkelvormig in plaats van elliptisch.)

De vergroting van het zonnestelsel, zoals dat op cylinderzegel VA/243 wordt afgebeeld, laat zien dat de stippen die om de ster wentelen in werkelijkheid bollen zijn wier grootte en volgorde overeenkomen met die van het zonnestelsel, afgebeeld in fig. 100. De kleine Mercurius wordt gevolgd door de grotere Venus. De aarde ongeveer even groot als Venus, wordt vergezeld van een kleine maan. In een tegen de wijzers van de klok ingaande richting, wordt Mars voorgesteld als kleiner dan de aarde, maar groter dan de maan of Mercurius (fig. 101).

Op de oude afbeelding komt vervolgens een ons onbekende planeet voor aanmerkelijk groter dan de aarde, maar duidelijk kleiner dan Jupiter en Saturnus die erop volgen. Voorts een ander paar overeenkomend met onze Uranus en Neptunus. Tenslotte ook de kleine Pluto, niet waar wij haar plaatsen (na Neptunus); maar tussen Saturnus en Uranus in.

Daar de Soemeriërs de maan terecht behandelden als een hemellichaam, bevat deze Soemerische afbeelding al onze bekende planeten, plaatst ze in de juiste volgorde (behalve Pluto) en geeft ze de juiste grootte.

De 4500 jaar oude afbeelding stelt echter nadrukkelijk dat er

99

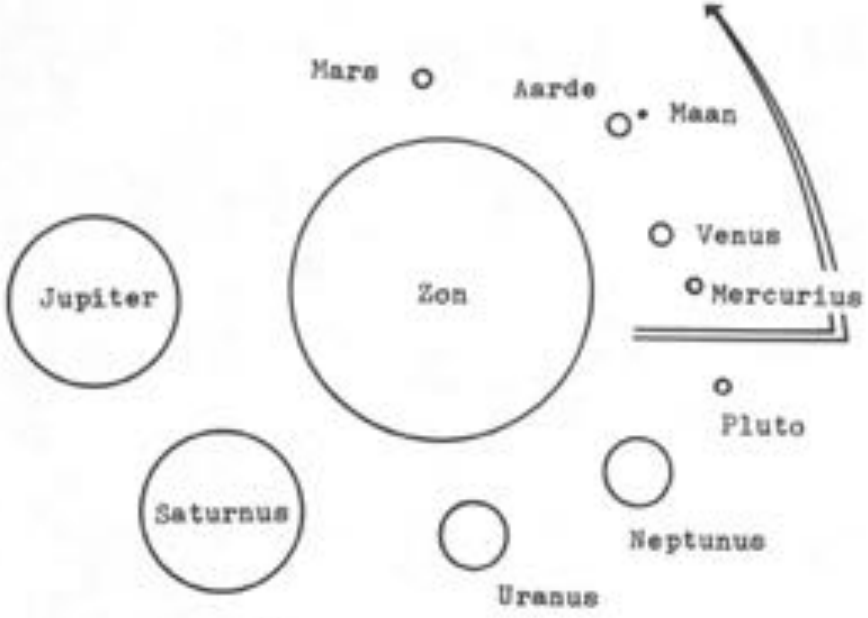
Mars
Aarde
Maan
Venus
Mercurius
Jupiter
Zon
Pluto
Saturnus
Neptunus
Uranus

100

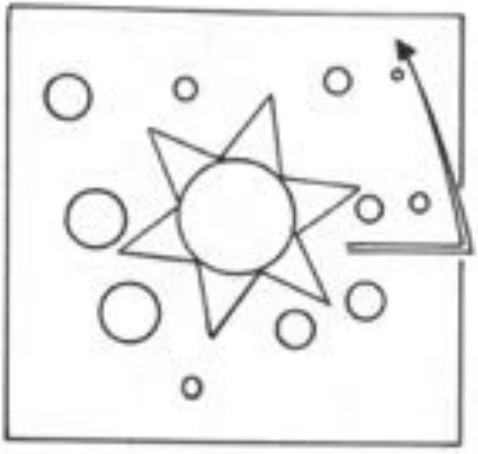

101

tussen Mars en Jupiter nog een andere grote planeet stond – of geweest is. Het is, zoals we zullen aantonen, de twaalfde planeet, de planeet van de Nefilim.

Als deze Soemerische hemelkaart twee eeuwen geleden gevonden en bestudeerd zou zijn, zouden de geleerden de Soemeriërs bespot en uitgelachen hebben, omdat ze zich voorstelden dat er buiten Saturnus nog meer planeten bestonden. Nu echter weten we dat Uranus, Neptunus en Pluto er werkelijk zijn. Verbeeldden de Soemeriërs zich ook de andere afwijkingen, of brachten de Nefilim hen de kennis bij dat de maan terecht een lid was van het zonnestelsel, dat Pluto in de buurt van Saturnus stond, en dat er nog een twaalfde planeet bestond tussen Mars en Jupiter?

De lang-gehuldigde theorie dat de maan niet meer was dan 'een bevroren golfbal' werd grondig weerlegd na verscheidene succesvolle tochten van Apollo naar de maan. De gissingen dat de maan een stuk stof was dat zich van de aarde had afgescheiden toen die nog in vloeibare toestand verkeerde, kon evenmin stand houden. Immers waarnemingen van onbemande satellieten stelden vast dat de chemische en minerale samenstelling van de maan zodanig verschilde van die van de aarde, dat de 'afscheidings-theorie' onhoudbaar werd. De experimenten, door de Amerikaanse astronauten ondernomen, en de bestudering en de analyse van de bodem en de rotsblokken die ze meebrachten, hebben zonder enige twijfel vastgesteld dat de maan eens een 'levende planeet' was, maar reeds 3200 miljoen jaren geleden dor en onvruchtbaar werd.

De Soemeriërs hadden gelijk dat ze de maan afschilderden als een op zichzelf staand hemellichaam. En, zoals we spoedig zullen zien, lieten ze een tekst achter die de kosmische ramp verklaart en beschrijft, waarnaar de experts van NASA verwijzen.

De planeet Pluto is 'het raadsel' genoemd. In tegenstelling tot de andere planeten, wier omlopen maar weinig afwijken van een volmaakte cirkel, is de afwijking (de excentriciteit) van Pluto zodanig, dat ze de meest uitgebreide en elliptische baan om de zon heeft. Terwijl de andere planeten min of meer in hetzelfde vlak om de zon wentelen, geraakt Pluto vaak meer dan zeventien graden buiten haar vlak. Op grond daarvan is Pluto de enige planeet die de baan van een andere kruist, nl. die van Neptunus.

Wat grootte betreft behoort Pluto inderdaad tot de klasse der 'satellieten'. Haar middellijn, ca 6000 km, is niet veel groter dan die van Triton, een satelliet van Neptunus, of Titan, een van de tien satellieten van Saturnus. Op grond van haar ongewone kenmerken heeft men verondersteld dat dit 'misbaksel' haar leven aan de hemel begonnen kan zijn als satelliet, die op een of ander manier aan haar meester ontsnapte, en een eigen baan om de zon verkoos.

Dit is inderdaad, zoals we zullen zien, wat er gebeurde – volgens de Soemerische teksten.

En nu komen we aan de climax in ons zoeken naar het antwoord op de vraag hoe de oer-gebeurtenissen aan de hemel ontstonden:

het bestaan van de Twaalfde Planeet. Hoe verbazingwekkend het ook moge klinken, onze astronomen zijn reeds aan het zoeken geweest naar het bewijs, dat er eens zo'n planeet tussen Mars en Jupiter inderdaad heeft bestaan.

Tegen het einde van de achttiende eeuw, zelfs nog voor Neptunus ontdekt werd, toonden verschillende astronomen aan dat de 'planeten op bepaalde afstanden van de zon geplaatst stonden volgens een of andere zeer bepaalde wetmatigheid'. Deze suggestie die bekendheid kreeg als de wet van Bode, overtuigde de astronomen ervan dat er een planeet behoorde rond te draaien op een plaats waar tot dan toe geen planeet was geweest, d.w.z. tussen de banen van Mars en Jupiter.

Aangespoord door deze mathematische berekeningen, begonnen de astronomen de hemel af te zoeken in de aangewezen zone naar de 'onbekende planeet'. Op de eerste dag van de negentiende eeuw ontdekte de Italiaanse astronoom Giuseppi Piazzi op de precies aangegeven afstand een heel kleine planeet van nog geen 800 km middellijn, die hij Ceres noemde. Tegen 1804 steeg het daar gevonden aantal asteroïden ('kleine planeten') tot vier; heden zijn er bijna drieduizend die om de zon wentelen in wat nu de Asteroïdengordel wordt genoemd. Zonder enige twijfel is dit het overschot geweest van een planeet die uit elkaar gebarsten is en door Russische astronomen Phaëton (strijdwagen) werd genoemd.

Terwijl de astronomen er zeker van zijn dat deze planeet bestond, kunnen ze haar verdwijning niet verklaren. Ontplofte de planeet uit zichzelf? Maar dan zouden haar brokken in alle richtingen verspreid en niet als een gordel bijeengebleven zijn. Als een botsing de verdwenen planeet uit elkaar deed vallen, waar is dan het hemellichaam dat er verantwoordelijk voor was? Sloeg dat ook in stukken? Maar het overblijfsel dat om de zon wentelt is niet voldoende voor de samenstelling van één planeet, laat staan van twee. En ook, als de asteroïden bestaan uit de brokken van twee planeten, zouden ze ook de wenteling om een as van twee planeten behouden hebben. En alle asteroïden wentelen om een enkele as. Hoe dan werd de verdwenen planeet uit elkaar geslagen en wat veroorzaakte dit?

De antwoorden op deze raadsels zijn ons door de oudheid overgeleverd.

Ongeveer een eeuw geleden brak door de ontcijfering[56] van de in Mesopotamië gevonden teksten plotseling het besef door, dat er een Akkadische tekst – in een oud-Babylonisch idioom – bestond met een scheppingsverhaal, dat gelijkenis vertoonde met dat van het boek Genesis. Het vertelde hoe een bepaalde godheid hemel en aarde schiep en alles wat er op de aarde was, inclusief de mens. Het werk van de Babylonische god werd verricht, zij het niet in zes 'dagen', dan toch wel in een spanne van zes tabletten. Parallel aan de zevende dag van rust en verlustiging in het werk van zijn handen van de bijbelse god, wijdt de Mesopotamische tekst een zevende tablet aan de verheerlijking van de Babylonische godheid en zijn ver-

richtingen. Terecht noemde L.W. King[47] zijn gezaghebbende tekst over het onderwerp *De zeven tabletten van de schepping*.

Nu 'Het scheppings-epos' genoemd, stond de tekst in de oudheid bekend onder haar beginwoorden: *Enoema Elisj* ('Wanneer op de hoogten'). Het bijbelse scheppingsverhaal begint met de schepping van hemel en aarde; de Mesopotamische is een echte kosmogonie, die de daaraan voorafgaande gebeurtenissen tot onderwerp heeft en ons terugvoert naar het begin van de tijd:

Enoema elisj la naboe sbamamoe
Toen in de hoogten de hemel nog geen naam had
Sjaplitoe ammatoem sboema la zakrat
En beneden, de vaste grond (de aarde) nog niet geroepen was.

Het was toen, zo vertelt het epos ons, dat twee oer-hemellichamen aan een reeks hemelse 'goden' het aanzijn gaven. Naarmate het aantal hemelwezens toenam, maakten ze veel lawaai en beroering, en stoorden de oer-vader. Zijn trouwe boodschapper raadde hem aan strenge maatregelen tegen de jonge goden te nemen en hen in toom te houden, maar zij vielen hem gezamenlijk aan en beroofden hem van zijn scheppende vermogens. De oer–moeder trachtte wraak te nemen. De god die de opstand tegen de oer-vader leidde had een nieuwe suggestie. Laat deze jonge zoon deelnemen aan de vergadering van de goden, en de macht krijgen om zonder hulp het 'monster', dat hun moeder bleek te zijn te bestrijden.

Toen deze macht hem gegeven was, stelde de jonge god – volgens de Babylonische versie Mardoek – zich tegenover zijn moeder op, versloeg haar na een heftige strijd, en spleet haar in twee stukken. Van het ene stuk maakte hij de hemel en van het andere de aarde.

Vervolgens stelde hij een hemelse orde vast, en wees elke hemelgod een vaste plaats aan. Op de aarde schiep hij de bergen, de zeeën en de rivieren, de seizoenen en de plantengroei, en de mens. Als een kopie van het hemelverblijf werden Babylon en zijn torenhoge tempel op aarde gebouwd. Goden en stervelingen kregen opdrachten, bevelen en rituelen opgelegd, waaraan zij zich moesten houden. De goden riepen daarna Mardoek tot hun hoogste god uit, en kenden hem de 'vijftig namen' toe – de voorrechten en het rangnummer van het Enlil-schap.

Naarmate meer tabletten en fragmenten gevonden en vertaald werden, werd het steeds duidelijker, dat de tekst niet zo maar een literair werk was: ze was het heiligste historisch-godsdienstige epos van Babylon, dat als onderdeel van het Nieuwjaars-ritueel werd voorgelezen. Om de oppermacht van Mardoek te propageren, maakte de Babylonische versie zijn planeet, zijn hemelse tegenhanger, tot de held van het scheppingsverhaal. Dit was echter niet altijd zo geweest. Er kan genoeg materiaal aangedragen worden om aan te tonen dat de Babylonische versie van het epos een meesterlijke godsdienstige-politieke vervalsing was van vroegere Soemeri-

sche versies, waarin de voornaamste planeten hun naam ontleenden aan Anoe, Enlil en Ninoerta.

Welke namen de spelers in dit hemelse en goddelijke drama ook kregen, vast staat dat het verhaal even oud is als de Soemerische beschaving. Vele geleerden zien er een filosofisch werk in – de vroegste versie van de eeuwige strijd tussen goed en kwaad – of een allegorische sage van zomer en winter in de natuur, zonsop- en ondergang, dood en wederopstanding.

Maar waarom vatten wij het verhaal niet op zoals het er staat, als niets meer of minder dan de vaststelling van kosmologische feiten, zoals de Soemeriërs die leerden kennen, door de Nefilim? Met een dergelijke stoutmoedige en nieuwe benadering ontdekken we dat het 'scheppings-epos' volmaakt de gebeurtenissen beschrijft die waarschijnlijk in ons zonnestelsel plaatsvonden.

Het toneel waarop het hemelse drama van *Enoema Elisj* zich afspeelt, is het oer-heelal. De hemelse acteurs zijn zowel de scheppers als zij die geschapen worden.

Toen in de hoogten de hemel nog geen naam had
En daaronder de aarde evenmin opgeroepen was;
Niets dan de oer-APSOE, hun verwekker,
MOEMMOE, en TIAMAT – zij die ze allen baarde;
Hun wateren werden samengevoegd.
Geen riet was nog gevormd, geen moeras was nog verschenen.
Geen van de goden was nog voortgebracht,
Geen droeg een naam, hun lot was nog niet bepaald;
Toen werden in hun midden de goden gevormd.

Met enkele streken van de rieten stylus op het eerste kleitafeltje – in negen korte regels plaatst de oude dichter ons als toeschouwer op de voorste rij, en trekt stoutmoedig en dramatisch het gordijn op voor het meest majestueuse schouwspel ooit vertoond: de schepping van ons zonnestelsel.

In de wijdte der ruimte, moeten de 'goden' – de planeten – nog verschijnen om een naam te krijgen, om hun 'lot' – hun banen – vastgesteld te zien. Alleen drie lichamen bestaan: 'oer-APSOE ('die van den beginne bestaat'); MOEM.MOE ('die geboren werd'); en TIAMAT ('maagd van het leven'). De 'wateren' van Apsoe en Tiamat vermengden zich, maar de tekst maakt duidelijk dat niet de wateren bedoeld werden, waarin het riet groeit, maar de leven-gevende oer-elementen van het heelal.

Apsoe is dan 'de zon' ('die bestaat vanaf den beginne').

Moemmoe staat hem het naast. Het epische verhaal maakt duidelijk dat Moemmoe de vertrouwde helper en boodschapper van Apsoe was: een goede beschrijving van Mercurius, de kleine planeet die snel om zijn grote meester heen draait. Dit was ook de opvatting die de oude Grieken en Romeinen van de god-planeet Mercurius hadden: de snelle boodschapper der goden.

Verder weg was Tiamat. Ze was het 'Monster', dat Mardoek la-

ter uiteen deed spatten – de 'ontbrekende planeet'. Maar in de oertijd was zij de allereerste maagdelijke moeder van de eerste goddelijke drie-eenheid. De ruimte tussen haar en Apsoe was niet leeg; ze was gevuld met de oer-elementen van Apsoe en Tiamat. Deze 'wateren' 'vermengden' zich, en een paar hemelse goden – planeten – werden gevormd in de ruimte tussen Apsoe en Tiamat.

In hun midden werden goden gevormd:
De god LAHMOE en de god LAHAMOE kregen het aanzijn;
Bij name werden ze genoemd.

Etymologisch stammen de namen van deze twee planeten van de wortel *LHM* ('oorlog maken'). Volgens de traditie was Mars de god van de oorlog, en Venus de godin zowel van de liefde als van de oorlog. LAHMOE en LAHAMOE zijn resp. inderdaad mannelijke en vrouwelijke namen; en de identiteit van de twee goden van het epos en de planeten Mars en Venus wordt dus etymologisch en mythologisch bevestigd. En ook astronomisch: daar de 'ontbrekende planeet' Tiamat in een baan buiten Mars liep. Mars en Venus hebben inderaad hun baan tussen de zon (Apsoe) en 'Tiamat'. We kunnen dit nagaan door de Soemerische hemelkaart te bestuderen (zie fig. 102 en 103).

Het vormingsproces van het zonnestelsel verliep dan verder als volgt. Lahmoe en Lahamoe – Mars en Venus – werden voortgebracht, maar zelfs

Voordat zij oud genoeg waren
Om tot volle wasdom te komen –
werden god ANSJAR en god KISJAR gevormd,
die hen (in omvang) overvleugelden.
Naarmate de dagen lengden en de jaren vergingen,
werd god ANOE hun zoon – een mededinger van zijn voorouders.
Toen verwekte Ansjars eerstgeborene, Anoe.
Als zijn gelijke en naar zijn beeld NOEDIMMOED.

Met een kortheid die enkel geëvenaard wordt door de precisheid van het verhaal, trekt de eerste acte van het scheppings-epos snel aan onze blik voorbij. Ons wordt meegedeeld dat Mars en Venus slechts tot een beperkte omvang konden groeien; maar dat zelfs voordat hun vorm volledig was, een ander paar planeten gevormd werd. Dit waren twee majestueuse planeten, zoals hun namen getuigen – AN.SJAR ('vorst, vooraanstaande in de hemelen') en KI.SJAR ('vooraanstaande van de vaste landen'). Zij overtroffen het eerste paar, hen 'overvleugelend' in omvang. De beschrijving, de bijnamen en de plaats van het tweede paar doen hen gemakkelijk als Saturnus en Jupiter herkennen (fig. 104).

Na enige tijd ('de jaren vergingen') ontstond er een derde paar planeten. Eerst kwam ANOE, kleiner dan Ansjar en Kisjar ('hun zoon'), maar groter dan de eerste planeten ('een mededinger van

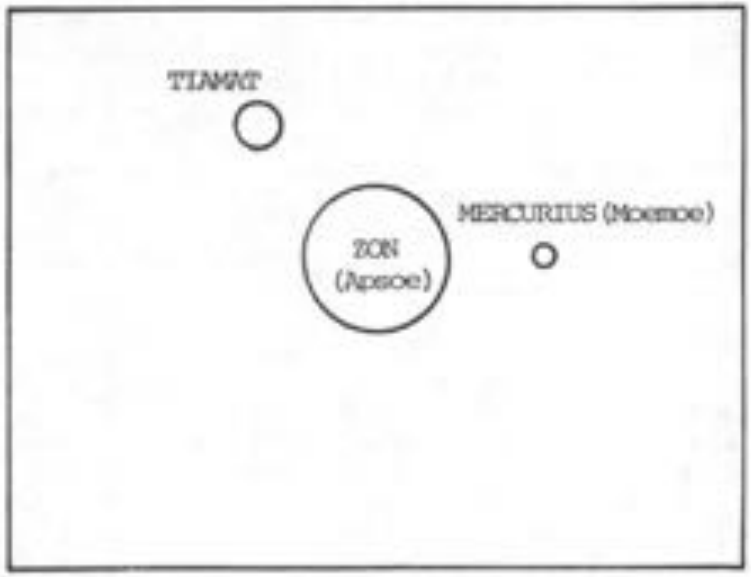

102 I. In het begin: Zon, Mercurius, 'Tiamat'.

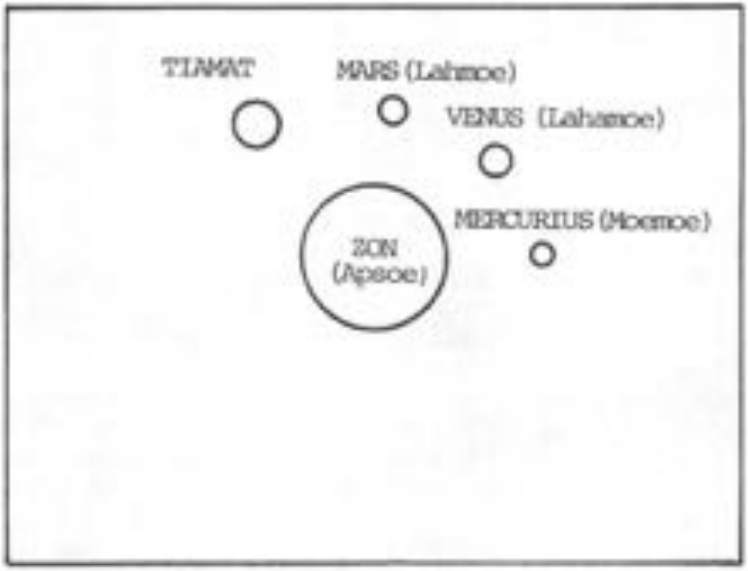

103 II. De binnen-planeten – de 'goden in het midden' – ontstaan.

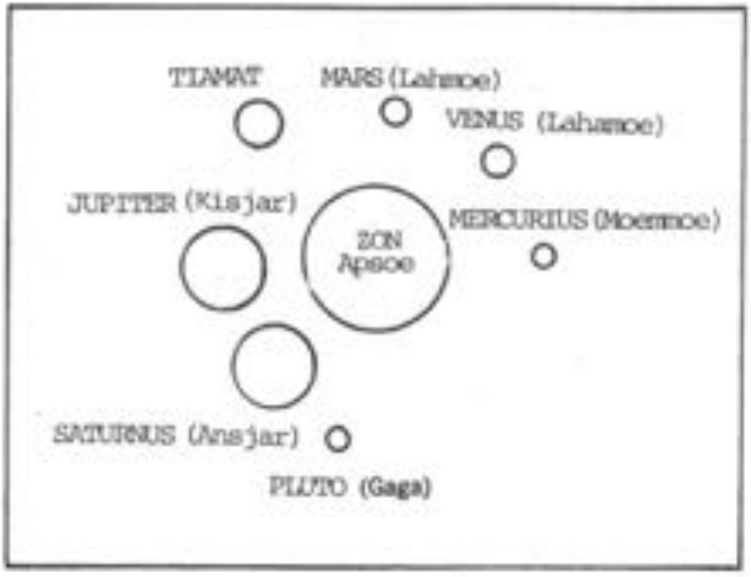

104 III. De SHAR's – de reuzenplaneten – worden geschapen, tegelijk met hun 'boodschapper'.

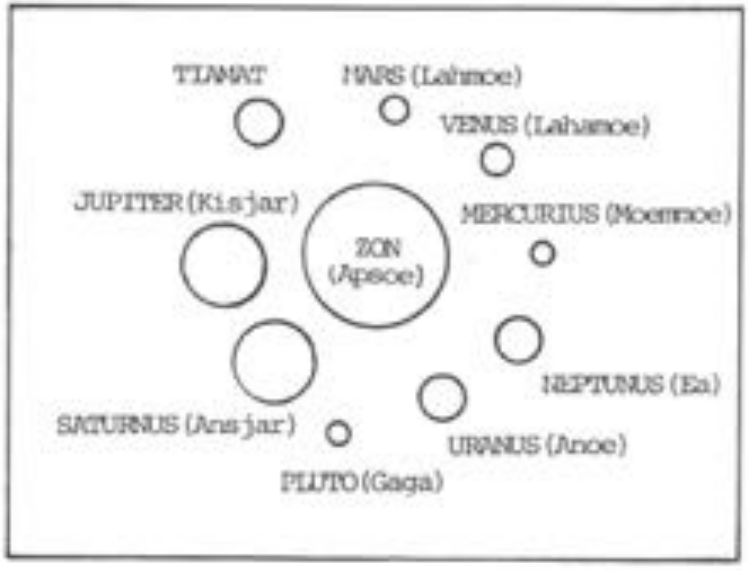

105 IV. De laatste twee planeten – gelijk in voorkomen – worden toegevoegd.

zijn voorouders' in grootte). Toen verwekte Anoe, op zijn beurt, een tweelingplaneet ('zijn gelijke en naar zijn beeld'). De Babylonische versie noemt de planeet NOEDIMMOED, een andere naam voor Ea/Enki. Dit waren Uranus en Neptunus.

Er dient nog een andere planeet verantwoord te worden bij deze buitenplaneten, nl. de planeet die wij Pluto noemen. Het 'Epos der schepping' heeft het reeds gehad over Anoe als 'Ansjar's eerstgeborene', wat inhoudt dat er uit Ansjar/Saturnus nog een andere planeet-god 'geboren' werd. Het epos komt later terug op deze hemelse godheid, als het verhaalt hoe Ansjar zijn boodschapper GAGA voor verschillende zaken uitzond naar de andere planeten. Gaga gelijkt in functie en status op Apsoe's boodschapper Moemmoe; dit roept de herinnering op aan de vele overeenkomsten tussen Mercurius en Pluto. Gaga was dus Pluto; maar de Soemeriërs plaatsen hem op hun hemelkaart niet buiten Neptunus, maar in de buurt van Saturnus, wiens 'boodschapper' of satelliet hij was (fig. 105).

Toen de eerste akte van het 'Epos der schepping' een einde nam, bestond er een zonnestelsel dat bestond uit de zon en negen planeten:
Zon — *Apsoe*, 'die bestond vanaf den beginne'.
Mercurius — *Moemmoe*, 'raadsman en boodschapper van Apsoe'.
Venus — *Labamoe*, 'de vrouw der veldslagen'.
Mars — *Labmoe*, 'de god van de oorlog'.
?? — *Tiamat*, 'de maagd die het leven schenkt'.
Jupiter — *Kisjar*, 'de vooraanstaande der vaste landen'.
Saturnus — *Ansjar*, 'de vooraanstaande in de hemelen'.
Pluto — *Gaga*, 'raadsman en boodschapper van Ansjar'.
Uranus — *Anoe*, 'die van de hemelen'.
Neptunus — *Noedimmoed* (*Ea*), 'de bekwame schepper'.

Waar waren de aarde en de maan? Ze moesten nog geschapen worden, producten van een toekomstige kosmische botsing.

Aan het einde van het majestueuse drama van de geboorte der planeten trekken de schrijvers van het scheppingsepos nu het scherm op voor de tweede akte, voor een drama van beroering aan het uitspansel. De zo juist geschapen planeten-familie was nog verre van stabiel. De planeten werden naar elkaar toegetrokken; zij richten zich op Tiamat en brachten de oer-lichamen in gevaar.

De goddelijke broers gingen samen;
Ze verontrustten Tiamat door hun aanstormen en terugtrekken.
Ze brachten de 'buik' van Tiamat in beroering
Door hun dolle sprongen in de hemelverblijven.
Apsoe kon hun geraas niet doen afnemen;
Tiamat was sprakeloos van hun optreden.
Hun daden waren walgelijk...
Lastig hun optreden.

Dit alles slaat klaarblijkelijk op excentrieke banen. De nieuwe

planeten 'stormden af en aan'; ze kwamen te dicht bij elkaar ('gingen samen'); ze drongen Tiamat's baan binnen; ze kwamen te dicht bij haar 'buik'; hun 'optreden' was lastig. Hoewel Tiamat oorspronkelijk het meest in gevaar kwam, vond ook Apsoe het optreden der planeten 'walgelijk'. Hij gaf te kennen dat hij 'de wegen (der planeten) zou verstoren'. Hij raadpleegde in het geheim Moemmoe. Maar 'welke plannen ze met elkaar gesmeed hadden', kwam ter ore van de goden, en het plan om hen te vernietigen maakte hen sprakeloos. De enige die zich niet in de war liet brengen was Ea. Hij vond een middel uit om slaap over 'Apsoe uit te storten'. Toen de andere hemelgoden dit plan goedkeurden, 'maakte Ea een nauwkeurige kaart van het heelal' en 'wierp een goddelijke betovering op de oerwateren van het zonnestelsel'.

Door de zon te beroven van zijn creativiteit – het proces stopzetten van nog meer energie en materie uitzenden voor het vormen van nog meer planeten – brachten de goden het zonnestelsel tijdelijk tot rust. De overwinning veranderde bovendien de betekenis en de plaats van Apsoe. Dit epitheton werd sindsdien gegeven aan het 'verblijf van Ea'. Alle verdere planeten konden voortaan alleen ontstaan uit de nieuwe Apsoe – uit 'de diepte' – de verre ruimten waarin de buitenste planeet lag.

Hoe lang duurde het voordat de hemelrust opnieuw verbroken werd? Het epos geeft geen antwoord daarop. Maar na een korte pauze wordt het scherm opgehaald voor de derde akte:

In de kamer van het lot, de plaats der beschikkingen,
Werd een god gebaard, de bekwaamste en wijste der goden;
In het hart van de diepte werd MARDOEK geschapen.

Een nieuwe hemel'god' – een nieuwe planeet – voegt zich nu bij de spelers. Hij werd gevormd in de diepte, ver weg in de ruimte, in een zone waar hem een baanvormige beweging – de 'bestemming' van een planeet – werd toegewezen. Hij werd aangetrokken tot het zonnestelsel door de buitenste planeet; 'wie hem verwekte was Ea' (Neptunus). De nieuwe planeet was het aanzien waard:

Aantrekkelijk was zijn figuur, sprankelend zijn oogopslag;
Vorstelijk was zijn gang, indrukwekkend als vanouds...
Hoog verheven was hij boven de goden, alles tebovengaand...
Hij was de voornaamste der goden, in lengte allen tebovengaand;
Zijn ledematen waren geweldig, hij was uitzonderlijk groot.

Opduikend vanuit de buitenste ruimte, was Mardoek een nog pasgeboren planeet, die vuur braakte en straling uitzond. 'Als hij zijn lippen bewoog, spuwde hij vuur uit'.

Toen Mardoek de andere planeten naderde 'richtten zij hun vreselijke stralen op hem', en hij glansde helder, 'bekleed met de stralenkrans van tien goden': zijn nadering wekte zodanig electrische en andere uitstralingen bij de andere leden van het zonnestelsel op.

En een enkel ander woord bevestigt onze ontcijfering van het scheppingsepos: *Tien* hemellichamen wachten hem op – de zon en slechts negen andere planeten.

Het epos voert ons vervolgens langs Mardoek's snelle baan. Eerst passeert hij de planeet die hem 'verwekte', die hem naar het zonnestelsel trok, de planeet Ea/Neptunus. Naarmate Mardoek Neptunus nadert, neemt diens aantrekkingskracht in intensiteit toe. Zij rondt Mardoek's pad af en 'maakt het goed voor zijn doel'.

Mardoek moet zich op dat tijdstip nog in een zeer kneedbare toestand hebben bevonden. Toen hij Ea/Neptunus passeerde, deed de aantrekkingskracht de zijkant van Mardoek uitpuilen, alsof hij 'een tweede hoofd' had. Geen enkel deel van Mardoek werd er bij dit passeren afgerukt; maar toen Mardoek in de nabijheid van Anoe/Uranus kwam, begonnen brokken materie van hem af te vallen, die de vorming van vier satellieten van Mardoek ten gevolge hadden. 'Anoe bracht de vier tevoorschijn en vormde ze, door het oproepen van 'winden' die de vier in een snelle baan om Mardoek brachten, 'kolkend als een wervelwind'.

De volgorde van het voorbijgaan – eerst langs Neptunus, dan langs Uranus – duidt aan dat Mardoek in het zonnestelsel doordrong niet in de richting van de baan van dit stelsel (tegen de wijzers van de klok in) maar vanuit een tegenovergestelde richting, met de wijzers van de klok mee. Bij het verder voortgaan werd de naderende planeet spoedig gegrepen door de geweldige aantrekkings- en magnetische krachten van de reus Ansjar/Saturnus, en daarna door Kisjar/Jupiter. Zijn weg werd zelfs nog meer naar binnen omgebogen – naar het centrum van het zonnestelsel, naar Tiamat (fig. 106).

De nadering van Mardoek begon Tiamat en de binnenplaneten (Mars, Venus, Mercurius) weldra in beroering te brengen. 'Hij bracht stromen teweeg, verontrustte Tiamat; de goden waren niet rustig, werden voortgejaagd als in een storm'.

Hoewel de regels van de oude tekst hier gedeeltelijk beschadigd zijn, kunnen wij toch lezen dat de aanstormende planeet 'hun edele delen verslapte... hun ogen aantastte'. Tiamat zelf 'liep verward rond' – haar baan, klaarblijkelijk, verstoord.

De aantrekkingskracht van de grote naderende planeet begon weldra delen van Tiamat af te rukken. Vanuit haar binnenste kwamen elf 'monsters' te voorschijn, een 'grommende, razende' menigte satellieten, die 'zich uitscheidden' uit haar lichaam en 'aan de zijde van Tiamat marcheerden'. Zichzelf voorbereidend op de ontmoeting met de aanstormende Mardoek 'kroonde zij hen met een stralenkrans', om ze het aanzien te geven van 'goden' (planeten).

Van bijzonder belang in het epos en in de Mesopotamische kosmogonie was Tiamat's voornaamste satelliet, KINGOE geheten, 'de eerstgeborene onder de goden die haar groep verzamelde'.

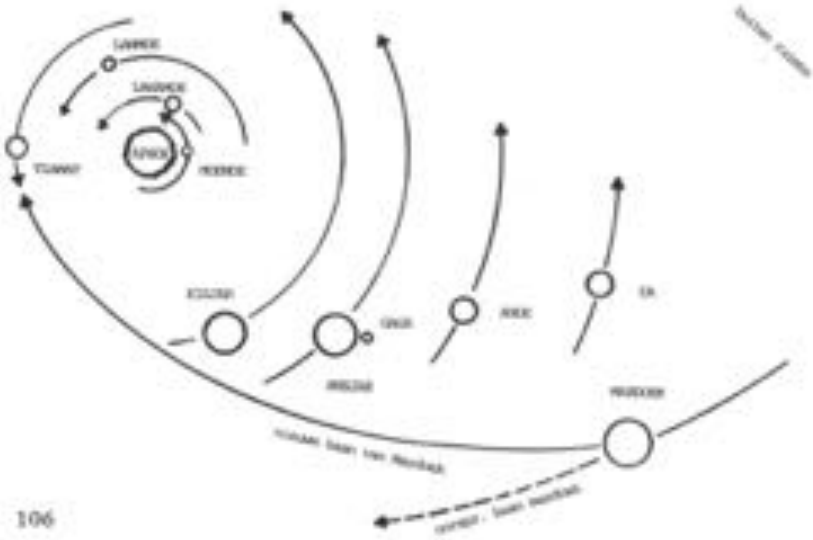

106

Zij verbief Kingoe,
In hun midden maakte zij hem groot...
Het opperbevel van de strijd
Vertrouwde ze hem toe.

Onderworpen aan tegenstrijdige aantrekkingskrachten begon deze grote satelliet van Tiamat zich in de richting van Mardoek te bewegen. Dit toekennen aan Kingoe van een lotsbeschikking – een eigen planeetbaan – ontzette vooral de buitenplaneten. 'Wie had Tiamat het recht gegeven om nieuwe planeten voort te brengen?', vroeg Ea. Hij legde het probleem voor aan Ansjar, de reus Saturnus.

Ansjar vroeg hem of hij erop uit wilde trekken om Kingoe te verslaan. Het antwoord is door een onderbreking in de tabletten verloren gegaan; maar klaarblijkelijk beviel dit Ansjar niet, want het verhaal vervolgt, dat Ansjar zich tot Anoe (Uranus) wendde om te weten te komen of deze zich tegen Tiamat wilde opstellen. Maar Anoe 'was daartoe niet bij machte en keerde terug'.

In de opgewonden hemelen ontstaat een confrontatie; de ene planeet god na de andere trekt zich terug. Zal dan niemand slag leveren met de razende Tiamat?

Mardoek die Neptunus en Uranus gepasseerd is, nadert nu Ansjar (Saturnus) en zijn ringen. Dit geeft Ansjar een idee: 'Hij die machtig is, zal onze wreker zijn; hij die kien is in de strijd Mardoek, de held! Toen deze in de nabijheid van Saturnus' ringen kwam ('hij kuste de lippen van Ansjar'), antwoordde hij:

'Als ik inderdaad als uw wreker
Tiamat moet overwinnen, uw leven moet redden –
Roep dan een vergadering bijeen om mijn allerhoogste bestemming vast te stellen!

De voorwaarde was vermetel, maar eenvoudig: Mardoek en zijn 'bestemming' – zijn baan om de zon – moest de hoogste zijn van alle hemelgoden. De goden waren maar al te blij iemand te hebben gevonden die de zaak voor hen zou regelen. 'Mardoek is koning' riepen ze, en drongen er bij hem op aan geen tijd meer te verliezen: 'Ga en kap het leven van Tiamat af!'

Het gordijn gaat nu op voor het vierde bedrijf, de strijd in de hemelen.

De goden hebben Mardoek's 'bestemming' vastgesteld; hun gezamenlijke aantrekkingskracht heeft nu Mardoek's baan bepaald, zodat hij slechts één weg kan gaan – naar een 'strijd', een botsing met Tiamat.

Zoals het een krijgsman betaamt, wapende Mardoek zich met een aantal verschillende wapens. Hij vulde zijn lichaam met een 'laaiende vlam'; hij maakte een boog... hechtte daar een pijl aan... hij zette de bliksem voor zich; en maakte toen een net (de aantrekkingskracht) om Tiamat daarin te vangen'.

Maar Mardoek's voornaamste wapens waren zijn satellieten, de vier 'winden' die Uranus hem verschaft had, toen Mardoek die planeet passeerde: de zuidenwind, de noordenwind, de oostenwind en de westenwind. Terwijl hij nu de reuzen, Saturnus en Jupiter passeerde en hun geweldige aantrekkingskracht onderging, 'bracht' Mardoek nog drie satellieten 'voort' – de boze wind, de wervelwind, en de onvergelijkelijke wind.

Zijn satellieten gebruikend als een 'stormwagen', 'zond' hij 'de winden uit die hij had voortgebracht, alle zeven'. De tegenstanders waren gereed voor de strijd.

Maar naarmate de planeten elkaar naderden, werd Mardoek's baan onregelmatig:

Als hij toekijkt, raakt zijn baan in de war,
Zijn richting wordt anders, zijn handelingen zijn verward.

Zelfs Mardoek's satellieten begonnen van hun baan af te wijken:

Toen de goden, zijn helpers
Die naast hem opmarcheerden
De heldhaftige Kingoe zagen, werd hun blik verduisterd.

Zouden de strijdenden elkaar toch nog ontlopen?

Maar de teerling was geworpen, de banen onherroepelijk uitgezet voor een botsing.

Het epos vervolgt nu met een beschrijving van deze strijd aan de hemel, als gevolg waarvan hemel en aarde werden geschapen.

107
De strijd in de hemelruimte

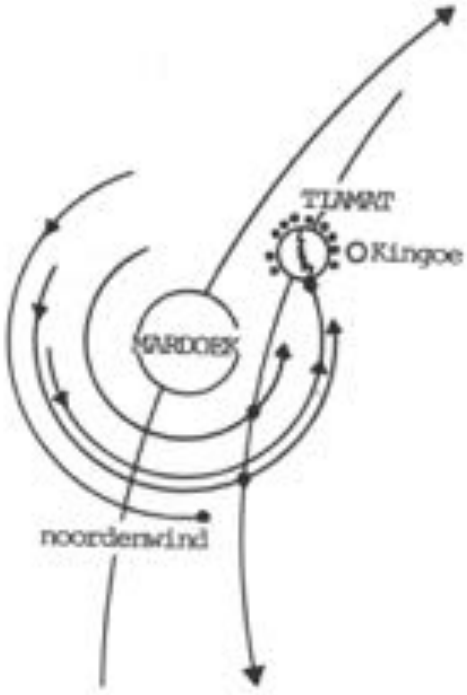

1. De 'winden' van Mardoek botsen met Tiamat en haar !leger! aangevoerd door Kingoe.

De heer wierp zijn net om haar te vangen;
De boze wind, de achterste, liet hij los op haar gezicht.
Toen zij haar mond opende, om Tiamat te verslinden –
Dreef hij die naar binnen, zodat zij haar lippen niet kon sluiten.
De vurige stormwinden drongen toen haar buik binnen;
Haar lichaam zwol op; haar mond stond wijd open.
Hij schoot daar een pijl in, die haar buik verscheurde;
Hij sneed ook door haar ingewanden, en drong door in haar baarmoeder
Nadat hij haar aldus onderworpen had, sneed hij haar levensadem af.

Hier hebben we (fig. 107) een zeer originele theorie ter verklaring van hemel-raadsels die nog steeds onopgelost zijn. In een nog niet stabiel zonnestelsel, samengesteld uit de zon en negen planeten, drong een grote, komeet-achtige planeet uit de buitenruimte binnen. Hij kwam eerst Neptunus tegen; terwijl hij Uranus, de reus Saturnus en Jupiter passeerde, werd zijn baan sterk in de richting van het centrum van het zonnestelsel gebogen en hij bracht zeven satellieten voort. Hij liep in een baan die noodwendig tot een botsing met Tiamat, de volgende planeet moest leiden.

Maar de twee planeten botsten *niet*, een feit van kardinale astronomische betekenis: het waren de satellieten van Mardoek die in Tiamat sloegen, en niet Mardoek zelf. Ze 'deden' Tiamats lichaam 'opzwellen', veroorzaakten een diepe scheur in haar. Door

deze scheur in Tiamat, schoot Mardoek een 'pijl', 'een goddelijke bliksemstraal', een geweldige hoeveelheid electriciteit die als een vonk van de met-energie-geladen Mardoek afsprong, de planeet die 'gevuld was met straling'. Daar deze zijn weg vond in Tiamat's inwendige, 'doofde ze haar levens-adem' – neutraliseerde Tiamat's magnetische en electrische velden en krachten, en 'doofde' ze.

Het eerste treffen tussen Mardoek en Tiamat liet haar gespleten en levenloos achter; maar haar uiteindelijk lot moest nog bepaald worden door verdere ontmoetingen. *Kingoe*, de leider van Tiamat's satellieten, moest nog afzonderlijk worden aangepakt. Maar het lot van de andere tien kleinere satellieten van Tiamat werd onmiddellijk beslist.

Nadat hij Tiamat, de leidster, verslagen had,
Werd haar bende ontredderd, haar leger verstrooid.
De goden, haar helpers die met haar opmarcheerden,
Keerden haar, bevend van angst, de rug toe,
Om hun leven te redden en te behouden.

Kunnen wij dit ontredderde en verstrooide 'leger, dat beefde' en 'haar de rug toekeerde' – d.w.z. in tegengestelde richting ging, identificeren?

Daardoor kunnen we een verklaring aanbieden voor nog een andere puzzle in ons zonnestelsel – het verschijnsel van de kometen, die zich merendeels in excentrische ellipsen om de zon bewegen. De planeetbanen om de zon zijn (afgezien van Pluto) nagenoeg cirkelvormig; de banen van de kometen zijn elliptisch, en in de meeste gevallen zo langgerekt, dat sommige honderden of duizenden jaren uit ons gezicht verdwijnen. En heel opvallend, terwijl alle ons bekende planeten om de zon cirkelen in dezelfde, tegen de wijzers van de klok ingaande richting, bewegen vele kometen in omgekeerde richting. Ze zijn de rebellen van het zonnestelsel. Sterrekundigen kunnen ons niet vertellen welke kracht, welke gebeurtenis de kometen deed ontstaan en hen in hun ongebruikelijke banen bracht. Ons antwoord: Mardoek. Voortsnellend in omgekeerde richting, in een eigen baan, verstrooide en verbrak hij het leger van Tiamat in kleine kometen, en beïnvloedde hen door zijn aantrekkingskracht, zijn zogenaamd net:

In zijn net geworpen, vonden ze zich verstrikt...
De gebele bende demonen die aan haar zijde marcheerde
Sloeg hij in boeien, hun handen bond hij...
Stevig omsloten, konden ze niet ontsnappen.

Toen de strijd voorbij was, ontnam Mardoek Kingoe het tablet van zijn bestemming (Kingoe's onafhankelijke baan) en bevestigde het op zijn eigen borst: zijn loop werd gebogen in een permanente baan om de zon. Vanaf dat moment moest Mardoek altijd terugkeren naar het toneel van die strijd.

Als het gordijn op het punt staat opgetrokken te worden voor het vijfde bedrijf, zal het hier zijn – en enkel hier, hoewel dit tot nu toe niet beseft is – dat het bijbelverhaal uit Genesis aansluit aan het Mesopotamische 'Epos der schepping'; want eerst op dit punt begint het verhaal van de schepping van 'hemel en aarde'.

Nadat hij zijn eerste omloop om de zon had voltooid, keerde Mardoek 'terug naar Tiamat, die hij onderworpen had'.

De heer bleef staan om haar levenloos lichaam te bekijken.
Toen vatte hij het plan op om het monster te delen.
En hij spleet haar in twee delen, als een mossel.

Mardoek zelf spleet de verslagen planeet, Tiamat, in twee stukken, nl. haar 'hoofd' of het bovenste deel, en de rest. Een van Mardoek's satellieten, die de noordenwind genoemd werd, stootte vervolgens in de ene helft. De zware slag droeg dit deel – dat voorbestemd was om de aarde te worden – in een baan, waarin zich nog nooit een planeet bewogen had:

De heer trad op Tiamat's achterdeel;
Met zijn wapen sloeg hij haar hoofd af;
Hij sneed haar bloedvaten door;
En liet het door de noordenwind wegvoeren
Naar plaatsen die onbekend waren.

De aarde was geschapen!

Het andere onderdeel trof een ander lot: bij de tweede omgang trof Mardoek zelf het, en verbrijzelde het (fig. 108):

Haar (andere) helft zette hij op als een scherm voor de hemelen:
Hen met elkaar verbindend, plaatste hij ben als wachters...
Hij boog Tiamat's staart in de vorm van een armband.

De stukken van deze gebroken helft werden tot een 'armband' in de hemelen gesmeed, als een scherm tussen de binnen- en de buiten-planeten. Ze werden uitgerekt tot een 'grote band'. De asteroïdengordel was geschapen.

Astronomen en fysici erkennen de grote verschillen tussen de binnen- of 'aarde'-planeten (Mercurius, Venus, Aarde en Mars) en de buiten-planeten (Jupiter en de nog verdere): twee groepen gescheiden door de gordel der asteroïden. We vinden nu, in het Soemerische epos, een oude erkenning van deze verschijnselen.

Bovendien wordt ons in het epos – voor de eerste maal – een samenhangende kosmogonisch-wetenschappelijke verklaring geboden van de gebeurtenissen aan het firmament, die leidden tot de verdwijning van de 'ontbrekende' planeet, en de daaruit voortvloeiende schepping van de goedel der asteroïden (plus de kometen) en van de Aarde.

Elke puzzle die we genoemd hebben vindt een antwoord in het

B. Tiamat is gespleten: De ene verbrijzelde helft is de hemel – de goedel der Asteroïden; de andere helft, de Aarde, wordt in een nieuwe baan gewopen. Tiamat's voornaamste satelliet, Kingoe, wordt de maan; haar andere satellieten vormen nu de kometen.

'Epos der schepping', zoals wij het ontcijferd hebben. Bovendien hebben wij nu ook het antwoord op de vraag, waarom de continenten van de aarde aan een kant ervan gegroepeerd zijn en er aan de tegenoverliggende kant een diepe holte bestaat (de bedding van de Stille Oceaan). De voortdurende verwijzing naar de 'wateren' van Tiamat schept ook licht. Ze werd het 'waterachtige monster' genoemd, en het ligt voor de hand dat de aarde, als deel van Tiamat, eveneens deze wateren werden toebedeeld. Voorwaar sommige moderne geleerden duiden de Aarde als 'planeet Oceania' aan – want zij is de enige van de bekende planeten van het zonnestelsel, die gezegend is met zulke leven-gevende wateren.

Hoe nieuw deze kosmologische theorieën mogen klinken, ze waren een aanvaard feit voor de profeten en wijzen, wier woorden het Oude Testament vullen. De profeet Jesaja o.a. herinnerde aan de oertijden, toen de macht van de Heer 'de hovaardigde kerfde, het waterige monster deed wentelen, de wateren van de *Tehom-Raba* deed opdrogen'. Terwijl hij de Heer Jahwe 'mijn oer-koning' noemde, schilderde de psalmist in enkele verzen de kosmogonie van het epos der schepping – 'Door uw macht verstrooide gij de wateren; de leider der waterige monsters brak gij in stukken'. Job herinnerde eraan hoe deze hemelheer ook 'de helpers van de hovaardige versloeg; en verheerlijke de Heer met indrukwekkende kundigheid:

Het gesmede hemelgewelf strekte zich uit in de plaats van Tehom,
De aarde hing in de leegte...
160 *De macht der wateren bedwong hij,*

Zijn energie kliefde de hovaardige;
Zijn wind beeft de gesmede gordel uitgemeten;
Zijn hand beeft de kronkelende draak vernietigd.

In het scheppingsverhaal heet het:

En God zeide:
'Laten er lichten zijn in de gesmede hemel,
om scheiding te maken tussen de dag en de nacht;
en laat ze hemelse aanwijzingen zijn
zowel van de seizoenen en de dagen en de jaren.'

Moderne geleerden geloven dat de aarde, nadat ze een planeet geworden was, een gloeiende bol werd van vuurspuwende vulkanen, die de dampkring met nevels en wolken vulden. Nadat de temperaturen lager werden, veranderden de dampen in water, die het aangezicht van de aarde scheidden in droog land en oceanen.

Het vijfde tablet van de *Enoema Elisj*, hoewel erg beschadigd, verschaft precies dezelfde wetenschappelijke informatie. De opborrelende lava beschrijvend als Tiamat's 'speeksel', plaatst het scheppingsepos dit verschijnsel terecht voor de vorming van de atmosfeer, de oceanen op aarde en de continenten. Nadat de waterwolken verzameld waren, begonnen de oceanen zich te vormen en werden de 'grondslagen' van de aarde – haar continenten – naar boven gebracht. Terwijl 'het maken van de koude' – een afkoeling – plaats vond, verschenen regen en mist. Intussen bleef 'het speeksel' opborrelen 'laag na laag' en vormde de typografie van de aarde.

De aarde, met oceanen, continenten en een atmosfeer, was nu klaar voor de vorming van bergen, rivieren, bronnen, dalen. De gehele schepping toeschrijvend aan de heer Mardoek, vervolgt *Enoema Elisj* het verhaal:

Het hoofd van Tiamat (de aarde) op haar plaats zettend,
Schiep hij de bergen erop.
Hij opende bronnen, de beekjes om het water af te voeren.
Door haar ogen liet hij de Eufraat en de Tigris los.
Uit haar tieten vormde hij de hoge bergen,
Hij boorde bronnen voor putten, om het water af te voeren.

In volmaakte overeenstemming met de nieuwste ontdekkingen, plaatsen zowel Genesis en *Enoema Elisj* en andere verwante Mesopotamische teksten het begin van het leven op aarde in de wateren, gevolgd door de 'krioelende levende wezens' en 'de vogels die vliegen'. Eerst daarna verschenen de 'levende wezens naar hun aard: vee en kruipend gedierte en wilde beesten' op aarde, culminerend in de verschijning van de mens – het laatste bedrijf van de schepping.

Als onderdeel van de nieuwe hemel-orde op aarde, liet Mardoek 'de goddelijke maan verschijnen ... om de nacht aan te duiden, en de dagen van iedere maand te bepalen'.

Wie was deze hemelgod? De tekst noemt hem SJESJKI (de hemelgod die de aarde beschermt). In het epos komt deze planeet bij name niet eerder voor; en toch is hij er 'in *haar* hemelse druk (aantrekkingsveld)'. En wie wordt door 'haar' aangeduid: Tiamat of de aarde?

De rollen van en de verwijzingen naar Tiamat en de aarde blijken onderling verwisselbaar te zijn. De aarde is de gereïncarneerde Tiamat. De maan wordt de 'beschermer' van de aarde genoemd; dat is precies wat Tiamat Kingoe, haar voornaamste satelliet, noemde.

Het scheppingsepos sluit Kingoe specifiek uit van het 'leger' van Tiamat, dat verstrooid werd en in een tegenovergestelde baan om de zon werd gebracht als kometen. Nadat Mardoek zijn eerste omloop had volbracht en naar het toneel van de strijd terugkeerde, bepaalde hij Kingoe's afzonderlijk lot:

En Kingoe, die het hoofd van hen geworden was,
Liet hij slinken;
Hij noemde hem god DOEG.GA.E.
Ontnam hem zijn tablet van bestemming
Waarop hij geen recht had.

Mardoek vernietigde Kingoe dus niet. Hij strafte hem door hem zijn onafhankelijke baan te ontnemen, die Tiamat hem toegekend had, naarmate hij in omvang toenam. Tot een kleiner omvang ingekrompen, bleef Kingoe een 'god' – een planeet van ons zonnestelsel. Zonder een omloopbaan kon hij alleen maar weer een satelliet worden. Toen Tiamat's bovenlichaam in een nieuwe baan gebracht werd (als de nieuwe planeet aarde) veronderstellen we dat Kingoe meegetrokken werd. Onze maan, menen wij, is Kingoe, de vroegere satelliet van Tiamat.

Omgezet in een hemelse *doeggae*, was Kingoe ontdaan van zijn 'vitale' elementen – atmosfeer, wateren, radio-actieve materie; zijn omvang kromp en werd een 'massa levenloze klei'. Deze Soemerische termen passen bij onze levenloze maan, zijn niet zo lang geleden ontdekte geschiedenis, en het lot dat deze satelliet trof die begon als KIN.GOE ('grote boodschapper') en eindigde als DOEG.GA.E ('pot met klei').

L.W. King[57] rapporteerde het bestaan van drie fragmenten van een astronomisch-mythologisch tablet dat een andere versie geeft van Mardoek's gevecht met Tiamat, en ook verzen bevatte van de manier waarop Mardoek Kingoe wegzond. 'Kingoe, haar echtgenoot, sneed hij met een niet-oorlogs-wapen weg ... de bestemmingstabletten van Kingoe nam hij in zijn hand'. Een verdere po-

ging van B. Landesberger[58] om de tekst te redigeren en volledig

te vertalen, toonde de onderlinge verwisselbaarheid van de namen Kingoe/Ensoe/maan aan.

Deze teksten bevestigen niet alleen onze conclusie dat Tiamat's satelliet niet alleen onze maan werd; ze verklaren ook de ontdekkingen van NASA omtrent een grote botsing 'toen hemellichamen ter grootte van grote steden in de maan stortten'. Zowel de ontdekkingen van NASA en de door L.W. King gevonden tekst beschrijven haar als de 'planeet die verwoest werd'.

Er zijn cylinderzegels gevonden die de strijd aan de hemel afbeelden, en die Mardoek laten zien in gevecht met een felle vrouwelijke godheid. Eén afbeelding toont hoe Mardoek zijn bliksem op Tiamat afzond, waarop Kingoe duidelijk te identificeren is als de maan, die probeert Tiamat, die hem schiep, te beschermen (fig. 109).

109

Nadat hij Tiamat en Kingoe uitgeschakeld had, 'doorkruiste Mardoek opnieuw de hemelen en overzag zijn gebieden'. Ditmaal richt zich zijn aandacht op 'het verblijf van Noedimmoed' (Neptunus) om een definitieve 'bestemming' te geven aan Gaga, de vroegere satelliet van Ansjar/Saturnus, die tot een 'boodschapper' van de andere planeten gemaakt werd.

Het epos deelt ons dit mede als een van de laatste daden van Mardoek in de hemelen; hij wees deze hemelgod 'een verborgen plaats' aan, een tot nu toe onbekende baan die uitzag op 'de diepte' (de buitenruimte) en vertrouwde hem het 'raadmanschap toe van de waterige diepte'. In overeenstemming met zijn nieuwe positie, kreeg de planeet een andere naam OES.MI ('een die de weg wijst') de buitenste planeet, onze Pluto.

Volgens het scheppings-epos had Mardoek zich er op een gegeven ogenblik op beroemd, dat hij 'de wegen van de hemelgoden veranderen ... verdelen zou in twee groepen.'

En dat deed hij. Hij schakelde aan de hemel de eerste partner-in-de-schepping uit, nl. Tiamat. Hij bracht de aarde voort, en zette die in de baan dichter bij de zon. Hij smeedde 'een gordel' in de hemelen – de asteroïden, die de groep binnenplaneten scheidt van die der buitenplaneten. Hij veranderde de meeste satellieten van Tiamat in kometen; haar voornaamste satelliet, Kingoe, verwees hij naar een baan om de aarde om de maan te worden. En hij verplaatste een satelliet van Saturnus, Gaga, om de planeet Pluto te worden, en schonk hem enkele van zijn eigen omloop-kenmerken.

De raadsels van ons zonnestelsel – de oceaan-dalen op de aarde, de verwoesting op de maan, de tegenovergestelde banen van de kometen, het fenomeen Pluto – ze worden alle volledig opgelost door het Mesopotamische scheppings-epos, zoals wij dat ontcijferd hebben.

Nadat hij aldus 'de plaatsen' geconstrueerd had voor de planeten, nam Mardoek voor zichzelf de plaats 'Nibiroe' in, 'doorkruiste de hemelen en overzag het *nieuwe* zonnestelsel'. Het bestond nu uit twaalf hemellichamen, met twaalf grote goden als hun tegenhangers (fig. 110).

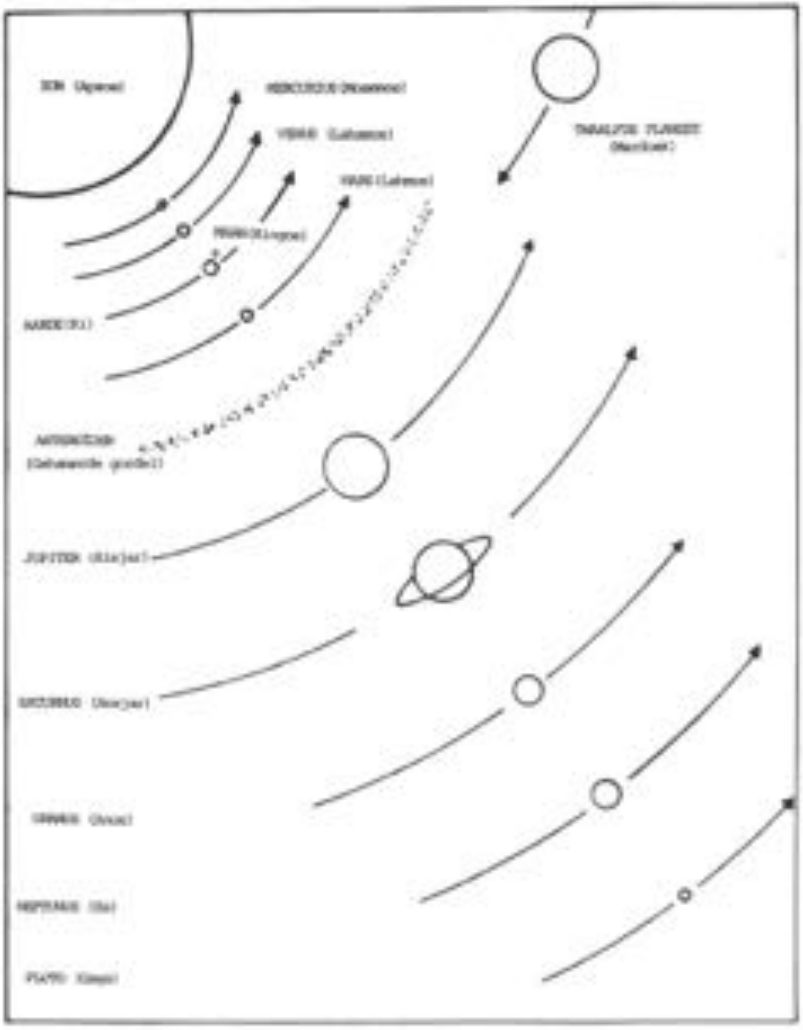

110

8

HET KONINGSCHAP VAN DE HEMEL

De studies over het scheppings-epos en overeenkomstige teksten, bijv. die van S. Langdon[59] tonen aan dat enige tijd na 2000 vC, Mardoek, de zoon van Enki, de overwinnaar was in een twist met Nanoerta, de zoon van Enlil, om de opperheerschappij over de goden. De Babyloniërs veranderden toen het oorspronkelijke Soemerische scheppings-epos.

De verheffing van Mardoek tot de status van 'koning der goden' op aarde, maakte hem tevens 'heer der hemelgoden' (de planeten), dus 'koning der hemelen', en zijn hemelse tegenhanger was de planeet der Nefilim, de Twaalfde Planeet.

Sommige geleerden geloofden in het begin dat 'Mardoek' de Poolster was, of een andere heldere ster aan de Mesopotamische hemel die ten tijde van de lente-evening gezien werd, omdat de hemelse Mardoek beschreven werd als een 'helder hemellichaam'. Maar Albert Schott[60] en anderen hebben afdoende aangetoond, dat alle oude astronomische teksten Mardoek zagen als een lid van het zonnestelsel.

Ook de opvatting dat Mardoek een Babylonische zonnegod was, een parallel van de Egyptische god Re, volgens de geleerden ook een zonnegod, is door de ontcijfering der teksten, zonder meer weerlegd. Dit blijkt o.a. uit de zin: 'hij overziet de landen, zoals Sjamasj (de zon). Als Mardoek met de zon vergeleken wordt, kan hij natuurlijk niet de zon *zijn*.

Welke van de andere planeten was hij dan wel?

Sommige geleerden, die hun theorieën baseerden op bepaalde bijnamen (zoals 'zoon van de zon') wezen Saturnus aan. De beschrijving van Mardoek als een roodachtige planeet deed ook Mars een candidaat zijn. Maar de teksten plaatsten Mardoek in *markas sjame* (in het middelpunt van de hemel), en dit bracht de meeste geleerden tot de overtuiging dat gedacht moest worden aan Jupiter, die in het centrum van de planetengroep staat; Mercurius Venus Aarde Mars Jupiter Saturnus Uranus Neptunus Pluto.

Deze theorie bevat iets tegenstrijdigs. Dezelfde geleerden die haar naar voren brachten waren van mening dat de Chaldaeën geen kennis droegen van de planeten buiten Saturnus, en de aarde beschouwden als een plat middelpunt van het planetenstelsel. En zij

lieten bovendien de maan buiten beschouwing, die door de Mesopotamiërs zeer duidelijk tot de 'hemelgoden' gerekend werd. Jupiter vereenzelvigen met de Twaalfde Planeet is eenvoudig niet houdbaar.

Het 'Scheppings-epos' stelt duidelijk dat Mardoek een indringer was van buiten het zonnestelsel, die langs de buitenplaneten (Saturnus en Jupiter inbegrepen) schoot, voordat hij in botsing kwam met Tiamat. De Soemeriërs noemden hem NIBIROE, de 'planeet van de kruising', en de Babylonische versie van het epos verschaft de volgende astronomische informatie:

De planeet NIBIROE:
Hij zal de viersprong van hemel en aarde bezetten.
Erboven en eronder kunnen zij niet oversteken;
Ze moeten op hem wachten.
De planeet NIBIROE:
De planeet die stralend aan de hemel staat.
Hij neemt de centrale plaats in;
Hem zullen zij eer betuigen.
De planeet NIBIROE:
Hij blijft onvermoeid
Het midden van Tiamat kruisen.
Doorkruiser zij zijn naam -
Hij die het midden bezet.

Deze regels verschaffen de nadere en afdoende informatie dat de Twaalfde Planeet die 'door het midden van Tiamat blijft kruisen' de andere planeten in twee groepen verdeelde: zijn baan brengt hem telkens opnieuw naar de plek van de hemelse strijd, waar Tiamat placht te zijn.

Daar de Soemeriërs alle planeten kenden, wettigt de verschijning van de Twaalfde Planeet in de 'centrale positie' een andere opstelling, nl. Mercurius, Venus, Maan, Aarde, Mars, Mardoek, Jupiter, Saturnus, Uranus, Neptunus, Pluto.

Als Mardoek's omloop hem steeds weer naar de plaats brengt waar eens Tiamat stond, dus betrekkelijk dicht bij ons (tussen Mars en Jupiter), waarom hebben wij dan deze planeet die naar aangenomen wordt groot en helder is, nog niet gezien?

In de Mesopotamische teksten heet het dat Mardoek naar onbekende regionen van het luchtruim en de verre grenzen van het heelal trekt. 'Hij ziet alle delen van het heelal'. Hij wordt beschreven als de 'toeziener' op alle planeten, als degeen wiens baan hem toestaat om alle anderen heen te draaien. 'Hij houdt hun banden (banen) vast', maakt een 'kring' om hen heen.

Zo'n elliptische baan, gericht op de zon als het centrum van aantrekking, heeft een apogeum – het punt dat het verste afligt van de zon, waar de terugkeer begint – en een perigeum – het punt dat het dichtst bij de zon ligt, waar de terugkeer naar de buitenruimte begint. We vinden dat in de Mesopotamische teksten twee van zul-

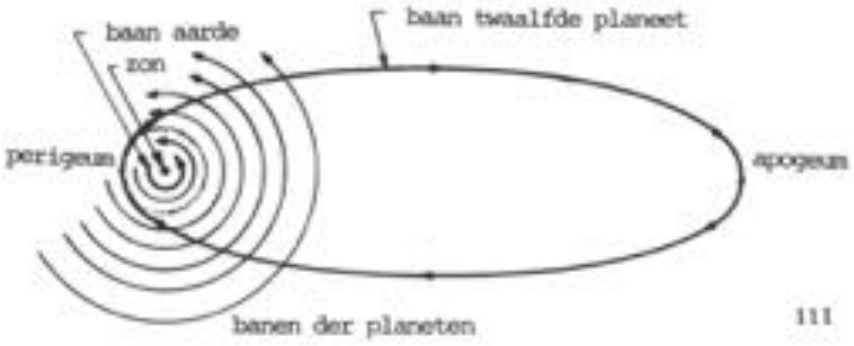

111

ke 'uitgangspunten' inderdaad aan Mardoek worden toegeschreven. De Soemerische teksten beschrijven hoe de planeet van AN.OER (de hemelbasis) ging naar E.NOEN (het verblijf van de heer). In het 'Scheppings-epos' staat over Mardoek:

Hij doorkruiste de hemel en overzag de regionen .....
Mat daarna de structuur van de Diepte.
E-Sjara vestigde bij als zijn buitenverblijf;
E-Sjara als een groot verblijf in de hemel.

Eén 'verblijf' lag dus 'buiten' – ver in de diepe regionen van de ruimte. Het andere was gevestigd in de 'hemel', in de gordel van de Asteroïden tussen Mars en Jupiter (fig. 111).

De leringen van hun Soemerische voorvader, Abraham van Ur, overnemend vereenzelvigden de oude Hebreeën hun hoogste godheid eveneens met de hoogste planeet. Evenals de Mesopotamische teksten, beschrijven vele boeken in het Oude Testament de 'heer' die zijn verblijf heeft in de 'hoogste hemelen', waar hij 'de vooste planeten zag bij hun opgang'; een hemelheer die, ongezien, 'zich in een kring door de hemelen beweegt'. Het boek Job bevat, nadat hij de botsing aan de hemel heeft beschreven, deze veelbetekende verzen die ons vertellen, waarheen de goddelijke planeet is gegaan:

Op de diepte zette hij zijn baan uit;
waar licht en duisternis (in elkaar vloeien)
ligt zijn verste grens.

Niet minder duidelijk geven de Psalmen de majestueuze loop van de planeet aan:

De hemelen vertellen 's Heren eer;
En de gesmede gordel het werk zijner handen ....
Hij treedt als een bruidegom uit zijn bruidsvertrek;
Als een atbleet verheugt hij zich om het pad te lopen.
Van het einde des hemels komt hij voort,
En zijn omloop is tot het einde daarvan.

Als een groot reiziger in de hemelen die bij zijn apogeum tot immense hoogten opstijgt, en dan 'neerdalend zich buigt naar de 'hemel' bij zijn perigeum, wordt de planeet uitgebeeld als een 'gevleugelde bol'.

Waar ook de archeologen de overblijfselen van de volkeren uit het Nabije Oosten te voorschijn brachten, viel het symbool van de 'gevleugelde bol' op, het domineerde tempels en paleizen, werd in rotsen gegrift, geëtst op cylinderzegels, geschilderd op muren. Zevergezelde koningen en priesters, stond boven hun tronen, 'zweefde' boven hen in strijdtonelen, was gegraveerd in hun wagens. Voorwerpen van klei, metaal, steen en hout waren versierd met het symbool. De heersers van Soemerië en Akkad, Babylon en Assyrië, Elam en Urartoe, Mari en Noezi, Mitanni en Kanaän — allen vereerden het symbool. Hethietische koningen, Egyptische farao's, Perzische *sjars* — voor allen was het symbool (en wat het betekende) het allerhoogste. Het bleef dit millennia lang (fig. 112).

In het centrum van de religieuze opvattingen en de astronomie van de oude wereld stond de overtuiging, dat de Twaalfde Planeet, de 'planeet van de goden', tot het zonnestelsel behoorde en dat zijn grote omloop hem periodiek naar de nabijheid van de aarde terugvoerde. Het beeldteken voor de Twaalfde Planeet, de 'planeet van de kruising', was een kruis. Het wigvormige teken, dat ook 'Anoe' en 'goddelijk' betekende, evolueerde in de Semitische talen tot de letter *tav*, die ook 'het teken' betekende.

Alle volkeren van de oude wereld beschouwden de periodieke nadering van de Twaalfde Planeet als een teken van beroeringen, grote veranderingen en nieuwe tijden. De Mesopotamische teksten vermelden de periodieke verschijning van de planeet als een verwachte, voorspelbare en waarneembare gebeurtenis:

De grote planeet:
Bij zijn verschijning donker rood.
De hemel verdeelt hij in tweeën
En staat als Nibiroe.

Vele teksten o.a. een van R. Campbell Thompson[61], die zich bezighouden met de komst van de planeet voorspellen welk gevolg de gebeurtenis zou hebben voor de aarde en de mensheid.

Als de planeet vanaf de standplaats van Jupiter
naar het westen draait,
zal er een tijd van zekerheid zijn.
Een vriendelijke vrede zal op het land neerdalen.
Als van de standplaats van Jupiter
de planeet in helderheid toeneemt
en in de zodiak van Cancer Nibiroe zal worden,
zal Akkad van overvloed oververzadigd worden,
de koning van Akkad zal machtiger worden.
Als Nibiroe het toppunt bereikt ....

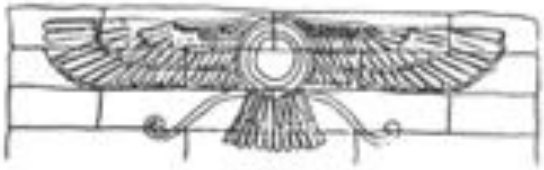

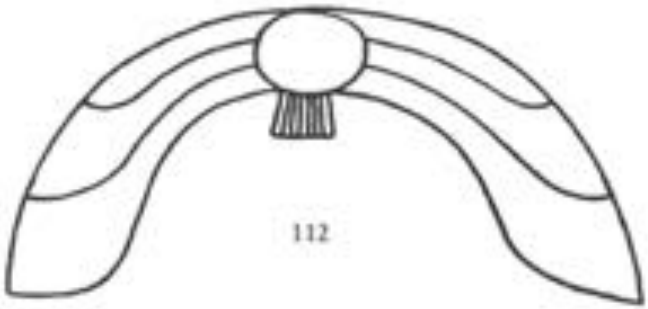

112

Zullen de landen in veiligheid verkeren,
En elkaar vijandige koningen in vrede samenleven,
De goden krijgen gebeden en horen smeekbeden.

Van de naderende planeet werd echter ook verwacht, dat hij regens zou zenden en overstromingen, zoals zijn sterke aantrekkingskracht naar hun weten altijd had gedaan:

Wanneer de planeet van de troon van de hemel
helderder wordt,
zullen er watervloeden en regens zijn ....
Wanneer Nibiroe zijn perigeum bereikt,
zullen de goden vrede schenken;
moeilijkheden zullen worden opgelost,
verwikkelingen zullen ontward worden.
Er zullen regens en watervloeden komen.

Evenals de Mesopotamische geleerden, beschouwden de Hebreeuwse profeten de tijd, waarop de planeet de aarde naderde en voor de mensheid zichtbaar werd, als de overgang naar een nieuw tijdperk. De overeenkomsten tussen de Mesopotamische voortekenen van vrede en voorspoed die de planeet van de troon des hemels zouden vergezellen, en de bijbelse profetieën van de vrede en de rechtvaardigheid die op de aarde zouden neerdalen na de Dag des Heren, kunnen het beste worden uitgedrukt in de woorden van Jesaja:

En het zal geschieden in het laatste der dagen:
... de Heer zal richten tussen volk en volk
en vele volkeren berispen.
Zij zullen hun zwaarden omsmeden tot ploegscharen
en hun speren tot snoeimessen;
geen volk zal tegen een ander volk het zwaard opheffen.

In tegenstelling tot de zegeningen van het nieuwe tijdsgewricht die op de dag des Heren zou volgen, werd de dag zelf door het Oude Testament beschreven als een tijd van regens, overstromingen en aardbevingen. Als wij aan de bijbelse passages denken die, evenals hun Mesopotamische tegenhangers, spreken over het dicht langs de aarde passeren van een grote planeet met een sterke aantrekkingskracht, worden de woorden van Jesaja zeer begrijpelijk:

Als een gedaver van een grote menigte in de bergen,
een geweldig lawaai als van vele mensen
van koninkrijken van verzamelde volkeren;
het is de Heer der Legerscharen
die een krijgsheir oproept ten strijd.
Zij komen uit een ver land,
van het einde des hemels

de Heer en de werktuigen zijner gramschap
om de gehele aarde te verderven ....
Daarom zal ik de hemel doen wankelen
En de aarde zal bevend van haar plaats wijken
als de Heer der heirscharen zal voorbijgaan,
ten dage van zijn brandende toorn.

Terwijl op de aarde 'de bergen zullen smelten – de dalen gespleten zullen worden' zou ook de aswenteling van de aarde verstoord worden. De profeet Amos voorspelde heel duidelijk:

Op die dag zal het geschieden,
zegt de Heer God,
Ik zal de zon doen ondergaan op de middagstond,
en ik zal de aarde verduisteren midden op de dag.

De Mesopotamische teksten verheerlijkten de glans van de planeet, en suggereren dat hij zelfs overdag zichtbaar was: 'zichtbaar bij zonsopgang, en uit het gezicht verdwijnend bij zonsondergang'. Een cylinderzegel, in Nippoer gevonden, beeldt een groep ploegers af die vol ontzag opzien naar de Twaalfde Planeet (aangegeven door zijn kruis-symbool) als ze aan de hemel zichtbaar is (fig. 113).

De oude volkeren verwachtten niet alleen de periodieke komst van de Twaalfde Planeet, maar brachten ook haar loop op kaart.

Onder de vele Mesopotamische teksten die over dit onderwerp gaan, is er een heel duidelijk:

De planeet van de god Mardoek:
Bij zijn verschijning: Mercurius.
Dertig graden stijgend langs de hemelboog: Jupiter.
Staande op de plek van de hemelstrijd:
Nibiroe.

Zoals de bijgaande schematische kaart illustreert, noemen deze teksten de Twaalfde Planeet niet bij verschillende namen (zoals de

113

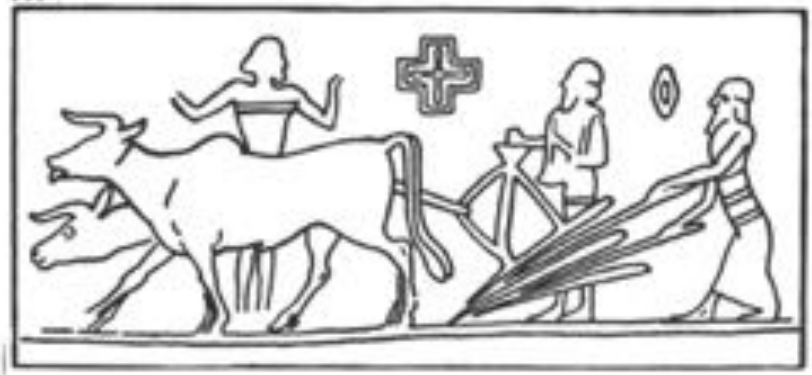

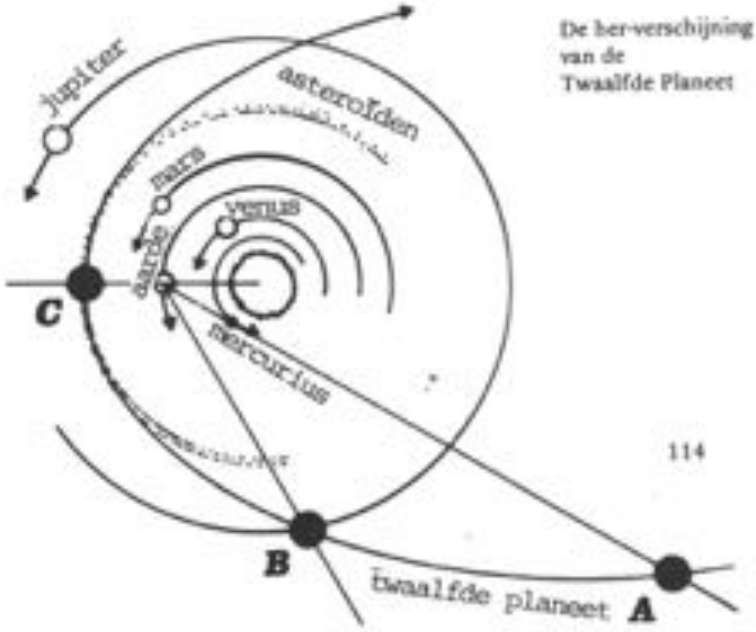

De her-verschijning van de Twaalfde Planeet

114

geleerden hebben aangenomen). Zij geven de bewegingen van de planeet aan en de drie beslissende punten, waar zijn verschijning van de aarde af kan worden waargenomen en in kaart gebracht.

De eerste gelegenheid om de Twaalfde Planeet te kunnen waarnemen is als haar baan haar terugvoert in de buurt van de aarde, vervolgens als ze in één lijn staat met Mercurius (punt A) — volgens onze berekeningen onder een hoek van 30 graden ten opzichte van de denkbeeldige hemel-as van het zon-aarde-perigeum. Dichter bij de aarde komend en dus de indruk wekkend dat zij verder 'opsteeg' in het uitspansel van de aarde (precies nogmaals 30 graden) kruiste de planeet de baan van Jupiter bij punt B. Toen ze tenslotte aankwam op de plek waar de strijd aan de hemel plaats gevonden had, het perigeum, of de 'plaats van de kruising', is de planeet Nibiroe, punt C (fig. 114).

•

De verwachting van de Dag des Heren in de oude Mesopotamische en Hebreeuwse geschriften (die een echo hadden in de Nieuwtestamentische verwachtingen van de komst van het hemels koningschap) was dus gebaseerd op feitelijke ervaringen van de mensen op aarde: ze waren getuige van de periodieke wederkomst van de 'Planeet van het Koningschap' naar de nabijheid van de aarde.

De periodieke verschijning en verdwijning van de planeet vanuit het gezicht van de aarde bevestigt de veronderstelling van haar

duurzame baan om de zon. Daarin gelijkt ze op vele kometen. Sommige van de bekendste kometen – zoals die van Halley, die elke vijf-en-zeventig jaar de aarde nadert – verdwenen zo lange tijd uit het gezicht, dat de sterrekundigen nauwelijks konden aannemen dat zij na 75 jaar dezelfde komeet zagen. Van andere kometen die enkel eens in de herinnering der mensen gezien werden, wordt aangenomen dat ze omlopen hebben van duizenden jaren. De komeet Kohoutek bijv., voor het eerst ontdekt in maart 1973, kwam in januari 1974 tot op een afstand van ca. 1.200.000.000 km van de aarde en verdween spoedig daarna achter de zon. Astronomen hebben berekend dat zij over 7.500 à 75.000 jaar opnieuw zal verschijnen.

Uit de door mensen waargenomen periodieke verschijningen en verdwijningen kan geconcludeerd worden, dat de omlooptijd van de Twaalfde Planeet korter is dan die van Kohoutek. Als dit het geval is, waarom weten onze astronomen dan niets van deze planeet af? Nu is het een feit dat zelfs een omloop die half zo lang is als die van Kohoutek de Twaalfde Planeet ongeveer zes maal zo ver van ons af zou voeren als Pluto – een afstand waarop zo'n planeet niet zichtbaar zou zijn, omdat ze nauwelijks (en mogelijk helemaal niet) het licht van de zon naar de aarde zou weerspiegelen. De bekende planeten buiten Saturnus werden niet eerst visueel, maar mathematisch ontdekt.

Dit kan ook de manier zijn waarop sterrekundigen de Twaalfde Planeet zullen 'ontdekken'. Men heeft zich zelfs al afgevraagd of er niet een 'Planeet X' is, die al wordt ze niet gezien, 'aangevoeld' kan worden door haar beïnvloeding van de banen van bepaalde kometen. In 1972 ontdekte Joseph L. Brady van de Universiteit van Californië dat afwijkingen in de baan van de komeet van Halley veroorzaakt konden worden door een planeet ter grootte van Jupiter, die elke 1800 jaar een baan om de zon aflegde. Door haar geschatte afstand van 10.000.000.000 km, kon haar aanwezigheid enkel mathematisch vastgesteld worden.

Hoewel zulk een omlooptijd niet uitgesloten kan worden, voeren Mesopotamische en bijbelse bronnen sterke bewijzen aan dat de omlooptijd van de Twaalfde Planeet 3600 jaar is. Het getal 3600 werd in het Soemerisch vooegesteld door een grote cirkel. De bijnaam van de planeet – *sjar* ('verheven heerser') – betekent ook 'een volmaakte cirkel', een 'voltooide kringloop'. Het betekende ook het getal 3600. En het identiek zijn van de drie termen – planeet/baan/3600 – kan niet zo maar toevallig zijn.

Borossus, de Babylonische priester-astronoom-geleerde, vermeldde tien heersers die op aarde regeerden vóór de zondvloed. De geschriften van Borossus samenvattend, schreef Alexander Polyhistor: 'In het tweede boek stond de geschiedenis van de tien koningen der Chaldaeën, en van elke regeer-periode, die bij elkaar honderd en twintig *sjar*'s, of 432.000 jaar duurden; en reikten tot aan de Zondvloed.'

Apollodorus van Athene rapporteerde de prehistorische onthul-

lingen van Borossus in soortgelijke termen: Tien heersers regeerden in totaal 120 *sjar's* (432.000 jaar) en de regering van elk werd gemeten in 3600-jarige sjar-eenheden.

De 'oude Soemerische teksten', waarnaar Borossus verwees, zijn intussen gevonden en ontcijferd; het waren lijsten van Soemerische koningen, die blijkbaar de traditie vastlegden van tien pre-diluviale heersers die op aarde regeerden vanaf de tijd, dat 'het koningschap vanuit de hemel neerdaalde', totdat de 'zondvloed de aarde overviel'.

Een dezer lijsten bekend als tekst W-B/144 vermeldt de goddelijke heerschappijen in vijf gevestigde plaatsen of 'steden'. In de eerste stad, Eridoe, waren twee heersers. De tekst laat beide namen voorafgaan door de letter 'A', die 'stamvader' betekent.

Toen het koningschap vanuit de hemel neerdaalde,
kwam het eerst in Eridoe.
In Eridoe,
werd A.LOE.LIM koning; hij regeerde 28.800 jaar.
A.LAL.GAR regeerde 36.000 jaar.
Twee koningen regeerden 64.800 jaar.

Het koningschap verplaatste zich daarna naar andere steden, waar de heersers *en*, of 'heer' genoemd werden (en in één geval droeg hij de goddelijke titel *dingir*).

Ik laat Eridoe vallen;
het koningschap wordt overgebracht naar Bad-Tibira.
In Bad-Tibira,
heerste EN.MEN.LOE.AN.NA 43.200 jaar.
EN.MEN.GAL.AN.NA 28.800 jaar.
De goddelijke DOE.MOE.ZI, de herder, regeerde 36.000 jaar.
Drie koningen regeerden er 108.000 jaar.

De lijst vermeldt dan de volgende steden, Larak en Sippar, en hun goddelijke heersers, en ten slotte de stad Shoeroeppak, waar een mens van goddelijke afkomst koning was. Wat van deze fantastisch lange regeerperioden opvalt is, dat ze alle, zonder uitzondering, veelvouden zijn van 3600:

Aloelim ..... 8x3600 = 28800
Alalgar .....10x3600 = 36000
Enmenlocanna ..12x3600 = 43200
Enmengalanna .. 8x3600 = 28800
Docmoezi .....10x3600 = 36000
Enzipazianna ... 8x3600 = 28800
Enmendoeranna . 6x3600 = 21600
Oebartoetoe .... 5x3600 = 18000

Een andere Soemerische tekst (W-B/62) voegde Larsa en haar twee goddelijke heersers aan de koningslijst toe, en de regeerperioden die ze vermeldt zijn eveneens volmaakte veelvouden van de

3600-jarige *sjar*. Met behulp van nog andere teksten komt men tot de conclusie, dat er voor de zondvloed inderdaad tien heersers in Soemerië waren, elke regeerperiode duurde een aantal *sjar's*, en als geheel duurde hun regering 120 *sjar's* – zoals Borossus rapporteerde.

De conclusie die zich opdringt is dat deze *sjar's* van heerschappij in verband stonden met de omloopperiode *sjar* (3600 jaar) van de planeet 'Sjar', de 'planeet van het koningschap'; dat Aloelim acht omlopen van de Twaalfde Planeet regeerde, Alalgar tien omlopen, enz.

Als deze pre-diluviale heersers, zoals wij veronderstellen, Nefilim waren die naar de aarde kwamen vanaf de Twaalfde Planeet, dan zou het geen verrassing zijn dat de tien 'regeer'perioden op aarde samenhingen met de omloop-periode van de Twaalfde Planeet. De periode van zo'n koningschap zou dan duren vanaf het moment van een landing tot aan dat van een vertrek; als de ene bevelhebber van de Twaalfde Planeet arriveerde, was de tijd van de andere om. Daar landing en vertrek samen moesten hangen met het tijdstip dat de Twaalfde Planeet in de buurt van de aarde kwam, kon de duur van elke regering enkel gemeten worden naar deze omloopperioden, naar *sjar's*.

Natuurlijk kan men vragen of een Nefilim, welke ook, die op de aarde afdaalde, hier het bevel kon voeren gedurende de genoemde 28800 of 36000 jaar. Het is dus geen wonder dat de geleerden de lengte van deze regeerperioden 'legendarisch' noemen.

Maar wat is een jaar? Ons 'jaar' is enkel de tijd die de aarde nodig heeft om één complete baan om de zon heen te voltooien. Wij leven een aantal jaren, omdat onze biologische klok gekoppeld is aan hetzelfde aantal omlopen van de aarde om de zon.

Er kan weinig twijfel aan bestaan dat het leven op een andere planeet, wat de tijd betreft, gekoppeld is aan de cycli van die planeet. Als de baan van de Twaalfde Planeet om de zon zo groot zou zijn dat een omloop voltooid werd in dezelfde tijd als de aarde 100 omwentelingen moet maken, dan zou een jaar van de Nefilim gelijk zijn aan 100 van onze jaren. Als hun baan 1000 maal langer zou zijn dan de onze, zouden 1000 aarde-jaren gelijk zijn aan één Nefilim-jaar.

En wat als hun baan om de zon, zoals wij veronderstellen, 3600 aarde-jaren zou nemen? Dan zouden 3600 van onze jaren op hun kalender niet meer zijn dan één jaar, en dus ook één jaar van hun levensduur. De duur van het koningschap, zoals door Soemeriërs en Borossus aangegeven wordt, zou dus geenszins 'legendarisch' of fantastisch zijn: ze zou vijf, of acht, of tien Nefilimjaren geweest zijn.

Wij hebben in vorige hoofdstukken al opgemerkt dat de opmars van de menselijke beschaving – door de interventie van de Nefilim – drie stadia kende, die elk ca. 3600 jaar lang waren: de mesolitische periode (ca. 11.000 vC), de aardewerk-fase (ca. 7400 vC) en de plotselinge Soemerische beschaving (ca. 3800 vC). Het is dus

niet onwaarschijnlijk dat de Nefilim de vooruitgang van de mensheid periodiek bekeken (en besloten voort te zetten), daar zij telkens als de Twaalfde Planeet de aarde naderde, zich daarmee bezig konden houden.

Vele geslachten van geleerden (o.a. Heinrich Zimmern[62]) hebben het bijbelvers: 'En zijn dagen zullen een honderd en twintig jaar zijn', aldus uitgelegd, dat god de mens een leven van 120 jaar toekende. Maar dit is geheel en al zonder zin.

In hun poging de leeftijd van 120 jaar op de mens toe te passen wordt het feit genegeerd dat de bijbelse taal niet de toekomstige tijd gebruikt – 'Zijn dagen *zullen zijn*' – maar de verleden tijd 'En zijn dagen *waren* een honderd en twintig jaar'. De voordehand liggende vraag is dan: wiens tijdspanne wordt hier bedoeld?

Onze conclusie is dat het getal van 120 jaar sloeg op de godheid.

Een gewichtige gebeurtenis in het juiste tijdsperspectief zetten, is een bekend kenmerk van de Soemerische en Babylonische teksten. Het 'Scheppings-epos' begint met de woorden *Enoema elisj* ('wanneer op de hoogte') en plaatst het in de tijd '*toen de mens nog niet geschapen was*'.

Eerst toen

de zonen der goden
zagen dat de dochters der mensen
aannemelijk waren;
en zij zich daaruit de
vrouwen namen wie zij maar verkozen;

en het volk van de Sjem machtig geworden was, moest de mens weggevaagd worden van het aangezicht der aarde door de vloed.

Wanneer precies was dat?

Vers drie (van Genesis 6) vertelt dit ondubbelzinnig: toen 'zijn', de leeftijd van de godheid, 120 jaar was. Eenhonderd twintig 'jaren', niet van de mens en niet van de aarde, maar van de geweldigen, het 'volk met de raketten', de Nefilim. En hun jaar was de *sjar* = 3600 aardse jaren.

Deze interpretatie maakt niet alleen de verwarrende woorden van Genesis 6 duidelijk, maar zij toont ook aan dat de verzen overeenkomen met de Soemerische gegevens: 120 *sjar's*, 432.000 aardse jaren waren verlopen tussen de eerste landing van de Nefilim op aarde en de 'zond'-vloed.

Gebaseerd op onze berekeningen omtrent het optreden van de vloed, plaatsen wij de eerste landing van de Nefilim op aarde op ongeveer 450.000 jaren geleden.

•

Voordat wij overgaan tot de bestudering van de oude documenten over de reizen van de Nefilim naar de aarde, en hun vestiging

daarop moeten twee vragen beantwoord worden: Konden mensen die klaarblijkelijk niet zoveel van ons verschilden zich ontwikkelen op een andere planeet? Konden zulke wezens, een half miljoen jaren geleden, beschikken over de middelen tot interplanetaire reizen?

De eerste vraag valt terug op een nog meer fundamentele: Is er ergens buiten onze aarde leven mogelijk, zoals wij dat kennen? De wetenschappers weten nu dat er talloze melkwegen bestaan als de onze, met talloze sterren als onze zon, met astronomisch grote aantallen planeten, die elke denkbare combinatie van temperatuur, atmosfeer en chemische stoffen verschaffen en miljarden kansen voor leven bieden.

Er is ook gebleken dat onze eigen interplanetaire ruimte niet leeg is. Er zijn bijv. watermoleculen in de ruimte, de resten van wat, naar wij aannemen, eens wolken van ijskristallen waren, die klaarblijkelijk de sterren in hun beginstadium van ontwikkeling omhullen. Deze ontdekking onderschrijft de voortdurende Mesopotamische verwijzingen naar de wateren van de zon, die zich vermengden met de wateren van Tiamat.

Ook is ontdekt dat de grondstoffen van levende materie in de interplanetaire ruimte 'drijven', en de mening dat leven enkel kan bestaan in een bepaalde atmosfeer of binnen bepaalde temperatuurgrenzen moest worden opgegeven. Bovendien moest de notie worden losgelaten dat de uitstralingen van de zon de enige bron van energie en warmte zouden zijn die levende organismen ter beschikking stonden. Zo heeft het ruimtevaartuig de *Pionier 10* ontdekt, dat Jupiter, veel verder verwijderd van de zon dan de aarde, zo heet is, dat hij beschikken moet over eigen bronnen van energie en warmte.

115

Een planeet met een grote hoeveelheid radio-actieve elementen in zich zoekt niet alleen zijn eigen warmte op, maar is ook onderhevig aan een aanzienlijke vulkanische werkzaamheid. En een vulkanische werkzaamheid schept een atmosfeer. Als de planeet groot genoeg is om een sterke aantrekkingskracht uit te oefenen, zal ze ook haar atmosfeer voor onbepaalde tijd vasthouden. Zo'n atmosfeer schept op haar beurt een broeikas-effect: het beschermt de planeet tegen de koude van de omgevende ruimte, en zorgt ervoor dat de eigen warmte van de planeet niet in de ruimte verspild wordt — bijna precies zoals kleding ons warm houdt, doordat ze verhindert dat de lichaamswarmte verspild wordt. Als we dit in gedachten houden, krijgen de beschrijvingen van de oude teksten van de Twaalfde Planeet, als 'gekleed in een hallo', meer dan poëtische betekenis. Ze werd altijd aangeduid als een stralende planeet — 'de meest stralende van de goden is hij' — en afbeeldingen ervan stellen hem voor als een 'stralen-uitzendend' lichaam. De Twaalfde Planeet kan zijn eigen warmte opwekken en vasthouden door een atmosferische mantel (fig. 115).

Geleerden zijn ook tot de onverwachte conclusie gekomen, dat zich op de buitenplaneten (Jupiter, Saturnus, Uranus, Neptunus)

niet alleen leven *had kunnen ontwikkelen*, maar zich waarschijnlijk ook werkelijk *ontwikkeld* heeft. Deze planeten zijn opgebouwd uit de lichtere elementen van het zonnestelsel, en zijn meer samengesteld zoals het heelal in het algemeen, en beschikken over een overvloed van waterstof, helium, methaan, ammonia, en hebben waarschijnlijk neon en waterdamp in hun atmosfeer – alle elementen die nodig zijn voor de productie van organische moleculen.

Om leven, zoals wij kennen te kunnen ontwikkelen is water essentieel. De Mesopotamische teksten laten er geen twijfel over bestaan dat de Twaalfde Planeet een waterhoudende planeet was. In het 'Scheppings-epos' omvatte de lijst van vijftig namen, die aan de planeet werden toegekend, een groep die zijn water-aspecten verheerlijkte. Gebaseerd op de bijnaam A.SAR ('water-koning'), die 'het waterpeil regelde', duiden de namen de planeet aan als A.SAR.OE ('verheven heldere waterkoning'). A.SAR.OE.LOE.DOE ('verheven, heldere water-koning, wiens diepte overvloedig is') enz.

De Soemeriërs twijfelden er niet aan dat de Twaalfde Planeet een groene levensplaneet is; ze noemden hem dan ook NAM.TIL.LA.KOE 'de god die het leven onderhoudt'. Hij was ook de 'schenker van de landbouw', 'schepper van graan en kruiden, die de planten doet uitspruiten ... die de bronnen openlegt, en overvloedige wateren toedient' – de 'besproeier van hemel en aarde'.

Het leven ontwikkelde zich niet, volgens de wetenschappers, op de aardse planeten, met hun zware chemische bestanddelen, maar in de buitenste randen van het zonnestelsel. Daar vandaan kwam de Twaalfde Planeet in ons midden, een rode, gloeiende planeet, zijn eigen warmte opwekkend en uitstralend, die vanuit zijn eigen atmosfeer de ingrediënten voortbracht die voor de vorming van het leven nodig waren.

Voor zover er een raadsel bestaat, is het de verschijning van het leven op aarde. De aarde werd ongeveer 4.500.000.000 jaar geleden gevormd, en de wetenschap neemt aan dat de eenvoudiger levensvormen reeds enkele honderden miljoenen jaren later op de aarde aanwezig waren. Dit is eenvoudig veel te vroeg. Er bestaan ook verschillende aanduidingen dat de oudste en eenvoudigste levensvormen, meer dan 3.000.000.000 jaar oude moleculen van *biologische* oorsprong bevatten. Om het anders te zeggen, dit betekent dat het leven op aarde zo vlug reeds na de geboorte van de aarde zelf, een afstammeling was van een nog vroegere levensvorm, en *niet* het resultaat van een combinatie van levenloze chemicaliën en gassen.

Wat dit alles de verbaasde geleerden suggereert is, dat het leven dat zich niet gemakkelijk op aarde kon ontwikkelen, in feite niet op aarde ontstond. In het wetenschappelijk tijdschrift *Icarus* publiceerden de Nobelprijs-winnaar Francis Crick[63] en dr. Leslie Orgel de theorie dat 'het leven op aarde voortgekomen kan zijn uit kleine organismen van een ververwijderde planeet'.

Zij brachten hun studies naar voren op grond van het bekende onbehagen onder de geleerden met de bestaande theorieën over de

oorsprong van het leven op aarde. Waarom bestaat er *maar één* genetische code voor alle aardse leven? Als het leven ontstaan is in een oer-soep, zoals de meeste biologen geloven, dan moesten zich organismen met een verscheidenheid van genetische codes ontwikkeld hebben. Bovendien, waarom speelt het element molybdenum een sleutelrol in de enzymiese reacties die essentieel zijn voor het leven, terwijl molybdenum een heel zeldzaam element is? Waarom zijn elementen die veel overvloediger op aarde voorkomen, zoals chroom of nikkel, zo onbelangrijk in biochemische reacties?

De bizarre theorie die Crick en Orgel aanbieden, was niet alleen dat alle leven op aarde ontstaan kan zijn uit een organisme van een andere planeet, maar dat deze 'bezaaiing' *opzettelijk* was – dat intelligente wezens van een andere planeet het 'levenszaad' vanaf hun planeet op aarde brachten in een ruimteschip, met het speciale doel de levensketen op aarde te laten beginnen.

Zonder kennis van de in dit boek bijeengebrachte gegevens, kwamen deze twee eminente geleerden heel dicht bij wat er werkelijk plaats vond. Er was geen vooruitbedachte 'bezaaiing', inplaats daarvan was er een 'botsing' in de ruimte. Een leven-dragende planeet, de Twaalfde Planeet en zijn satellieten, botste met Tiamat en spleet haar in twee stukken, de aarde vormend uit een van haar stukken.

Bij die botsing 'bezaaiden' de levendragende aarde en lucht van de Twaalfde Planeet de aarde, en gaven haar de biologische en ingewikkelde vroege levensvormen, voor het verschijnen waarvan geen andere verklaring bestaat.

Als het leven op de Twaalfde Planeet zelfs maar een procent eerder ontstond dan op de aarde, dan begon het daar 45.000.000 jaar vroeger. Zelfs bij deze kleine marge zouden wezens, zo ontwikkeld als de mens, al op de Twaalfde Planeet geleefd hebben, toen de eerste kleine zoogdieren op de aarde begonnen te verschijnen.

Gegeven dit vroegere begin van leven op de Twaalfde Planeet, was het haar bevolking mogelijk met ruimtevaart te beginnen zo'n 500.000 jaar geleden.

9

DE LANDING OP DE AARDE

Wij hebben alleen maar voet gezet op de maan, en alleen de dichtstbijzijnde planeten met onbemande ruimteschepen onderzocht. Maar afgezien van onze betrekkelijk naaste buren liggen zowel de interplanetaire als de buitenruimte nog buiten het bereik van zelfs kleine onderzoekingsvaartuigen. Maar de eigen planeet van de Nefilim, met zijn grote baan, heeft dienst gedaan als een reizend laboratorium, dat hen door de banen van alle buitenplaneten voerde en het hen mogelijk maakte uit de eerste hand nagenoeg het hele zonnestelsel waar te nemen.

Geen wonder dus, dat een groot deel van hun kennis toen ze op aarde landden sterrekunde en hemelwiskunde betrof. De Nefilim, 'goden van de hemel' op aarde leerden de mens opkijken naar de hemel.

Geen wonder ook, dat zelfs de vroegste en onbeholpenste sculpturen en tekeningen symbolen droegen van sterrenbeelden en planeten; en dat, bij het aanroepen dier goden, deze symbolen gebruikt werden als een soort kortschrift. Door het aanroepen van de hemelse ('goddelijke') symbolen was de mens niet langer alleen; de symbolen verbonden de mensen op aarde met de Nefilim, de aarde met de hemel, de mensheid met het heelal.

Sommige symbolen verschaffen, naar wij menen, inlichtingen die enkel betrekking kunnen hebben op de ruimtevaart naar de aarde.

Oude bronnen leveren een overvloed van teksten en lijsten over de hemellichamen en hun samenhangen met de verschillende godheden. De gewoonte der ouden om verschillende bijnamen te geven, zowel aan de hemellichamen als aan de godheden, heeft de identificatie moeilijk gemaakt. Zelfs in het geval van gevestigde identificaties, zoals Venus/Isjtar, wordt het beeld vertroebeld door de veranderingen in het pantheon. Zo werd in vroegere tijden Venus verbonden met Ninhoersag.

Een wat groter duidelijkheid is ontstaan door geleerden als E.D. van Buren[64], die een 80-tal symbolen — van goden en hemellichamen — verzamelde en sorteerde; symbolen die gevonden kunnen worden op cylinderzegels, sculpturen, stèles, reliëfs, muurschilderingen, en op grensstenen (*koedoerroe* in het Akkadisch). Toen de

klassificatie van de symbolen gemaakt was, werd het duidelijk dat ze herhaaldelijk òf de *twaalf* sterrebeelden van de dierenriem òf de *twaalf* goden van hemel en aarde, of de *twaalf* leden van het zonnestelsel voorstelden. De *Koedoerroe*, opgericht door Melisjipak, koning van Soeza (zie fig. 98) geeft de twaalf symbolen van de dierenriem, en de symbolen van de twaalf astrale goden weer.

Een stèle, opgericht door de Assyrische koning Esarhaddon beeldt de heerser af, terwijl hij de levensbeker vasthoudt en voor de twaalf voornaamste goden van hemel en aarde staat (fig. 116).

116

We zien vier goden op dieren, waarvan Isjtar op de leeuw en Adad met de gevorkte bliksem duidelijk onderscheiden kunnen worden. Vier andere goden worden weergegeven door de werktuigen van hun speciale attributen, zoals de oorlogsgod Ninoerta door zijn staf met leeuwekop. De overige vier goden worden aangeduid als hemellichamen – de zon (Sjamasj), de gevleugelde bol (de Twaalfde Planeet, het verblijf van Anoe), de maansikkel, en een symbool bestaande uit zeven punten.

Hoewel in later tijden de god Sin vereenzelvigd werd met de maan, (voorgesteld door de maansikkel), is er voldoende bewijs voorhanden, dat in 'oude tijden' de maansikkel het symbool was van een oudere en gebaarde godheid, een van Soemerië's echte 'oude goden'. Vaak afgebeeld omringd door waterstromen, was deze god zonder twijfel Ea.

Wat echter was de betekenis van het symbool van de zeven stippen?

Vele sleutels laten er geen twijfel aan bestaan, dat ze het symbool waren van Enlil. De afbeelding van de Poort van Anoe (de gevleugelde bol) geflankeerd door Ea en Enlil (fig. 87) stelt ze voor door de maansikkel en de zeven stippen (sterren). Enkele van de
 duidelijkste afbeeldingen van de hemel-symbolen die zorgvuldig

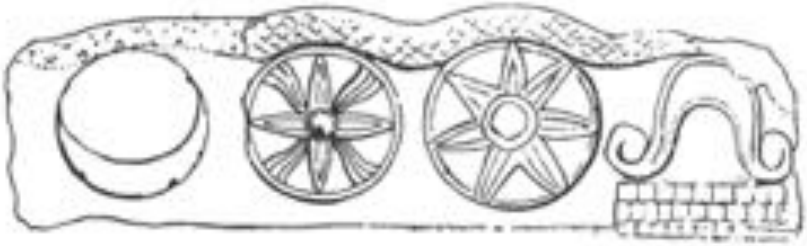

117

door Sir Henry Rawlinson[65] gekopieerd werden, kennen de meest vooraanstaande plaats toe aan een groep van drie symbolen die Anoe voorstellen, geflankeerd door zijn twee zonen. Soms wordt daarbij de dochter Ninhoersag opgenomen, voorgesteld door het navelstreng-mes (fig. 117). Ze tonen aan dat het symbool voor Enlil de zeven stippen kon zijn of een zevenpuntige 'ster'. Het essentiële element in de afbeelding van de hemelse Enlil was het *getal* zeven.

De geleerden hebben een uitspraak van Goedea, koning van Lagasj 'de hemelse 7 is 50' niet kunnen begrijpen. Pogingen tot een rekenkundige oplossing – een of andere formule waardoor het getal zeven deel kon worden van de vijftig – waren niet in staat de betekenis ervan te onthullen. We zien echter een eenvoudig antwoord: Goedea beweerde dat het hemellichaam, dat 'zeven' is, staat voor de god die 'vijftig' is. De god Enlil, wiens rangnummer vijftig was, had als zijn hemelse tegenhanger de planeet die de zevende was.

Welke planeet was die van Enlil? We roepen in de herinnering terug de teksten die gaan over de oude tijden, toen de goden voor de eerste maal naar de aarde kwamen, toen Anoe op de Twaalfde Planeet bleef, en zijn twee zonen die afgedaald waren naar de aarde het lot wierpen. En werd 'de heerschappij over het diepe' gegeven en Enlil werd 'de aarde als domein toegekend'. En het antwoord op het raadsel komt naar voren in zijn volledige betekenis:

De planeet van Enlil was de aarde. De aarde was – voor de Nefilim – de zevende planeet.

•

In februari 1971 lanceerden de Verenigde Staten van Amerika een onbemand ruimtevaartuig naar een precies gepland rendezvous met Jupiter.

Erop speculerend dat de *Pionier-10* op een goede dag aangetrokken zou worden door een ander 'zonnestelsel', en neer zou storten op een andere planeet ergens in het heelal, hechten de geleerden er een gegraveerde aluminium plaat aan met de volgende 'boodschap' (fig. 118).

De boodschap gebruikt een beeldtaal – tekens en symbolen die niet zoveel verschillen van het eerste beeldschrift van Soemerië.

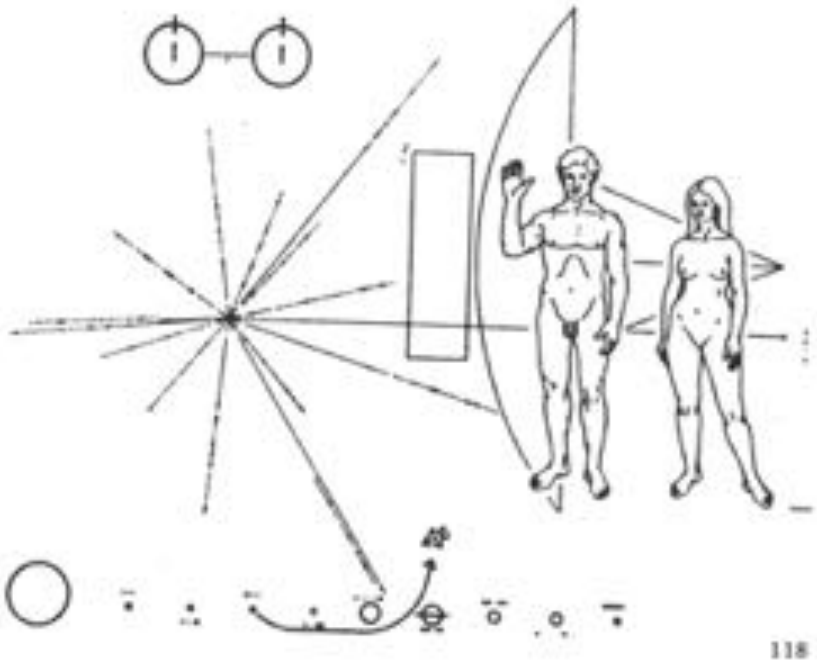

118

Het probeert de eventuele vinder ervan duidelijk te maken dat de mensheid uit mannen en vrouwen bestaat; ons zonnestelsel uit een zon en negen planeten, en dat het gevonden voertuig afkomstig is van de *derde* planeet van de zon.

Onze astronomie gaat uit van het denkbeeld dat de aarde de derde planeet is – wat inderdaad zo is, als je begint te tellen vanaf het centrum van ons stelsel, de zon.

Maar voor iemand die ons zonnestelsel *van buiten af* nadert zou de eerste planeet die hij ontmoette Pluto zijn, de tweede Neptunus, de derde Uranus – niet de aarde. De vierde zou Saturnus wezen, de vijfde Jupiter, de zesde Mars.

En de aarde zou de *zevende* zijn.

•

Alleen de Nefilim, die naar de aarde reisden voorbij Pluto, Neptunus, Uranus, Saturnus, Jupiter en Mars, konden de aarde zien als 'de zevende'.

De aarde is niet de enige planeet wier positie door een getal in het zonnestelsel symbolisch werd voorgesteld. Er is bewijs te over dat Venus werd afgebeeld als een achtpuntige ster: Venus is de achtste planeet, die volgt op de aarde, van buiten af geteld. De achtpuntige ster stond ook voor de godin Isjtar, wier planeet Venus
184 was (fig. 119).

119

Veel cylinderzegels en andere grafische overblijfselen beelden Mars af als de zesde planeet. Een cylinderzegel beeldt de met Mars samenhangende god (oorspronkelijk Nergal, daarna Naboe) af, gezeten op een troon onder een zespuntige 'ster' als zijn symbool (fig. 120). Andere symbolen op het zegel beelden de zon af (op vrijwel dezelfde manier als heden ten dage); de maan; en de 'Planeet van de kruising', de Twaalfde Planeet, het kruis.

120

In Assyrische tijden werd de 'hemelse telling' van een god-planeet vaak aangeduid door het passende aantal stersymbolen naast de troon van de god. Een plaat die de god Ninoerta afbeeldt, heeft vier ster symbolen bij zijn troon. Zijn planeet Saturnus is inderdaad de vierde planeet, volgens de telling van de Nefilim. Soortgelijke afbeeldingen zijn gevonden voor de meeste andere planeten.

•

Het centrale religieuze gebeuren van het oude Mesopotamië, het twaalfdaagse Nieuwjaarsfeest, was vol symboliek die te maken had met de baan van de Twaalfde Planeet, de samenstelling van het zonnestelsel, en de reis van de Nefilim naar de aarde. De best-gedocumenteerde 'bevestiging van het geloof' was het Babylonische nieuwjaarsritueel; maar het is bewezen dat de Babyloniërs enkel tradities navolgden, die stamden uit het begin van de Soemerische beschaving.

In Babylon verliep het feest volgens een strikt en uitvoerig ritueel; elk deel, elke handeling en elk gebed had een traditionele achtergrond en een speciale betekenis. De ceremoniën begonnen op de eerste dag van Nisan — toen de eerste maand van het jaar — die samenviel met de lente-evening. Elf dagen lang vergezelden de ande-

re goden met een hemelse status in voorgeschreven volgorde Mardoek. Op de twaalfde dag vertrok elke god naar zijn eigen verblijf, en liet Mardoek achter in zijn pracht. De overeenkomst met de verschijning van Mardoek in het planetenstelsel, zijn 'bezoek' bij de elf andere leden van het zonnestelsel, en de scheiding op de twaalfde dag – waarop de twaalfde god verder ging als de koning der goden, maar los van hen – is duidelijk.

De ceremoniën van het nieuwjaarsfeest kwamen overeen met de gang van de Twaalfde Planeet. De eerste vier dagen waren een afspiegeling van de periode waarin Mardoek de eerste vier planeten (Pluto, Neptunus, Uranus en Saturnus) passeerde, het waren dagen van voorbereiding. Aan het einde van de vierde dag schreef het ritueel de verschijning van de planeet Ikoe (Jupiter) in het gezichtsveld van Mardoek voor. De hemelse Mardoek naderde de plaats van de strijd; symbolisch begon de hogepriester het 'Scheppings-epos' voor te lezen – het verhaal van de hemelstrijd.

De nacht ging voorbij zonder slaap. Wanneer het voorlezen van het verhaal afgelopen was, en de vijfde dag aanbrak, schreef het ritueel de twaalfvoudige uitroeping van Mardoek als 'de Heer' voor, als een bevestiging, dat als gevolg van de hemelstrijd, er nu twaalf leden van het zonnestelsel bestonden. De recitaties noemden dan de twaalf leden van het zonnestelsel en de twaalf sterrebeelden van de zodiak.

Tijdens de vijfde dag arriveerde de god Naboe – Mardoek's zoon en erfgenaam – per boot van zijn cultus-centrum, Borsippa. Maar hij ging het gebied van Babylon's tempel eerst binnen op de zesde dag, want intussen was Naboe lid geworden van het Babylonische pantheon van twaalf, en de planeet die hem werd toegekend was Mars – de zesde planeet.

Het boek Genesis laat ons weten, dat in zes dagen 'de hemel en de aarde en al hun heir' voltooid werden. Het Babylonische ritueel dat de hemelse gebeurtenissen herdenkt, die uitlopen op de schepping van de gordel der asteroïden en de aarde, werd eveneens voltooid op de eerste zes dagen van Nisan.

Op de zevende dag richtte het feest zijn aandacht op de aarde. Hoewel bijzonderheden van het ritueel op de zevende dag zeldzaam zijn, meent H.Frankfort[66] dat de gebeurtenissen van de zevende dag een weergave waren van Mardoek's strijd om de oppermacht op aarde, zijn nederlagen in het begin, en zijn uiteindelijke overwinning en toeëigening van de macht.

Op de achtste dag ontving Mardoek, als overwinnaar op aarde, de oppermacht. Nadat zij die aan Mardoek gegeven hadden, gingen de goden op de negende dag, bijgestaan door de koning en de bevolking, met Mardoek in een rituele processie vanuit diens huis in het heilige gebied van de stad naar het 'huis van Akitoe', ergens buiten de stad. De elfde dag werd daar door Mardoek en de elf bezoekende goden doorgebracht; op de twaalfde dag vertrokken de goden naar hun resp. verblijven, en was het feest voorbij.

Van de vele aspecten van het Babylonische feest dat zijn vroege-

re, Soemerische oorsprong verraadt, is het belangrijkste de vermelding van het huis van Akitoe.

Verschillende studies, o.a. van S.A. Pallis[67], hebben vastgesteld, dat dit huis reeds in het derde millennium vC een rol speelde in Soemer's religieuze ceremoniën. De kern van de ceremonie was een heilige processie, waarbij de heersende god zijn verblijf of tempel verliet, en via verschillende halteplaatsen naar een plaats buiten de stad ging. Voor dit doel werd een speciaal schip, een 'goddelijke boot' gebruikt. Daarop keerde hij, nadat hij geslaagd was in wat hij in het A.KI.TI-huis te doen had, terug naar de kade van de stad met dezelfde 'goddelijke boot', ging weer langs dezelfde weg terug naar de tempel temidden van de feestvierende en vrolijke koning en bevolking.

De soemerische term A.KI.TI (van het babylonische *akitoe* afgeleid) betekende letterlijk 'gebouwd op het aarde-leven'. Dit, gekoppeld aan de verschillende aspecten van de geheimzinnige reis, brengt ons tot de conclusie dat de processie de gewaagde maar geslaagde reis symboliseerde van de Nefilim vanuit hun verblijf naar de zevende planeet, de aarde.

Opgravingen in de loop van een twintig jaar op de plek van het oude Babylon, op schitterende wijze in verband gebracht met de Babylonische rituele teksten, stelden groepen geleerden, geleid door F. Wetzel[68] en F.H. Weisbach, in staat het heilige terrein van Mardoek te reconstrueren, de architectonische trekken van zijn ziggoerat, en de processieweg, waarvan gedeelten her-opgericht werden in het Museum van het Oude Nabije Oosten in Oost-Berlijn.

De symbolische namen van de zeven halteplaatsen en de bijnaam van Mardoek werden op elke halteplaats vermeld in het Akkadisch en Soemerisch – een bewijs voor de oudheid en de Soemerische oorsprong van de processie en haar symboliek.

De eerste halteplaats van Mardoek, waar zijn bijnaam 'heerser van de hemelen' was, heet 'huis der heiligheid' in het Akkadisch en 'huis der heldere wateren' in het Soemerisch. De bijnaam bij de tweede halteplaats is onleesbaar, de halteplaats zelf heette 'waar het veld scheidt'. De gedeeltelijk verminkte naam van de derde halteplaats begon met de woorden 'terrein tegenover de planeet ...' en de bijnaam van de god veranderde in 'heer van het uitgegoten vuur'.

De vierde halteplaats werd 'heilige plaats der bestemmingen' genoemd en Mardoek werd aangeduid met 'heer van de waterstormen van *An* en *Ki*'. De vijfde halteplaats was blijkbaar minder woelig. Het heette 'de zijweg', en Mardoek kreeg de titel 'waar het woord van de herder verschijnt'. Een rustiger vaart werd ook aangeduid door de zesde halteplaats, 'reiziger's schip' waar Mardoek's bijnaam luidde 'god van de afgebakende poort'.

De zevende halteplaats was de *Bit Akitoe* ('huis tot de bouw van het leven op aarde'). Daar kreeg Mardoek de titel 'god van het huis der rust'.

De zeven halteplaatsen in de processie van Mardoek stelden de

ruimtetocht voor van de Nefilim van hun planeet naar de aarde; de eerste halteplaats 'het huis der heldere wateren' stelde het voorbijgaan van Pluto voor; de tweede ('waar het veld scheidt') was Neptunus; de derde Uranus; de vierde – een plek van hemelse stormen – Saturnus; de vijfde waar 'de zijweg' duidelijk werd, 'waar het woord van de herder verschijnt' was Jupiter. De zesde waar de reis naar het 'reiziger's schip' afslaat was Mars.

En de zevende halteplaats was de aarde – het einde van de reis, waar Mardoek het 'huis van de rust' inrichtte (het goddelijk 'huis voor de bouw van het leven op aarde').

•

Hoe zag de NASA van de Nefilim het zonnestelsel met betrekking tot de ruimtevlucht naar de aarde?

Logischerwijze – en feitelijk – zagen zij twee delen. De ene zone was die van de vlucht, die de ruimte omvatte van de zeven planeten en zich uitstrekte van Pluto naar de aarde. De tweede groep – na de vluchtzone – bestond uit vier hemellichamen Maan, Venus, Mercurius en de Zon. Zowel in de astronomie als in de goddelijke genealogie zag men deze twee als afzonderlijke groepen.

Genealogisch was Sin (als de Maan) het hoofd van de groep van 'vier'. Sjamasj (als de zon) zijn zoon, en Isjtar (Venus) zijn dochter. Adad, als Mercurius was de oom, Sin's broer, die altijd omging met zijn neef Sjamasj en (speciaal) met zijn nicht Isjtar.

De 'zeven' daarentegen werden altijd als een geheel opgevat in de teksten die de verrichtingen zowel van goden als mensen, de voorvallen aan de hemel, tot onderwerp hadden. Zij waren 'de zeven die oordelen velden', de zeven afgezanten van Anoe, 'hun koning', en aan hen werd het getal zeven gewijd. Er waren 'zeven oude steden'; steden hadden zeven poorten; poorten hadden zeven grendels; zegeningen zorgden voor zeven overvloedige jaren; vervloekingen voor hongersnoden en plagen die zeven jaren duurden; goddelijke huwelijken werden gevierd met 'zeven dagen van hofmakerij'; enz., enz.

Bij plechtige ceremoniën, zoals die bij de zeldzame bezoeken aan de aarde van Anoe en zijn gemalin, kregen de godheden die de zeven planeten vertegenwoordigden bepaalde plaatsen en ceremoniële kleding, terwijl de vier als een aparte groep werden behandeld. De oude regels van het protocol bijv. luidden: 'De godheden Adad, Sin, Sjamasj en Isjtar zullen tot het aanbreken van de dageraad in de hof zitten.'

Aan de hemel werd van elke groep verwacht dat ze in haar eigen hemelzone zou blijven, en de Soemeriërs veronderstelden dat er een 'hemelse slagboom' was, die de twee groepen gescheiden hield. 'Een belangrijke astro-mythologische tekst behandelt volgens A. Jeremias[69] een merkwaardige hemelse gebeurtenis, waarbij de zeven 'de hemelse slagboom bestormden'. In deze beroering, waarschijnlijk een ongewone groepering van de zeven planeten, 'maak-

ten ze bondgenoten van de held Sjamasj (de zon) en van de dappere Adad (Mercurius)' – waarmee misschien bedoeld wordt dat ze een aantrekkingskracht in één richting uitoefenden. 'Tegelijkertijd probeerde Isjtar, die naar een glorieuze verblijfplaats met Anoe zocht, 'koningin des hemels' te worden – Venus was waarschijnlijk van plaats aan het veranderen naar een 'meer glorieuze verblijfplaats'. Dit had grote invloed op Sin (de Maan). Volgens deze tekst redde de verschijning van de Twaalfde Planeet de verduisterde maan en liet haar opnieuw 'aan de hemel verschijnen'.

Het gebied van de vier werd door de Soemeriërs GIR.HE.A (de hemelse wateren waar de raketten in verwarring gebracht worden), MOE.HE ('verwarring van ruimtevliegtuigen') of OEL.HE ('gordel van verwarring') genoemd. Deze raadselachtige uitdrukkingen krijgen enkel zin, als wij ons realiseren dat de Nefilim de hemelen van het zonnestelsel vanuit het gezichtspunt van hun ruimtevaarten bekeken. Eerst kort geleden werd ontdekt dat zon en maan satellieten in verwarring kunnen brengen en 'stopzetten'. Aardsatellieten kunnen 'in verwarring' worden gebracht door deeltjes zonnevlammen, of door veranderingen in de weerkaatsing van de maan van infrarode stralen. De Nefilim waren zich er ook van bewust dat raketschepen of ruimtevaartuigen een 'zone van verwarring' ingingen, zodra zij de aarde passeerden en Venus, Mercurius en de zon naderden.

De zeven verbleven in een zone, waarvoor de Soemeriërs de term OEB gebruikten. Deze bestond uit zeven onderdelen (in het Akkadisch) *giparoe* ('nachtverblijven') genoemd. Er bestaat weinig twijfel over dat dit in het Nabije Oosten de oorsprong was van het geloof aan de 'zeven hemelen'.

De zeven 'hemelbollen' of 'sferen' van de *oeb* vormden de Akkadische *kisjsjatoe* ('geheel'). Het woord is afgeleid van het Soemerische SHOE dat 'het voornaamste deel', het 'verhevenste' betekent. De zeven planeten werden daarom soms 'de zeven glanzenden' SHOE.NOE genoemd – de zeven die 'in het verhevenste deel rusten'.

De zeven werden in groter technisch detail behandeld dan de vier. Soemerische, Babylonische en Assyrische lijsten van hemellichamen gaven hen verschillende bijnamen en vermeldden hen in de juiste volgorde. De meeste geleerden, veronderstellend dat de oude teksten onmogelijk over de planeten buiten Saturnus konden handelen, hebben moeilijk de daarin beschreven planeten juist kunnen identificeren. Maar in het licht van nieuwe ontdekkingen is de identificatie van de betekenis der namen betrekkelijk gemakkelijk geworden.

De eerste planeet die de Nefilim ontmoetten, als ze het zonnestelsel naderden, was Pluto. De Mesopotamische lijsten noemden deze planeet SJOE.PA (opzichter van de SJOE) de planeet die de nadering van het hoogste deel van het zonnestelsel bewaakt.

Zoals we nog zullen aantonen, konden de Nefilim enkel op aarde landen als hun ruimteschip, lang voordat zij in de nabijheid van

de aarde kwamen, vanaf de Twaalfde Planeet werd gelanceerd. Zij konden dus de baan van Pluto gepaseerd zijn niet alleen als bewoners van de Twaalfde Planeet, maar ook als astronauten in een bewegend ruimteschip. Een astronomische tekst zei, dat op de planeet Shoepa 'de godheid Enlil de bestemming voor het Land vaststelde' – waar de god, die het bevel voerde over het ruimteschip, de juiste koers vaststelde naar de planeet aarde en het land Soemer.

Op Sjoepa volgde IROE ('lus'). Bij *Neptunus* begon het ruimtevoertuig waarschijnlijk zijn wijde bocht of 'lus' naar haar uiteindelijk doel. Een andere lijst noemde de planeet HOEM-BA, wat 'moeras-vegetatie' betekent. Wanneer het ons gelukt eens Neptunus te onderzoeken, zullen we dan ontdekken dat haar hardnekkige associatie met water te danken is aan de waterige moerassen die de Nefilim op haar ontdekten?

Uranus werd *Kabbak Sjanammu* ('de planeet die dubbel is') genoemd. Uranus is waarschijnlijk de dubbelganger van Neptunus in grootte en verschijning. Een Soemerische lijst noemt haar EN.TI.MASJ.SIG (planeet van het heldere groene leven). Is Uranus ook een planeet, waarop de moeras-vegetatie overheerste?

Achter Uranus doemt Saturnus op, een reusachtige planeet (bijna tienmaal zo groot als de aarde), die zich onderscheidt door haar ringen, welke zich meer dan twee maal zo ver buiten de planeet uitstrekken als haar middellijn is. Gewapend met een geweldige aantrekkingskracht en de geheimzinnige ringen moet Saturnus vele gevaren hebben gehad voor de Nefilim en hun ruimtevaartuig. Dit kan heel goed verklaren, waarom zij de vierde planeet TAR.GAL-LOE ('de grote vernietiger') noemden. De planeet werd ook KAK.SI.DI ('wapen der gerechtigheid') genoemd en SI.MOE.TOE ('hij die doodt voor het recht'). Het gehele Nabije Oosten door gold de planeet als de straffer der onrechtvaardigen. Waren deze namen uitingen van angst of verwijzingen naar ongevallen in de ruimte?

Een zeer vroege Soemerische tekst, waarvan het sinds haar eerste publicatie in 1912 heette dat het 'een oude magische tekst' was, verhaalt zeer waarschijnlijk het verlies van een ruimteschip en haar vijftig inzittenden. Het verhaalt hoe Mardoek, bij zijn komst in Eridoe, naar zijn vader Ea snelde met vreselijk nieuws:

Het is geschapen als een wapen;
Het heeft aangevallen als de dood ...
De Anoennaki, vijftig in getal
heeft het gedood ...
De vliegende op een vogel gelijkende SJOE.SAR
heeft het op de borst geslagen.

De tekst zegt niet wie 'het' is, wat de SJOE.SAR (de vliegende 'verheven jager') en zijn vijftig astronauten vernietigde. Maar de angst voor de hemelse gevaren beperkt zich steeds weer tot Saturnus.

De Nefilim moeten met grote opluchting Saturnus gepasseerd

zijn en *Jupiter* in het oog gekregen hebben. Ze noemden de vijfde planeet *Barbaroe* ('de heldere') en ook SAG.ME.GAR ('de grote, waar de ruimtekleding wordt aangetrokken'). Een andere naam voor Jupiter SIB.ZI.AN.NA ('ware gids in de hemelen') beschreef waarschijnlijk ook haar mogelijke rol in de reis naar de aarde: ze was het signaal voor het afbuigen naar de moeilijke doorgang tussen Jupiter en Mars, en het binnengaan van de gevaarlijke zone der asteroïden. Uit de bijnamen kun je opmaken, dat dit het punt is waar de Nefilim hun *me's*, hun 'ruimte-kleding' aantrokken.

Mars werd terecht OETOE.KA.GAB.A ('het licht aan de poort der wateren') genoemd, wat ons herinnert aan de Soemerische en bijbelse beschrijvingen van de asteroïden-gordel als de hemelse 'armband' die de 'wateren boven' scheidt van de 'wateren onder' van het zonnestelsel. Nog preciéser werd Mars aangeduid als *Sjelibboe* ('een die dicht bij het centrum' van het zonnestelsel is).

Een zeer bijzondere tekening op een cylinderzegel doet vermoeden dat een ruimtevaartuig van de Nefilim, nadat het Mars gepasseerd was, in voortdurend contact stond met een 'controle-station' op aarde (fig. 121).

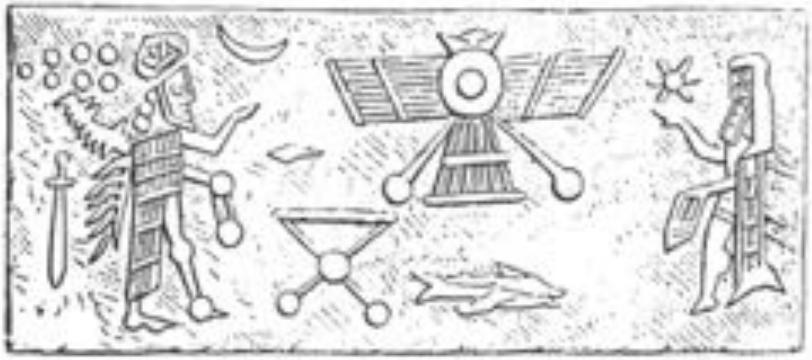

121

Het centrale voorwerp in deze oude tekening beeldt het symbool van de Twaalfde Planeet af, de 'gevleugelde bol'. Toch maakt het een andere indruk: het is mechanischer, meer gemaakt dan natuurlijk. Zijn 'vleugels' zien er bijna precies zo uit als de zonnepanelen, waarmee de Amerikaanse ruimtevoertuigen zijn uitgerust om de zonne-energie om te zetten in electriciteit. De twee antennes laten geen andere verklaring toe.

Het cirkelvormige voertuig, met zijn kroonvormige top en uitgebreide vleugels en antennes bevindt zich in het hemelruim, tussen Mars (de zespuntige ster) en de aarde en haar maan. Op de aarde steekt een godheid zijn hand uit, bij wijze van groet, naar een astronaut die nog in het hemelruim is, in de nabijheid van Mars. De astronaut draagt een helm met oogklep en borstplaat. Het onderste deel van zijn uniform gelijkt op dat van een 'vis-mens' — waar-

schijnlijk een voorziening voor een noodlanding in de oceaan. In de ene hand houdt hij een instrument: de andere beantwoordt de groet van de aarde.

En naderkomend was er dus de *aarde*, de zevende planeet. In de lijst van de 'zeven hemelgoden' werd ze SJOE.GI genoemd ('de juiste rustplaats van SJOE'). Ze betekende ook het land 'aan het einde van SJOE', van het verheven deel van het zonnestelsel – de bestemming van de lange ruimtereis.

Terwijl in het oude Nabije Oosten de klank *gi* soms omgezet werd in het vertrouwde *ki* ('aarde', 'droog land') is de uitspraak en lettergreep *gi* tot in onze tijd in zijn oorspronkelijke betekenis, zoals de Nefilim ze bedoelden: *geo*grafie, *geo*-metrie, *geo*logie.

In het vroegste beeldschrift betekende het teken SJOE-GI ook *sjiboe* (*'de zevende'*). En de astronomische teksten verklaarden:
Sjar sjadi il Enlil ana kakkab SJOE.GI ikabbi
'Heer der bergen, godheid Enlil, is identiek met de planeet Sjoegi.

Zoals de zeven halteplaatsen van Mardoek's reis, duiden de namen der planeten op een ruimtevlucht. Het land aan het einde van de reis was de zevende planeet, de aarde.

•

We zullen nooit weten of over talloze jaren, iemand op een andere planeet de boodschap zal vinden en verklaren die de *Pionier 10* meevoert. Even onvoorstelbaar is de gedachte dat men op de aarde een plaatje zou vinden, dat een mededeling bevat voor de aardbewoners omtrent de plaats en de route van de twaalfde planeet.

En toch bestaat er zoiets.

Het is een klei-tafeltje gevonden in de koninklijke bibliotheek van Nineve. Zoals veel andere tafeltjes is het zonder twijfel een Assyrische kopie van een ouder Soemerisch tafeltje. In tegenstelling tot andere is het een cirkelvormige schijf; en hoewel sommige tekens uitstekend bewaard zijn gebleven, besloten de weinige geleerden die op zich hadden genomen het tablet te ontcijferen het 'het meest raadselachtige Mesopotamische document' te noemen.

In 1912 maakte L.W. King, de toenmalige curator van de Assyrische en Babylonische oudheden in het British Museum een nauwkeurige kopie van de schijf, die verdeeld is in acht segmenten. De niet-beschadigde delen dragen geometrische vormen die men op geen enkel oud artefakt tegenkomt, ontworpen en getekend met een grote precisie. Ze omvatten pijlen, driehoeken, kruisende lijnen, en zelfs een ellips – een kegelsnede, waarvan men tot nu toe aangenomen had dat ze in de oudheid onbekend was (fig. 122).

De ongewone en raadselachtige klei-schijf werd eerst onder de aandacht gebracht van de wetenschappelijke wereld op 9 januari 1880 in een rapport van R.H.M. Bosanquet en A.H. Sayce aan de British Royal Astronomical Society over de Babylonische sterrekunde. Zij duidden het aan als een planisfeer (de weergave van een

122

bolvormig oppervlak als een vlakke kaart), en verklaarden dat sommige van de tekens 'maten schenen te zijn ... met een of andere technische betekenis'.

De vele namen van hemellichamen die in de acht segmenten stonden wezen duidelijk op een sterrekundig karakter. Bosanquet en Sayce werden voornamelijk geïntrigeerd door de zeven 'punten' in een der segmenten. Ze zeiden dat deze de zeven fasen van de maan konden voorstellen, ware het niet dat de zeven punten langs één lijn liepen die de naam van de 'ster der sterren' DIL.GAN droeg en een hemellichaam APIN geheten.

'Er kan geen twijfel aan bestaan dat deze raadselachtige figuur een eenvoudige verklaring heeft', zeiden ze. Maar hun eigen inspanning om zulk een verklaring te vinden ging niet verder dan een ontcijfering van de fonetische waarden van de spijkerschrifttekens en de conclusie dat de schijf een hemelkaart was.

Toen de Royal Astronomical Soceity een schets publiceerde van de planisfeer voegden J. Oppert en P. Jensen de interpretatie van enkele sterren- en planetennamen daaraan toe. Dr. Fritz Hommel[70] wees er in een artikel in een Duits tijdschrift (*Die Astronomie der* 193

alten Chaldäer) op dat elk van de acht segmenten van de planisfeer een hoek van 45° graden had, waaruit hij concludeerde dat een totaal overzicht van de hemel – alle 360° – werd weergegeven. Volgens hem lag het brandpunt ergens aan 'de Babylonische hemel'.

De zaak bleef verder rusten tot Ernst F. Weidner[71] in zijn hoofdwerk het tablet grondig analyseerde om tot de conclusie te komen dat het geen betekenis had.

Zijn verbijstering werd veroorzaakt door het feit, dat, hoewel de meetkundige vormen en de namen van sterren of planeten in de verschillende segmenten leesbaar en begrijpelijk waren (ook al was hun betekenis en doel onduidelijk) de inscripties langs de lijnen zinloos waren. Het waren, onveranderlijk, een reeks van herhaalde lettergrepen in de Assyrische taal. Bijv. deze:

lu bur di lu bur di lu bur di
bat bat bat kasj kasj kasj kasj aloe aloe aloe aloe

Weidner kwam tot de conclusie dat de schijf zowel astronomisch en astrologisch, gebruikt werd als een magisch tablet voor geestenbezwering, evenals vele andere tabletten met herhaalde lettergrepen. En daarmee legde hij elke verdere belangstelling ter ruste.

Maar de inscripties op het tablet krijgen een heel ander aspect als we ze proberen te lezen niet als Assyrische schrifttekens, maar als Soemerische eenlettergrepige woorden. Want er kan nauwelijks enige twijfel aan bestaan dat het tablet een Assyrische kopie is van een vroeger Soemerisch origineel. Als we een van de segmenten bekijken (die wij als nummer 1 kunnen aanduiden) worden deze zinloze lettergrepen

na na na na a na a na noe (langs de afdalende lijn)
sja sja sja sja sja sja (langs de omtrek)
sjam sjam boer koer Koer (langs de horizontale lijn)

opeens vol zin (fig. 123).

Wat zich hier ontvouwt is een routekaart, die de weg markeert waarlangs de god Enlil 'langs de planeten' ging. De lijn die onder een hoek van 45° afbuigt schijnt de lijn aan te duiden waarlangs een ruimteschip afdaalt vanaf een punt dat 'hoog hoog hoog hoog' is door 'waterdamp-wolken' en een lagere zone die wolkeloos is, naar een punt aan de horizon waar hemel en grond elkaar ontmoeten.

In de hemel bij de horizontale lijn zijn de instructies aan de astronauten zinvol: ze moeten hun instrumenten voor de aankomst instellen; vervolgens als zij de grond naderen 'raketten raketten' afvuren om vaart te minderen, het ruimtevaartuig blijkbaar 'optrekken' voordat zij de landingsplaats bereikten, omdat ze hoog of ruw terrein over moesten ('berg berg').

De informatie in dit segment gegeven betreft duidelijk een ruimtereis van Enlil zelf. In dit eerste segment wordt een preciese meetkundige schets gegeven van twee driehoeken, verbonden door een lijn die afwijkt. De lijn stelt een route voor, want de inscriptie beweert duidelijk dat de schets aangeeft hoe de 'godheid Enlil langs de planeten ging'.

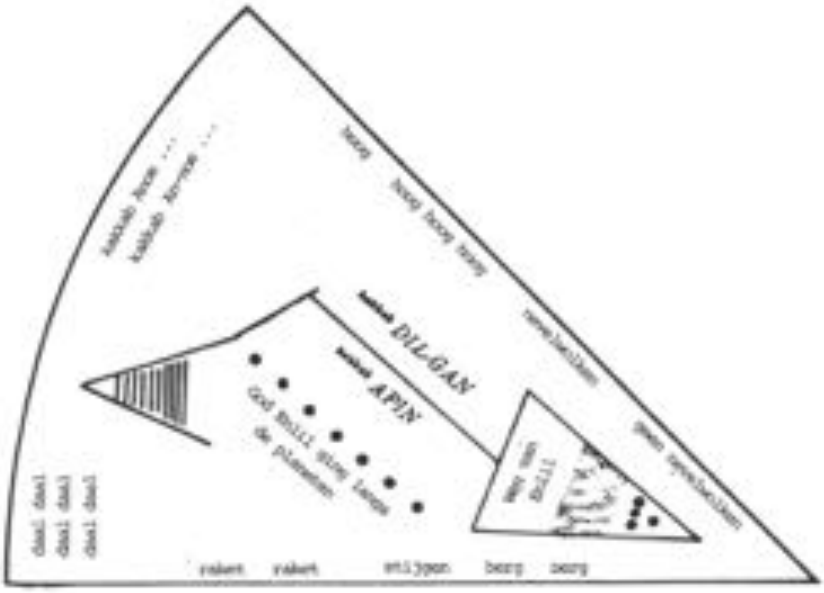

123

Het beginpunt is de driehoek links, die de verdere uitgestrektheden van het zonnestelsel aanduidt; het doelgebied ligt rechts, waar alle segmenten in het landingspunt samenkomen.

De driehoek links, getekend met open basis is een bekend teken in het beeldschrift van het Nabije Oosten, dat het beste verwoord kan worden met 'het gebied van de heerser, het bergachtige land'. De driehoek rechts wordt geïdentificeerd door de inscriptie *sjoeoet il Enlil* ('de weg van god Enlil'); de uitdrukking duidt, zoals we weten de aardse noorderhemel aan.

De afwijkende lijn verbindt dus de Twaalfde Planeet – 'het gebied van de heerser, het bergachtige land' – met het aardse hemelruim. De route loopt tussen twee hemellichamen door – Dilgan en Apin.

Sommige geleerden hebben beweerd dat dit namen waren voor ververwijderde sterren of delen van constellaties. Als moderne bemande en onbemande ruimteschepen koersen volgens een kruispeiling op vooraf vastgestelde heldere sterren, kan een soortgelijke techniek de Nefilim niet ontzegd worden. Toch kan het denkbeeld dat de twee namen voor zodanige verwijderde sterren staan op een of andere manier overeenstemmen met de betekenis van hun namen: DIL.GAN betekende letterlijk 'eerste halteplaats'; en APIN 'waar de juiste koers wordt uitgezet'.

De namen duiden dus halteplaatsen op de weg aan, punten waar men langs kwam. De geleerden Thompson, Epping en Strassmaier hebben Apin als Mars geïdentificeerd. Als dat juist is wordt de be- 195

tekenis van de schets duidelijk: de route tussen de Planeet van het Koningschap en het hemelruim boven de aarde liep tussen Jupiter ('de eerste halteplaats') en Mars ('waar de juiste koers wordt uitgezet') door.

Deze terminologie waarin de beschrijvende namen samenhingen met hun rol in de ruimtereis van de Nefilim, komt overeen met de namen en de bijnamen in de lijsten van de zeven *Sjoe* planeten. Om als het ware onze conclusies te bevestigen, staat de inscriptie die beweert dat dit de route van Enlil was onder een rij van zeven punten – de zeven planeten die zich uitstrekken van Pluto naar de aarde.

Het verbaast niet dat de andere vier hemellichamen in 'de zone van verwarring' afzonderlijk worden aangegeven onder de noorderhemel van de aarde en de hemelse band.

Ook de andere onbeschadigde segmenten bewijzen dat de schijf een ruimtekaart/vluchtwijzer was. Het leesbare deel van het volgende segment (in de richting tegen de klok ingaande) draagt de inscriptie 'neem neem neem werp werp werp volledig volledig'. Het derde segment waar een deel van de ongewone elleptische vorm te zien is draagt de leesbare inscripties '*kakkab* SIZ.ZI.AN.NA... gezant van AN.NA ... godheid ISJ.TAR' en de intrigerende zin: 'Godheid NI.NI, opzichter van de daling'.

In het vierde segment, dat blijkbaar de richtlijnen aangeeft hoe men zijn bestemming kon bereiken volgens een bepaalde groep sterren, wordt de dalende lijn speciaal aangeduid als de horizon: het woord 'hemel' onder de lijn wordt elf maal herhaald.

Vertegenwoordigt dit segment een fase in de vlucht dichter bij de aarde, dichter bij de landingsplaats? Dit zou inderdaad de betekenis kunnen zijn van het opschrift boven de horizontale lijn 'heuvels heuvels heuvels heuvels top top top top stad stad stad stad'. De inscriptie in het midden luidt: '*kabbab* MASJ.TAB.BA (Gemini) – de ontmoeting staat vast; *kakkab* SIB.ZI.AN.NA (Jupiter) verschaft kennis'.

Wanneer de segmenten, zoals het geval schijnt te zijn, gerangschikt waren volgens de nadering, dan kan men bijna delen in de opwinding van de Nefilim bij de nadering van de luchthaven op aarde. Het volgende segment, waar opnieuw de dalende lijn gekenmerkt wordt met 'hemel hemel hemel' wordt aangekondigd:

ons licht ons licht ons licht
veranderen veranderen veranderen veranderen
kijk naar weg en hoge grond
... vlak land ...

De horizontale lijn bevat voor de eerste maal cijfers:

raket raket
raket opstijgen glijden
40 40 40
40 40 20 22 22

De bovenste lijn van het volgende segment geeft niet langer aan: '*hemel hemel*'; in plaats daarvan 'kanaal kanaal 100 100 100 100 100 100 100'. Het grootste deel van dit segment is erg beschadigd en onleesbaar. Langs een van de lijnen luidt de inscriptie '*Asjsjoer*' wat betekenen kan 'hij die ziet' of 'ziende'.

Het zevende segment is dusdanig beschadigd dat het niets bijdragen kan aan ons onderzoek; de weinige leesbare woorden zijn: 'ver ver ... zicht zicht' en een instructie 'neerdrukken'. Het achtste en laatste segment is echter bijna volledig. Richtlijnen, pijlen en inscripties duiden een weg aan tussen twee planeten. Instructies om 'omhoog te stijgen berg berg' tonen vier stel kruisen; twee daarvan dragen het opschrift 'brandstof water graan' en twee 'damp water graan'.

Was dit een segment dat voorbereidingen voor de vlucht naar de aarde vermeldde, of voor de bevoorrading voor de terugvlucht naar de Twaalfde Planeet? Dit laatste kan het geval zijn, want de lijn met de scherpe pijl die naar de landingsplaats op aarde wijst, heeft aan de andere kant een 'pijl die in tegenovergestelde richting wijst met het opschrift '*terugkeer*' (fig. 124).

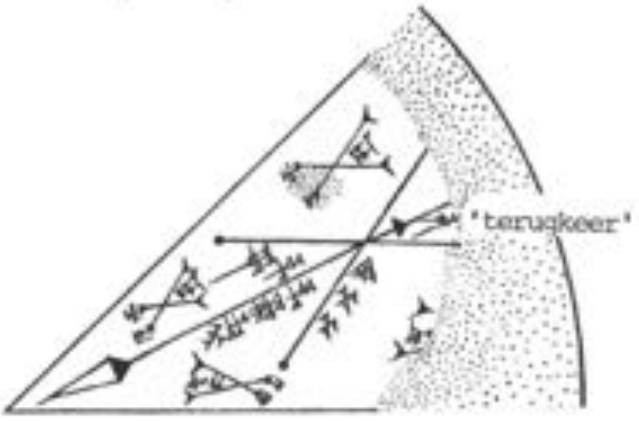

124

Toen Ea met Anoe's afgezant de afspraak maakte om 'Adapa de weg naar de hemel te doen nemen', en Anoe de list ontdekte, wilde hij weten:

Waarom onthulde Ea aan een waardeloos mens
het plan Hemel-Aarde
en onderscheidde hij hem
door een sjem voor hem te maken?

In de planisfeer die wij zojuist ontcijferd hebben, zien we inderdaad zo'n routekaart, een 'plan van Hemel-Aarde'. In figuren en in woorden hebben de Nefilim voor ons de route geschetst van hun planeet naar de onze.

Ook de tot nu toe onverklaarbare teksten met ruimte afstanden worden zinvol als we ze lezen met betrekking tot ruimtevaart vanaf de Twaalfde Planeet. Een van deze teksten, gevonden in de ruïnes van Nippoer, waarvan aangenomen wordt dat ze ongeveer 4000 jaar oud is, bevindt zich nu in de Hilprecht Verzameling in de universiteit van Jena. O. Neugebauer[72] stelde vast dat het tablet zonder twijfel een kopie was 'van een oudere compositie'; het bevat gegevens over hemel-afstanden, beginnend van de maan tot de aarde en dan door de ruimte naar zes andere planeten.

Het tweede deel van de tekst schijnt de wiskundige formules te verschaffen voor het oplossen van een of ander interplanetair probleem:

40 4 20 6 40 x 9 = 6 40
13 kasboe 10 oesj mul SJOE.PA
eli mur GIR sud
40 4 20 6 40 x 7 = 5 11 6 40
10 kasboe 11 oesj 6½ gar 2 oe moel GIR tab
eli moel SJOE.PA soed

Over de betekenis van deze formules zijn de geleerden het nog niet eens; het is echter wel duidelijk dat het tweede deel van de tekst gemeten afstanden betreft van SJOE.PA (Pluto).

Alleen de Nefilim, die de planetenbanen kruisten, konden deze formules uitgewerkt hebben; alleen zij hadden deze gegevens nodig.

Overwegend dat hun eigen planeet en hun doel, de aarde, beide voortdurend in beweging waren, moesten de Nefilim hun vaartuig niet richten op het punt waar de aarde zich bij hun vertrek bevond, maar waar ze bij de landing zou zijn. Men mag veilig aannemen dat de Nefilim hun traject even nauwkeurig uitwerkten, als de moderne wetenschappers de tochten naar de maan en andere planeten ontwerpen.

Het ruimtevaartuig van de Nefilim werd waarschijnlijk gelanceerd vanaf de Twaalfde Planeet in de richting van de baan ervan, maar lang voor zijn aankomst in de buurt van de aarde. Op grond van deze en vele andere factoren werden twee alternatieve trajecten uitgestippeld door dr. Ammon Sitchin, een expert op het gebied van de luchtvaart en ingenieurskunst. Het eerste traject vereiste de lancering van het ruimtevaartuig van de Twaalfde Planeet voordat deze haar apogeum (het verste punt uit) bereikte. Met geringe behoefte aan energie zou het ruimteschip niet zozeer van koers veranderen als wel vertragen. Terwijl de Twaalfde Planeet (ook een ruimtevaartuig hoewel een heel groot) zijn reusachtige elliptische baan bleef volgen, zou het ruimteschip een veel korter elliptische koers inslaan en de aarde ver voor de Twaalfde Planeet uit bereiken. Dit alternatief zou de Nefilim voor- en nadelen opgeleverd hebben.

De volle spanne tijds van 3600 aarde-jaren die de ambtsbekleding en andere activiteiten van de Nefilim op aarde in beslag namen

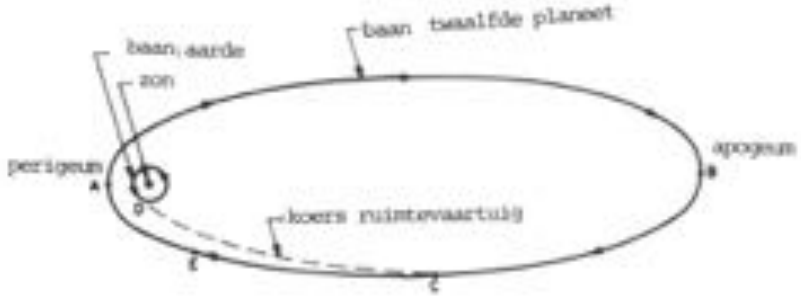

125

wekt de gedachte dat ze het tweede alternatief de voorkeur gaven, (fig. 125) nl. dat van een korte reis en een verblijf in de aardse ruimte, dat samenviel met de komst van de Twaalfde Planeet zelf. In dit geval startte het ruimteschip (C) als de Twaalfde Planeet halfweg op de terugtocht was van zijn apogeum. Daar de eigen snelheid van de planeet snel toenam, vereiste het ruimteschip krachtige machines om zijn thuisplaneet voor te komen en de aarde (D) enkele jaren voor de Twaalfde Planeet te bereiken.

Op grond van ingewikkelde technische gegevens, en van aanduidingen in de Mesopotamische teksten schijnt het, dat de Nefilim voor hun tochten naar de aarde dezelfde wijze van benaderen gebruikten als de NASA toepaste voor de maantochten: als het ruimteschip de planeet (de aarde) naderde, ging het in een baan om die planeet zonder feitelijk te landen. In plaats daarvan werd een kleiner vaartuig van het moederschip neergelaten dat de eigenlijke landing uitvoerde.

Hoe moeilijk de landingen ook geweest mogen zijn, het vertrek van de aarde was nog veel moeilijker. Het landingsvaartuig moest weer aan het moederschip gekoppeld worden, dat dan zijn machines moest opvoeren en in zo hoge mate versnellen, dat het de Twaalfde Planeet kon bereiken, die juist dan met optimale snelheid haar perigeum tussen Mars en Jupiter passeerde. Dr. Sitchin heeft uitgerekend dat er drie punten in de baan van het ruimteschip om de aarde waren die zich leenden voor een doorstoot naar de Twaalfde Planeet. De drie alternatieven boden de Nefilim een keus om bij de Twaalfde Planeet te komen in 1.1 tot 1.6 aardejaren.

Geschikt terrein, leiding van de aarde, en een volmaakte coördinatie met de moederplaneet waren nodig voor geslaagde landingen, en opstijgingen van de aarde.

Zoals we zullen zien voldeden de Nefilim aan dit alles.

10

DE STEDEN DER GODEN

Het verhaal van de eerste vestiging op aarde door intelligente wezens is een adembenemende sage, niet minder bezielend dan de ontdekking van Amerika. Ook was ze zeker van veel groter betekenis, want als gevolg van deze nederzetting bestaan heden wij en onze beschavingen.

Het 'Epos der Schepping' deelt ons mee dat de 'goden' naar de aarde kwamen als gevolg van een weloverwogen beslissing van hun leider. Volgens de Babylonische versie kondigde hij deze als volgt aan aan een groep astronauten:

In de diepe hoogte,
waar je gewoond hebt,
heb ik 'het koninklijk huis van de hoogte' gebouwd.
Nu zal ik een tegenhanger ervan
in de diepte bouwen.
Als je uit de hemelen
voor verzameling zult afdalen,
zal er een rustplaats voor jullie allen zijn.
Ik zal ze 'Babylon' noemen –
De poort der goden.

De aarde was dus niet zo maar het doel van een bezoek, of van een kortstondige onderzoekingstocht; het was een duurzaam 'tehuis ver van huis'.

Daar ze reisden op een planeet die zelf een soort ruimteschip was, dat de wegen van de meeste andere planeten kruiste, zochten de Nefilim ongetwijfeld, vanaf het oppervlak van hun eigen planeet, de hemelen af. Onbemande onderzoekingsvaartuigen moeten daarop gevolgd zijn. Vroeger of later kwamen zij zover, dat ze bemande tochten ondernamen naar de andere planeten.

De aarde moet in de ogen van de Nefilim aantrekkelijk zijn geweest. Haar blauwe tinten duidden erop dat er leven instandhoudend water en lucht aanwezig was; haar bruine kleur wees op vast land; de groene op plantengroei en de basis voor dierlijk leven. Toch moest de aarde, toen de Nefilim tenslotte de reis daarheen ondernamen er iets anders hebben uitgezien dan wat onze huidige

astronauten waarnemen. Want toen de Nefilim voor de eerste maal op de aarde aankwamen, bevond zij zich midden in een ijstijd.

De vroegste ijstijd was ongeveer 600.000 jaar geleden.

De eerste warmte-tijd (de interglaciale periode) ong. 550.000 jaar geleden.

De tweede ijstijd – 480.000 tot 430.000 jaar geleden.

Toen de Nefilim voor de eerste maal op de aarde landden, ca. 450.000 jaar geleden, was ongeveer een derde van het aardoppervlak bedekt met een ijslaag en gletschers. Door het vele bevroren water was er maar weinig regenval; het zeepeil lag dus lager omdat zoveel water in ijs veranderd was op de landmassa's. Er is gebleken dat de zeespiegel in de twee grote ijsperioden ongeveer 200 à 250 meter lager was dan thans. Er was dus droog land waar we nu zeeën en kustlijnen hebben. Waar de rivieren bleven stromen, groeven zij diepe ravijnen en canyons als hun loop hen door rotsachtig terrein voerde; als zij door zachte aarde en klei liepen, bereikten ze de zeeën uit de ijstijd door geweldige moerassen.

Waar moesten de Nefilim, toen ze in zodanige klimatologische en geografische omstandigheden op aarde aankwamen, zich vestigen?

Ze zochten zonder twijfel naar een plek met een betrekkelijk gematigd klimaat, waar eenvoudige verblijfplaatsen voldoende waren, en waar ze zich konden bewegen in lichte werkkleding in plaats van in zwaar geïsoleerde pakken. Ze moeten ook gezocht hebben naar water om te drinken, te wassen en voor industriële doeleinden, alsook om het planten- en dierenleven, onmisbaar voor voedsel, in stand te houden. Rivieren zouden zowel de irrigatie van grote stukken land vergemakkelijken, als kunnen dienen voor vervoer.

Slechts een tamelijk smalle gematigde zone op aarde kon aan al deze eisen voldoen, alsook de lange, vlakke gebieden verschaffen voor hun landingen. De aandacht van de Nefilim viel, zoals we nu weten, op drie van de voornaamste rivierenstelsels en hun vlakten: de Nijl, de Indus en de Eufraat/Tigris. Elk van deze rivierbekkens was geschikt voor de vroege kolonist; elk werd op zijn tijd het middelpunt van een oude beschaving.

De Nefilim negeerden zeer zeker niet een andere behoefte: een bron van brandstof en energie. Op aarde is de petroleum een veelzijdige en overvloedige bron van energie, warmte en licht geweest, alsmede een vitale grondstof voor de productie van talloze, essentiële goederen. De Nefilim, te oordelen naar de praktijk en de annalen der Soemeriërs maakten een uitgebreid gebruik van de petroleum en haar derivaten; het ligt voor de hand dat bij hun zoeken naar de meest geschikte woonplaats op aarde de Nefilim de voorkeur zouden geven aan een streek die rijk was aan petroleum.

Met dit voor ogen kwam de Indus-vlakte niet allereerst in aanmerking, want het was geen gebied waar olie gevonden kon worden. Ook de Nijlvallei waarschijnlijk niet; geologisch ligt het in een belangrijk sedimentair rotsgebied, maar de olie wordt op enige afstand van de vallei gevonden en vereist diep boren. Het Land van

de Twee Rivieren Mesopotamië was zonder meer het gebied dat ze nodig hadden. Enkele van de rijkste olie-velden ter wereld strekken zich uit van de Perzische Golf tot aan de bergen waar de Tigris en de Eufraat ontspringen. En terwijl men op de meeste plaatsen diep moet boren om de ruwe olie naar boven te brengen, borrelden in het oude Soemerië (thans Zuid-Irak) de bitumen, de teer, het pek en de asfalt op natuurlijke wijze aan de oppervlakte op.

Het is interessant op te merken dat de Soemeriërs voor *alle* bitumineuze stoffen afzonderlijke namen hadden (in totaal negen), vergeleken met het oude Egypte twee en in het Sanskrit drie.

Het boek Genesis beschrijft Gods verblijf op aarde – Eden – als een gebied met een gematigd klimaat, warm maar winderig, want God ondernam wandelingen in de middag om te genieten van de verkoelende bries. Het was een plek met goede aarde, die zich leende voor landbouw en tuinbouw, speciaal voor boomgaarden. Het was een gebied dat zijn water onttrok aan een netwerk van vier rivieren. 'En de naam van de derde rivier was Hidekel (Tigris); het is de rivier die vloeit naar het oosten van Assyrië; en de vierde was de Eufraat'.

Hoewel de geleerden het er niet over eens zijn waar Eden lag – sommigen menen in Noord-Mesopotamië, anderen zoals E.A. Speiser[13] denken aan Zuid-Mesopotamië. In ieder geval is de naam van Mesopotamische oorsprong en stamt af van het Akkadische *edinoe*, wat 'vlakte' betekent. We herinneren eraan dat de 'goddelijke' titel van de oude goden DIN.GIR (de rechtvaardigen van de raketten') was. Een Soemerische naam voor het godenverblijf, E.DIN zou betekend hebben 'huis der rechtvaardigen' – een passende beschrijving.

De keuze van Mesopotamië als hun verblijf op aarde werd waarschijnlijk gemotiveerd door minstens één belangrijke overweging. Hoewel de Nefilim in de loop van de tijd een ruimte-station op het droge inrichtten, bestaat er enig bewijs dat ze in het begin landden in de zee in een hermetisch gesloten cabine. Als dit hun landingsgebied was, bood Mesopotamië de mogelijkheid van twee zeegebieden – de Indische Oceaan in het zuiden en de Middellandse zee in het westen – zodat in een noodgeval de mogelijkheid tot landen niet afhankelijk was van één watergebied. Zoals we zullen zien was ook een baai of een golf essentieel voor het ondernemen van lange zeereizen.

In de oude teksten en afbeeldingen werd het voertuig van de Nefilim in het begin 'hemelboot' genoemd. Je kunt je voorstellen dat de landing van zulke 'maritieme' astronauten in oude epische verhalen beschreven werd als het verschijnen van een soort onderzeeër uit de hemelen in de zee, waaruit 'vis-mensen' opdoken en aan land kwamen.

De teksten vermelden inderdaad dat sommige van de AB.GAL die de ruimteschepen bedienden als vissen gekleed waren. Een tekst over Isjtar's goddelijke reizen laat haar zeggen dat zij de 'Grote *galloe*' (voornaamste piloot) probeerde te bereiken die in

'een gezonken boot' was vertrokken. Berossus berichtte over legenden omtrent Oannes, het 'met rede begiftigde wezen', een god die opdook uit de Erythreïsche zee (die we nu Arabische golf noemen) in het eerste jaar van de nederdaling van het koningschap uit de hemel. Volgens Berossus zag Oannes eruit als een vis, hij had een menselijk hoofd onder de vissekop, en voeten als een mens onder de vissestaart. 'Ook zijn stem en taal waren duidelijk en menselijk' (afb. 126).

Berosses vermeldde, volgens drie Griekse geschiedschrijvers, eveneens dat zulke goddelijke vismensen periodiek verschenen en aan land kwamen uit de 'Erythreïsche zee.'

Waarom kwamen de Nefilim neer in de Indische Oceaan, honderden km. van hun vestiging in Mesopotamië, in plaats van in de Perzische golf, die zoveel dichter bij was? De oude verslagen bevestigen indirect onze conclusie dat de eerste landingen plaatsvonden tijdens het tweede ijstijdperk, toen de Perzische golf nog geen zee was, maar een uitgebreid gebied van moerassen en ondiepe meren, waarin een landing onmogelijk was.

Neerkomend in de Arabische golf gingen de eerste intelligente wezens op aarde op weg naar Mesopotamië. De moerassen strekten zich verder landwaarts in dan de huidige kustlijn. Daar, aan de rand van de moerassen, richtten zij hun eerste vestiging op onze planeet in.

Ze noemden haar E.RI.DOE ('in de verte gebouwd huis'). Een passende naam!

Tot op deze dag betekent het Perzische woord *ordoe* 'kampement'. Het is een woord welks betekenis wortel geschoten heeft in alle talen. In het Duits Erde; in het Oud-Duits *Erda*, *Jördh* in het IJslands, *Jord* in het Deens, *Airtha* in het Gothisch, *aarde* in het Nederlands, *Ertbe* in het middel-Engels, en geografisch zowel als in de tijd teruggaand: in het Aramees *Aratba* of *Ereds*, *Erd* of *Ertz* in het Koerdisch, en *Eretz* in het Hebreeuws.

In Eridoe, in Zuid-Mesopotamië, vestigden de Nefilim Aarde Station I, een eenzame voorpost op een half-bevroren planeet (fig. 127).

126

•

Soemerische teksten, bevestigd door latere Akkadische vertalingen, sommen de oorspronkelijke nederzettingen of 'steden' van de Nefilim op in de volgorde waarin ze werden gevestigd. Ze vertellen ons zelfs welke god het bevel voerde over elk daarvan. Een Soemerische tekst waarvan aangenomen wordt dat ze het origineel was van de Akkadische 'Zondvloed-tabletten' noemt van deze de volgende vijf:

De eerste van deze steden, ERIDOE
werd gegeven aan Noedimmoed, de leider.
De tweede, BAD-TIBIRA,

gaf bij aan Noegig.
De derde, LARAK,
gaf bij aan Pabilsag.
De vierde, SIPPAR,
gaf bij aan de held OETOE.
De vijfde, SJOEROEPPAK,
gaf bij aan Soed.

Een eenzame buitenpost op een vreemde planeet
Azië zoals het er waarschijnlijk uitzag van uit de lucht in het midden van de ijstijd. Lagere zeespiegels betekenden kustlijnen die verschilden van de huidige. De Perzische Golf en Zuid-Mesopotamië waren stroken modderige grond, meren en moerassen.

127

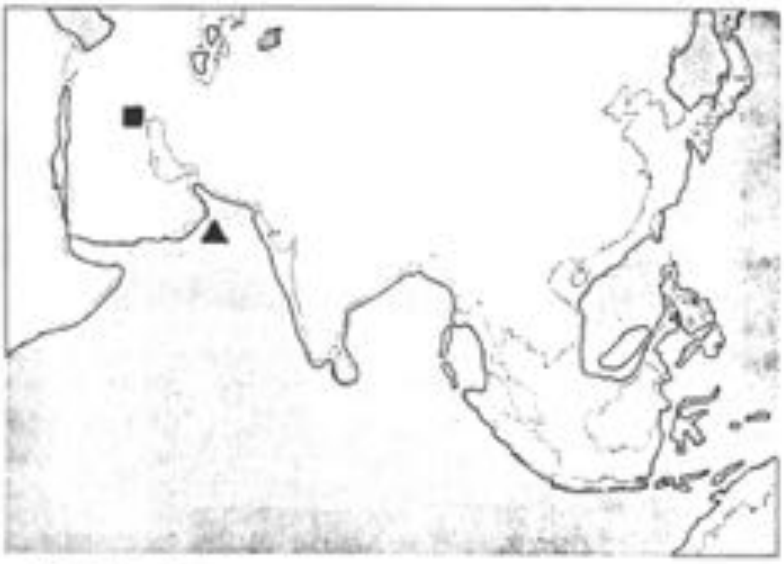

— Huidige kustlijnen
Waarschijnlijke landingsplaats in de Arabische Zee
Eridoe, aan de rand van de moerassen

De naam van de god die het koningschap van de hemel naar de aarde bracht, de plannen voor de vestiging van Eridoe en vier andere steden uitvoerde, en hun gouverneurs of bevelhebbers aanstelde, is jammerlijk uitgewist. Alle teksten verklaren echter eenstemmig, dat de God die door het moeras naar vastere grond waadde en zei: 'hier vestigen wij ons' Enki was, bijgenaamd 'Noedimmoed' ('die dingen maakt').

De twee namen van deze god — EN.KI ('heer van vaste grond') en E.A. ('Wiens huis het water is') — passen heel goed. Eridoe, dat Enki's zetel van macht en centrum van de eredienst was tijdens de gehele Mesopotamische geschiedenis, werd gebouwd op kunstmatig opgehoogde grond boven het water van de moerassen. Het bewijs hiervoor is te vinden in een tekst van S.S.Kramer: 'De mythe van Enki en Eridoe':

De heer van de waterige diepte, de koning Enki ...
bouwde zijn huis...
Als een berg
verbief bij Eridoe van de aarde;
op een goede plaats heeft hij haar gebouwd.

Deze en andere, grotendeels fragmentarische teksten geven aan dat een van de eerste taken van deze 'kolonisten' op aarde zich richtte op de ondiepe meren of moerassen. 'Hij bracht ...; bewerkte de zuivering van de kleine rivieren'. Het dreggen van de beddingen van rivieren en beekjes werd ondernomen om een betere doorstroming van het water te krijgen, waardoor de moerassen drooggelegd konden worden, een zuiverder drinkwater werd verkregen en een betere waterbeheersing. Het Soemerische verhaal heeft het ook over landwinning en het leggen van dijken om de eerste huizen te beschermen tegen de alomtegenwoordige wateren.

Een tekst door de geleerden de 'mythe' van 'Enki en de landverordening' genoemd, is een van de langste en best bewaarde Soemerische epen, tot dusver ontdekt. De tekst bestaat uit ongeveer 470 regels, waarvan er 375 leesbaar zijn. Het begin (ongeveer 50 regels) is helaas gebroken. De verzen die erop volgen zijn gewijd aan een verheerlijking van Enki en zijn relatie met de hoofdgod Anoe (zijn vader), Ninti (zijn zuster), en Enlil (zijn broer).

Hoe fantastisch het ook moge klinken, een feit is dat de tekst in ik-vorm de landing van Enki op aarde beschrijft.

Toen ik de aarde naderde,
was daar een grote overstroming.
Toen ik haar groene weiden naderde
werden op mijn bevel
hopen en heuvels gevormd.
Ik bouwde mijn huis op een schone plek ...
Mijn huis –
werpt haar schaduw over het slangen-moeras ...
De karpers wuiven daarin met hun staarten
tussen het korte gizi-riet.

Het gedicht beschrijft dan verder in de derde persoon al wat Enki verrichtte. Hier volgen enkele verzen:

Hij markeerde het moerasgebied,
zette er karpers en ...-vis in;
Hij markeerde het rietgebied,
plantte er ...-riet en groen riet in.
Enbiloeloe, inspecteur van de kanalen,
gaf hij het beheer over het moerasgebied.
Hem die zijn netten uitzet, zodat geen vis ontsnapt
aan wiens val geen ... ontkomt,
aan wiens strik geen vogel ontkomt,

... de zoon van ... een god die van vis houdt,
gaf Enki het beheer over vissen en vogels.
Enkimdoe, de man van sloot en dijk,
gaf Enki het beheer over sloot en dijk.
Hem wien ... de vorm bepaalt,
Koella, de stenen-maker van het land,
gaf Enki het beheer over mal en steen.

Het gedicht somt nog meer daden van Enki op, zoals de zuivering van de Tigris en het verbinden (door een kanaal) van Tigris en Eufraat. Zijn huis aan de waterkant lag naast een werf, waar rieten vlotten en boten konden aanleggen, en vanwaar ze konden wegzeilen. Het huis heette heel passend E.ABZOE ('het huis van de diepte'). Enki's heiligdom in Eridoe werd millennia jaren met deze naam aangeduid.

Zonder twijfel onderzochten Enki en zijn metgezellen de landen rond Eridoe, maar hij schijnt voorkeur te hebben gehad voor reizen over het water. 'Het moerasgebied', zei hij in een van zijn teksten 'is mijn lievelingsgebied; het strekt zijn armen naar mij uit'. In andere teksten beschrijft Enki zijn zeiltochten door de moeraslanden in zijn boot, de MA.GOER (letterlijk 'een boot waarin men heen en weer varen kan', een touring-boot (fig. 128).

De Soemerische koningslijsten vermelden dat Enki en zijn eerste groep van Nefilim lange tijd alleen op de aarde verbleven: acht *sjar's* (28.800 jaar) gingen voorbij, voordat de tweede bevelhebber, of ('hoofd van de vestiging') werd vermeld.

Een belangwekkend licht wordt op het onderwerp geworpen als we de astronomische bewijzen bekijken. De geleerden hebben zich verbaasd over de schijnbare Soemerische 'vergissing' bij het associeren van Enki met een van de twaalf zodiakale huizen. Het teken van de vis-geit, die de constellatie Capricornus aanduidde, was blijkbaar verbonden met Enki (en kan inderdaad diens bijnaam A.LOE.LIM verklaren, die zou kunnen betekenen 'schaap van de glinsterende wateren'). Toch werd Ea/Enki heel vaak afgebeeld met va-

128

zen, waaruit water stroomt – de oorspronkelijke 'waterdrager', of Aquarius; en hij was zeker de god van de 'vissen', en dus verbonden met Pisces.

De astronomen kunnen heel moeilijk verklaren hoe de oude sterrenkijkers in een groep van sterren de omtrekken van bijv. vissen of een waterdrager konden zien. Het antwoord is dat de tekens van de dierenriem niet benoemd werden naar de vorm van de sterrengroep, maar naar de bijnaam of de voornaamste werkzaamheid van een god die leefde in de tijd, toen het lentepunt in dat speciale huis van de zodiak stond.

Als Enki op aarde landde, zoals wij menen – aan het begin van een Pisces-tijdperk, getuige was van een overgang naar Aquarius, en een groot jaar (25.920 jaar) op aarde verbleef, totdat de eeuw van Capricornus een aanvang nam, dan voerde hij als enige het bevel over de aarde gedurende de vermelde 28.800 jaren.

Deze tijdspanne bevestigt ook de vorige conclusie, dat de Nefilim op aarde kwamen temidden van een ijstijd. Het moeilijke werk van dijken aanleggen en kanalen graven begon, toen het klimaat nog erg ruw was. Maar enkele *sjar's* na hun landing maakte de ijsperiode plaats voor een warmer en regenachtiger klimaat (ca. 430.000 jaar geleden). Op dat tijdstip besloten de Nefilim het land in te trekken en hun nederzettingen uit te breiden. Zeer passend noemden de Anoennaki (de gewone Nefilim) de tweede bevelhebber van Eridoe A.LAL.GAR ('hij die in de regentijd rust bracht').

Maar terwijl Enki de ontberingen van een pionier op aarde onderging, sloegen Anoe en zijn andere zoon Enlil de ontwikkelingen gade vanaf de Twaalfde Planeet. De Mesopotamische teksten maken het duidelijk dat Enlil in werkelijkheid het bevel voerde over de zending naar de aarde; en zodra de beslissing werd genomen dat het werk daar voortgezet zou worden, daalde Enlil zelf naar de aarde af. Voor hem werd een speciale nederzetting of basis gebouwd, Larsa geheten, door EN.KI.DOE.NOE ('Enki graaft diep'). Toen Enlil persoonlijk het gezag over de plaats overnam, werd hij ALIM ('ram') genoemd, wat samenviel met het 'tijdperk' van de zodiakale constellatie Ariës.

De vestiging van Larsa luidde een nieuwe fase in van de bezetting van de aarde door de Nefilim. Ze onderstreepte de beslissing om verder te gaan met de taak die ze zich op aarde gesteld hadden, wat met zich bracht het overbrengen naar de aarde van meer 'mankracht', gereedschappen en uitrusting, en het vervoer terug van waardevolle vrachten naar de Twaalfde Planeet.

Landingen op zee waren niet langer geschikt voor zulke zwaardere vrachten. De klimatologische omstandigheden maakten het binnenland meer toegankelijk; het werd tijd om de landingsplaats naar het midden van Mesopotamië te verplaatsen. Op dit moment kwam Enlil naar de aarde en vestigde een 'Missie-Controle-Centrum' – een commando-post, waar de Nefilim ruimtereizen van en naar hun thuisplaneet konden co-ordineren, aankomende pendelvaartuigen konden binnenloodsen en het vertrek en het koppelen

met het ruimteschip, dat in een baan om de aarde vloog, konden verbeteren.

De plek die Enlil voor dit doel uitkoos, en die millennia van jaren bekend stond als Nippoer, werd door hem NIBROE.KI ('kruising met de aarde') genoemd. En hier vestigde hij de DOER.AN.KI ('de band tussen hemel en aarde').

De taak was, zoals te begrijpen viel, ingewikkeld en tijdrovend. Enlil verbleef in Larsa 6 *sjar's* (21.600 jaar) in welke tijd Nippoer werd gebouwd. Deze onderneming in Nippoer was ook langdurig, zoals blijkt uit de zodiakale bijnamen van Enlil. Terwijl hij in Larsa was, werd zijn naam verbonden met de Ram (Aries); deze hing in Nippoer samen met de Stier (Taurus). Nippoer werd gevestigd in het 'tijdperk' van Taurus.

Een loflied, gecomponeerd als een 'Hymne voor Enlil, de weldoener', en zowel Enlil, zijn gemalin Ninlil, zijn stad Nippoer als zijn 'verheven huis', de E.KOER verheerlijkend, vertelt ons heel veel over Nippoer. Enlil had daar de beschikking over enkele zeer vernuftige instrumenten: een 'omhooggeslagen oog', dat het land aftast, en een 'hoge straal die het hart van het gehele land onderzoekt'. Nippoer werd, volgens het gedicht, beschermd door vreselijke wapens: 'het aanzicht is angstaanjagend'; van 'buitenaf kan geen machtige god naderen'; de 'arm' was een 'groot net', en in het midden ervan zat ineengedoken een 'vlug-voetige vogel', een 'vogel' aan welks 'hand' de boosdoeners niet ontkomen konden. Werd die plek beschermd door een dodende straal, door een electronisch krachtveld? Stond er in het midden een helicopter, een zo 'snelle vogel' dat niemand buiten zijn bereik kon komen?

In het centrum van Nippoer, op een verhoogd platform, stond Enlil's hoofdkwartier, de KI.OER ('plaats van de wortel der aarde') – de plaats waar de 'band tussen hemel en aarde' was aangebracht. Dit was het communicatie-centrum van het 'verkeerscentrum', waar de Anoennaki op aarde in verbinding stonden met hun kameraden, de IGI-GI (zij die wentelen en zien) in het om de aarde cirkelende ruimteschip.

In dit centrum, zo vertelt de oude tekst verder, stond een 'naar boven gerichte pilaar die tot aan de hemel reikte'. Deze uitzonderlijk grote 'pilaar', stevig op de grond geplant 'als een platform dat niet omgestoten kan worden' werd door Enlil gebruikt 'om zijn woord' naar de hemel te richten. Dit is een eenvoudige beschrijving van een omroeptoren. Zodra het 'woord van Enlil' – zijn bevel – de hemel bereikte, 'zou de overvloed op aarde neerdalen' – een even eenvoudige beschrijving dat de overvloed van materialen, speciale voedingsmiddelen, geneesmiddelen en werktuigen naar de aarde gezonden zou worden, zodra het 'woord' van Nippoer daartoe werd gegeven.

Dit 'controle-centrum' op een verhoogd platform, Enlil's 'verheven huis', bevatte een geheimzinnige kamer, de DIR.GA geheten.

Even geheimzinnig als de verre wateren,
als het hemelse zenith.
Tot haar ..... emblemen,
behoren de emblemen der sterren.
De ME is volkomen.
Zijn woorden dienen om gesproken te worden ...
Zijn woorden zijn goedgunstige orakels.

Wat was deze *dirga*? Breuken in het oude tablet hebben ons beroofd van meer bijzonderheden; maar de naam spreekt voor zichzelf want hij betekent 'de duistere, kroonvormige kamer', waar de sterrekaarten werden bewaard, waar de voorspellingen werden gemaakt, waar de *me* (de rapporten van de astronauten) werden ontvangen en doorgegeven. De beschrijving doet ons denken aan de Mission Control in Houston, Texas, die toezicht houdt op de astronauten bij hun maantochten, hun mededelingen uitwerkt, hun 'goedgunstige orakels' geeft voor hun koers.

Wij brengen hier het verhaal in herinnering van god Zoe, die Enlil's heiligdom binnendrong, en het Tablet der Bestemmingen roofde, waarop 'het uitbrengen van bevelen stopgezet werd ... de heilige binnenkamer haar glans verloor ... de stilte overheerste.'

In het 'Epos der Schepping', waren de 'bestemmingen' van de planetaire goden hun omloopbanen. Redelijkerwijze mag worden aangenomen dat het Tablet der Bestemmingen, zo onmisbaar voor het functioneren van Enlil's 'Controle centrum', ook de omloopbaan en de vliegwegen regelde van de ruimteschepen die de band onderhielden tussen hemel en aarde. Het kan de onmisbare 'zwarte doos' zijn geweest, waarin de computer-programma's zaten die de ruimteschepen leidden, zonder welke het contact tussen de Nefilim op aarde en hun verbinding met hun thuisplaneet verbroken werd.

De meeste geleerden nemen aan dat de naam EN.LIL 'heer van de wind' betekende, wat past in de theorie dat de ouden de elementen van de natuur personifieerden, en dus één god aanwezen die het beheer had over winden en stormen. Toch hebben enkele geleerden reeds geopperd dat in dit geval de term LIL niet een stormachtige wind betekende, maar de 'wind' die uit de mond komt – een uitspraak, een bevel, een gesproken mededeling. Opnieuw bevestigen de archaïsche pictogrammen voor de term EN – speciaal in verband met Enlil – (fig. 129) dat dit de voorstelling is van een gebouw met een hoge antenne-toren en van iets dat veel weg heeft van reusachtige radarnetten die tegenwoordig worden opgezet om signalen op te vangen en uit te zenden, het 'wijde net', dat in de teksten beschreven staat.

129

In Bad-Tibira, gebouwd als een industrieel centrum, stelde Enlil zijn zoon Nannar/Sin als bevelhebber aan; de teksten vermelden hem in de lijsten der steden als NOE.GIG ('hij van de nachthemel'). Daar, menen wij, werden de tweelingen Inanna/Isjtar en Oetoe/Sjamasj geboren – een gebeurtenis die gekenmerkt werd door hun vader Nannar te vereenzelvigen met de volgende zodiakale constel-

latie, Gemini (de Tweelingen). Als de god die opgeleid werd in de kunst van raketten afvuren, werd aan Sjamasj de constellatie GIR (wat zowel 'raket' als 'tengel van de krab' betekent, of wel Cancer) toegekend, gevolgd door Isjtar en de leeuw (Leo) op wiens rug zij volgens de traditie zittend wordt afgebeeld.

De zuster van Enlil en Enki, 'de min' Ninhoersag (SOED) werd niet vergeten: Enlil gaf haar het beheer van Sjoeroeppak, het medische centrum van de Nefilim – een gebeurtenis die ertoe leidde dat haar constellatie 'De Maagd' (Virgo) werd genoemd.

Gelijktijdig met de bouw van deze steden verliep de bouw van het ruimtevaart-station. Uit de teksten blijkt duidelijk dat Nippoer de plaats was, waar de 'woorden' – de bevelen – werden uitgesproken. Daar, als Enlil het bevel gaf: 'naar de hemel ... rees dat wat glanzend is op als een raket'. Maar de handeling zelf vond plaats 'waar Sjamasj opstijgt', en die plaats – het 'Cape Kennedy' van de Nefilim – was Sippar, de stad die onder bevel stond van het Hoofd der Arenden, waar meertrapsraketten waren opgesteld in een speciale enclave, het 'heilige gebied'.

Daar Sjamasj het bevel voerde over de vurige raketten, en in de loop van de tijd ook de god van het recht werd, werden hem de constellaties Scorpio en Libra (de Weegschaal) toegekend.

De lijst van de eerste zeven steden van de goden alsmede hun samenhang met de twaalf constellaties van de zodiak, werd afgesloten met Larak, waarover Enlil zijn zoon Ninoerta het bevel gaf. De steden-lijsten noemen hem PA.BIL.SAG ('de grote beschermer'); het is dezelfde naam waarmee de constellatie Sagittarius werd aangeduid.

•

Het zou niet realistisch zijn aan te nemen dat de eerste zeven steden van de goden zomaar willekeurig werden neergezet. Deze 'goden' die de ruimtevaart beheersten, vestigden deze eerste nederzettingen volgens een zeer bepaald plan, geheel gericht op wat voor hen een levensbehoefte was: de mogelijkheid om op aarde te landen en van de aarde te vertrekken naar hun eigen planeet.

Hoe zag dat plan eruit?

Bij het zoeken naar een antwoord, stelden we ons de vraag: Wat is de oorsprong van het astronomische en astrologische symbool voor de aarde, een cirkel verdeeld door een rechthoekig kruis. Dit symbool stamt uit de oertijd van de astronomie en astrologie in Soemerië en is identiek aan de Egyptische hieroglief die 'plaats' betekent.

Is dit toeval of een zinvol getuigenis? Landden de Nefilim op aarde door op haar afbeelding of kaart een soort van 'schietschijf' aan te brengen?

De Nefilim waren vreemdelingen op aarde. Toen zij vanuit de ruimte haar oppervlak bekeken, moeten zij speciale aandacht geschonken hebben aan bergen en bergketens. Die konden bij landin-

gen en opstijgingen gevaren opleveren, maar ze konden ook dienen als markatiepunten bij de navigatie.

Toen de Nefilim, als zij boven de Indische Oceaan zweefden, naar het land tussen de Twee Rivieren keken, dat zij voor hun eerste kolonies uitgezocht hadden, was er één onmiskenbaar markatiepunt: de berg Ararat.

De Ararat, een uitgeblust vulkanisch massief domineert de Armenische hoogvlakte, waar de huidige grenzen van Turkije, Iran en Sovjet-Armenië samenkomen. Het verheft zich aan de oostelijke en noordelijke kant tot een hoogte van ca. 1000 m boven de zeespiegel en aan de noord-westelijke kant tot ca. 1650 m. Het gehele massief heeft een middellijn van 40 km en torent als een koepel boven het aardoppervlak uit.

Ook van bovenaf is het gemakkelijk herkenbaar. Het ligt bijna precies in het midden tussen het Van- en het Sevan-meer. Bovendien zijn de twee toppen bedekt met eeuwige sneeuw, zodat zij tussen de vlakten overdag fungeren als twee lichtbakens.

We kunnen op goede gronden aannemen, dat de Nefilim hun landingsplaats uitkozen door een noord-zuid meridiaan te coördineren met een onmiskenbaar markatiepunt en een bij de hand zijnde rivier. Het noorden van Mesopotamië, de gemakkelijk te herkennen twee Ararat-pieken, zou een voor de handliggend markatiepunt zijn geweest. Een meridiaan, getrokken door het centrum van de twee pieken halveerde de Eufraat. Dat was het landingspunt — het veld voor de ruimtelandingen (fig. 130).

Kon men daar gemakkelijk landen en opstijgen?

Het antwoord is ja. Het was een vlakte; de bergkammen die Mesopotamië omringden lagen er ver genoeg vandaan. De hoogste (naar het oosten, het noordoosten en noorden) stonden een uit het zuidoosten neerdalend ruimteschip niet in de weg.

Was de plek toegankelijk — konden astronauten en materialen daar zonder veel moeite heengebracht worden?

Opnieuw is het antwoord bevestigend. De plaats kon over land, en via de Eufraat met vaartuigen, bereikt worden.

En een nog belangrijker vraag: was er dichtbij een energiebron, d.w.z. een brandstof voor licht en kracht? Het antwoord was uitdrukkelijk ja. De bocht van de Eufraat, waar Sippar gevestigd zou worden, was in de oudheid een van de rijkste vindplaatsen van bitumen, petroleumproducten die naar boven kwamen uit natuurlijke bronnen en aan de oppervlakte verzameld werden.

De plek kreeg de naam Sippar, wat 'vogel' betekent. Sippar was dus de plaats waar de arenden neerdaalden om te nestelen.

Hoe daalden de ruimtevaartuigen naar Sippar af?

We kunnen ons voorstellen hoe de ruimtereizigers de beste route uitstippelden. Links hadden ze de Eufraat en het bergachtige plateau ten westen ervan; rechts de Tigris en de Zagrosketen ten oosten ervan. Als het ruimtevoertuig onder een hoek van 45° met de Ararat-meridiaan Sippar naderde kon het veilig zijn weg gaan tussen deze twee gevaarlijke gebieden door. Bovendien zou het als het

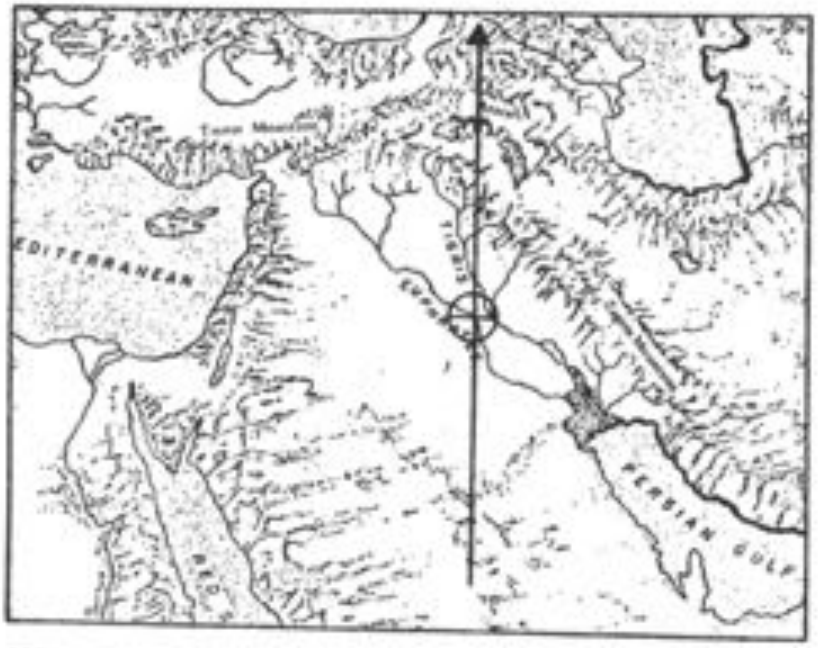

130

onder zo'n hoek binnenkwam om te landen, in het zuiden op grote hoogte de rotsachtige punt van Arabië kruisen, en zijn afdaling beginnen over het water van de Perzische golf. Zowel bij aankomst als vertrek zou het vaartuig een ononderbroken zicht op Mission Control in Nippoer hebben en communicatie daarmee.

Enlil's bemanning kon dan ongeveer deze ruwe schets maken: een driehoek van bergen en water aan elke zijde, die als een pijl op Sippar was gericht. Een X zou Nippoer voorstellen, in het centrum (fig. 131).

Hoe ongelooflijk het ook moge schijnen, deze schets werd niet door *ons* gemaakt, maar komt voor op een ceramiek, opgegraven in Soesa in een laag die gedateerd werd op ongeveer 3200 vC. Het roept in de herinnering de planisfeer wakker die de vluchtweg en de procedures beschreef, die op 45°-segmenten gebaseerd waren.

De vestiging van nederzettingen op aarde door de Nefilim was geen gis-werk. Alle alternatieven waren bestudeerd, alle bronnen geëvalueerd, alle gevaren ingecalculeerd; bovendien was het nederzettingsplan zorgvuldig in kaart gebracht, zodat elke nederzetting paste in het definitieve patroon, met als doel de landingsweg naar Sippar uit te stippelen.

Niemand heeft tot nu toe geprobeerd een plan te ontdekken in de verspreide Soemerische nederzettingen. Maar als we een blik werpen op de eerste zeven die ooit gevestigd werden, ontdekken we dat Bad-Tibira, Sjoeroeppak en Nippoer precies liggen op een
212 lijn die 45° afwijkt van de Ararat-meridiaan en die lijn kruiste de

131

meridiaan precies bij Sippar! De andere twee steden, waarvan de ligging bekend is, Eridoe en Larsa, lagen eveneens op een andere rechte lijn, die de eerste lijn en de meridiaan eveneens bij Sippar kruiste.

Uitgaande van de oude schets, die Nippoer plaatste in het midden van een cirkel, en concentrische cirkels trekkend vanuit dit middelpunt, ontdekken we dat een andere oude Soemerische stad, Lagasj, precies gelegen was op een van deze cirkels – op een lijn die even ver van de 45°-lijn aflag, als de Eridoe-Larsa-Sippar lijn. De ligging van Lagasj is een spiegelbeeld van die van Larsa.

Hoewel de plaats van LA.RA.AK ('de heldere hallo ziende') tot nu toe onbekend is, zou de logische ligging ervan bij punt 5 (fig. 132) moeten zijn, omdat daar een stad der goden zou kunnen liggen die het snoer van steden om de centrale vluchtweg op afstanden van zes *beroe*: Bad.Tibira, Sjoeroeppak, Nippoer, Larak, Sippar, volledig zou maken; (een *beroe* was ongeveer 60 km.).

De twee buitenste lijnen die de centrale lijn flankeerden die door Nippoer liep, lagen zes graden aan beide zijden ervan, en vormden de zuidwestelijke en noordoostelijke buitenkanten van

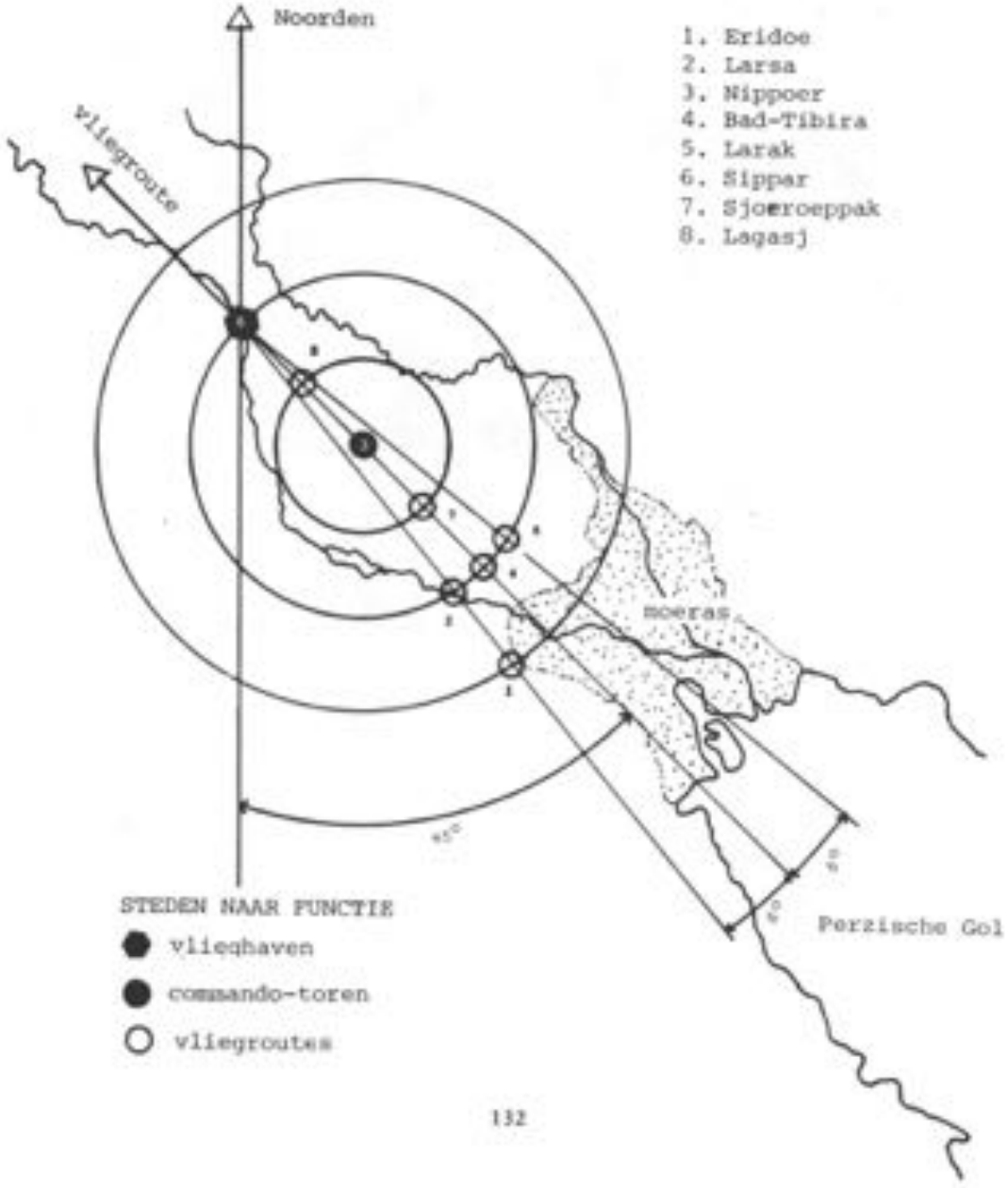
Noorden
1. Eridoe
2. Larsa
3. Nippoer
4. Bad-Tibira
5. Larak
6. Sippar
7. Sjoeroeppak
8. Lagasj
vliegroute
moeras
45°
40
40
Perzische Golf
STEDEN NAAR FUNCTIE
vlieghaven
commando-toren
vliegroutes

132

de centrale vluchtweg. Zeer passend betekende de naam LA.AR.SA 'ziende het rode licht'; en LA.AG.ASJ 'ziende de halo bij zes'.

Dit was, naar wij aannemen, het plan van de Nefilim. Nadat zij de beste plek voor hun ruimtevaart-centrum hadden uitgekozen (Sippar), plaatsten zij de andere vestigingen volgens een patroon dat de vluchtweg erheen uitstippelde. In het centrum plaatsten ze Nippoer, waar de 'band hemel-aarde' zich bevond.

Noch de originele steden der goden, noch hun overblijfselen kunnen ooit nog door de mens worden waargenomen — ze werden alle vernietigd door de zondvloed die later over de aarde golfde. Maar we kunnen veel over ze te weten komen, omdat het de heilige plicht der Mesopotamische koningen was voortdurend de heilige gebieden op precies dezelfde plaats en volgens de oorspronkelijke plannen te herbouwen. De herbouwers legden er in de inscripties de nadruk op dat zij zich zorgvuldig hielden aan de oorspronkelijke plannen, zoals bijv. in de volgende:

Het eeuwige grondplan
wat voor de toekomst
de bouw bepaalde
(heb ik gevolgd).
Het is dat waarop de tekeningen voorkomen,
vanaf de oude tijden
en het geschreevene van de hoogste hemel.

Als Lagasj, zoals verondersteld wordt, een van de steden was die als landingsbaken diende, dan heeft een groot deel van de informatie die door Goedea werd verschaft in het derde millennium vC zeer zeker betekenis. Toen Ninoerta hem opdracht gaf het heilige gebied te herbouwen, gaf een van diens begeleiders hem de bouwplannen (getekend op een stenen tafeltje), en een godin (die 'tussen hemel en aarde gereisd' had in haar 'kamer') toonde hem een hemelkaart en lichtte hem in omtrent de astronomische rooilijnen van het bouwwerk.

Behalve de 'goddelijke zwarte vogel' werden 'het verschrikkelijke oog' van de god ('de grote straal die de wereld aan haar macht onderwerpt') en de 'wereld beheerser' (welks klank kon 'galmen over alles') in het heilige gebied geplaatst. Tenslotte werd, toen het bouwwerk compleet was, het 'embleem van Oetoe' er boven op gezet, 'tegenover de opstijgplaats van Oetoe' — tegenover het ruimtevaart-station Sippar. Al deze stralende voorwerpen waren belangrijk voor het functioneren van het ruimtevaart-station, want Oetoe zelf kwam 'vol vreugde' te voorschijn om de volledig opgestelde installaties te inspecteren.

Vroege Soemerische afbeeldingen laten veelvuldig massieve bouwwerken zien, gebouwd in de vroegste tijden, van riet en hout, staande in de weiden temidden van grazende koeien. De huidige mening dat dit veestallen waren, wordt weersproken door de pilaren die onveranderlijk boven de daken ervan uitsteken (fig. 133a).

a

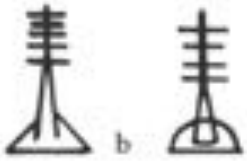

b

133

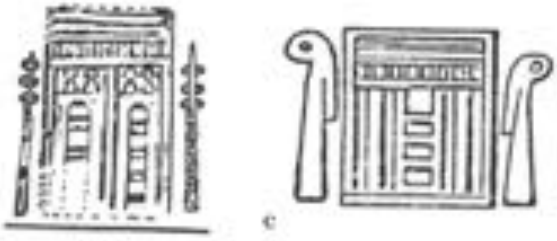

c

134

De pilaren dienden, zoals men kan zien, om een of meer paren 'ringen' te steunen, waarvan de functie niet vermeld wordt. De Soemerische pictogrammen (fig. 133b) stellen het woord DOER of TOER voor (wat 'verblijf', 'verzamelplaats' betekent); men vindt het ook op tekeningen die ongetwijfeld dezelfde bouwwerken voorstellen als op de cylinderzegels, maar duidelijk maken dat het voornaamste kenmerk ervan niet de 'hutten' waren, maar de antenne-toren. Soortgelijke pilaren met 'ringen' werden geplaatst voor tempel-ingangen in de heilige gebieden der goden, en niet alleen op het land (fig. 133c).

Waren deze voorwerpen antennes die in verbinding stonden met een omroepstelsel? Waren de paren ringen radarzenders, op het land geplaatst om ruimtevaartuigen binnen te loodsen? Waren de op ogen gelijkende pilaren aftastingstoestellen, de 'alziende ogen' van de goden, waarvan zoveel teksten melding maken?

We weten dat de uitrusting waaraan de verschillende toestellen verbonden waren gedragen konden worden, want sommige Soemerische zegels beelden doosachtige 'goddelijke voorwerpen' af die per boot, of geladen op pakdieren, naar het binnenland vervoerd werden, zodra de boten binnen waren (fig. 134).

Deze schijnbaar bovennatuurlijke apparaten – die het mogelijk maakten met een ververwijderde god te spreken – werden voorwerpen ter verering, heilige cultussymbolen. Tempels in Lagasj, Ur, Mari en andere oude steden hadden o.a. 'ogen-beelden'. Het meest opvallende voorbeeld werd gevonden in een 'ogen-tempel' in Tell Brak, in het noordwesten van Mesopotamië. Deze tempel uit het vierde millennium werd zo genoemd, niet omdat honderden 'oog'-symbolen werden opgegraven, maar voornamelijk omdat het binnenste heiligdom van de tempel maar één altaar herbergde, waarop een groot stenen 'dubbel-oog' symbool stond uitgestald (fig. 135).

Naar alle waarschijnlijkheid was het een nabootsing van het werkelijke goddelijke voorwerp – Ninoerta's 'vreselijk oog', of van dat in Enlil's centrum in Nippoer, waarvan de oude schrijver vermeldde 'zijn omhoog gericht oog tast het land af ... zijn opgerichte straal onderzoekt het land.'

De vlakte van Mesopotamië maakte, naar het schijnt, de oprichting van platvormen nodig waarop de met-de-ruimte-verbonden uitrusting werd geplaatst. Teksten en afbeeldingen laten er geen twijfel aan bestaan dat de bouwsels zich ontwikkelden van de vroegste hutten in het veld tot de latere trapsgewijze platformen, die bereikt konden worden langs trappen en hellende taluds, die van een bredere lagere verdieping voerden naar een kleinere erboven, en zo verder. Aan de top van de ziggoerat werd het eigenlijke verblijf voor de god gebouwd, omringd door een vlakke, ommuurde hof voor zijn 'vogel' en zijn 'wapens'. Een ziggoerat, afgebeeld op een cylinderzegel, geeft niet enkel de gebruikelijke verdieping-naar-verdieping constructie weer, maar heeft ook twee 'ring antennes' die drie verdiepingen hoog waren (fig. 136).

Mardoek beweerde dat de ziggoerat en het tempelgebied in Ba-

135

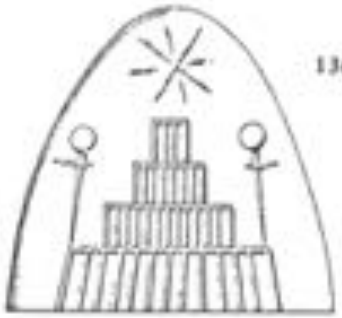

136

bylon (de E.SAG.IL) naar zijn aanwijzingen waren gebouwd, eveneens overeenkomstig het 'geschrevene van de hoogste hemel'. Een tablet (bekend als het Smith-tablet naar de ontcijferaar ervan), geanaliseerd door André Parrot[74] stelde vast dat de zeven-verdiepingen-hoge ziggoerat, een volmaakt vierkant was, waarvan de eerste verdieping of het grondvlak zijden had van 15 *gar*. Elke daarop volgende verdieping was kleiner van oppervlakte en hoogte, behalve de hoogste (het verblijf van de god) die hoger was. De totale hoogte was echter ook 15 *gar*, zodat het ganse bouwwerk niet alleen een volkomen vierkant was, maar ook een volmaakte kubus.

De *gar* die bij deze afmetingen gebruikt werd, was een equivalent van ongeveer zes meter. Het Soemerische grondgetal bepaalde alle maten van de Mesopotamische ziggoerats. Elke zijde had dus een lengte van 15 *gar*, dus in totaal 60 *gar* (fig. 137).

G. Martiny[75] heeft aangetoond hoe deze kenmerken de ziggoerat geschikt maakten voor hemel-waarnemingen, en dat de top van de Esagila gericht was naar de planeet Sjoepa (die wij geïdentificeerd hebben met Pluto) en de constellatie Aries (fig. 138).

Maar werden de ziggoerats uitsluitend gebouwd voor de waarnemingen van sterren en planeten, of dienden ze ook de ruimtevaart van de Nefilim? Alle ziggoerats waren zodanig gericht dat hun hoeken precies naar het noorden, zuiden, westen en oosten wezen. Dientengevolge vormden hun zijden precies een hoek van 45° met de vier hoofdrichtingen. Dit betekende dat een binnenkomend ruimtevaartuig bepaalde zijden van de ziggoerat precies langs de vluchtweg volgen kon om zonder moeilijkheid Sippar te bereiken!

De Akkadisch-Babylonische naam voor deze bouwwerken, *zoekiratoe* betekende ook 'huis van de goddelijke geest'. De Soemeriërs noemden de ziggoerats ESJ: dit betekende 'verheven' of 'allerhoogste' — wat deze bouwwerken zeker waren. Ze konden ook een

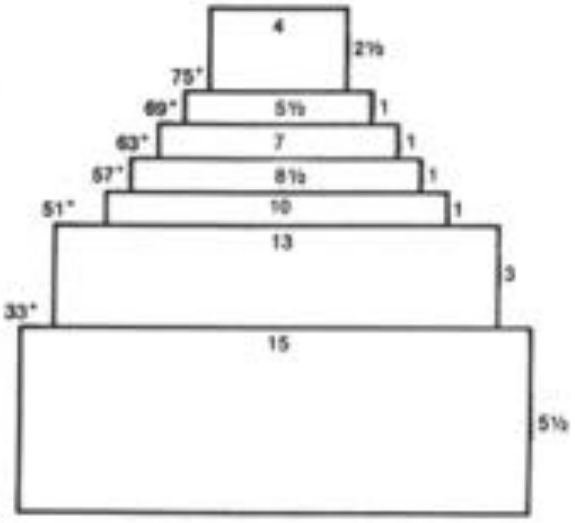

137

138

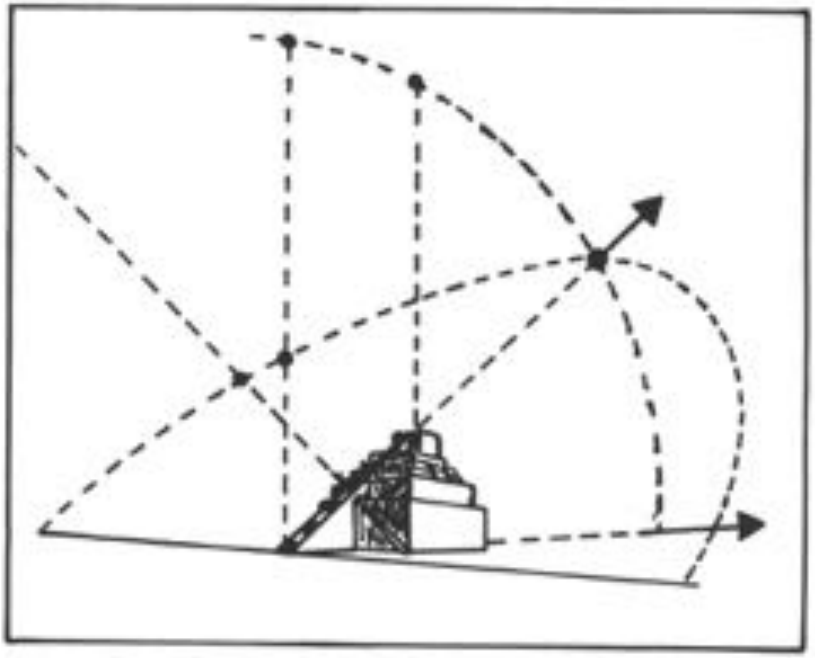

219

getalseenheid aanduiden die betrekking had op het 'meet-aspect' van de ziggoerats. Tevens betekende het 'een warmtebron' ('vuur' in het Akkadisch en Hebreeuws).

Zelfs geleerden, die het onderwerp benaderd hebben zonder iets af te weten van onze 'ruimte'-interpretatie, konden niet ontkomen aan de conclusie, dat de ziggoerats nog een ander doel hadden dan van het verblijf van een god een 'hoog-oprijzend' bouwsel te maken. Samuel N. Kramer, de archeoloog, vatte de schoolse algemene opvatting aldus samen: 'De ziggoerat, de verdiepingentoren, die het kenmerk werd van de Mesopotamische tempel-architectuur ...beoogde een verbindingsschakel te vormen, zowel werkelijk als symbolisch, tussen de goden in de hemel en de stervelingen op aarde.'

In dit boek wordt echter aangetoond, dat de werkelijke functie van deze bouwwerken was de goden in de hemel te verbinden met de goden — niet de stervelingen — op de aarde.

11

DE OPSTAND VAN DE ANOENNAKI

Nadat Enlil persoonlijk op aarde aankwam, werd het bevel erover door Enki aan hem overgedragen. Waarschijnlijk werd op dat tijdstip Enki's naam veranderd in E.A. (heer der wateren) in plaats van 'heer der aarde'.

De Soemerische teksten verklaren dat in dat vroege stadium van de aankomst der goden op aarde tot een machtsverdeling werd besloten. Anoe zou in de hemelen blijven en heersen over de Twaalfde Planeet; Enlil zou de aarde onder zijn beheer hebben; aan Enki werd het beheer van de AB.ZOE (*apsoe* in het Akkadisch) gegeven. In navolging van de 'waterige' betekenis van de naam E.A. hebben geleerden AB.ZOE vertaald als 'de waterige diepte' in de verkeerde veronderstelling, dat Ea het prototype was van Poseidon, de god der oceanen.

In andere gevallen werd Ea's gebied abusievelijk aangeduid als 'onderwereld', zelfs als 'dodenwereld'.

Deze verkeerde vertaling is vooral te wijten aan die Mesopotamische teksten die een reeks liturgische weeklachten bevatten over de verdwijning van Doemoezi, uit de Kanaänietische teksten beter bekend als de god Tammoez, met wie Inanna/Isjtar haar hevigste liefdes-verhouding vierde, en die toen hij verdween, naar de lagere wereld afdaalde om hem te zoeken.

De Soemerische en Akkadische teksten over Isjtar's afdaling verhalen echter dat Isjtar haar daar heersende zuster Eresjkigal ging bezoeken. Isjtar ging noch als dode, noch tegen haar wil daarheen, maar levend en niet op uitnodiging, en zij dwong haar toelating af door de deurwachter te dreigen:

Als je de poort niet opent,
zodat ik niet kan binnenkomen,
zal ik de deur vernielen,
zal ik de grendel stukmaken,
zal ik de deurpost vernielen,
zal ik de poort omverwerpen.

Een voor een werden de zeven poorten die naar het verblijf van Eresjkigal voerden voor Isjtar geopend; toen ze eindelijk zover was

en Eresjkigal haar zag, barstte deze letterlijk van woede. Het doel van de reis en de reden voor Eresjkigal's woede laat de Soemerische tekst in het vage, maar deze laat wel merken dat Isjtar een dergelijke ontvangst verwachtte. Ze had dan ook de andere grote goden vooruit in kennis gesteld van haar reis, en zich ervan verzekerd dat deze stappen zouden nemen om haar te bevrijden, ingeval ze in het 'grote beneden' gevangen werd gezet.

De echtgenoot van Eresjkigal – en heer van de lagere wereld – was Nergal. De manier waarop deze in het grote beneden belandde en heer daarvan werd, werpt niet alleen een licht op de menselijke aard van de 'goden', maar schildert de lagere wereld niet bepaald als een 'wereld van doden'.

Het verhaal, waarvan verschillende versies bestaan, begint met een banket waaraan als eregasten aanzaten Anoe, Enlil en Ea. Het banket werd gegeven 'in de hemelen', maar niet in Anoe's verblijf op de Twaalfde Planeet. Misschien vond het plaats aan boord van een rondkruisend ruimtevaartuig, want toen Eresjkigal niet kon opstijgen om zich bij hen te voegen, zonden de goden haar een boodschapper die 'langs de hemeltrap afdaalde, en bij de poort van Eresjkigal aankwam.' Toen zij de uitnodiging had ontvangen, gebood Eresjkigal haar raadsman, Namtar:

'Bestijg, Namtar, de lange ladder naar de hemel;
Neem het bord van de tafel, breng mij mijn deel;
Wat Anoe je ook geeft, breng het mij.'

Toen Namtar de eetzaal betrad, stonden alle goden, behalve een 'kale god die achterin zat' op om hem te begroeten. Namtar rapporteerde dit voorval aan Eresjkigal, toen hij naar de lagere wereld terugkeerde. Zij en alle lagere goden van haar gebied waren beledigd. Ze eiste dat de aanstoot-gevende god ter bestraffing aan haar overgeleverd zou worden.

De belediger echter was Nergal, een zoon van de grote Ea. Na een ernstige reprimande van zijn vader kreeg Nergal de opdracht de tocht alleen te ondernemen, enkel gewapend met een hoop vaderlijke raadgevingen hoe hij zich moest gedragen. Toen Nergal aankwam bij de poort, werd hij door Namtar als de zich misdragende god herkend, en naar 'Eresjkigal's ruime binnenhof' gebracht, waar hij aan verschillende beproevingen onderworpen werd.

Vroeger of later ging Eresjkigal haar dagelijks bad nemen.

... ze ontblootte haar lichaam.
Wat normaal is voor man en vrouw
bij ... in zijn bart ...
... ze ombelsden elkaar,
gingen bartstochtelijk naar bed.

Zeven dagen en nachten beminden ze elkaar. In de boven wereld, was er alarm geslagen om de ontbrekende Nergal. 'Laat me vrij',

zegt hij tegen Eresjkigal: 'ik zal gaan, en weer terugkomen', beloofde hij. Maar hij had haar nauwelijks verlaten, of Namtar ging naar Eresjkigal en beschuldigde Nergal ervan dat hij geen plan had om terug te keren. Nogmaals werd Namtar naar Anoe gezonden. Eresjkigal's boodschap was duidelijk:

Ik, je dochter, was jong;
Ik heb het spel van jonge meisjes niet gekend ...
De god die je naar me toezond,
en die geslachtsgemeenschap met me had –
zend hem naar me toe om mijn echtgenoot te zijn,
om bij me in te wonen.

Aangezien Nergal klaarblijkelijk nog niet aan trouwen dacht, organiseerde hij een militaire expeditie en bestormde de poorten van Eresjkigal's verblijf met de bedoeling 'haar hoofd af te hakken'. Maar Eresjkigal pleitte:

'Wees mijn man en ik zal je vrouw zijn.
Ik zal je de heerschappij geven
over het wijde Lagere Land.
Ik zal het tablet der wijsheid in je hand leggen.
Jij zult meester zijn en ik meesteres.

En toen volgde het gelukkige einde:

Toen Nergal haar woorden hoorde,
Greep hij haar hand en kuste haar,
Haar tranen wegwissend:
'Wat jij voor me hebt gewenst
de laatste maanden – zo zij het nu!'

Deze gebeurtenissen roepen zeker niet het beeld op van een land van de doden. Integendeel: het was een plek die de goden konden binnengaan en verlaten, een plaats waar bemind kon worden, een plaats die belangrijk genoeg was om haar toe te vertrouwen aan een kleindochter van Enlil en een zoon van Enki. Inziende dat de feiten niet in overeenstemming zijn met een somber gebied, opperde W.F. Albright[76] het denkbeeld dat het verblijf van Doemoezi in de Lagere Wereld – 'een helder en vruchtbaar thuis was in een ondergronds paradijs, 'de mond van de rivieren' genoemd, dat nauw verbonden was met het huis van Ea in de Apsoe.'

De plaats was ver weg en moeilijk te bereiken, en een enigszins 'beperkt gebied', maar zeker geen 'plaats vanwaar geen terugkeer mogelijk is.' Evenals Inanna gingen, volgens de geschriften, ook andere leidende godheden naar deze lagere wereld toe, en keerden daarvan terug. Enlil was voor een tijdje verbannen naar de Abzoe, nadat hij Ninlil verkracht had. En Ea ging geregeld op en neer tussen Eridoe in Soemerië en de Abzoe, en bracht naar de Abzoe 'de handwerkkunst van Eridoe' en bouwde er een 'verheven heiligdom' voor zichzelf.

In plaats van als een duistere en eenzame plek, werd ze beschreven als een heldere plek met stromend water.

Een rijk land, geliefd bij Enki;
Overvloeiend van rijkdom, volmaakt in volheid ...
Welks machtige rivier over het land stroomt.

Uit vele afbeeldingen blijkt dat Ea de God van de stromende wateren was. Het blijkt uit vele Soemerische bronnen, dat zulke stromende rivieren inderdaad bestonden — niet in Soemerië en zijn vlakke streken, maar in het grote beneden.

In elk geval lag de plek ergens overzee. Een weeklacht om de 'jonge zoon', Demoezi, verhaalt hoe hij weggevoerd werd naar de Lagere Wereld in een schip. Een 'weeklacht om de vernietiging van Soemer' beschrijft hoe Inanna zich verstak in een wachtend schip. 'Van haar bezittingen ging ze weg. Ze daalt af naar de Lagere Wereld.'

Een lange, heel moeilijk te begrijpen tekst, omdat geen complete versie gevonden is, gaat over een twist tussen Ira (Nergal's titel als heer van de Lagere Wereld) en zijn broer Mardoek. In de loop daarvan verliet Nergal zijn domein en confronteert hem in Babylon; Mardoek van zijn kant dreigde: 'Ik zal naar de Apsoe afdalen, en toezicht houden op de Anoennaki ... mijn razende wapens zal ik tegen hen verheffen.' Om de Apsoe te bereiken, verliet hij het land Mesopotamie en reisde over 'de wateren die zich verheffen.' Zijn doel was Arali in het sousterrain van de aarde en de teksten verschaffen een preciese sleutel omtrent de ligging ervan:

In de ver-verwijderde zee,
100 beroe water (verder) ...
ligt de grond van Arali ...
Daar veroorzaken de blauwe stenen ziekte,
waar de handwerksman van Anoe
de zilveren bijl hanteert die glanst als de dag.

Waarschijnlijk werd de *beroe*, zowel een lengte- als een tijdmaat, in de tweede betekenis gebruikt, omdat reizen over water ermee gemoeid was. Als zodanig was ze een dubbel-uur, zodat een honderd *beroes* twee honderd uur zeilen voorstelde. We kunnen op geen enkele wijze vaststellen volgens welke berekeningen de gemiddelde zeiltijd werd vastgesteld. Maar wel staat vast dat een werkelijk verafliggend land bereikt werd na 3500 of vijf duizend km. varen.

De teksten duiden aan dat Arali ten westen en ten zuiden van Soemer lag. Een schip dat 3500 à 5000 km in zuidwestelijke richting voer vanaf de Perzische Golf kon maar één bestemming hebben: de kusten van zuidelijk Afrika.

Alleen deze conclusie kan de term 'lagere wereld' verklaren, en het zuidelijk halfrond aanduiden, waar het land Arali lag, in

tegenstelling tot de 'boven wereld', of het noordelijk halfrond, waar Soemer lag. Deze verdeling van de aardse halfronden tussen Enlil (noordelijk) en Ea (zuidelijk) komt overeen met de aanwijzing van de noordelijke hemel als de weg van Enlil, en de zuiderhemel als de weg van Ea.

Het vermogen van de Nefilim tot interplanetaire vluchten, tot een baan beschrijven om de aarde en erop landen, maakt de vraag overbodig of zij behalve Mesopotamië ook het zuiden van Afrika gekend kunnen hebben. Vele cylinder-zegels, die tot dit gebied behorende dieren afbeelden, zoals de zebra en de struisvogel, en afbeeldingen van wildernissen, of heersers die op Afrikaanse manier luipaardvellen dragen, bevestigen een 'Afrikaanse connectie'.

Wat voor belang hadden de Nefilim bij dit deel van Afrika, waarover ze het wetenschappelijk genie EA het beheer gaven en aan de belangrijkste goden van het land een 'tablet van wijsheid' toekenden?

De Soemerische term AB.ZOE, waarvan de geleerden aannamen dat ze 'het waterige diep' betekende, moeten we aan een nieuwe kritische analyse onderwerpen. Letterlijk betekende de term 'diepe oerbron' – niet noodzakelijk van water. Volgens de regels van de Soemerische grammatica kon elk van de twee leden van een woord voorafgaan aan de andere, zonder dat haar betekenis veranderde, wat zeggen wil dat AB.ZOE en ZOE.AB dezelfde betekenis hadden. De laatste spelling van de Soemerische term vinden we terug in de Semietische talen, nl. in *za-ab*, dat altijd 'kostbaar metaal' aanduidde en nog aanduidt, en in het bijzonder in het Hebreeuws 'goud', evenals in zijn verwante talen.

Het Soemerische pictogram van AB.ZOE was dat van een uitgraving diep in de aarde, waarin men kon afdalen en opklimmen door een schacht. Ea was dus niet de heer van een onbepaald 'waterig diep', maar de god die het beheer had over de exploitatie van de mineralen van de aarde (fig. 139).

139

Het Griekse *abyssos*, afgeleid van het Akkadische *absoe*, betekende eveneens een diep gat in de grond.

P. Jensen[77] merkte reeds in 1880 op dat de vaak-voorkomende Akkadische term *Bit Nimikoe* niet vertaald behoorde te worden als 'huis van wijsheid', maar als 'huis in de diepte'. Hij haalde een tekst aan (V.R.30, 49-50ab) die aangaf: 'Van Bit Nimitoe komen goud en zilver'. Een andere tekst verklaart, zoals Jensen benadrukt, dat de naam: 'godin Sjala van *Nimiki*' de vertaling is van de Soemerische bijnaam: 'De godin die glanzend brons doorgeeft'. De Akkadische term *nimikoe* die als 'wijsheid' vertaald werd, besluit Jensen, 'had met metalen te maken'. 'Waarom', gaf hij eenvoudig toe, 'weet ik niet'.

Sommige Mesopotamische hymnen verheerlijken Ea als *Bel Nimiki*, vertaald als 'heer der wijsheid'; maar de juiste vertaling moet ongetwijfeld zijn 'heer der ontginning'. Zoals het 'tablet der bestemmingen' in Nippoer gegevens over omloopbanen bevatte,

zo was het 'tablet der wijsheid', dat aan Nergal en Eresjkigal werd toevertrouwd, een 'tablet der ontginning', een groep gegevens die betrekking had op de ontginningswerkzaamheden van de Nefilim.

Als heer van de Abzoe werd Ea bijgestaan door een andere zoon, de god GI.BIL ('die de grond verbrandt') die het toezicht had over het vuur en het smelten. De 'smid van de aarde' wordt gewoonlijk voorgesteld als een jonge god wiens schouders roodgloeiende stralen of vuurvonken uitstralen, die opstijgt uit de bodem, of op het punt staat erin af te dalen. De teksten beweren dat Gibil door Ea in 'wijsheid' onderlegd was, wat betekent dat Ea hem de mijn-techniek had geleerd (fig. 140).

140

De metaalertsen die in het zuidoosten van Afrika opgedolven werden, werden naar Mesopotamië vervoerd in speciale vrachtschepen, die men MA.GOER.OER.NOE.AB.ZOE noemde ('schip voor ertsen uit de lagere wereld'). Vandaar werden de ertsen naar Bad-Tibira vervoerd, welke naam letterlijk betekende 'de basis der metaalbewerking'. Gesmolten en gezuiverd werden de ertsen in baren gegoten, die in de oude wereld millenia onveranderd zijn gebleven. Deze baren werden in verschillende opgravingen in het Nabije Oosten gevonden, een bewijs leverend voor de betrouwbaarheid van de Soemerische pictogrammen als juiste afbeeldingen van de voorwerpen die ze 'beschreven'; het Soemerische teken voor de term ('gezuiverde kostbaarheid') was de afbeelding van zo'n baar. In vroegere tijden was de baar in de lengte doorboord met een gat, waardoor een draagstok werd gestoken (fig. 141).

141

Verschillende afbeeldingen van een god van de stromende wateren laten hem zien, geflankeerd door dragers van zulke kostbare metalen baren, wat aanduidt dat hij ook de heer van de mijnbouw was (fig. 142).

De verschillende namen en bijnamen voor Ea's land der mijnen in Afrika wemelen van aanduidingen omtrent ligging en aard. Het stond bekend als A.RA.LI ('plek van de glanzende metaaladers'), het land waar de ertsen vandaan komen. In de tekst die het plan van Inanna's afdaling naar het zuidelijk halfrond beschrijft, werd de plek aangeduid als het land waar 'het kostbare metaal met grond bedekt is' — waar het onder de grond gevonden wordt. In een lijst die de bergen en rivieren van de Soemerische wereld opsomt, staat ze vermeld als de 'berg Arali, tehuis van het goud'; en een fragmentarische tekst bevestigde dat Arali het land was, waarvan Bad-Tibira's werkzaamheden afhankelijk waren.

De Mesopotamische teksten beschrijven het land der mijnen als bergachtig, met gras begroeide plateaus en steppen, en een overvloedige plantengroei. Eresjkigal's hoofdstad lag in GAB.KOER.RA ('in het hart van de bergen') dus tamelijk ver landinwaarts. Volgens alle teksten was het een land met heldere dagen, en overvloedige zonneschijn. De Soemerische termen voor goud K.GI — 'helder uit de aarde' en voor zilver (KOE.BAB.BAR — 'helder goud') behielden het oorspronkelijk verband der kostbare metalen met het heldere (*koe*) gebied van Eresjkigal.

142

De pictografische tekens van Soemerië onthullen niet alleen een grote vertrouwdheid met diverse metallurgische processen, maar ook met het feit dat de bronnen der metalen mijnen waren, die onder de grond gegraven werden. De uitdrukkingen voor koper en brons ('mooie heldere steen'), goud ('het beste gemijnde metaal') of 'verfijnd' (helder, gereinigd) waren alle varianten in beeldschrift van een mijn-schacht ('opening/mond voor donkerrood metaal') (fig. 143). De naam van het land – Arali – kon ook geschreven worden als een variant van het pictogram voor 'donkerrood' (aarde), van *Koesh* ('donker-rood', maar toentertijd 'neger' betekenend) of van de metalen die daar opgedolven werden; de pictogrammen gaven altijd varianten van een mijnschacht weer (fig. 144).

Uitvoerige verwijzingen naar goud en andere metalen in oude teksten betekenen een vertrouwdheid met de metallurgie vanaf heel oude tijden. Een levendige handel in metalen bestond er reeds vanaf het begin der beschaving, dank zij de kennis die de mensheid van de goden ontvangen had. Die goden hadden zich, zoals de teksten beweren, reeds met de mijnbouw en de metallurgie bezig gehouden lang voor de mens verscheen.

Het Oude Testament kende reeds in de oudheid het land Ofir, waarschijnlijk ergens in Afrika, als een vindplaats van goud. Koning Salomo's schepen voeren reeds over de Rode Zee vanaf Ezion-geber (het huidige Elath). Daar hij bang was voor een ver-

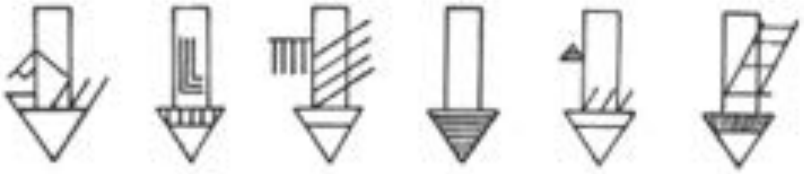

143 144

145

traging in de bouw van de tempel in Jeruzalem, kwam Salomo met zijn bondgenoot Hiram, koning van Tyrus, overeen een tweede vloot naar Ofir te zenden langs een andere route.

En de koning had schepen van Tarsis op zee
en de schepen van Hiram.
Elke drie jaar kwam de vloot van Tarsis, en
bracht goud en zilver, ivoor en apen.

De schepen van Tarsis hadden drie jaar nodig voor een rondreis. Als we de tijd van laden in Ofir in aanmerking nemen, wil het zeggen dat de reis zowel heen als terug ruim een jaar in beslag nam. Dit doet denken aan een veel langere route dan de directe route door de Rode Zee en de Indische Oceaan – een route om Afrika heen (fig. 145).

Vele geleerden menen, dat Tarsis in het westelijk deel van de Middellandse zee lag, aan of dicht bij de Straat van Gibraltar. Dit zou een ideale plaats geweest zijn als vertrekpunt voor een reis rond het Afrikaanse werelddeel. Sommigen nemen zelfs aan dat Tarsis 'smelterij' betekende.

Vele bijbelonderzoekers houden het huidige Rhodesië voor het bijbelse goudland Ofir. Z. Herman[78] bracht een aantal bewijzen bijeen, waaruit blijkt dat de Egyptenaren in heel vroege tijden verschillende metalen betrokken uit Rhodesië.

Hoe kwam men naar Eresjkigals verblijf in het binnenland? Hoe werden de ertsen vandaar vervoerd naar de zeehavens? Daar we weten dat de Nefilim gebruik maakten van rivier-scheepvaart zou het ons niet verbazen als we een grote, bevaarbare rivier in de lagere wereld aantroffen. Het verhaal van 'Enlil en Ninlil' deelt ons mee, dat Enlil verbannen werd naar de lagere wereld. Toen hij dat land bereikte, moest hij overgezet worden over een brede rivier.

Een Babylonische tekst over de oorsprong en de toekomst van de mensheid duidde de rivier van de lagere wereld aan als de rivier 'Haboer', de 'rivier van vissen en vogels'. Enkele Soemerische teksten noemden het land van Eresjkigal 'het prairie-land van HA.-BOER'.

Afrika heeft vier grote rivieren: de Nijl vloeit naar het noorden in de Middellandse zee; de Kongo en de Niger storten zich in het westen in de Atlantische Oceaan; en de Zambesie vloeit vanuit het hartje van Afrika in een grote naar het oosten gerichte boog totdat zij de oostkust bereikt. Ze heeft een brede delta met goede havenplaatsen; en is naar het binnenland toe zeker over een lengte van 400 km. bevaarbaar.

Was de Zambesie de 'rivier van vissen en vogels' van de lagere wereld? Waren haar majestueuze Victoriawatervallen de watervallen die volgens een tekst in de nabijheid van Eresjkigal's hoofdstad lagen?

Toen men ontdekte dat vele 'nieuw ontdekte' en veelbelovende mijn-gebieden in Zuid-Afrika reeds in de oudheid als zodanig geëxploiteerd werden, werden groepen archeologen aangetrokken om deze plaatsen te onderzoeken, voordat de moderne grondbewerkings-machines alle sporen van vroegere arbeid uitwisten. Het resultaat van die onderzoekingen was, dat men vele lagen van oude en prehistorische mijnwerkzaamheden en menselijke overblijfselen aantrof. De ouderdom werd geschat op een aannemelijke 2000 vC tot een verbazingwekkende 7690 vC.

Geïntrigeerd door de onverwachte ouderdom van de vondsten, breidde de groep haar onderzoekingsgebied uit. Aan de voet van een steile rotswand op de hellingen van de Leeuwenberg, versperde een vijf ton zwaar hematiet-blok (bloedsteen) de toegang tot een grot. Houtskooloverblijfselen stelden de mijn-werkzaamheden in de grot op 20.000 tot 26.000 vC.

Was het delven van metalen mogelijk in de Oude Steentijd? Vol ongeloof groeven de geleerden een schacht op het punt waar, klaarblijkelijk, de oude mijnwerkers hun werkzaamheden begonnen waren. Een houtskool-rest leverde een datum op van 41.250 vC.

Zuid-Afrikaanse wetenschappers onderzochten daarop de prehistorische mijngebieden in zuid-Zwaziland. In de blootgelegde mijn-spelonken vonden ze twijgen, bladeren en gras, zelfs veren —

waarschijnlijk aangevoerd door de oude mijnwerkers voor het inrichten van slaapplaatsen. Op een 35.000 vC niveau vonden ze beenstukken met inkervingen die 'wezen op het vermogen van de mens tot tellen in die oeroude tijden'. Andere overblijfselen voerden de ouderdom van de artefakten op tot 50.000 vC terug.

Aannemend dat de 'werkelijke ouderdom van het begin der mijnwerkzaamheid in Swaziland meer in de buurt van 70-80.000 vC gesteld kon worden', opperden de Zuid-Afrikaanse wetenschappers dat 'Het zuiden van Afrika ... heel goed aan de spits van de technologische uitvinding en vernieuwing gestaan kon hebben gedurende het grootste deel van de periode na 100.000 vC.'

In een kommentaar op deze ontdekkingen, zag Dr. Kenneth Oakley, gewezen hoofd-antropoloog van het Natuurhistorische Museum in Londen, een heel andere betekenis in de vondsten. 'Het werpt een belangrijk licht op de oorsprong van de mens — het is nu mogelijk dat zuidelijk Afrika de evolutionaire wieg van de mens was', de 'geboorteplaats' van de *Homo sapiens*.

Zoals later zal blijken verscheen daar inderdaad de moderne mens op aarde, ten gevolge van een reeks gebeurtenissen die door 'het zoeken van de goden' op gang gebracht werd.

•

Moderne geleerden verdelen de activiteiten van de mens op aarde in een Stenen-, Bronzen-, IJzeren-tijdperk, enz.; in oude tijden echter had men het — o.a. de Griekse dichter Hesiodes — over een Gouden-, een Zilveren-, Bronzen-, Helden- en IJzeren Tijdperk. Afgezien van het Helden-tijdperk, aanvaardden alle oude tradities de volgorde: goud-zilver-brons-ijzer. Zijn deze legenden in feite vage herinneringen aan actuele gebeurtenissen op aarde?

Goud, zilver en koper zijn alle gedegen elementen van de goudgroep. Ze behoren naar atoomgewicht en getal tot dezelfde familie; ze hebben soortgelijke kristallografische, scheikundige en natuurkundige eigenschappen — alle zijn zacht, buigzaam en smeedbaar. Van alle bekende elementen zijn ze de beste geleiders van warmte en electriciteit.

Van deze drie is het goud het meest duurzaam, praktisch onvernietigbaar. Hoewel het beste bekend als materiaal voor geld en sieraden, is het bijna onmisbaar in de electronische industrie. Onze moderne maatschappij heeft goud nodig voor micro-electronische assemblages, schakelingen, en computer-'hersens'.

De liefde tot goud van de mens kan teruggevoerd worden tot het begin van zijn beschaving en godsdienst — tot zijn contacten met de oude goden. De Soemerische goden eisten dat hun het voedsel zou worden opgediend in gouden schalen, water en wijn in gouden bekers, dat ze gekleed zouden gaan in gouden kleren. Goud was werkelijk het metaal van de goden.

Er zijn bewijzen te over dat de liefde van de mens voor goud zijn oorsprong vond in de grote behoefte bij de Nefilim aan goud.

De Nefilim kwamen, zoals blijkt, naar de aarde voor het goud en daaraan verwante metalen. Het is mogelijk dat zij ook kwamen voor andere zeldzame metalen, zoals platinum (overvloedig voorhanden in zuidelijk Afrika) dat voor electrische contacten dient. En ook mag niet voorbijgegaan worden aan de mogelijkheid, dat ze naar de aarde kwamen voor radio-actieve mineralen, zoals uranium of kobalt – de 'blauwe stenen die ziekte veroorzaken', die in sommige teksten worden genoemd. Op vele afbeeldingen komt Ea – als de god van de mijnbouw – voor terwijl hij, machtige stralen uitzendend, opstijgt uit een mijn, zodat de hem begeleidende goden beschermende schilden moeten gebruiken; in alle afbeeldingen wordt Ea afgebeeld met een steenzaag in zijn handen (fig. 146).

146

Hoewel Enki het bevel voerde over de eerste landings-groep en de ontwikkeling van de Abzoe, kan de eer voor het bereikte niet alleen hem worden gegeven. Zij die dag in dag uit het eigenlijke werk deden, waren de lagere leden van de landingsgroep, de Anoennaki.

Een Soemerische tekst beschrijft de bouw van Enlil's centrum in Nippoer. 'De Anoennaki, goden van hemel en aarde, doen het werk. De bijl en de draagmand, waarmee ze de fundering van de steden legden, hielden zij in de hand.'

De Anoennaki, die deelnamen aan de kolonisatie, voerden de opdrachten uit. Het Babylonische 'Scheppings-epos' vermeldt dat Mardoek deze verstrekte, maar wij kunnen veilig aannemen dat het Enlil was die over deze astronauten het bevel voerde.

Aangesteld door Anoe, om zijn instructies op te volgen,
zette bij drie honderd in de hemelen als wachters;
om van de Hemel uit de wegen der aarde te grondvesten,
liet hij er zes honderd wonen.
Nadat hij al zijn instructies had gegeven,
aan de Anoennaki van Hemel en Aarde,
wees hij allen hun taak aan.

Hieruit volgt dat drie honderd van hen – de 'Anoennaki van de Hemel', of Igigi, echte astronauten waren die aan boord van het ruimteschip bleven zonder dat zij op de aarde landden. Cirkelend om de aarde zonden deze ruimteschepen de pendelvaartuigen naar de aarde en ontvingen ze daarvan.

Als hoofd van de 'arenden' was Sjamasj een welkome en heldhaftige gast aan boord van de machtige grote kamer in de hemel van de Igigi. Een loflied op Sjamasj beschrijft hoe de Igigi Sjamasj in zijn pendel-vaartuig zagen naderen:

Bij uw verschijnen verbeugen zich alle prinsen;
Alle Igigi zijn blij met u ....
In de glans van uw licht, hun pad ...
Zij zien voortdurend uit naar uw straling ...

Wijd staat de deur open, geheel en al ...
De brood-offers van alle Igigi (wachten u).

Daar de Igigi boven bleven, hebben de mensen op aarde hen klaarblijkelijk nimmer ontmoet. Sommige teksten zeggen dat ze 'te hoog op waren voor de mensheid', ten gevolge waarvan 'ze zich niet om de mensen bekommerden'. De Anoennaki daarentegen die op de aarde landden en daar bleven, werden door de mensen gekend en vereerd. De teksten die beweren dat 'de Anoennaki van de hemel ... 300 waren', stellen ook vast dat 'de Anoennaki van de aarde ... 600 zijn'. Maar in andere teksten wordt pertinent beweerd dat de Anoennaki 'de vijftig grote prinsen' waren. Een gebruikelijke spelling van hun naam in het Akkadisch, *An-noen-na-ki* laat zich geredelijk vertalen in 'de vijftig die van de hemel naar de aarde afdaalden'. Kunnen we op een of andere wijze deze schijnbare tegenstelling overbruggen?

We herinneren aan de tekst die verhaalt, hoe Mardoek zich naar zijn vader Ea spoedde met bericht dat er een ruimteschip met 'de Anoennaki vijftig in getal' verongelukt was in de buurt van Saturnus. Een bezweringstekst uit de tijd van de derde dynastie van Ur heeft het over de *anoenna eridoe noebi* (de 'vijftig Anoennaki van de stad Eridoe'). Dit roept sterk de gedachte op, dat de groep Nefilim die Eridoe stichtten onder bevel van Enki vijftig in getal waren. Zou het kunnen zijn dat vijftig het getal Nefilim was dat bij elke landing werd afgezet?

Het is naar onze mening heel goed denkbaar, dat de Nefilim in groepen van vijftig op aarde landden. Naarmate bezoeken aan de aarde regel werden, samenvallend met de meest geschikte vertrektijden van de Twaalfde Planeet, arriveerden er meer Nefilim. Telkens keerden er een aantal van de eerstkomenden met het luchtschip terug naar huis. Maar elke keer bleven er meer Nefilim op de aarde en het aantal astronauten van de Twaalfde Planeet die de aarde koloniseerden groeide van de oorspronkelijk gelande groep van vijftig tot de '600 die zich op aarde vestigden'.

•

Hoe dachten de Nefilim hun zending te kunnen volbrengen — namelijk op aarde de gewenste mineralen op te delven en te verwerken en de blokken naar de Twaalfde Planeet te verschepen — met zo'n kleine groep werkers?

Ongetwijfeld verlieten ze zich op hun wetenschappelijke kennis. Hier komt Enki in zijn volle waarde naar voren — de reden waarom hij, en niet Enlil, de eerste was die landde, de reden voor zijn opdracht in de Abzoe.

Een beroemd zegel in het Louvre beeldt Ea af met zijn vertrouwde vloeiende wateren, maar dan zo dat ze te voorschijn schijnen te komen, of gefiltreerd worden door een reeks laboratoriumflessen (fig. 147). Deze oude verklaring van Ea's betrokkenheid

147

met wateren opent de mogelijkheid tot de gedachte dat de Nefilim oorspronkelijk hoopten de mineralen uit het zeewater te kunnen verkrijgen. Het water van de oceanen bevatte geweldige hoeveelheden goud en andere vitale mineralen, maar in zo grote mate verdund, dat alleen zeer verfijnde en goedkope technieken het mogelijk maken deze 'water-mijnbouw' te bedrijven. Ook is bekend dat de zeebodem geweldige hoeveelheden mineralen bevat in de vorm van pruim-achtige klompjes – verkrijgbaar als je diep genoeg kon afdalen om ze op te scheppen.

De oude teksten verwijzen herhaaldelijk naar een scheepstype dat door de goden werd gebruikt, genaamd *elippoe tebiti* ('gezonken schip' – wat wij thans een onderzeeër noemen). We hebben de 'vis-mensen' gezien die aan Ea toegevoegd waren. Is dit een bewijs voor pogingen om naar de diepten van de oceanen af te dalen en hun minerale rijkdommen te verwerven? Het land der mijnen, werd, zoals we reeds opmerkten, vroeger A.RA.LI genoemd – 'de plaats van de wateren met glanzende metaaladers'. Dit zou kunnen betekenen een land waar het goud uit de rivier gewassen kon worden; het zou ook kunnen wijzen op pogingen om goud uit de zeeën te verkrijgen.

Als dit inderdaad de plannen der Nefilim zijn geweest, liepen ze op niets uit. Want al heel spoedig, nadat ze hun eerste nederzettingen hadden gevestigd, kregen de enkele honderden Anoennaki een onverwachte en zware opdracht: af te dalen in de diepten van de Afrikaanse bodem en daar de benodigde mineralen op te delven.

Afbeeldingen op rolzegels laten de goden zien bij wat mijn-openingen of mijnschachten schijnen te zijn; op de ene komt Ea voor in een land, waar Gibil bovengronds en een andere god onder de grond werkt op zijn handen en knieën (fig. 148).

148

Volgens Babylonische en Assyrische teksten werden in latere tijden zowel jonge als oude mannen veroordeeld tot harde arbeid in de mijnen van de lagere wereld. Ze werkten in het duister en

kregen stof als voedsel, en waren gedoemd nooit naar hun thuisland terug te keren. Daarom kreeg de Soemerische bijnaam voor het land, 'KOER'NOE'GI.A' de betekenis van 'het land vanwaar geen terug mogelijk is'; zijn letterlijke betekenis was 'land waar goden-die-werken in diepe tunnels (de ertsen) opstapelen'. Want de tijd, waarin de Nefilim zich op aarde vestigden, was volgens de oude teksten, een tijd waarin de mens nog niet op de aarde aanwezig was; en bij afwezigheid van mensen, moesten de weinige Anoennaki in de mijnen werken. Isjtar, op haar tocht naar de lagere wereld beschrijft hoe de zwoegende Anoennaki voedsel aten vermengd met klei en water dronken vermengd met stof.

Tegen deze achtergrond kunnen we volledig een lang epos begrijpen (zoals de gewoonte was genoemd naar het eerste vers) 'Toen de goden, evenals de mensen, het werk deden'. Het werd door W.G. Lambert en A.R. Millard[79] samengesteld als een aaneensluitend verhaal uit vele Babylonische en Assyrische versies. Ze kwamen tot de conclusie dat het berustte op oudere Soemerische versies en misschien zelfs op mondelinge overleveringen over de komst der goden op aarde, de schepping van de mens en zijn vernietiging door de zondvloed. Ze maken ook duidelijk dat de omstandigheden leidden tot de muiterij van de Anoennaki. Het verhaal begint in de tijd toen er enkel goden op aarde woonden.

Toen de goden, evenals de mensen
het werk verrichtten
werkten de goden heel hard,
het werk was zwaar,
de ellende groot.

Zeven steden waren gebouwd, en de tekst vermeldt zeven Anoennaki als stadsbevelhebbers. De discipline moet heel streng geweest zijn, want de tekst verhaalt ons dat 'de zeven Grote Anoennaki de mindere goden tot arbeiden dwongen'.

Het scheen dat hun voornaamste taak graafwerk was, en ook de zwaarste en de meest verafschuwde. De mindere goden groeven de rivierbeddingen uit om ze bevaarbaar te maken; ze groeven kanalen voor de irrigatie en ze groeven in de Apsoe om de mineralen uit de aarde omhoog te brengen. Hoewel ze ongetwijfeld enkele verfijnde werktuigen hadden – de teksten spraken van de 'zilveren bijl die glanst als de dag' zelfs onder de grond – was het werk toch te inspannend. Lange tijd – veertig 'perioden' om het nauwkeurig aan te geven 'verdroegen de Anoennaki het' en schreeuwden 'nu is het genoeg'.

De gelegenheid voor de opstand schijnt een bezoek van Enlil aan het mijngebied te zijn geweest.

De beschrijving van de opstand is zo levendig dat onwillekeurig de vergelijking met de bestorming van de Bastille opkomt.

De goden staken hun werktuig in brand,
ze zetten hun bijlen in brand.
ze trokken naar de poort van de held Enlil.
Het was nacht toen ze zijn huis omsingelden,
maar de god Enlil wist het niet.

De eerste reactie van Enlil was de wapenen op te nemen tegen de opstandelingen. Maar Niskoe, zijn kanselier raadde aan een raad van goden bijeen te roepen. Anoe en Enki dalen daarop neer, en Enlil die zich de opstand persoonlijk aantrekt, wilde weten: Is wat er nu gebeurt tegen mij gericht? Moet ik oorlog voeren?

Anoe raadt aan een onderzoek in te stellen. Niskoe werd naar de opstandelingen afgevaardigd, er zij wil weten, wie het oproer heeft aangezet.

Maar de Anoennaki staan als één man.

Elk van ons heeft de oorlog verklaard!
Wij hebben onze ... bij de afgravingen;
de inspannende arbeid is dodelijk voor ons.

Enlil wilde bij het horen van Niskoe's verslag een ultimatum stellen: òf de leider der opstandelingen zou terechtgesteld worden, òf hij zou zich terugtrekken. Maar Anoe kiest de partij van de Anoennaki:

Waarvan beschuldigen wij hen?
Hun werk was zwaar, hun ellende groot!
Hun weeklachten konden wij in de hemel horen.

Aangemoedigd door de woorden van zijn vader, 'opende' ook Ea 'zijn mond', en herhaalde Anoe's opsomming, maar knoopte daaraan een oplossing vast: 'Laat er een *loeloe*, een 'primitieve werker' geschapen worden.

Deze suggestie dat er een 'primitieve werker' *geschapen* zou worden om de last van het werk der Anoennaki over te nemen werd voetstoots aanvaard. Unaniem besloten zij 'de werker' te scheppen.

En wij zullen hem 'mens' noemen, zeiden ze.

Laat hem het juk dragen ...
Laat hem de arbeid der goden verrichten!
Ze riepen de godin, Mami,
(en zeiden tot haar)
'Jij bent de godin der geboorte, schep arbeiders!
Schep een primitieve arbeider,
opdat hij het juk moge dragen!
Laat de arbeider het moeizame werk der goden doen!'

Mami, de moeder der goden, schiep de mens. Toen 'riep ze de

Anoennaki, de Grote Goden bijeen' ... ze opende haar mond en sprak tot de Grote Goden:

'Je hebt me een taak opgedragen –
die heb ik volbracht ...
Ik neem de zware arbeid van je af,
en heb die overgedragen aan de arbeider, de mens.
Je uitte een kreet voor een arbeider-soort:
Ik heb het juk losgemaakt,
Ik heb je de vrijheid gegeven.'

De Nefilim die naar de aarde gekomen waren om daar hun kolonies te stichten, hadden hun eigen soort slavernij ingevoerd, niet met slaven die van een ander werelddeel werden aangevoerd, maar met 'primitieve arbeiders', door de Nefilim zelf gevormd.

Een opstand der goden had tot de schepping van de mens geleid.

12

DE SCHEPPING VAN DE MENS

De bewering voor de eerste maal geuit en vastgelegd door de Soemeriërs, dat de 'mens' geschapen werd door de Nefilim, schijnt op het eerste gezicht in tegenspraak zowel met de evolutie-theorie als met de Joods-Christelijke leerstellingen, die gebaseerd zijn op de bijbel. Maar in feite kan informatie die de Soemerische geschriften aandragen — en alleen die informatie — de geldigheid van de evolutie-theorie en de waarheid van het bijbelverhaal bevestigen — en aantonen dat er in werkelijkheid geen enkele tegenspraak is tussen die twee.

In het epos 'Toen de goden als mensen', in andere speciale teksten en in terloopse verwijzingen, beschreven de Soemeriërs de mens zowel als een doelbewuste schepping van de goden, als wel als een schakel in de evolutionaire keten, die begon met de gebeurtenissen aan de hemel, beschreven in het 'Epos der Schepping'. Zich strikt houdend aan de mening, dat de schepping van de mens voorafgegaan werd door een tijdperk, waarin alleen de Nefilim op aarde waren, vermeldden de Soemerische teksten van geval tot geval (bijv. het incident tussen Enlil en Ninlil) gebeurtenissen die plaats gevonden hadden, 'toen de mens nog niet geschapen was, en Nippoer alleen bewoond werd door de goden'. Tegelijkertijd beschrijven de teksten ook de schepping van de aarde en de ontwikkeling van plantaardig en dierlijk leven erop, in termen die met de gangbare evolutietheorieën overeenstemmen.

Volgens de Soemerische teksten kwamen de Nefilim voor het eerst op aarde, toen het kweken van graan, het planten van vruchtbomen en het fokken van vee nog niet voorkwamen. Het bijbelverhaal plaatst de schepping van de mens in de zesde 'dag' of de zesde fase van het evolutieproces. Het boek Genesis (12:5) spreekt nadrukkelijk over een vroegere stap van de evolutie:

er was nog geen enkel veldgewas op de aarde,
en er was nog geen enkel kruid des velds uitgesproten,
en er was geen mens om de aardbodem te bewerken.

In alle Soemerische teksten staat dat de goden de mens schiepen om hun arbeid te verrichten. In het 'Epos der Schepping' worden

Mardoek de volgende woorden in de mond gelegd:

Ik zal een nederige primitief scheppen;
'Mens' zal zijn naam zijn.
Hij zal in dienst van de goden staan,
opdat zij het gemakkelijker hebben.

Alleen al de termen die de Soemeriërs en Akkadiërs gebruikten gaven de status en het doel van de mens aan: hij was een *loeloe* ('primitief'), een *loeloe ameloe* ('primitieve werker'), een *awiloem* ('arbeider'). Dat de mens als dienaar der goden werd geschapen deed de oude volkeren helemaal niet vreemd aan. In bijbelse tijden, was de godheid 'heer', 'soeverein', 'koning', 'heerser', 'meester'. De term die gewoonlijk vertaald wordt als 'eredienst', was feitelijk *avod* ('werk'). De oude en bijbelse mens 'vereerde' god niet; hij werkte voor hem.

Nauwelijks had de bijbelse godheid, zoals de goden in de Soemerische verhalen, de mens geschapen, of hij plantte een tuin en droeg de mens op daarin te werken:

En de Heer God nam de mens,
en plaatste hem in de hof van Eden
om die te bewerken en te bewaren.

Verder op beschrijft de bijbel hoe god 'in de hof wandelde in de avondkoelte', nu daar het nieuwe wezen was om de hof van Eden te verzorgen. Hoe ver staat deze versie af van die der Soemeriërs, die beschrijft dat de goden riepen om werkers, opdat zij konden rusten en zich ontspannen?

In de Soemerische teksten werd de beslissing om de mens te scheppen door de goden in hun vergadering aangenomen. Zeer veelbetekenend gebruikt het boek Genesis – met opzet de verrichtingen van een enkele godheid verheerlijkend – het meervoud Elohim (letterlijk 'godheden') ter aanduiding van 'god', en geeft een verbazingwekkende uitspraak weer:

En Elohim zeide:
'Laat ons de mens maken naar ons beeld,
naar onze gelijkenis.'

Tot wie richtte de enige maar meervoudige godheid zich, en wie waren die 'ons' naar wiens meervoudig beeld en meervoudige gelijkenis de mens gemaakt moest worden? Het boek Genesis geeft daaromtrent geen uitsluitsel. Vervolgens, toen Adam en Eva aten van de vrucht van de boom der kennis, waarschuwde Elohim dezelfde niet-genoemde collega's 'Zie de mens is geworden als een onzer, door de kennis van goed en kwaad'.

Omdat het bijbelse scheppingsverhaal, evenals de andere verhalen omtrent het begin in Genesis, van Soemerische afkomst zijn,

ligt het antwoord voor de hand. De vele goden samenvattend in één verheven godheid, is het bijbelverhaal niet meer dan een bewerkte versie van de Soemerische weergaven van de besprekingen in de vergadering van de goden.

Het Oude Testament beijverde zich om duidelijk te maken dat de mens geen god was, noch afkomstig uit de hemel. 'De hemelen zijn de hemelen van de heer, aan de mensheid heeft hij de aarde geschonken'.

Het nieuwe wezen werd 'de adam' genoemd, omdat hij van de *adama*, de aarde, geschapen werd. Hij was m.a.w. 'de aardemens'.

Afgezien van een bepaalde 'kennis' en een goddelijke levensspanne, was de Adam in alle opzichten geschapen naar het beeld (*selem*) en de gelijkenis (*d'mut*) van zijn schepper(s). Het gebruik van beide termen in de tekst was bedoeld om er geen twijfel aan te laten bestaan dat de mens gelijk was aan de god(en), zowel fysiek en emotioneel, uiterlijk en innerlijk.

In alle afbeeldingen van goden en mensen blijkt deze fysieke gelijkheid meer dan duidelijk. Hoewel de bijbelse waarschuwing tegen het vereren van heidense beelden de gedachte deed rijzen dat de Hebreeuwse god geen beeld en gelijkenis had, getuigen niet alleen het Genesis-verhaal, maar ook andere bijbelse verhalen van het tegendeel. De god der oude Hebreeën kon van aangezicht tot aangezicht gezien worden, er kon met hem geworsteld worden, hij kon gehoord en toegesproken worden, hij had een hoofd en voeten, handen en vingers en een middel. De bijbelse god en zijn boden geleken op en handelden als mensen – omdat de mensen geschapen waren zodat zij geleken op en handelden als goden.

Maar juist in deze eenvoud huist een groot mysterie. Hoe kon een *nieuw* schepsel mogelijkerwijze fysiek, mentaal en emotioneel gelijk zijn aan de Nefilim? Hoe werd de mens feitelijk geschapen?

De westerse wereld is lang vertrouwd geweest met de gedachte, dat de doelbewust geschapen mens op de aarde was geplaatst om die te onderwerpen en te heersen over alle andere schepselen. Toen publiceerde in november 1859, een Engelse bioloog, Charles Darwin[80] geheten, een verhandeling over de oorsprong der soorten. Bijna dertig jaar van onderzoek samenvattend, voegde het boek aan de bestaande gedachten over de natuurlijke evolutie het begrip toe van een natuurlijke selectie, als gevolg van de strijd van alle soorten – van plant èn dier – om het bestaan.

De christelijke wereld had al eerder een schok moeten doorstaan, toen vanaf 1788 bekende geologen begonnen te geloven dat de aarde reeds heel oud was, veel, veel ouder dan de ruwweg 5500 jaren van de Hebreeuwse kalender. Evenmin was het evolutie-begrip als zodanig een explosie. Vroegere geleerden hadden reeds zo'n proces opgemerkt, en Griekse geleerden uit de vierde eeuw vC verzamelden reeds gegevens over de evolutie van het dierlijke en plantaardige leven.

Darwin's theorie werkte daarom als een bom, omdat eruit te concluderen viel dat alle levende wezens, *ook de mens*, producten

van de ontwikkeling moeten zijn. De mens was, naar het toen heersende geloof, niet spontaan ontstaan.

De kerk reageerde heftig. Maar naarmate de wetenschappelijke feiten omtrent de echte ouderdom van de aarde, haar evolutie, haar genetica en andere biologische en anthropologische studies aan het licht kwamen, verstomde de kritiek van de kerk. Het scheen dat tenslotte de woorden in het Oude Testament zelf het verhaal van het O.T. onverdedigbaar maakten; want hoe kon een god die geen vleselijk lichaam heeft en alleen is in het universum zeggen: 'Laat *ons* een mens maken naar *ons beeld* en naar *onze gelijkenis*'?

Maar zijn wij werkelijk niets meer dan 'naakte apen'. Staat de aap evolutionair maar een armslengte van ons vandaan, en is de spitsmuis niets anders dan een mens die zijn staart nog moet verliezen en nog rechtop moet gaan staan?

Zoals wij aan het begin van dit boek reeds aantoonden, zijn de moderne wetenschappers ertoe gekomen aan deze simpele theorieën te gaan twijfelen. De evolutie kan de algemene loop der gebeurtenissen verklaren die de oorzaak waren dat het leven en de levensvormen zich op aarde ontwikkelden vanaf het eenvoudigste een-cellige schepsel tot aan de mens. Maar de evolutie heeft geen verklaring voor de verschijning van de *homo sapiens* die, vergeleken met de miljoenen jaren die de evolutie nodig heeft, praktisch van de ene dag op de andere plaats vond, en zonder een bewijs van vroegere stadia, wat zou kunnen wijzen op een geleidelijke verandering van de *homo erectus*.

De hominied van het genus *Homo* is een product van de evolutie. Maar de *homo sapiens* is het product van een plotselinge, revolutionaire gebeurtenis. Hij verscheen, onverklaarbaar, 300.000 jaar geleden, miljoenen jaren te vroeg.

De geleerden hebben er geen verklaring voor. Maar wij wel. De Soemerische en Babylonische teksten ook. En ook het Oude Testament.

De *homo sapiens* – de moderne mens – werd geschapen door de oude goden.

•

De Mesopotamische teksten geven, gelukkig, een duidelijke aanwijzing omtrent de tijd dat de mens werd geschapen. Het verhaal van de arbeid en de daarop volgende opstand van de Anoennaki deelt ons mee, 'dat zij veertig perioden, dag en nacht, leden onder het werk'; die lange periode van hun moeizame arbeid wordt dramatisch weergegeven:

10 perioden lang leden we onder het werk;
20 perioden lang leden we onder het werk;
30 perioden lang leden we onder het werk;
40 perioden lang leden we onder het werk.

De oude tekst gebruikt de term *ma* voor 'periode', en de meeste geleerden hebben dit vertaald als 'jaar'. Maar de term duidde iets aan 'dat zichzelf voltooit en zich dan herhaalt'. Voor de mensen op aarde is een jaar gelijk aan een complete baan van de aarde om de zon. Zoals reeds is aangetoond duurde de omloop van de planeet der Nefilim een *sjar*, d.w.z. 3600 aarde-jaren.

Veertig *sjars*, 144.000 jaar, na hun landing protesteerden de Anoennaki: 'Niet meer'. Als de Nefilim voor de eerste maal op aarde landden, dan vond de schepping van de mens ongeveer 300.000 jaar geleden plaats!

De Nefilim schiepen niet de zoogdieren, of de primaten of de hominieden. 'De adam' uit de bijbel was niet het genus *homo*, maar het wezen dat onze voorouder is – de eerste *homo sapiens*. De Nefilim schiepen de moderne mens, zoals wij die kennen.

De sleutel tot het begrijpen van dit beslissende feit ligt in het verhaal van een sluimerende Enki, die, wakker gemaakt voor de mededeling dat de goden besloten hadden een *adamoe* te vormen en dat het zijn taak was daartoe de middelen te vinden, antwoordde:

'Het schepsel welks naam je noemde –
BESTAAT AL.'

en voegde eraan toe: 'Verbind het' – het schepsel dat al bestaat – 'met het beeld der goden'.

Dit is het antwoord op het raadsel: De Nefilim 'schiepen' de mens niet uit het niets; ze namen een al bestaand schepsel en manipuleerden het, om 'er het beeld der goden aan te verbinden'.

De mens is het product van de evolutie, maar de moderne mens, de *homo sapiens*, is het product van de 'goden'. Want omstreeks 300.000 jaar geleden, namen de Nefilim de aap-mens (*homo erectus*) en drukten op hem hun eigen beeld en gelijkenis.

De evolutie en de verhalen uit het Nabije Oosten over de schepping van de mens zijn niet met elkaar in tegenspraak. Veeleer verklaren ze elkaar, en vullen elkaar aan. Want zonder de creativiteit van de Nefilim zou verschijning van de moderne mens nog miljoenen jaren op zich laten wachten.

*

Laten we proberen ons te verplaatsen in die oude tijden, en ons voor te stellen hoe de omstandigheden en de gebeurtenissen zich ontwikkelden.

De grote interglaciale periode die ongeveer 435.000 jaar geleden begon, en haar warm klimaat, veroorzaakten een overvloed van voedsel en dieren. Ze bespoedigde ook de verschijning en verspreiding van een geavanceerde op een mens gelijkende aap, de *homo erectus*.

Toen de Nefilim om zich heen keken, zagen ze niet alleen de overheersende zoogdieren, maar ook de primaten – waaronder de

149

mens-achtige apen. Is het niet mogelijk dat de rondtrekkende groepen van *homo erectus* dichterbij kwamen om de vurige voorwerpen die in de lucht stegen te bekijken? Is het niet mogelijk dat de Nefilim enkele van deze interessante primaten waarnamen, ontmoetten en gevangen namen?

Dat de Nefilim en de primaten elkaar ontmoetten, wordt bewezen door verschillende oude teksten. Een Soemerisch verhaal over die oeroude tijden vertelt:

Toen de mensen geschapen werden,
kenden ze niet het eten van brood,
kenden ze niet het dragen van kleren;
ze aten planten met hun mond als de schapen;
dronken water uit een greppel.

Een zodanig dierlijk 'menselijk' wezen wordt ook beschreven in het 'Gilgamesj-epos'. Deze tekst verhaalt hoe Enkidoe, 'die in de steppe geboren werd' eruit zag, voordat hij beschaafd werd:

Met een warrige baardos is zijn gehele lichaam bedekt,
en heeft het hoofdhaar als een vrouw ...
Hij kent mensen noch land;
Met de gazellen voedt hij zich met gras
Met de wilde dieren verdringt hij zich
bij de drinkplaats;
Met de wriemelende schepselen in het water
verheugt zich zijn hart.

Op vele van de gevonden rolzegels wordt deze behaarde aapmens afgebeeld tussen zijn vrienden, de dieren (fig. 149).

De Nefilim die zich genoodzaakt zagen mankracht te vinden, besloten een primitieve werker te verkrijgen, en zagen een voor de hand liggende oplossing in het temmen van een geschikt dier.

Dit 'dier' – was beschikbaar – maar de *homo erectus* stelde hen voor een probleem. Enerzijds was hij te intelligent en te wild om zonder meer een meegaand werkdier te worden. Anderzijds was hij niet werkelijk geschikt voor de taak. Zijn fysiek moest veranderd worden – hij moest in staat zijn de werktuigen van de Nefilim vast te grijpen en te gebruiken, moest evenals zij kunnen lopen en buigen, opdat hij de goden op de velden en in de mijnen zou kunnen

vervangen. Hij moest betere 'hersens' hebben – niet zoals die van de goden, maar voldoende om woorden en bevelen te verstaan en de hem toegewezen taak uit te kunnen voeren. Hij moest genoeg handigheid en begrip hebben om een gehoorzame en nuttige *ameloe* – een lijfeigene – te zijn.

Als, zoals de bewijzen van de oudheid en de moderne wetenschap schijnen te bevestigen, het leven op aarde ontstond uit leven op de Twaalfde Planeet, dan zou de evolutie op aarde voortgang vinden zoals dit was gebeurd op de Twaalfde Planeet. Ongetwijfeld traden er mutaties op, variaties, versnellingen en vertragingen als gevolg van verschillende plaatselijke omstandigheden; maar dezelfde genetische codes, dezelfde geheimzinnige chemische werking, te vinden in alle planten en dieren op aarde, moest ook ontwikkeling van de levensvormen op aarde in dezelfde richting geleid hebben als op de Twaalfde Planeet.

Bij de waarneming van de verschillende levensvormen op aarde beseften de Nefilim en hun voornaamste geleerden weldra wat er gebeurd was: bij de botsing aan de hemel had hun planeet het leven gezaaid op aarde. Daarom was het daar beschikbare wezen werkelijk een verwant van de Nefilim – zij het in een minder ontwikkelde vorm.

Een geleidelijk temmings-proces door generaties van fokken en selecteren had geen zin. Er was een snel proces nodig, een proces dat 'massa-productie' van de nieuwe werkers mogelijk zou maken. Het probleem werd dus voorgelegd aan Ea, die onmiddellijk het antwoord had: namelijk het beeld van de goden op het reeds bestaande wezen te 'drukken'.

Het proces dat Ea aanbeval om een snelle evolutionaire vooruitgang van *homo erectus* te bewerkstelligen was, naar wij aannemen, een *genetische manipulatie*.

We weten in onze tijd, dat het ingewikkelde biologische proces waardoor een levend organisme zichzelf reproduceert, nakomelingen baart die op hun ouders gelijken, mogelijk gemaakt wordt door de genetische code. Alle levende organismen – een draadworm, een varen of de mens – bevatten in hun cellen chromosomen, heel kleine staafvormige lichaampjes in elke cel die de volledige erfelijke instructies vasthouden voor dat bijzondere organisme. Als de mannelijke cel (stuifmeel, sperma) de vrouwelijke cel bevrucht, verenigen zich de twee groepen chromosomen en verdelen zich dan om nieuwe cellen te vormen die de volledige erfelijke kenmerken van hun oudercellen bevatten.

Kunstmatige inseminatie, zelfs van een vrouwelijk menselijk ei, is nu mogelijk. De grote vorderingen der genetica sinds 1938 hebben geleid tot een uitgebreid onderzoek van mutatie-mogelijkheden, zelfs met chemische middelen. We bezitten nu, zoals dr. W. Gaylin[81] schreef 'de afschuwelijke kennis om preciese kopieën te maken van menselijke wezens' – een onbeperkt aantal Hitlers, of Mozarts, of Einsteins (als we hun celkernen bewaard hadden).

We mogen gerust aannemen dat de Nefilim – die 450.000 jaar geleden reeds ruimtevluchten konden ondernemen – in gelijke mate als wij in onze tijd – beschikten over een vergevorderde wetenschap op het gebied der natuurwetenschappen. We kunnen eveneens aannemen dat ze zich bewust waren van de verschillende alternatieven, waardoor twee voorgeselecteerde groepen chromosomen gecombineerd kunnen worden om een vooruitbepaald genetisch resultaat te verkrijgen; en dat, of het proces nu verwant was

150

aan cloning, celfusie, genetische transplantatie, of aan ons nog onbekende methoden, zij deze processen kenden en konden uitvoeren, niet alleen in het laboratorium, maar ook met levende organismen.

In ieder geval vinden wij in de oude teksten verwijzingen naar het vermengen van twee levensbronnen. Volgens Berossus, bracht de godheid Belus ('heer') – ook Deus ('god') genoemd – verschillende soorten 'afzichtelijke wezens voort', zoals mensen met twee hoofden, centauren, paarden met hondekoppen, honden met een vissestaart, e.d.

De verbluffende details in het verhaal kunnen een grote kern van waarheid bevatten. Het is zeker denkbaar dat de Nefilim, voordat zij hun toevlucht namen tot de schepping van een wezen naar hun beeld, probeerden te komen tot een 'gefabriceerde knecht' door met andere alternatieven te experimenteren: de schepping van een hybridisch aap-mens-dier. Enkele van deze kunstmatige schepselen kunnen een tijdlang in leven zijn gebleven, maar ze konden zich niet vermenigvuldigen. De raadselachtige stier- en leeuw-mensen (sfinxen) die de tempelgebieden in het oude Nabije Oosten versierden, zijn misschien geen producten geweest van de verbeelding van een kunstenaar, maar werkelijke schepsels die uit de biologische laboratoria van de Nefilim kwamen – niet-geslaagde experimenten die in kunst en door standbeelden herdacht werden (fig. 150).

Ook de Soemerische teksten vermelden mismaakte mensen die door Enki en de moedergodin (Ninhoersag) geschapen werden bij hun pogingen om een volmaakte primitieve werker te formeren.

Hoe dan ook, tenslotte werd de volmaakte mens verkregen – de mens die door Enki Adapa, door de bijbel Adam, door onze geleerden *homo sapiens* werd genoemd. Dit wezen was zo verwant aan

de goden dat een tekst zelfs zover ging erop te wijzen dat de moedergodin haar schepsel, mens, 'een huid gaf als de huid van een god' – een glad, onbehaard lichaam, geheel verschillend van de harige aap-mens.

De mens was volgens de Mesopotamische, en ook de bijbelse opvatting een mengsel van een goddelijk element – het bloed van een god – en de 'klei' van de aarde.

Het gebruik van de aardse 'klei' vermengd met goddelijk 'bloed' om het prototype van de mens te scheppen ligt stevig verankerd in de Mesopotamische teksten. Een ervan verhaalt hoe Enki opgeroepen werd 'om een groot werk van wijsheid – van wetenschappelijke know-how' – te verrichten, en dat Enki geen groot probleem zag in het 'vormen van dienstknechten voor de goden'. 'Het kan gedaan worden', kondigde hij aan.

Het tweede hoofdstuk (vs. 7) van Genesis vermeldt deze technische versie:

Toen formeerde Jahwe, Elohim, de adam
van stof uit de aardbodem,
en blies de levensadem in zijn neus;
alzo werd de mens tot een levend wezen.

De Hebreeuwse term die gewoonlijk vertaald wordt als 'ziel' is *nefesh*, die ondefinieerbare 'geest' die een levend schepsel bezielt en het schijnbaar bij de dood weer verlaat. Niet toevallig herhaalt de Pentateuch (de eerste vijf boeken van het Oude Testament) een waarschuwing tegen het vergieten van mensenbloed en het eten van dierlijk bloed, 'omdat het bloed de *nefesh* is. Volgens de bijbelse versies van de schepping van de mens zijn *nefesh* ('geest', 'ziel') en bloed dus hetzelfde.

Dezelfde relatie tussen het essentiële element van levende schepselen en bloed komt voor bij de Mesopotamische verhalen van de schepping van de mens. Het op een hospitaal-gelijkende huis, waar Ea en de moedergodin naar toe gingen om de mens voort te brengen, werd het huis van Sjimti genoemd; de meeste geleerden vertalen het met 'het huis, waar het lot wordt bepaald'. Maar de term *Sjimti* is duidelijk afkomstig van het Soemerische SJLIM.TI, wat lettergreep na lettergreep betekent 'adem-wind-leven'. *Bit Sjimti* betekende letterlijk 'het huis waar de wind van het leven ingeblazen wordt'. Dit komt geheel overeen met de bijbelse mededeling.

In het Oude Testament vinden we trouwens nog een andere sleutel voor de rol van het bloed bij de schepping van de mens. De term *adama* (waaraan de naam Adem werd ontleend) betekende oorspronkelijk niet alleen zomaar wat stof op aarde, maar zeer speciaal donkerrode aarde. Zoals het overeenkomstige Akkadische woord *adamatoe* ('donkerrode aarde'), de Hebreeuwse uitdrukking *adama* en de Hebreeuwse naam voor de kleur rood (*adom*) afstammen van de woorden voor bloed; *adamoe*, *dam*. Toen het boek Genesis het door God geschapen wezen aanduidde als 'de Adam',

gebruikte het een geliefkoosd Soemerisch taalkundig spel van dubbele betekenissen. 'De Adam' kon betekenen 'die van de aarde' (aardeling), 'diegene die gemaakt is van donkerrode aarde', en 'die gemaakt is van bloed'.

Inderdaad het Akkadische woord dat in Mesopotamië werd gebruikt ter vertaling van het Soemerische SJI.IM.TI, *napisjtoe* – is de preciese parallel van het bijbelse *nefesh*... En de *nefesh* of *napisjtoe* was een onnaspeurbaar 'iets' in het bloed.

Hoe nu werd de schepping van de mens tot stand gebracht?

Het Oude Testament biedt maar schaarse aanwijzingen, maar de Mesopotamische teksten laten daarover geen twijfel bestaan. Ze beweren niet alleen, dat er bloed nodig was voor het mengsel waaruit de mens werd gevormd, maar stelden heel duidelijk dat dit het bloed van een god moest zijn geweest, goddelijk bloed.

Toen de goden besloten de mens te scheppen, kondigde hun leider aan: 'Bloed wil ik verzamelen, beenderen doen ontstaan.' Voorstellend dat het bloed genomen zou worden van een bepaalde god, zei Ea: 'Laat de primitieven gevormd worden naar zijn patroon.'

Uit zijn bloed vormden zij de mensheid;
maakten hem dienstbaar, gaven de goden de vrijheid ...
Het was een onvoorstelbaar werk.

Volgens het epos 'Wanneer goden als mensen' riepen de goden toen de geboorte-godin (moedergodin Ninhoersag) en vroegen haar de taak te vervullen:

Aangezien de geboortegodin aanwezig is,
Laat de geboortegodin het nageslacht vormen,
Aangezien de Moeder der goden aanwezig is,
Laat de geboortegodin een loeloe vormen.
Laat de werker de moeizame arbeid der goden verrichten.
Laat haar een loeloe ameloe scheppen,
Laat hem het juk dragen.

In een oude Babylonische parallel-tekst, 'De schepping van de mens door de Moedergodin', benaderen de goden 'de vroedvrouw der goden, de wetende Mami' en zeggen tegen haar:

Jij bent de moeder-schoot
Die de mensheid kan scheppen.
Schep dus een loeloe, laat hem het juk dragen.

Op dit punt gaan de teksten over tot een gedetailleerde beschrijving van de eigenlijke schepping van de mens. Bij het aanvaarden van het 'werk' gaf de godin (hier NIN.TI – 'de vrouw die het leven geeft') aan wat ze nodig had, o.a. enkele chemische stoffen ('bitumen van de Abzoe') nodig voor 'zuivering' en 'klei van de Abzoe'.

Wat deze materialen ook waren, Ea zag er geen probleem in, hij zei:

'Ik zal een zuiverend bad klaarmaken.
Tap bij een god bloed af ...
Laat met zijn vlees en bloed,
Ninti de klei mengen.

Om van de gemengde klei een mens te vormen, was vrouwelijke hulp nodig, en ook een soort zwangerschap. Enki bood de diensten van zijn eigen vrouw aan:

Ninki, mijn goddelijke gemalin,
zal de barensnood ondergaan.
Zeven geboortegodinnen
zullen haar bijstaan.

Na het mengen van de klei met het bloed zou de kind-dragende fase de overdracht van een goddelijke 'indruk' op het schepsel voltooien.

Het lot van de pasgeborene zult ge bepalen;
Ninki zou hem het beeld der goden opdrukken;
En wat het zijn zal is de mens.

Afbeeldingen op Assyrische zegels zouden wel eens bedoeld kunnen zijn als illustraties van deze teksten – zij laten zien hoe de moedergodin (haar symbool was het mes waarmede de navelstreng werd doorgesneden) en Ea (wiens symbool oorspronkelijk de maansikkel was) de mengsels klaar maken, onder het uitspreken van de formules, en elkaar aansporen verder te gaan (fig. 151/152).

151

152

Het betrokken zijn van Enki's vrouw, Ninki, bij de schepping van het eerste geslaagde specimen mens roept de herinnering op aan het verhaal van Adapa, waarover wij in een vorig hoofdstuk spraken.

In die dagen, in die jaren,
schiep de wijze van Eridoe, Ea,
hem als een model van de mens.

Geleerden hebben gemeend dat de verwijzingen naar Adapa als een 'zoon' van Ea wilden zeggen, dat de god dit mensenkind zo lief had, dat hij hem adopteerde. Maar in dezelfde tekst spreekt Anoe over Adapa als 'de menselijke nakomeling van Enki'. Het schijnt dat de betrokkenheid van Enki's vrouw bij het scheppingsproces van Adapa, de 'model-Adam' een geneologische verwantschap deed ontstaan tussen de nieuwe mens en zijn god: Ninki was het die zwanger was van Adapa!

Ninki zegende het nieuwe schepsel en bood hem aan aan Ea. Enkele zegels tonen een godin, geflankeerd door de boom des levens en laboratorium flessen, die een pasgeboren wezen omhoog houdt (fig.153).

153

Het wezen dat aldus geproduceerd werd, en in de Mesopotamische teksten herhaaldelijk aangeduid wordt als een 'model-mens', of een 'mal' was blijkbaar het juiste schepsel, want de goden riepen toen om 'duplicaten'. Dit schijnbaar onbelangrijke detail werpt niet alleen licht op het proces, waardoor de mensheid werd 'geschapen', maar ook op de anders tegenstrijdige informatie in de bijbel.

Volgens het eerste hoofdstuk van Genesis:

Elohim schiep de Adam naar zijn beeld —
Naar het beeld van Elohim schiep hij hem.
Man en vrouw schiep hij ze.

Hoofdstuk 5, dat het geslachtsregister van Adam wordt genoemd, beweert:

Op de dag dat Elohim Adam schiep,
in de gelijkenis van Elohim schiep hij hem.

Man en vrouw schiep hij hen,
en hij zegende hen, en noemde ze 'Adam'
op de dag dat ze geschapen werden.

In een adem wordt ons verteld dat de godheid naar zijn beeld en gelijkenis een enkel wezen schiep, 'de adam', en in blijkbare tegenspraak ermee, dat zowel man als vrouw gelijktijdig geschapen werden. De tegenstrijdigheid schijnt nog groter in het tweede hoofdstuk van Genesis, dat zeer specifiek mededeelt, dat de Adam enige tijd alleen was, totdat de godheid hem deed slapen en een vrouw maakte van zijn rib.

De tegenspraak die zowel geleerden als theologen voor een raadsel heeft gezet, verdwijnt zodra wij ons realiseren dat de bijbelteksten een samenvatting waren van oorspronkelijke Soemerische bronnen. Deze bronnen maken ons duidelijk dat de goden, nadat ze geprobeerd hadden de primitieve werker te vormen door aapmensen te 'vermengen' met dieren, tot de slotsom kwamen, dat het enige deugdelijke mengsel een vermenging zou zijn van aapmensen met de Nefilim zelf. Na verschillende mislukte pogingen kwam een 'model' – Adapa/Adam – tot stand. Er was in het begin slechts één Adam.

Zodra bleek dat Adapa/Adam het juiste schepsel was, werd hij gebruikt als het genetisch model, of de 'vorm' voor de schepping van duplicaten en die duplicaten waren niet alleen mannelijk, maar mannelijk en vrouwelijk. Zoals wij reeds eerder aantoonden, was de bijbelse 'rib' waaruit de vrouw gevormd werd een woordspeling op het Soemerische TI – 'rib' en 'leven' – een bevestiging van het feit dat Eva gemaakt werd uit Adam's 'levens-essence'.

•

De Mesopotamische teksten bevatten een ooggetuige-verslag van de eerste productie van duplicaten van Adam.

De aanwijzingen van Enki werden opgevolgd. In het huis van Sjimti – waar de levensadem 'ingeblazen' wordt – kwamen Enki, de moeder-godin en veertien geboorte-godinnen bijeen. De 'essence' van een god werd verkregen, het 'zuiveringsbad' klaargemaakt. 'Ea zuiverde de klei in haar aanwezigheid; hij herhaalde de formule:

De god die de napisjtoe zuivert, Ea, sprak.
Voor haar gezeten, spoorde hij haar aan.
Nadat zij haar toverformule had uitgesproken,
Strekte zij haar hand uit naar de klei.

We zijn nu getuige van het uitgebreide proces van de massaproductie van de mens. Met de veertien geboorte-godinnen aanwezig brak Ninti veertien stukjes klei af:

Zeven legde ze rechts,

Zeven legde ze links.
Daar tussen in plaatste zij de vorm.
... het haar — zij ...
... het mes voor het afsnijden van de navelstreng.

Het is duidelijk dat de geboorte-godinnen in twee groepen werden ingedeeld. 'De wijze en geleerde, tweemaal-zeven geboorte-godinnen hadden zich verzameld', verklaart de tekst verder. In hun baarmoeder plaatste de moedergodin de 'vermengde klei'. Er zijn vage aanduidingen van een operatieve ingreep — het verwijderen of afscheren van haar, het klaarmaken van een operatie-instrument, een snijmes. Nu kon men niets meer doen dan wachten.

De geboorte-godinnen bleven bijeen.
Ninti telde de maanden.
De gewichtige tiende maand naderde;
De tiende maand kwam;
De periode voor het openen van de baarmoeder was verstreken.
Haar gezicht straalde begrip uit.
Ze bedekte haar hoofd, ze ging over tot de verlossing.
Haar middel omgordde zij, sprak de zegening uit.
Ze haalde een vorm eruit, daarin was leven.

Het drama van 's mensen schepping' werd gecompliceerd door een late geboorte. Het 'mengsel' van 'klei' en 'bloed' werd gebruikt om zwangerschap op te wekken in veertien geboorte-godinnen. Maar negen maanden gingen voorbij en de tiende maand begon. 'De periode voor het openen van de baarmoeder was verstreken.' Daar ze begreep wat gedaan moest worden, ging de moeder-godin 'over tot de verlossing.'

Juichend van vreugde, riep de moeder-godin uit:

'Ik heb geschapen!
Mijn handen hebben het gemaakt'.

•

We kunnen nu beginnen de 'code-woorden' van de oude teksten te ontcijferen. Wat was dat zorgvuldig uitgezochte 'bloed' en wat was die 'aarde', die met dat bloed vermengd werd, om de *loeloe* of dat 'gemengde schepsel' te scheppen, dat wat wij in onze tijd een 'hybride' noemen, een uit kruising ontstaan individu?

In de tekst over de opstand der Anoennaki komt een passage voor die als verklaring dienen kan, waar het 'bloed' van een god door de aarde gemengd moest worden. Het benodigde bloed was niet zo maar het droppelende bloed van een god, maar iets fundamentelers, iets duurzamers. De uitgekozen god, wordt ons verteld, had TE.E. MA — een term die vooraanstaande deskundigen vertalen met 'persoonlijkheid'. Maar de oude term duidt op iets heel specifieks; ze

betekent letterlijk 'dat wat de herinnering herbergt en bindt.' Ook komt deze term voor in het Akkadisch als *etemoe*, wat vertaald is als 'geest'.

In beide gevallen gaat het om 'iets' in het bloed van de god, dat de opslagplaats was van zijn individualiteit. Met dit alles wordt op een omslachtige manier gezegd wat Ea's bedoeling was, toen hij het bloed door een reeks 'zuiverende baden' voerde, namelijk de *genen* van de god vrij te maken.

Het doel van deze grondige vermenging van dit goddelijk element met het aardse vinden we neergelegd in de volgende tekst:

In de klei zullen god en mens verbonden worden,
tot een eenheid worden gebracht;
zodat tot het einde der dagen
het vlees en de ziel
die in een god gerijpt zijn –
die in een bloed-verwantschap verbonden zullen zijn;
als teken daarvan zal het leven uitgeroepen worden.
Opdat dit niet vergeten zal worden
Laat de 'ziel' in een bloedverwantschap zijn gebonden.

Deze sterke woorden zijn door weinig geleerden begrepen. De tekst stelt zonder meer dat het goddelijk bloed met de klei vermengd werd om god en mens 'tot het einde der dagen' genetisch te verbinden, zodat zowel het vlees ('het beeld') en de ziel ('de gelijkenis') van de goden de mens opgedrukt zou worden in een bloedverwantschap die nooit verbroken kon worden.

Het Gilgamesj-epos deelt mee, dat de goden, toen ze besloten een dubbelganger te scheppen van de gedeeltelijk goddelijke Gilgamesj, de moeder-godin opdroegen 'klei' te vermengen met de 'essentie' van de god Ninoerta. Verderop in de tekst wordt Enkidoe's geweldige kracht toegeschreven aan het feit, dat hij de 'essentie van Anoe' in zich had, een element dat hij verworven had door Ninoerta, de kleinzoon van Anoe.

De Akkadische term *kisir* wijst op een 'essence', een 'concentratie' die de hemelgoden bezaten. Dit woord heeft trouwens ook een medicinale betekenis.

We zijn dus weer terug bij een zeer eenvoudige vertaling: *gene*.

Zowel de oude Mesopotamische als de bijbelse teksten wekken de gedachte dat het proces dat gebruikt werd voor het samensmelten van twee groepen genen – die van een god en van de *homo erectus* – het gebruik inhield van mannelijke genen als het goddelijke element en vrouwelijke genen als het aardse.

In herhaalde uitspraken dat de godheid Adam schiep naar zijn beeld en gelijkenis, beschrijft het boek Genesis later de geboorte van Adam's zoon Seth in de volgende woorden:

Toen Adam honderd en dertig jaar geleefd had,
verwekte hij een zoon

naar zijn gelijkenis, en als zijn beeld;
en noemde hem Seth.

De terminologie is identiek aan die welke gebruikt werd bij de beschrijving van de schepping van Adam door de godheid. Maar Seth werd ongetwijfeld geboren door een biologisch proces – de bevruchting van een vrouwelijk ei door het mannelijk sperma van Adam en de daaropvolgende zwangerschap en geboorte. De identieke terminologie getuigt van een identiek proces, en de enige plausibele slotsom is dat ook Adam door de godheid werd voortgebracht door een vrouwelijk ei te bevruchten met het mannelijke sperma van een god.

Wanneer de klei waarin het goddelijk element gemengd werd een aards element was – zoals alle teksten beweren – dan is de enig mogelijk conclusie dat het sperma van een god – zijn genetisch materiaal – ingebracht werd in het ei van een vrouwelijke aap.

De Akkadische term voor 'klei' is *ti*. Maar het werd oorspronkelijk gespeld als TI.IT ('Wat leven heeft'). In het Hebreeuws betekent *tit* 'modder'; maar een synoniem is *bos*, dat dezelfde wortel heeft als *bisa* ('moeras') en *besa* ('ei').

Het scheppingsverhaal wemelt van woordspelingen. We hebben reeds de dubbele of driedubbele betekenis van Adam gezien – *adama-adamtoe-dam*. De bijnaam van de moedergodin, NIN.TI betekent zowel 'heerseres van het leven', als 'heerseres van de rib'. Waarom dan niet *bos-bisa-besa* ('klei-modder-ei') als een woordspeling voor het vrouwelijke ei?

Het ei van een vrouwelijke *homo erectus*, bevrucht door de genen van een god werd dan ingeplant in de baarmoeder van Ea's vrouw; en toen het 'model' verkregen was, werden duplicaten ervan ingeplant in de baarmoeders van geboorte-godinnen, om eveneens het proces van zwangerschap en geboorte te ondergaan.

De wijze en geleerde,
Dubbel-zeven geboorte-godinnen waren bijeengekomen;
Zeven brachten mannen voort,
Zeven brachten vrouwen voort.
De geboorte-godin bracht voort
De wind van de levensadem.
In paren werden ze voltooid,
In paren werden ze voltooid in haar aanwezigheid.
De schepselen waren het volk,
Schepselen van de Moeder-godin.

Homo sapiens was geschapen.

•

De oude legenden en mythen, bijbelse gegevens en moderne wetenschap zijn dus in meer dan een opzicht met elkaar in overeen-
 stemming. Evenals de vondsten van moderne anthropologen – dat

de mens zich ontwikkelde en opdook in Zuid-oost-Afrika – duiden de Mesopotamische teksten erop dat de schepping van de mens plaatsvond in de Apsoe – in de lagere wereld waar het land van de mijnen gelegen was. Als een parallel van adapa, het 'model' van de man, vermelden sommige teksten 'de heilige amama, de aardevrouw' wier verblijf in de Apsoe lag.

In 'De schepping van de mens' geeft Enki de volgende instructies aan de moedergodin: Meng de klei van het fondament van de aarde, precies boven de Abzoe, tot een kern'. Een hymne aan de scheppingen van Ea, die 'de Abzoe tot zijn verblijfplaats inrichtte' begint met de vaststelling:

De goddelijke Ea in de Apsoe
brak een stuk klei af,
schiep Koella om de tempels te herstellen.

De hymne vervolgt dan met een opsomming van de bouw-specialisten, alsmede zij die het beheer hebben over 'de overvloedige producten van berg en zee', die door Ea geschapen waren – dat alles uit stukken 'klei' die afgebrokkeld werden in de Abzoe – het land der mijnen in de lagere wereld.

Uit teksten blijkt duidelijk dat Ea hoewel hij een bakstenenhuis aan het water in Eridoe bouwde, in de Abzoe een huis opeichtte versierd met edelstenen en zilver. Daar ontstond de mens.

De heer van de Abzoe, koning Enki ...
Bouwde zijn huis van zilver en lapis-lazuli;
Het zilver en de lapis-lazuli, als flonkerend licht,
bevestigde de vader passend in de Abzoe.
De schepselen met helder aanschijn,
die uit de Abzoe voortkwamen,
stonden allen om de heer Noedimmoed heen.

Men kan zelfs uit verschillende teksten concluderen dat de schepping van de mens tweedracht zaaide onder de goden. Het schijnt dat in ieder geval in het begin de nieuwe primitieve werkers hun werk uitsluitend deden in het land van de mijnen. Dientengevolge werd de Anoennaki die in het eigenlijke Soemerië zwoegden de hulp ontzegd van de nieuwe mankracht. Een raadselachtige tekst, door de geleerden 'De mythe van het houweel' genoemd is in werkelijkheid een verslag van de gebeurtenissen die ertoe leidden, dat de Anoennaki die in Soemerië onder Enlil verbleven een eerlijk deel van de zwarthoofdige mensen kregen.

In een poging de 'normale orde' te herstellen kwam Enlil ertoe de contacten tussen 'hemel' (de Twaalfde Planeet of de ruimteschepen) en de aarde te verbreken, en begon een drastische onderneming tegen de plaats 'waar het vlees ontsproot'.

De heer
deed wat passend is ontstaan.
De heer Enlil,
wiens besluiten onveranderlijk zijn,
baastte zich hemel en aarde van elkaar te scheiden,
opdat de geschapenen te voorschijn zouden komen,
waarlijk bij baastte zich de aarde van de hemel te scheiden.
In de 'Band Hemel-Aarde' maakte hij een snede,
opdat de geschapenen naar boven zouden komen
vanuit de plaats waar het vlees ontsproot.

Tegen het 'Land van houweel en mand' stelde Enlil een prachtig wapen op, AL.A.NI ('de bijl die macht voortbrengt') genaamd. Dit wapen had een 'tand', die 'als een een-hoornige os' grote muren kon aanvallen en vernietigen. Het was volgens alle beschrijvingen een soort grote boor, gemonteerd op een soort bulldozer, die alles vernietigde wat op zijn weg kwam:

Het huis dat tegen de heer rebelleert,
het huis dat zich niet onderwerpt aan de heer,
wordt door AL.A.NI aan de heer onderworpen.
Van de slechte ... verplettert hij de koppen der planten;
rukt aan de wortels, verscheurt de kronen.

Enlil voorziet zijn wapen van een 'aardsplijter' en gaat tot de aanval over.

De heer liet de AL.A.NI aanrukken, gaf zijn orders.
Hij zette de aard-splijter als een kroon erop,
en dreef haar in de plek-waar-vlees-ontspruit.
In het gat was het hoofd van een mens;
Uit de grond braken mensen naar boven,
naar Enlil.

Hij keek zijn zwart-hoofdigen vastberaden aan.

Dankbaar dienden de Anoennaki hun verzoeken om de aankomende primitieve werkers in en haastten zich die aan het werk te zetten:

De anoennaki kwamen naar hem toe;
bieven hun handen ten groet,
en verzachtten Enlil's hart met gebeden.
Om zwartboofdigen vroegen ze hem.
De zwart-hoofdigen
lieten ze het houweel ter hand nemen.

Het boek Genesis deelt eveneens mee, dat 'de adam' ergens in westelijk Mesopotamië geschapen werd, en daarna naar het Oos-

ten werd gebracht om te werken in de Hof van Eden:

En Jahwe
plantte een hof in Eden, in het Oosten.
En hij nam de adam
en plaatste hem in de hof van Eden,
om die te bewerken en te bewaren.

13

HET EINDE VAN ALLE VLEES

Het aarzelende geloof van de mens dat er in zijn prehistorie een Gouden Tijd was, kan met geen mogelijkheid berusten op de menselijke herinnering, want die gebeurtenis vond te lang geleden plaats en de mens was te primitief om enige concrete informatie vast te leggen voor toekomstige generaties. Als de mensheid op een of andere wijze een onderbewust gevoel vasthoudt, dat de mens een tijdperk van rust en geluk beleefde, komt dit eenvoudig, omdat de mens niet beter wist. En het komt ook hierdoor, omdat de verhalen over die tijd de mensheid het eerst verteld werden, niet door vroegere mensen, maar door de Nefilim zelf.

Het enige volledige verslag van de gebeurtenissen die de mens overkwamen, nadat hij naar het verblijf der goden in Mesopotamië werd overgebracht, is het bijbelse verhaal van Adam en Eva in de hof van Eden.

En de god Jahwe plantte een boomgaard
in Eden, in het Oosten;
en hij plaatste daar de adam
die hij had geschapen.
En Jahwe
deed uit de grond opschieten,
geboomte, begeerlijk om te zien
en goed om van te eten;
en de boom des levens was in de hof
benevens de boom der kennis van goed en kwaad

....

En de god Jahwe nam de adam
en plaatste hem in de hof van Eden
om die te bewerken en te bewaren.
En de god Jahwe gebood de adam, zeggende:
Van alle bomen in de hof moogt ge vrij eten,
maar van de boom der kennis van goed en kwaad
daarvan zult ge niet eten;
want op de dag dat ge daarvan eet,
zult ge zeker sterven.

Hoewel er twee vitale vruchten beschikbaar waren, werd de aarde-mens verboden om te eten van de boom der kennis. De godheid scheen zich er op dat punt niet om te bekommeren dat de mens zou proberen te grijpen naar de vrucht van het leven. Maar de mens kon zich zelfs niet houden aan dat ene verbod, met een tragisch gevolg.

Het idyllische beeld maakte spoedig plaats voor dramatische ontwikkelingen, die bijbelgeleerden en theologen de val van de mens noemen. Het is een verhaal van niet-opgevolgde goddelijke bevelen, goddelijke leugens, een sluwe (maar de waarheid sprekende) slang, straf en verbanning.

Uit het nergens verschijnend daagde de slang God's ernstige waarschuwingen uit:

En de slang ... zei tot de vrouw:
'Heeft de godheid inderdaad gezegd,
dat ge niet zult eten van enige boom in de hof?'
En de vrouw zei tot de slang:
'Van de vrucht van het geboomte in de hof
mogen wij eten;
maar van de vrucht van de boom in het midden
van de hof heeft de godheid gezegd:
gij zult daarvan niet eten, noch die aanraken,
anders zult ge sterven.'
De slang echter zei tot de vrouw:
'Gij zult geenszins sterven,
maar God weet, dat
ten dage dat gij daarvan eet
uw ogen geopend zullen worden
en gij als God zult zijn –
kennende goed en kwaad.'
En de vrouw zag dat de boom goed was
om daarvan te eten, en
dat hij een lust was voor de ogen;
en dat de boom begeerlijk was om
daardoor verstandig te worden.
En zij nam van zijn vrucht, en at,
en zij gaf ook haar man die bij haar was,
en ook hij at.
Toen werden hun beider ogen geopend,
en zij bemerkten dat zij naakt waren;
zij hechtten vijgebladeren aaneen,
en maakten zich voorschoten.

Het beknopte en toch precieze verhaal tezend en herlezend, vraag je jezelf af wat nu feitelijk de confrontatie inhield. Op straffe des doods verboden de vrucht der kennis zelfs maar aan te raken, werden de twee aardemensen overgehaald het toch maar te doen en van de vrucht te eten, die hen, wat kennis betreft, gelijk zou

maken aan God. En toch was het enige gevolg een plotseling gewaarzijn dat ze naakt waren.

De toestand van naaktheid was inderdaad het voornaamste aspect van het gehele vooreval. Het bijbelverhaal van Adam en Eva in de hof van Eden opent als volgt: 'En beiden waren naakt, Adam en zijn gezellin en ze waren niet beschaamd.' Ze stonden, zo wil men ons laten verstaan, op een lagere trap van menselijke ontwikkeling dan die van de volledig ontwikkelde mensen: ze waren niet alleen naakt, maar waren zich niet gewaar wat deze naaktheid inhield.

Een verder onderzoek van het bijbelverhaal wekt de gedachte, dat zijn thema is: de verwerving van een soort sexuele moed door de mens. De 'kennis' die de mens onthouden werd, was geen wetenschappelijke informatie, maar iets dat te maken had met de mannelijke en vrouwelijke sexualiteit; want nauwelijks hadden de man en zijn gezellin de 'kennis verworven', of 'zij wisten dat ze naakt waren' en bedekten hun sexs-organen.

Het hierop volgende bijbelse verhaal bevestigt het verband tussen naaktheid en het gemis aan kennis, want het kostte de godheid absoluut geen tijd om te weten wat er aan de hand was:

Toen ze het geluid van god Jahwe hoorden,
die in de hof wandelde in de avond
verborgen de adam en zijn vrouw zich
voor de god Jahwe tussen de bomen van de hof.
En de god Jahwe riep de adam,
en zei: 'Waar ben je?'
En hij antwoordde:
'Toen ik uw geluid in de hof hoorde,
werd ik bevreesd, want ik was naakt;
daarom verborg ik mij.'
En hij zei:
'Wie heeft je gezegd, dat je naakt bent?
Heb je gegeten van de boom,
waarvan ik je verboden had te eten?'

Dit erkennend, wierp de primitieve werker de schuld op zijn vrouwelijke gezellin, die op haar beurt, de slang de schuld gaf. In grote woede, vervloekte de godheid de slang en de twee aardmensen. En dan — zeer verrassend — maakte de god Jahwe voor Adam en zijn vrouw 'klederen van vellen en bekleedde ze daarmee'.

Men kan niet ernstig menen dat het doel van het hele vooreval — dat leidde tot de verdrijving van de aardmensen uit de hof van Eden — een dramatische beschrijving is ter verklaring, dat de mens ertoe kwam kleren te gaan dragen. Het dragen van kleren was enkel een uiterlijke manifestatie van de nieuwe 'kennis'. De verwerving van deze 'kennis' en de pogingen van de godheid om de mens daarvan te beroven zijn de centrale thema's van de gebeurtenissen.

Hoewel geen Mesopotamische tegenhanger van het bijbelverhaal tot nu toe is gevonden, kan er weinig twijfel aan bestaan dat het verhaal – zoals alle bijbels materiaal over de schepping en de prehistorie van de mens – van Soemerische oorsprong was. We hebben de plaats van handeling: het verblijf van de goden in Mesopotamië. We hebben de onthullende woordspeling in Eva's naam ('zij van het leven', 'zij van de rib'). En we hebben twee essentiële bomen, de boom der kennis en de boom des levens, zoals in Anoe's verblijf.

Zelfs de woorden van de godheid wijzen op een Soemerische afkomst,want de enige Hebreeuwse godheid gaat opnieuw over in het meervoud, als hij de goddelijke collega's toespreekt die niet in de bijbel voorkomen, maar in de Soemerische teksten:

Toen zeide god Jahwe:
'Zie de adam is geworden als een van ons
door de kennis van goed en kwaad.
Zou hij nu ook niet zijn hand uitstrekken
naar de boom des levens en daarvan nemen,
en eten, en tot in eeuwigheid leven?'
En de godheid Jahwe verdreef de adam
uit de hof van Eden.

Zoals vele vroege Soemerische afbeeldingen laten zien, is er een tijd geweest, waarin de mens als de primitieve werker zijn goden diende, poedelnaakt. Hij was naakt of hij nu de goden hun voedsel en drank aanreikte, of op het veld werkte, of bij het bouwen (fig. 154/155).

154

155

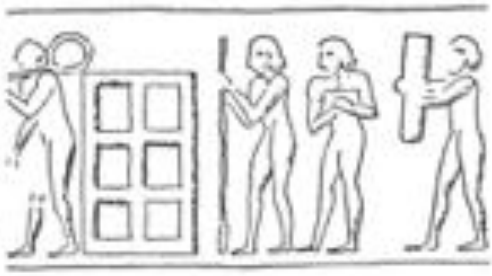

Dit houdt duidelijk in dat de status van de mens ten opzichte van de goden niet zoveel verschilde van die van getemde dieren. De goden hadden enkel een bestaand dier op een hoger plan gebracht. Betekende het gemis aan 'kennis', dan, dat het nieuwgevormde wezen naakt als een dier ook sex bedreef zoals of met de dieren? Enkele heel oude afbeeldingen duiden aan dat dit

inderdaad het geval was (fig. 156).

Soemerische teksten, zoals het Gilgamesj-epos doen vermoeden, dat de wijze waarop het sexuele verkeer plaatsvond inderdaad wees op een onderscheid tussen de wilde-mens, en de menselijke mens. Toen het volk van Oeroek de wilde Enkidoe wilden beschaven – 'die barbaarse kerel uit de steppen' – maakten ze gebruik van de diensten van een 'meisje van plezier', en zonden haar naar de waterput waar Enkidoe met verschillende dieren placht om te gaan, om hem haar 'rijpheid' aan te bieden.

156

Uit de tekst blijkt, dat het keerpunt in het 'beschavings'-proces van Enkidoe was, dat de dieren waarmee hij omging hem afwezen. Het was belangrijk; de mensen van Oeroek vertelden het meisje, dat zij hem moest blijven houden aan 'de taak van een vrouw', totdat 'zijn wilde dieren die opgroeiden op zijn steppe, hem zullen afwijzen.' Voorwaarde voor zijn mens worden was dus dat hij afgehouden werd van zijn sodomie.

Klaarblijkelijk werkte dit. Na zeven dagen en zeven nachten 'nadat hij haar charmes ten volle genoten had', dacht hij opeens weer aan zijn vroegere speelgenoten.

Hij ging weer naar zijn wilde beesten, maar
toen ze hem zagen liepen de gazellen weg.
De wilde steppe-dieren,
trokken zich terug van zijn lichaam.

De uiteenzetting is duidelijk. De omgang met mensen bracht zo'n grote verandering in Enkidoe teweeg, dat de dieren waarmee hij omgegaan was 'zich terugtrokken van zijn lichaam'. Ze liepen niet zo maar weg; ze vermeden lichamelijk contact met hem.

Verstomd stond Enkidoe een tijdlang onbeweeglijk, 'want zijn wilde dieren waren verdwenen.' Maar de verandering behoefde hij niet te betreuren, zoals de oude tekst verklaart:

Nu had hij inzicht, een groter begrip ...
Het meisje zegt tegen hem, tegen Enkidoe:
'Nu weet je, Enkidoe;
je bent een god gelijk geworden.'

De woorden in deze Mesopotamische tekst zijn bijna identiek met die van het bijbelverhaal van Adam en Eva. Zoals de slang voorspeld had, waren zij, door te nemen van de boom des kennis – in sexueel opzicht – gelijk geworden aan de godheid – kennende goed en kwaad'.

Als dit alleen betekende, dat de mens erkende dat sexuele omgang met dieren onbeschaafd of slecht was, waarom werden Adam en Eva dan gestraft voor het opgeven van sodomie? Het Oude Testament wemelt van waarschuwingen tegen sodomie, en het is onvoorstelbaar dat het aanleren van een deugd de goddelijke toorn zou opwekken.

De 'kennis' die de mens verkregen had tegen de wensen van de godheid – of van een van de godheden – in, moet veel diepgaander zijn geweest. Het was iets goeds voor de mens, maar ook iets wat zijn scheppers hem wilden onthouden.

We moeten zorgvuldig tussen de regels van de vloek tegen Eva lezen om de betekenis van de gebeurtenis te begrijpen.

En tot de vrouw zei hij:
'Ik zal zeer vermeerderen de moeite
van uw zwangerschap.
Met smart zult gij kinderen baren,
en toch zal naar de man uw begeerte uitgaan'.
En de adam noemde zijn vrouw 'Eva',
want zij was de moeder van alle levenden.

Dit is inderdaad de geweldige gebeurtenis, die ons in het bijbelverhaal wordt doorgegeven: Zolang Adam en Eva de 'kennis' misten, leefden ze in de hof zonder enige nakomeling. Toen zij 'kennis' verkregen had, verwierf zij het vermogen (en de pijn) van zwangerschap en kinderen baren. Eerst toen het paar deze 'kennis' verworven had, 'be*kende* Adam zijn vrouw Eva, en zij werd zwanger en baarde Kain'.

Door het hele Oude Testament heen wordt de term be*kennen* gebruikt ter aanduiding van geslachtsgemeenschap, meestal tussen een man en zijn vrouw, met het doel kinderen te verwekken. Het verhaal van Adam en Eva in de hof van Eden is het verhaal van een beslissende stap in de menselijke ontwikkeling: *de verwerving van het vermogen zich te vermenigvuldigen.*

Dat de eerste vertegenwoordigers van de *homo sapiens* daartoe niet bij machte waren, is niet zo verbazingwekkend. Welke methode de Nefilim hadden gebruikt om wat van hun genetisch materiaal over te brengen in de biologische opbouw van de hominieden die zij daarvoor uitzochten, het nieuwe wezen was een hybride, een kruising van twee verschillende, zij het verwante soorten. Zoals een muilezel (een kruising van een merrie en een ezel) zijn zulke hybriden steriel. Door kunstmatige inseminatie en zelfs meer verfijnde biologische methoden kunnen wij zoveel muilezels produceren als wij willen, zelfs zonder een feitelijke geslachtsgemeenschap tussen een ezel en een merrie; maar geen muilezel kan voortteelen en een andere muilezel scheppen.

Produceerden de Nefilim in het begin enkel 'menselijke muilezels' om in hun behoefte te voorzien?

Onze nieuwsgierigheid wordt opgewekt door een afbeelding op een rots, die gevonden is in de bergen van zuidelijk Elam. Ze geeft een zittende godheid weer met een 'laboratoriumfles' in de hand, waaruit een vloeistof vloeit – een bekende weergave van Enki. Een grote godin zit naast hem, een houding die aanduidt dat ze meer een medewerkster dan een echtgenote was; het moet Ninti zijn, de Moeder-godin, of geboorte-godin. Deze twee worden geflankeerd

door lagere godinnen – die de herinnering wekken aan de geboorte-godinnen uit de scheppingsverhalen. Tegenover deze scheppers van de mens staan rijen menselijke wezens, wier hoofdtrek is dat ze er alle eender uitzien – als producten van dezelfde vorm (fig. 157).

157

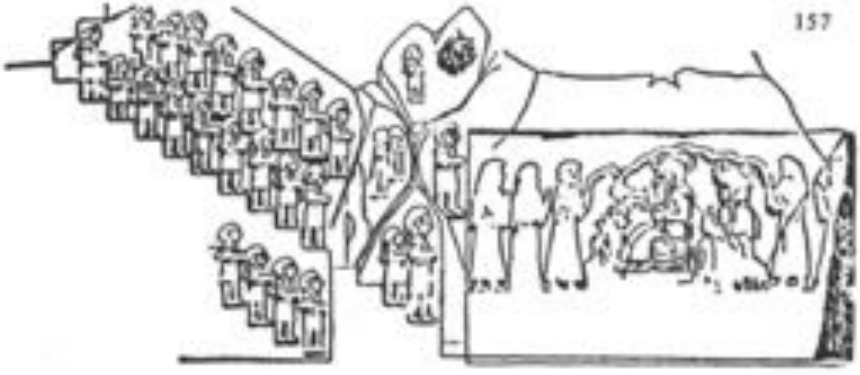

Onze aandacht wordt opnieuw getrokken door het Soemerische verhaal van de onvolkomen mannen en vrouwen die oorspronkelijk door Enki en de Moeder-godin voortgebracht werden, en die òf geen sexe hadden, òf sexueel onvolledig waren. Herinnert deze tekst aan de eerste fase van het bestaan van de hybridische mens – een wezen met de gelijkenis en het beeld van de goden, maar sexueel onvolledig: zonder 'kennis'?

Nadat Enki erin geslaagd was een 'volmaakt model' te produceren – adapa/adam, worden 'massa-productie' technieken beschreven in de Soemerische teksten: het inplanten van het genetisch behandelde ei in een 'productie-lijn' van geboortegodinnen, die voor de helft mannen en voor de helft vrouwen moesten produceren. Niet alleen geeft dit de techniek aan, waarmee de hybride mens werd 'vervaardigd'; het sluit eveneens in dat de mens niet zelf kon voorttelen.

Het onvermogen van hybriden tot voorttelen, komt, zoals recent ontdekt is, voort uit een gebrek in de voortplantingscellen. Terwijl alle andere cellen maar één stel erfelijke chromosomen bevatten, zijn de mens en andere zoogdieren tot voortplanten in staat omdat hun sexe-cellen (het vrouwelijke ei en het mannelijke sperma) elk twee stel bevatten. Maar dit unieke kenmerk ontbreekt bij de hybriden. Thans tracht men door genetische manipulering hybriden te kweken met een dubbel stel chromosomen in hun voortplantingscellen, waardoor zij sexueel 'normaal' worden.

Was dat wat de god, wiens bijnaam 'de slang' was, voor de mensheid bereikte?

 De bijbelse slang was zeker geen lage, letterlijke slang – want hij

kon spreken met Eva, hij kende de waarheid omtrent 'kennis' en hij was van zo hoge rang dat hij zonder enige aarzeling de godheid voor leugenaar uitmaakte. Wij herinneren eraan, dat in alle oude tradities de hoofdgod strijd voerde met een slang – een verhaal dat in zijn kern zonder twijfel teruggaat naar de Soemerische goden.

Het bijbelverhaal heeft eveneens vele Soemerische trekken, o.a. de aanwezigheid van andere goden. 'De adam is geworden als een van *ons*'. De mogelijkheid dat de bijbelse tegenstanders – de godheid en de slang – Enlil en Enki waren schijnt volkomen aannemelijk.

Hun strijd vond hierin zijn oorsprong, zoals we ontdekt hebben, dat aan Enlil het bevel over de aarde werd overgedragen, hoewel Enki de werkelijke pionier was geweest. Terwijl Enlil verbleef in het comfortabele Controle-Centrum in Nippoer, werd Enki uitgezonden om de mijnbouw-werkzaamheden in de lagere wereld te oeganiseren. De opstand der Anoennaki was gericht tegen Enlil en zijn zoon Ninoerta; de god die de zijde koos van de opstandelingen was Enki. Het was Enki die de schepping van primitieve werkers voorstelde en op gang bracht. Enlil moest zelfs geweld gebruiken om enkele van deze wonderbaarlijke wezens te bemachtigen. Volgens de Soemerische teksten over de loop der menselijke gebeurtenissen, was Enki de leider, de beschermer, en Enlil de ordehouder, zo niet de tegenstander van de mensheid. De rol van een godheid die de nieuwe mensen sexueel onderdrukt wilde houden, en van een godheid die bereid en in staat was de mensheid de vrucht der 'kennis' te geven, past Enlil resp. Enki volkomen.

Opnieuw komen de Soemerische en bijbelse woordspelingen ons te hulp. De bijbelse term voor 'slang' is *nachasj*, wat slang betekent. Maar het woord komt van de wortel NHSH, wat 'ontcijferen, uitvinden' betekent; zodat *nachasj* ook de betekenis kon hebben van 'hij die ontcijfert', 'hij die dingen uit kan vinden', een bijnaam die goed past bij Enki de voornaamste wetenschapper, de god der kennis van de Nefilim.

Er bestaat een onmiskenbare overeenkomst tussen het Mesopotamische verhaal van Adapa, die de 'kennis' verwierf, maar niet het eeuwige leven, en het lot van Adam.

S. Langdon[82] reproduceerde een afbeelding, opgegraven in Mesopotamië die sterk de gedachte oproept aan het bijbelverhaal: een slang gekronkeld om een boom, die naar de vrucht wijst. De symbolen erboven zijn veelzeggend: hoog boven staat de planeet van de kruising, een symbool voor Anoe; bij de slang de maansikkel, het symbool van Enki (fig. 158).

Maar zeer ter zake is het feit dat in de Mesopotamische teksten de god die de 'kennis' doorgaf aan Adapa niemand anders was dan Enki:

Een wijd begrip verschafte hij hem ...
Wijsheid (had hij hem gegeven) ...
Aan hem had hij kennis gegeven,
Eeuwig leven had hij hem niet gegeven.

158

Een beeldverhaald op een rolzegel, gevonden in Mari, kan heel goed een oude illustratie zijn van de Mesopotamische versie van het verhaal in Genesis. Ze beeldt een grote god af, gezeten op een heuvel, oprijzend uit de wateren – een duidelijke weergave van Enki. Waterspuitende slangen steken aan beide zijden uit van de 'troon'.

Deze centrale figuur wordt geflankeerd door twee op bomen gelijkende goden. De god rechts wiens takken penis-vormige uiteinden hebben, houdt een schaal op, die waarschijnlijk de vrucht des levens bevat. De god links, wiens takken vagina-vormige uiteinden hebben, biedt vruchtdragende takken aan, die de boom der kennis voorstellen – het door god gegeven geschenk der vooetplanting.

Terzijde staat een andere grote god; dit zou Enlil kunnen zijn. Zijn woede tegen Enki is duidelijk (fig. 159).

We zullen nooit weten wat dit 'conflict in de hof van Eden' veroorzaakte. Maar wat Enki's bedoelingen ook geweest mogen zijn, hij slaagde erin de primitieve werker te vervolmaken en de *homo sapiens* te scheppen, die een nakomeling van hemzelf geweest kon zijn.

Nadat de mens de 'kennis' verkregen had, noemt het Oude Testament hem niet langer '*de* adam', en aanvaardt als zijn onderdaan *Adam*, een specifiek persoon, de eerste patriarch in de lijn van de mensen, waarmee de bijbel zich bezig houdt. Maar dit volwassen worden van de mensheid betekende tevens een scheiding tussen god en mens.

Deze scheiding der wegen, waarbij de mens niet langer een stomme lijfeigene der goden was, maar iemand die voor zichzelf zorgde, wordt in het boek Genesis niet beschreven als een beslissing van de mens zelf, maar als een door de godheid opgelegde straf: opdat de

159

aarde niet ontkomen zal aan de sterfelijkheid, moet *bij* uit de hof van Eden verdreven worden. Volgens deze bronnen begon het onafhankelijk bestaan van de mens niet in Zuid-Mesopotamië, waar de Nefilim hun steden en boomgaarden hadden gevestigd, maar in het oosten, in het Zagrosgebergte. 'En hij verdreef de adam en liet hem wonen ten oosten van de hof van Eden'.

Nogmaals: de bijbelse berichten bevestigen de wetenschappelijke ontdekkingen. De menselijke cultuur begon in de bergachtige gebieden aan de rand van de Mesopotamische vlakte. Wat is het jammer dat het bijbelverhaal zo summier is, want het betreft het eerste beschaafde leven van de mens op aarde.

Verdreven uit het verblijf der goden, gedoemd tot een sterfelijk leven, maar in staat tot voortplanting, maakte de mens daarvan onmiddellijk gebruik. De eerste Adam, waarover het boek Genesis het heeft, 'bekende' zijn vrouw Eva, en ze baarde hem een zoon, Kaïn', die het land bebouwde. Daarna baarde Eva Abel, die schaapherder werd. Met de aanduiding dat homosexualiteit de oorzaak was, verhaalt de bijbel dat 'Kaïn opstond tegen zijn broeder Abel en hem doodde.'

Beangst voor zijn leven, kreeg Kaïn van de godheid 'een teken' ter bescherming en het bevel om verder naar het oosten te trekken. Eerst leidde hij een nomadenleven en vestigde zich tenslotte in het land Nod, 'het land der verdrevenen'. Daar had hij een zoon, die hij Enoch ('inwijding') noemde; daar bouwde hij een stad die hij naar zijn zoon noemde. Enoch, op zijn beurt, had kinderen en kleinkinderen en achterkleinkinderen. In de zesde generatie na Kaïn werd Lamech geboren: zijn drie zonen worden in de bijbel als de drie dragers der beschaving aangemerkt: Jabal, 'de vader van hen die in tenten en bij de kudde wonen'; Jubal, 'was de vader van allen die citer en fluit bespelen; en Tubal-Kaïn, de eerste smid.

Maar ook Lamech beging, evenals zijn voorouder Kaïn, een moord – en wel op een man en een kind. We kunnen veilig aannemen dat de slachtoffers niet zo maar eenvoudige vreemden waren, 265

want het boek houdt zich met het incident bezig en beschouwt het als een keerpunt in de afstamming van Adam. De bijbel verhaalt dat Lamech zijn twee vrouwen bijeenroept, de moeders van zijn drie zonen en de dubbele moord aan hen bekent, verklarend: 'Kaïn wordt zevenvoudig gewroken, maar Lamech zeven en zeventig maal'. Deze weinig-begrepen vermelding moet te maken hebben met de opvolging; wij zien er een erkenning in tegenover zijn vrouwen, dat de hoop op een verlossing van de vloek op Kaïn door de zevende generatie (die van hun zonen) verkeken was. Nu rustte er een nieuwe en veel langduriger vloek op het huis van Lamech.

Als een bevestiging dat de gebeurtenis te maken had met de opvolging, laten de volgende verzen weten dat er een onmiddellijke nieuwe opvolging werd ingesteld:

En Adam bekende zijn vrouw opnieuw
en zij baarde een zoon
en gaf hem de naam Seth ('grondslag')
want God heeft mij een andere zoon gegeven
in plaats van Abel, die door Kaïn werd gedood.

Het Oude Testament verliest dan op dit punt alle belangstelling voor de bezoedelde lijn van Kaïn en Lamech. Het verdere verhaal der menselijke gebeurtenissen ligt voortaan verankerd in de lijn van Adam door zijn zoon Seth, en Seth's eerstgeborene Enos, wiens naam in het Hebreeuws de algemene aanduiding 'menselijk wezen' kreeg. 'Toen begon men', zo bericht Genesis, 'de naam van de godheid aan te roepen'.

Deze raadselachtige aanduiding heeft de eeuwen door bijbelgeleerden en theologen verbijsterd. Ze wordt gevolgd door een hoofdstuk, waarin de geslachtsboom van tien generaties beginnend bij Adam door Seth en Enos, en eindigend met Noach, de held van de zondvloed, vermeld wordt.

De Soemerische teksten die de vroege tijden beschrijven, waarin er alleen nog maar goden in Soemerië waren, geven even nauwkeurig het leven van de mensen in Soemerië in later tijd weer, maar van voor de zondvloed. De Soemerische (en oorspronkelijke) geschiedenis van de zondvloed heeft als haar Noach een 'man van Shoeroeppak', de zevende stad die de Nefilim stichtten toen ze op aarde landden.

Op een bepaald tijdstip mochten de menselijke wezens — uit Eden verbannen — naar Mesopotamië terugkeren, om er naast de goden te leven, hen te dienen en te vereren. Als we de bijbelse aanduiding goed interpreteren, was dit het geval in de dagen van Enos. Toen was het, dat de goden de mensen weer in Mesopotamië toelieten, om de goden te dienen 'en de naam van de godheid aan te roepen'.

Er op gespitst om zo snel mogelijk over te gaan tot de epische gebeurtenis in de menselijke saga, de zondvloed, verschaft het Oude Testament heel weinig informatie behalve de namen van de

patriarchen die op Enos volgden. Maar de betekenis van de naam van elke patriarch maakt wel iets duidelijk van wat er tijdens hun leven gebeurde.

De zoon van Enos was Kenan (kleine Kaïn); sommige geleerden menen dat de naam 'metaal-smid' betekent. Kenan's zoon was Mahalaleël ('vereerder van god'). Hij werd opgevolgd door Jared ('hij die afdaalde'); diens zoon was Enoch ('de gewijde') die op 365-jarige leeftijd door de godheid naar boven werd gedragen. Maar drie honderd jaar vroeger had Enoch op 65-jarige leeftijd, een zoon verwekt, Methusalem: veel geleerden vertalen dit in navolging van Lettia D. Jeffreys[83] als een 'man van het projectiel'.

Methusalem's zoon was Lamech ('hij die vernederd werd'). En Lamech verwekte Noach (respijt) zeggende: 'deze zal ons troosten over de moeitevolle arbeid onzer handen op deze aardbodem die de godheid vervloekt heeft'.

De mensheid leed, naar het schijnt, groot gebrek, toen Noach geboren werd. Het harde werk en de moeizame arbeid leverden niets op, want de aarde die hen voeden moest, was vervloekt. Het toneel was klaar voor de zondvloed — die geweldige gebeurtenis die niet alleen het menselijk ras maar alle leven op het land en in de lucht van het aangezicht der aarde zou wegvagen.

En de godheid zag dat de boosheid der mensen
groot was op de aarde,
en dat elke begeerte van zijn hart
slechts boos was, elke dag.
En het berouwde de godheid dat hij de mens gemaakt had
op de aarde en het smartte hem in zijn hart.
En de godheid zei:
'Ik zal de aardemens die ik geschapen heb
van de aardbodem vernietigen.'

Dit zijn zware beschuldigingen ter rechtvaardiging voor drastische maatregelen om 'alle vlees te beëindigen'. Maar ze zijn niet specifiek en zowel geleerden als theologen vinden geen bevredigende antwoorden op de vraag welke zonden of 'overtredingen' de godheid zozeer ontzet konden hebben.

Het herhaald gebruik van de uitdrukking 'vlees', zowel in de beschuldigingen en in de aankondigingen van het oordeel, doet natuurlijk de gedachte opkomen, dat de corrupties en overtredingen te maken hadden met het vlees. De godheid was bedroefd over de 'begeerten van zijn hart'. De mens was, nadat hij de sex ontdekt had, naar het schijnt een sexe-maniak geworden.

We kunnen moeilijk aanvaarden dat de godheid ertoe zou besluiten de mensheid van het aangezicht der aarde weg te vagen, enkel en alleen, omdat de mannen te veel liefde bedreven met hun vrouwen. De Mesopotamische teksten spreken vrij en welsprekend over sexe en hofmakerij onder de goden. Er bestaan teksten die tedere liefde beschrijven tussen goden en hun vrouwen; onwettige

liefde tussen een meisje en haar minnaar; gewelddadige liefde (zoals van Enlil die Ninlil verkrachtte). Een overvloed van teksten beschrijft hofmakerij en geslachtsgemeenschap onder de goden – met hun officiële vrouwen of niet-officiële concubines, met hun zusters en dochters en zelfs kleindochters (dit laatste was een geliefkoosde bezigheid van Enki). Zulke goden konden zich toch moeilijk tegen de mensheid keren, omdat die zich gedroeg als zij.

We ontdekken dan ook dat de motieven van de godheid niet enkel bekommernis was om de zeden der mensen. De stijgende afkeer werd veroorzaakt door een toenemende schending van de goden zelf. In dit licht bezien, wordt de betekenis van de raadselachtige begin-verzen van Genesis 6 duidelijk:

Toen de mensen zich
op aarde begonnen te vermenigvuldigen,
en hun dochters geboren werden
zagen de zonen der goden,
dat de dochters der mensen schoon waren
en zij namen zich daaruit
vrouwen wie zij maar verkozen.

Zoals deze verzen duidelijk maken, was het toen de zonen der goden sexueel betrokken werden met de nakomelingen van de mensen, dat de godheid riep: 'Genoeg!'

En de Godheid zei:
'Mijn geest zal niet altijd de mens beschermen,
nu hij zich misdragen heeft; hij is vlees.'

Deze uitspraak is vele millennia raadselachtig gebleven. Gelezen in het licht van onze conclusie omtrent de genetische manipulatie, die bij de schepping van de mens een rol speelde, bevatten de verzen een boodschap aan onze eigen wetenschappers. De 'geest' van de goden – hun genetische volmaaktheid van de mensheid – begon te verworden. De mensheid had zich 'misdragen', en was daardoor teruggekeerd tot 'vlees' – dichter tot zijn dierlijke, aapachtige oorsprong.

We kunnen nu begrijpen waarom het Oude Testament zo'n nadruk legt op het onderscheid tussen Noach 'een rechtvaardig man ... zuiver in zijn geslachtsboom' en 'de gehele aarde die verworden was.' Door de gemengde huwelijken met mannen en vrouwen van afnemende genetische zuiverheid, onderwierpen de goden ook zichzelf aan verwording. Door erop te wijzen, dat alleen Noach genetisch zuiver bleef, rechtvaardigt het bijbelverhaal de tegenstrijdigheid van de godheid: hoewel hij juist besloten had alle leven van het aangezicht van de aarde weg te vagen, besloot hij Noach te redden, en zijn nakomelingen en 'elk rein dier' en andere beesten en gevogelte 'om het zaad in leven te houden op de gehele aarde.'

Het plan van de godheid om zijn eigen oorspronkelijk doel te doen mislukken was Noach te waarschuwen tegen de komende catastrofe en hem te brengen tot de bouw van een drijvende ark, om de mensen en schepselen die gered moesten worden te vervoeren. De kennisgeving aan Noach gaf maar zeven dagen speling. Hij slaagde er echter in de ark te bouwen en waterdicht te maken, alle schepselen te verzamelen en hen en zijn familie aan boord te brengen, en de ark in de toegemeten tijd te bevoorraden. 'Na zeven dagen kwamen de wateren van de vloed over de aarde'. Wat er gebeurde, kunnen wij weergeven in de woorden van de bijbel:

Op die dag
braken alle kolken der grote waterdiepte open,
en werden de sluizen des hemels geopend ...
En de vloed was veertig dagen over de aarde
en de wateren wiesen en hieven de ark op
zodat zij oprees boven de aarde.
En de wateren namen zeer toe
en wiesen sterk boven de aarde,
en de ark dreef op de wateren.
En de wateren namen geweldig sterk toe
over de aarde en alle hoge bergen werden overdekt,
vijftien el daarboven stegen de wateren,
en de bergen werden overdekt,
en alle vlees kwam om ...
Zowel mensen als vee en kruipend gedierte,
en het gevogelte des hemels
werden verdelgd van de aarde;
Noach alleen bleef over,
en wat met hem in de ark was.

De wateren overheersten de aarde 150 dagen, eer de godheid

een wind over de aarde deed strijken
zodat de wateren kalm werden.
En de kolken der waterdiepten werden ingedamd
evenals de sluizen des hemels;
en de regen uit de hemel hield op.
en de wateren vloeiden gestadig van de aarde weg.
En na honderdvijftig dagen,
namen de wateren af,
En de ark bleef vastzitten op de berg Ararat.

Volgens de bijbelse versie, begon het oordeel over de mens in het zeshonderd-en-eerste-jaar van Noach's leven, in de tweede maand, op de zeventiende dag van de maand'. De ark rustte op de Ararat 'in de zevende maand, op de zeventiende dag van de maand'. De vloed van het water en zijn geleidelijke 'teruggang' – voldoende om het waterpeil zo te doen zakken dat de ark op de toppen van

de Ararat bleef vastzitten — nam dus een volle vijf maanden in beslag. Daarna 'begonnen de wateren gestadig af te nemen, totdat de toppen der bergen zichtbaar werden op de elfde dag van de tiende maand' bijna drie maanden later.

Noach wachtte nogmaals veertig dagen. Toen zond hij een raaf uit en een duif 'om te zien of de wateren afgenomen waren van de aardbodem'. Op de derde dag kwam de duif terug met een olijfblad in haar snavel een teken dat de wateren ver genoeg afgenomen waren om de toppen der bomen te kunnen zien. Na enige tijd zond Noach de duif opnieuw uit, 'maar ze keerde niet meer terug'. De vloed was verdwenen.

En Noach verwijderde het luik van de ark,
en hij zag uit, en zie:
de aardbodem was droog.

'In de tweede maand, op de zeven-en-twintigste van de maand, was de aarde droog'. Het was het zeshonderd-en-eerste-jaar van Noach. Het oordeel had een jaar en tien dagen geduurd.

Toen kwam Noah en alles wat met hem in de ark was naar buiten. En hij bouwde een altaar en bracht brandoffers op het altaar aan de godheid.

En de godheid rook de liefelijke reuk
en zei in zijn hart:
'Ik zal de aardbodem niet langer vervloeken
om de mens;
want zijn hart is boos van zijn jeugd aan'.

Het 'gelukkige einde' is even vol tegenstrijdigheden als het verhaal van de zondvloed zelf. Het begint met een lange veroordeling van de mensheid wegens verschillende gruwelijkheden, waaronder de bezoedeling van de reinheid van de jongere goden. Een hoogst belangrijke beslissing om alle vlees te doen vergaan werd genomen en schijnt ten volle gerechtvaardigd. Maar dezelfde godheid stelt een maximum van zeven dagen uitstel in om te voorkomen dat het zaad van de mensheid en andere schepselen zal vergaan. Wanneer het trauma voorbij is, wordt de godheid aangetrokken door de geur van gebraden vlees, en zijn oorspronkelijk besluit om een eind te maken aan de mensheid vergetend, laat hij de zaak geheel varen, met de verontschuldiging, dat de schuld van 's mensen boze verlangens te wijten was aan diens jeugd.

Deze irriterende twijfels aan de waarheid van dit verhaal verdwijnen echter als we ons realiseren, dat het bijbelverhaal een bewerking is van het oorspronkelijk Soemerische. Zoals ook in andere voorbeelden heeft de monotheïstische bijbel de rollen van de verschillende goden die niet altijd overeenstemden, samengeperst in één godheid.

 Tot aan de archeologische ontdekkingen van de Mesopotamische

beschaving en de ontcijfering van de Akkadische en Soemerische literatuur, stond het bijbelverhaal van de vloed op zichzelf en werd alleen bevestigd door verspreide primitieve mythologieën uit de gehele wereld. De ontdekking van het Akkadische 'Gilgamesj-epos' plaatste de vloed in Genesis in een ouder en eerbiedwaardig gezelschap, dat nog verder uitgebreid werd door latere ontdekkingen van oudere teksten en fragmenten van Soemerische oorsprong.

De held van het Mesopotamische verhaal was Zinsoedra in het Soemerisch, (Oetnapisjtim in het Akkadisch) die na de vloed naar het hemelverblijf van de goden werd gevoerd om daar voor altijd gelukkig te leven. Toen Gilgamesj, op zoek naar onsterfelijkheid, tenslotte die plaats bereikte, zocht hij de raad van Oetnapisjtim inzake leven en dood. Oetnapisjtim onthulde toen aan Gilgamesj – en door hem aan de gehele mensheid van na de vloed – het geheim van zijn overleving 'een verborgen iets, een geheim van de goden' – het ware verhaal (zou men kunnen zeggen) van de grote vloed.

Het geheim dat Oetnapisjtim bloot gaf, was dat voor de aanval met de zondvloed de goden bijeenkwamen en stemden voor de vernietiging van de mensheid. Deze bestemming en de beslissing werden geheim gehouden. Maar Enki deelde aan Oetnapisjtim, de heerser van Shoeroeppak, de komst van de ramp mee. Enki sprak tot Oetnapisjtim klandestien van achter een rietscherm. Eerst waren zijn onthullingen raadselachtig. Maar daarna gaf hij zijn waarschuwing en raad in duidelijke taal:

Man van Shoeroeppak, zoon van Oebar-Toetoe:
breek je huis af en bouw een schip.
Geef je bezittingen op, en red je leven!
Zweer je bezittingen af, houd je ziel in leven!
Neem aan boord het zaad van alle levende wezens;
dat schip moet je bouwen –
zijn afmetingen naar maat.

De overeenkomsten met het bijbelverhaal zijn duidelijk. Er zal een vloed opkomen; een mens wordt vooruit gewaarschuwd; hij moet zichzelf redden met behulp van een speciaal gebouwde boot; hij moet meenemen en redden 'het zaad van alle levende dingen'. Toch is de Babylonische versie aannemelijker. Het besluit om te vernietigen en de poging om te redden zijn geen tegenstrijdige handelingen van dezelfde ene godheid, maar de daden van verschillende goden. Bovendien is het besluit om het zaad van de mensheid vooruit te waarschuwen en te redden de daad van één opstandige god (Enki), die in het geheim en tegen de gezamenlijke beslissing van de grote goden handelde.

Waarom riskeerde Enki dit? Was hij enkel bekommerd om de handhaving van *zijn* 'wonderbaarlijke kunstwerken', of handelde hij tegen de achtergrond van een groeiende wedijver of vijandschap tussen hem en zijn broer Enlil?

Het bestaan van zo'n conflict tussen de twee broers wordt hel-

der belicht in het verhaal van de vloed.

Oetnapitsjtim stelde Enki de voor de hand liggende vraag: Hoe kon hij Oetnapisjtim, de andere bewoners van Shoeroeppak duidelijk maken, waarom hij de bouw van een vreemd model schip ondernam en al zijn bezittingen prijsgaf? Enki raadde hem:

Je moet hen het volgende zeggen:
'Ik ben te weten gekomen dat Enlil mij vijandig gezind is,
zodat ik niet in je stad kan blijven,
noch mijn voet kan zetten op het gebied van Enlil.
Daarom daal ik af naar de Apsoe,
om daar te wonen bij mijn heer Ea.

Het excuus was dus, dat Oetnapisjtim, als volgeling van Enki, niet langer in Mesopotamië kon blijven en dat hij een boot bouwde, waarin hij naar de lagere wereld wilde varen (naar zuidelijk Afrika zoals wij al ontdekt hebben) om daar te wonen bij zijn heer Ea/Enki. Daaropvolgende verzen doen de gedachte opkomen, dat het gebied geteisterd werd door droogte of door hongersnood; Oetnapisjtim moest dus (op advies van Enki) de bewoners van de stad verzekeren dat als Enlil hem zag vertrekken, 'het land (opnieuw) zijn rijke oogsten zou hebben'. Dit excuus kwam goed over bij de andere bewoners.

Hierdoor misleid kwam het de mensen uit de stad niet verdacht voor, maar hielpen zij zelfs een handje bij de bouw van de ark. Door het slachten van ossen en schapen 'elke dag' en ze te voorzien van most, rode wijn, olie en witte wijn moedigde Oetnapisjtim hen aan sneller te werken. Zelfs kinderen werden aangetrokken om bitumen te verzamelen voor het dichten van het schip.

'Op de zevende dag was het schip voltooid. Het te water laten was heel moeilijk, zodat de vloerplanken boven en beneden moesten verschuiven, totdat twee derde van het karkas in het water lag' van de Eufraat. Toen bracht Oetnapisjtim zijn gehele familie en al zijn verwanten aan boord, en nam 'al wat hij had aan levende schepsels', alsmede 'de dieren van het veld en de wilde beesten van het veld' mee. De overeenkomsten met het bijbelverhaal – zelfs ook ten aanzien van de zeven dagen van opbouw – zijn duidelijk. Maar een stap verder gaande dan Noach smokkelde Oetnapisjtim ook alle ambachtslieden aan boord die hem bij de bouw van het schip hadden geholpen.

Hijzelf mocht eerst aan boord gaan bij een bepaald signaal, van welks aard Enki hem ook op de hoogte had gebracht: een 'gezette tijd' die aangegeven zou worden door Sjamasj, de godheid die het beheer had over de vurige raketten. Aldus luidde Enki's bevel:

'Als Sjamasj die tegen de avond een beving veroorzaakt
een regen van erupties laat neerdalen –
ga dan aan boord, en sluit de ingang af!'

We blijven in het duister omtrent het verband tussen dit blijkbaar afvuren van een ruimte-raket door Sjamasj en het aanbreken van het moment, waarop Oetnapisjtim aan boord van zijn ark moest gaan en zichzelf daarin moest opsluiten. Maar het moment kwam; de ruimte-raket veroorzaakte een 'beving in de avondschemering', en er kwam een regen van erupties. En Oetnapisjtim 'sloot het gehele schip af' en 'gaf het bouwsel en zijn gehele inhoud' in handen van 'Poezoer-Amoerri, de bootsman'.

De storm kwam 'bij het eerste gloeien van de dageraad'. Het donderde verschrikkelijk. Een zwarte wolk steeg op van de horizon. De storm rukte de palen weg van gebouwen en aanlegstijgers, vervolgens begaven de dijken het. De duisternis volgde 'en hulde in duisternis al wat licht geweest was'; en 'het wijde land werd verbrijzeld als een pot'.

Zes dagen en zes nachten woedde de 'zuider-storm'.

In snelheid toenemend,
de bergen doen verzinkend,
de mensen overvallend als in een veldslag ...
Toen de zevende dag aanbrak,
luwde de water voortjagende zuiderstorm
in de strijd
die hij als een leger gestreden had.
De zee werd rustig,
de storm bedaarde
de vloed nam af.
Ik keek naar het weer.
De stilte was neergedaald.
En de ganse mensheid
was tot klei weergekeerd.

De wil van Enlil en de verzameling der goden was volvoerd.

Maar hen onbekend, had ook het plan van Enki gewerkt: drijvend op de stormachtige wateren was er een schip, dat mannen, vrouwen, kinderen en andere levende schepselen vervoerde.

Toen de storm over was, 'opende Oetnapisjtim een luik; het licht viel op mijn gelaat.' Hij keek om zich heen 'het landschap was zo vlak als een plat dak'. Zich teneerbuigend, zat hij neer en weende, 'de tranen liepen langs mijn gezicht'. Hij keek uit naar een kustlijn in de wijdsheid van de zee; hij zag er geen. En dan:

Er kwam een berggebied te voorschijn;
Op de berg der redding bleef het schip steken;
De berg Nisir ('redding') hield het schip vast
liet geen beweging toe.

Zes dagen lang keek Oetnapisjtim uit van de bewegingloze ark, gevangen tussen de pieken van de berg der redding – de bijbelse pieken van de Ararat. Toen zond hij, evenals Noach een duif uit

voor een rustplaats, maar die kwam terug. Een zwaluw vloog uit, maar kwam ook terug. Toen werd een raaf vrijgelaten – en die vloog weg en vond een rustplaats. Oetnapisjtim liet toen alle vogels en dieren die hij bij zich had los, en stapte ook zelf naar buiten. Hij bouwde een altaar 'en bracht een offer' – precies zoals Noach deed.

Maar ook hier komt het verschil van een enkele godheid en een veelvoud ervan naar voren. Toen Noach een brandoffer bracht 'rook Jahwe de lieflijke geur', maar toen Oetnapisjtim een offer bracht 'roken de goden de geur, roken ze de zoete geur. De goden verzamelden zich als vliegen om de offeraar'.

In het Genesis-verhaal was het Jahwe die beloofde nooit meer de mensheid te zullen vernietigen. In de Babylonische versie waren het de grote goden die beloofden 'Wij zullen niet vergeten ... wij zullen deze dagen gedenken, en ze nooit vergeten'.

Dat, echter, was niet het onmiddellijke probleem. Want toen Enlil tenslotte op het toneel verscheen, dacht hij geenszins aan voedsel. Hij was razend bij de ontdekking dat sommigen ontkomen waren. 'Is er een levende ziel ontsnapt? Niemand mocht de vernietiging ontgaan!'

Ninoerta, zijn zoon en opvolger, richtte onmiddellijk een beschuldigende vinger op Enki: 'Wie anders dan Ea kan plannen maken? Alleen Ea weet alles'. In plaats van de beschuldiging te ontkennen, hield Enki een van 's werelds welsprekendste verdedigingsredenen. Terwijl hij Enlil lof toezwaaide voor diens wijsheid, en suggereerde dat Enlil met geen mogelijkheid 'onredelijk' kon zijn, vermengde Enki ontkenning met bekenning. 'Niet ik onthulde het geheim van de goden', ik liet enkel één mens, een 'buitengewoon wijs' iemand door zijn eigen wijsheid het geheim der goden ontdekken. En als inderdaad deze aardemens zo wijs is, opperde Enki, laten we dan niet zijn bekwaamheden over het hoofd zien. 'Beraad u dus over hem!'

Dit alles, zo verhaalt het Gilgamesj-epos, was het 'geheim van de goden' dat Oetnapisjtim Gilgamesj vertelde. Vervolgens vertelde hij Gilgamesj het slot. Onder de invloed van Enki's argument ging Enlil daarop aan boord van het schip.

Mij bij de hand houdend, nam hij me mee aan boord.
Hij bracht mijn vrouw aan boord,
en liet haar naast me neerknielen.
Tussen ons in staande
beroerde hij ons voorhoofd om ons te zegenen:
'Tot nu toe is Oetnapisjtim alleen maar mens geweest;
van nu af aan zullen Oetnapisjtim en zijn vrouw
voor ons goden zijn.
Oetnapisjtim zal wonen in het verweg,
aan de mond der wateren!'

En Oetnapisjtim besloot zijn verhaal aan Gilgamesj. Nadat hij

naar ver weg gebracht was om daar te wonen, schonken Anoe en Enlil

hem het leven van een god,
verbieven hem tot eeuwig leven, als een god.

Maar wat gebeurde er met de mensheid in het algemeen? Het bijbelverhaal eindigt met een verzekering dat de godheid de mensheid toestond en zegende 'om vruchtbaar te zijn en te vermenigvuldigen'. De Mesopotamische versies van het vloed-verhaal eindigen dus met verzen die gaan over de voortplanting van de mens. De gedeeltelijk beschadigde teksten spreken van de instelling van menselijke categorieën':

... Laat er een derde categorie zijn onder de mensen
Laat er onder de mensen zijn
Vrouwen die dragen, en vrouwen die niet dragen.

Dit waren, blijkbaar, nieuwe richtlijnen voor geslachtsgemeenschap:

Regelingen voor het menselijke ras:
Laat de man ... tot de jonge maagd ...
De jonge man tot de jonge maagd ...
Als het bed gespreid is,
laat de vrouw en haar man tezamen neerliggen.

Enlil was buiten spel gezet. De mensheid was gered en mocht zich vermenigvuldigen. De goden stelden de aarde voor de mens open.

14

TOEN DE GODEN DE AARDE ONTVLUCHTTEN

Wat was deze vloed wier razende wateren over de aarde kolkten?

Sommigen verklaren de vloed als de jaarlijkse overstromingen in de Tigris-Eufraat-vlakte. Een ervan moet, naar men veronderstelt, bijzonder ernstig zijn geweest. Velden en steden, mensen en dieren werden meegesleept door de stijgende wateren; en primitieve volken die in de gebeurtenis een straf van de goden zagen, begonnen de legende van de zondvloed te verspreiden.

In een van zijn boeken verhaalt Sir Leonard Woolley[84], hoe in 1929, toen het werk aan de koninklijke begraafplaats van Ur ten einde liep, de werklieden een kleine schacht groeven bij een nabije heuvel, en heengingen door een massa gebroken aardewerk en verbrokkeld metselwerk. Op een meter diepte stootten ze op een laag verharde modder — gewoonlijk het punt aangevend, waar de beschaving begonnen was. Maar konden millennia stadsleven maar één meter archeologische lagen nalaten? Sir Leonard vroeg de werklieden om verder te graven. Ze gingen een meter dieper, en toen nog eens anderhalve meter. Nog altijd brachten ze 'maagdelijke grond' naar boven — modder zonder enig spoor van menselijke bewoning. Maar nadat zij door ruim drie meter droog slib heengestoten waren, kwamen ze aan een laag met stukken groen aardewerk en stenen werktuigen. Een vroegere beschaving lag begraven onder ruim drie meter leem!

Sir Leonard sprong in de put en onderzocht de opgraving. Hij riep zijn medewerkers en vroeg hun wat zij dachten. Niemand had een aannemelijke theorie. Toen merkte Sir Leonard's vrouw bijna terloops op: 'natuurlijk, het is de zondvloed!'

Andere archeologische delegaties naar Mesopotamië echter twijfelden aan deze bijzondere intuïtie. De laag slib die geen sporen van bewoning vertoonde, wees wel op overstroming; maar terwijl de afzettingen van Ur en al-Oebaid overstromingen deden vermoeden tussen 3500 en 4000 vC werd van een soortgelijke afzetting, die later bij Kisj gevonden werd, geschat dat ze ongeveer 2800 vC ontstaan moest zijn. Dezelfde datum (2800 vC) werd ook geschat voor afzettingen in Erech en Shoeroeppak, de stad van de Soemerische Noach. In Ninive vonden opgravers op een diepte van twin-

tig meter, niet minder dan dertien opeenvolgende lagen van slib en rivierzand van 4000-3000 vC.

De meeste geleerden geloven dus dat wat Woolley vond de sporen waren van verschillende plaatselijke overstromingen – veelvuldige gebeurtenissen in Mesopotamië, waar zo nu en dan optredende stortregens, het wassen der rivieren en hun veelvoorkomende veranderingen van bedding zo'n verwoesting konden aanrichten. Geen van de gevonden slib-afzettingen, zoals de geleerden concludeerden, was de allesomvattende ramp, de monumentale prehistorische gebeurtenis die de zondvloed geweest moest zijn.

Het Oude Testament is een meesterwerk van literaire beknoptheid en nauwkeurigheid. De woorden zijn altijd precies gekozen om preciese meningen weer te geven; de verzen zijn terzake; hun volgorde is doelbewust; hun lengte niet meer dan absoluut noodzakelijk is. Het valt op dat het gehele scheppingsverhaal tot en met de verdrijving van Adam en Eva uit de hof van Eden vervat is in tachtig verzen. Het volledige verhaal van Adam en zijn nageslacht, waarbij inbegrepen dat van Kaïn en zijn lijn, en van Seth, Enos en hun lijn, telt niet meer dan acht-en-vijftig verzen. Maar het verhaal van de grote vloed kreeg niet minder dan zeven-en-tachtig verzen. Het was, redactioneel gezien, een 'hoofd-artikel'. Geen plaatselijke gebeurtenis, het was een ramp die de gehele aarde, de gehele mensheid betrof. De Mesopotamische teksten stellen heel duidelijk dat ze 'de vier hoeken van de aarde' aantastte.

Als zodanig was het een kritiek punt in de prehistorie van Mesopotamië. Er waren gebeurtenissen en steden van de mensen van *voor* de vloed, en de gebeurtenissen en steden van de mensen *na* de vloed. Er waren alle daden der goden en het koningschap dat zij van de hemel lieten neerdalen *voor* de grote vloed, en de loop van de goddelijke en menselijke gebeurtenissen toen het koningschap opnieuw naar de aarde werd gezonden *na* de grote vloed. Ze was de grote tijd-verdeler.

Niet alleen de uitgebreide konings-lijsten, maar ook de teksten die betrekking hebben op individuele koningen en hun voorouders maakten melding van de grote vloed. Een ervan, die Ur-Ninoerta betrof, herinnerde aan de vloed als een gebeurtenis in ver vervlogen tijd:

Op die dag, op die vervlogen dag,
In die nacht, in die vervlogen nacht,
In dat jaar, in dat vervlogen jaar –
Toen de vloed voorbij was.

De Assyrische koning, Assoerbanipal, een beschermheer der wetenschappen die een ontzaglijke bibliotheek van klei-tafeltjes in Ninive inrichtte, beweerde in een van zijn gedenk-inscripties dat hij 'scripties in steen van voor de vloed' gevonden had en die ook kon lezen. Een Akkadische tekst met namen en de oorsprong ervan verklaart dat ze namen vermeldt 'van koningen die na de vloed regeer-

den'. Een koning werd verheerlijkt als 'een zaad dat bewaard bleef van voor de vloed'.

Neen, de vloed was geen plaatselijke gebeurtenis of periodieke overstroming. Ze was een aarde-omvattende gebeurtenis van ongekende grootte, een ramp zoals mensen en goden daarvoor of daarna nooit ondergaan hadden.

•

De bijbelse en Mesopotamische teksten die wij tot dusver onderzocht hebben laten nog enkele vragen onbeantwoord. Wat was het oordeel dat over de mensheid kwam, en waarom werd Noach 'respijt' genoemd, in de hoop dat zijn geboorte het einde aankondigde van de ontberingen? Wat was het 'geheim' dat de goden zwoeren te zullen bewaren, en van welks onthulling Enki beschuldigd werd? Waarom was het opstijgen van een ruimtevaartuig van Sippar voor Oetnapisjtum het teken dat hij in de ark moest gaan en die afsluiten? Waar waren de goden toen de wateren zelfs de hoogste bergtoppen bedekten? En waarom waren ze zo gesteld op het geroosterde vleesoffer van Noach/Oetnapisjtim?

Wanneer wij antwoorden proberen te vinden op deze en andere vragen, zullen we ontdekken dat de vloed geen vooropgezette straf was die de goden uitsluitend naar hun wil konden toedienen. We zullen ontdekken dat de vloed, al was ze een voorspelbare gebeurtenis, onvermijdelijk was, een natuurlijke ramp, waarin de goden geen actieve maar een passieve rol speelden. We zullen ook aantonen dat het geheim dat de goden zwoeren te zullen bewaren een samenzwering tegen de mensheid was – nl. om de aardemens de informatie te onthouden omtrent de komende stortvloed van water, zodat de mensheid zou vergaan, terwijl de goden zichzelf redden.

Veel van onze sterk vermeerderde kennis omtrent de vloed en de gebeurtenissen die eraan voorafgingen, is afkomstig van de tekst 'Toen de goden als mensen'. Daarin wordt de held van de vloed Atra-Hasis genoemd. In het onderdeel over de vloed in het 'Gilgamesj Epos' noemt Enki Oetnapisjtim 'de buitengewoon wijze' – wat in het Akkadisch *atra-hasis* is.

Geleerden theoretiseerden dat de teksten, waarin Atra-Hasis de held is, delen konden zijn van een vroeger, Soemerisch vloed-verhaal. In de loop van de tijd werden voldoende Babylonische, Assyrische, Kanaänietische en zelfs oorspronkelijke Soemerische tabletten ontdekt om een aannemelijk geheel te kunnen bijeenbrengen van het Atra-Hasis-Epos, een meesterlijk werkstuk van voornamelijk W.G. Lambert en A.R. Millard[85].

Na een beschrijving te hebben gegeven van het moeizame werk van de Anoennaki, hun opstand, en de daarop volgende schepping van de primitieve werker, verhaalt het epos hoe de mens (zoals we ook weten uit de bijbelse versie) zich begon te vermenigvuldigen. In de loop van de tijd verontrustte dit Enlil.

Het land uitgebreid, de mensen vermenigvuldigd;
ze liggen in het land als wilde dieren.
De god wordt verontrust door hun paringen;
De god Enlil hoorde hun uitspraken,
en zei tot de grote goden:
'De uitspraken van de mensheid zijn benauwend geworden;
hun paringen ontnemen me mijn slaap.'

Enlil – opnieuw optredend als de vervolger van de mensheid – vaardigde een straf uit. We zouden nu verwachten iets te lezen over de komende vloed. Maar neen. Zeer verrassend had hij het zelfs niet over een vloed of een soortgelijk oordeel met water. In plaats daarvan wilde hij de mensheid verminderen door pestilenties en ziekten.

De Akkadische en Assyrische versies van het epos hebben het over 'pijnen, duizeligheid, verkoudheden, koorts, alswel over 'ziekte, pest en epidemieën' die de mensheid en zijn vee zouden aantasten als gevolg van Enlil's roep om bestraffing. Maar Enlil's opzet slaagde niet. 'Hij die buitengewoon wijs was' – Atra Hasis – was heel vertrouwd met Enki. In sommige versies vertelt hij zijn eigen verhaal, en zegt: 'Ik ben Atra-Hasis; ik woonde in de tempel van Ea, mijn heer.' Met 'zijn geest gericht op zijn heer Enki', deed Atra-Hasis een beroep op hem om het plan van zijn broeder Enlil ongedaan te maken:

'Ea, o heer, de mensheid kreunt;
de toorn van de goden verteert het land.
Toch zijt gij het die ons geschapen hebt!
Laat de pijnen, de duizeligheid opbouden,
de verkoudheden, de koorts!'

Totdat meer fragmenten van de gebroken tabletten gevonden worden, zullen we niet weten, wat Enki's raad was. Hij zei iets als: '...laat er in het land verschijnen'. Wat het ook was, het werkte. Spoedig daarna beklaagde Enlil zich bitter bij de goden 'het volk is niet verminderd, de mensen zijn talrijker dan ooit'.

Vervolgens ontvouwde hij een plan voor de uitroeiing van de mensheid door verhongering. 'Laat de toevoer van benodigdheden voor de mensen afgesloten worden; laat in hun buiken het fruit en de groenten ontbreken!' De hongersnood moet ontstaan door natuurlijke middelen, door een gebrek aan regen en bevloeiing.

Laat de regengod daarboven de regens ontbouden;
Laat beneden de wateren niet opborrelen uit de bronnen.
Laat de wind waaien en de grond uitdrogen;
Laat de wolken verdichten, maar houd de neerslag tegen.

Zelfs de bronnen voor vissen en schaaldieren moesten verdwijnen; Enki kreeg het bevel om 'de grendel dicht te schuiven', de zee

tegen te houden en het voedsel weg te houden van het volk.
Zo begon de droogte de verwoesting te verspreiden.

Van boven af kwam er geen warmte
Beneden borrelde het water niet op in de bronnen.
De baarmoeder van de aarde droeg niet;
planten sproten niet uit...
De donkere velden werden wit;
De wijde vlakte werd doordrenkt van zout.

De hieruit volgende hongersnood vroeg zijn tol onder de mensen. De omstandigheden werden slechter, naarmate de tijd verstreek. De Mesopotamische teksten spreken van zes in omvang toenemende verwoestingen — *sja-at-tams* — een term die sommigen vertalen als 'jaren', maar die letterlijk betekent 'voorbijgangen', en zoals de Assyrische versie duidelijk maakt: 'een jaar van Anoe'.

Gedurende een sja-at-tam aten ze gras.
Een tweede sja-at-tam ondergingen ze de wraak.
De derde sja-at-tam brak aan;
hun trekken veranderden door de honger,
hun gezichten werden met een korst bedekt ...
ze leefden op de rand van de dood.
Toen de vierde sja-at-tam aanbrak,
zagen hun gezichten er groen uit;
ze liepen gebogen door de straten;
hun brede (schouders?) werden smal.

Bij de vijfde 'voorbijgang' begon het leven te verworden. Moeders sloten de deuren voor hun stervende dochters. De dochters bespiedden hun moeders om te zien, of ze wat voedsel verborgen hadden.
Bij de zesde 'voorbijgang' ging het kannibalisme om zich heen grijpen.

Toen de zesde sja-at-tam aanbrak
bereidden ze een maal van de dochter;
het kind namen ze als voedsel ...
het ene gezin verslond het andere.

De teksten geven de voortdurende inspraak weer van Atra-Hasis bij zijn god Enki. 'In het huis van zijn god ... zette hij voet ... iedere dag weende hij, bracht offeranden in de morgen ... hij riep de naam van zijn god aan' en zocht de hulp van Enki om de hongersnood af te wenden.
Enki echter moet zich gebonden gevoeld hebben aan de besluiten van de andere godheden, want in het begin antwoordde hij niet. Het is zelfs heel goed mogelijk dat hij zich verstopte voor zijn trouwe aanbidder door de tempel te verlaten en in zijn geliefde

moerassen rond te varen. 'Toen de mensen op het randje van de dood waren', 'plaatste' Atra-Hasis 'zijn bed aan de oever van de rivier'. Maar er kwam geen antwoord.

Het gezicht van een stervende, in verval rakende mensheid, van ouders die hun eigen kinderen opaten, leidde tenslotte tot het onvermijdelijke: een nieuwe confrontatie tussen Enki en Enlil. In de zevende 'voorbijgang', toen de resterende mannen en vrouwen 'als geesten van de dood' waren, ontvingen ze een boodschap van Enki. 'Maak een groot lawaai in het land', zei hij. 'Zend herauten uit om alle mensen te bevelen: 'Vereer je goden niet, bidt niet tot je godinnen'. Er moest een totale ongehoorzaamheid ontstaan!

Onder de dekmantel van een zodanig lawaai maakte Enki plannen voor een meer daadwerkelijke actie. De teksten, heel fragmentarisch op dit punt, onthullen dat hij een geheime bijeenkomst van 'de oudsten' in zijn tempel belegde. 'Zij gingen naar binnen ... en beraadden zich in het huis van Enki'. Eerst verontschuldigde Enki zich en vertelde hoe hij zich verzet had tegen de handelingen van de andere goden. Daarna ontvouwde hij een plan van actie; het had iets te maken met zijn beheer van de zeeën en de lagere wereld.

Uit de klandestiene bijzonderheden van het plan in de fragmentarische verzen kunnen wij opmaken: 'In de nacht ... nadat hij ... moest er op een bepaalde tijd iemand 'bij de oever van de rivier' zijn en wachten op de terugkeer van Enki uit de lagere wereld. Vandaar bracht Enki 'de water-krijgers' aan — misschien ook enkele aardemensen die primitieve werkers in de mijnen waren. Op de bepaalde tijd werden de bevelen gegeven: 'Ga! ... de orde ...'

Ondanks de ontbrekende regels kunnen we begrijpen wat er gebeurde uit de reactie van Enlil. 'Hij was vervuld van woede'. Hij riep de vergadering der goden bijeen en zond zijn sergeant om Enki te halen. Toen stond hij op en beschuldigde zijn broeder ervan dat hij zich aan de gemaakte plannen niet gehouden had:

Wij allen, grote Anoennaki,
kwamen gezamenlijk tot een besluit ...
Ik gaf het bevel dat in de vogel aan de hemel
Adad de bovenste regionen bewaken zou;
dat Sin en Nergal de middelste regionen
van de aarde zouden bewaken;
dat de grendel, de afsluiting van de zee,
bewaakt zou worden door jou (Enki),
met je raketten.
Maar je liet de proviand voor het volk door!

Enlil beschuldigde zijn broer ervan dat hij 'de grendel van de zee' verbroken had. Maar Enki ontkende dat dit met zijn toestemming was gebeurd:

De grendel, de afsluiting van de zee,
bewaakte ik met mijn raketten.

(Maar) toen ... mij ontsnapte ...
myriaden van vissen ... verdwenen;
ze verbraken de grendeling ...
ze doodden de bewakers van de zee.

Hij beweerde dat hij de schuldigen had gevangen en hen had gestraft, maar Enlil was niet tevreden gesteld. Hij eiste dat Enki 'op zou houden zijn mensen te voeden'; dat hij niet langer 'mais-rantsoenen zou uitdelen waarvan de mensen gedijen'. De reactie van Enki was verbazingwekkend:

De god had genoeg van de zitting;
in de vergadering der goden,
overviel hem een lachbui.

We kunnen ons het lawaai voorstellen. Enlil was woedend. Er vielen harde woorden over Enki en er werd geschreeuwd 'Er is laster in zijn hand'. Toen de vergadering tenslotte tot de orde werd geroepen, kwam Enlil opnieuw naar voren. Hij herinnerde zijn collega's en ondergeschikten eraan, dat er een unaniem besluit genomen was. Hij liet de gebeurtenissen de revue passeren, die geleid hadden tot de vorming van de primitieve werker en herinnert aan de vele malen, dat Enki 'de regel overtreden had.'

Maar, zei hij, er bestond nog een kans om de mensheid te verdoemen. Er was een 'dodende vloed' op komst. Deze moest geheim gehouden worden voor het volk. Hij riep de vergadering op tot geheimhouding, en het allerbelangrijkste om 'prins Enki te binden aan een eed'.

Enlil opende zijn mond om te spreken,
en sprak de vergadering van alle goden toe:
'Kom, allen van ons, en leg een eed af
betreffende de dodende vloed!'
Anoe zwoer eerst;
Enlil zwoer; zijn zonen zwoeren met hem.

Eerst weigerde Enki de eed af te leggen. 'Waarom wil je me binden met een eed?', vroeg hij. 'Moet ik mijn handen opheffen tegen mijn eigen mensen?' Maar tenslotte werd hij gedwongen de eed af te leggen. Een van de teksten vermeldt duidelijk: 'Anoe, Enki en Ninhoersag, de goden van hemel en aarde, hadden de eed afgelegd'.

De teerling was geworpen.

*

Aan wat voor eed was hij gebonden? Zoals Enki die interpreteerde, had hij gezworen dat hij het geheim van de komende vloed niet aan het volk zou meedelen; maar kon hij het niet vertellen aan een muur? Hij riep Atra-Hasis naar de tempel en liet hem achter

een scherm staan. Toen deed Enki alsof hij niet tegen zijn aardemens sprak, maar tegen de muur. 'Rietscherm' zei hij,

Geef acht op mijn instructies.
Over alle woningen, over de steden,
zal er een storm woeden.
Het zal de vernietiging zijn van het zaad der mensheid ...
Dit is het uiteindelijk besluit,
het woord van de vergadering der goden,
het woord gesproken door Anoe, Enlil en Ninhoersag.

(Deze uitvlucht verklaart Enki's latere bewering, toen het overleven van Noach/Oetnapisjtim werd ontdekt, dat hij zijn eed niet gebroken had – dat de 'buitengewoon wijze' (*atra-hasis*) aardemens het geheim van de vloed geheel en al zelf ontdekt had door een juiste interpretatie van de tekenen.) Een aantal afbeeldingen op zegels laten zien hoe een dienaar het scherm vasthoudt terwijl Ea, als de slangegod – het geheim aan Atra-Hasis onthult (fig. 160).

Enki's raad aan zijn trouwe dienstknecht was een schip te bou-

160

wen; maar toen deze zei 'Ik heb nog nooit een boot gebouwd ... maak een tekening voor me op de grond zodat ik het kan zien.' Enki gaf hem nauwkeurige inlichtingen omtrent de boot, haar maten en haar bouw. Doordrenkt van bijbelverhalen, stellen wij ons deze 'ark' voor als een heel grote boot, met dekken en bovenbouw. Maar de bijbelse term – *teba* – stamt af van de wortel 'gezonken', en we moeten concluderen dat Enki zijn Noach opdroeg een onderwaterboot, een duikboot te bouwen.

De Akkadische tekst haalt aan dat Enki een boot aanraadde 'met een dak boven en beneden', hermetisch gesloten met 'taaie pek'. Er moesten geen dekken zijn, geen openingen, 'zodat de zon niet naar binnen kan kijken'. Ze moest 'gelijken op een Apsoe boot', een *soelili*; dit is hetzelfde woord als heden ten dage in het Hebreeuws (*soleleth*) gebruikt wordt voor onderzeeër.

'Laat de boot', zei Enki, 'een MA.GOER.GOER' zijn – 'een boot die kan omkeren en wentelen.' Voorwaar alleen zo'n boot kon een overstelpende watervloed overleefd hebben.

De Atra-Hasis-versie herhaalt, evenals de andere verslagen, dat de mensen, hoewel de ramp over zeven dagen zou plaatsvinden zich niet bewust waren van haar nadering. Atra-Hasis gebruikte het excuus, dat het 'Apsoe-vaartuig' gebouwd werd, opdat hij Enki's verblijf kon verlaten en misschien daardoor Enlil's woede kon ontgaan. Dit werd zonder meer geaccepteerd, want de zaken stonden er slecht voor. Noach's vader had gehoopt dat zijn geboorte het einde van een lange tijd van lijden aankondigde. Het probleem van de mensen was de droogte – het wegblijven van de regen, het gebrek aan water. Wie had zich met enige mogelijkheid kunnen voorstellen dat ze op het punt stonden te vergaan in een stortvloed van water?

Maar al konden de mensen de tekenen niet lezen, de Nefilim wel. Voor hen was de vloed geen onverwachte gebeurtenis; hoewel ze onvermijdelijk was, ontdekten ze wel haar komst. Het plan om de mensheid te vernietigen, berustte niet op een actieve, maar op een passieve rol van de goden. Ze veroorzaakten de vloed niet; ze onthielden de aardemensen enkel het feit dat ze komende was.

Daar ze zich echter bewust waren van de komende ramp, en van haar wereld-omvattende gevolgen, ondernamen de Nefilim stappen om hun eigen huid te redden. Nu de aarde op het punt stond onder water bedolven te worden, konden ze maar één richting uit: de lucht in. Toen de storm die aan de vloed vooraf ging losbrak, namen de Nefilim hun ruimtevaartuig en bleven in hun baan om de aarde, totdat de wateren zich gingen terugtrekken.

De dag van de vloed, was de dag, zoals wij zullen aantonen, waarop de goden de aarde ontvluchtten.

Het teken waarop Oetnapisjtim moest wachten,waarop hij zich bij alle anderen in de ark moest voegen en die verzegelen, was dit:

Zodra Sjamasj in de avondschemering een beving veroorzaakt,
en een regen van afval doet neerdalen –
ga dan aan boord,
en sluit de ingang af.

Sjamasj was, zoals wij weten, bevelhebber van het vliegveld in Sippar. Er bestaat bij ons geen twijfel aan dat Enki Oetnapisjtim opdracht gaf te letten op het eerste teken van ruimteschip-lanceringen te Sippar. Sjoeroeppak, waar Oetnapisjtim woonde, lag maar 18 *beroe* (ongeveer 180 km) ten zuiden van Sippar. Daar de lanceringen plaats zouden vinden in de avondschemering, zou het zien van 'de regen van afval' die de raketschepen 'zouden doen neerdalen' geen probleem opleveren.

Hoewel de Nefilim voorbereid waren op de vloed was haar komst een angstaanjagende ervaring: 'Het lawaai van de vloed .... deed de

goden beven'. Maar toen het moment om de aarde te verlaten aanbrak stegen de goden verschrikt op naar de hemelen van Anoe'. De Assyrische versie van Atra-Hasis heeft het erover, dat de goden met gebruikmaking van *roekoeb ilani* ('de wagen van de goden') de aarde ontvluchtten. 'De Anoennaki verhieven hun raketschepen als toortsen en deden het land oplichten door hun felle gloed.'

Wentelend om de aarde, zagen de Nefilim een beeld van vernietiging dat hen sterk aangreep. De Gilgamesj-tekst leert ons dat toen de storm in kracht toenam, niet alleen 'niemand zijn buurman kon zien', maar ook dat 'de mensen niet meer herkend konden worden vanuit de hemel'. Samengepakt in hun ruimteschip, spanden de goden zich in om te zien wat er gebeurde op de planeet aarde.

De goden krompen ineen als honden,
tegen de buitenwand gedrukt.
Isjtar schreeuwde als een vrouw in barensnood:
'De oude dagen zijn helaas geworden als klei.' ...
De Anoennaki goden huilden met haar.
De goden, allen teneergeslagen, zitten en wenen;
met samengeknepen lippen ... allen.

De Atra-Hasis-teksten ademen dezelfde geest. De vluchtende goden keken tegelijkertijd naar de verwoesting. Maar de situatie in hun eigen vaartuigen was niet bemoedigend. Blijkbaar waren ze verdeeld over verschillende ruimteschepen. Tafel III van het Atra-Hasis-epos beschrijft de toestand aan boord van een ervan, waar enkele Anoennaki accommodatie hadden gevonden met de Moedergodin.

De Anoennaki, grote goden
zaten hongerig en dorstig ...
Ninti huilde en verlichtte haar emotie;
zij huilde en luchtte haar gevoelens.
De goden huilden met haar om het land.
Smart overmeesterde haar,
zij dorstte naar bier.
Waar zij zat weenden de goden;
samengedrukt als schapen bij een trog.
hun lippen waren koortsig van dorst,
ze hadden kramp van de honger.

De moedergodin, Ninhoersag, was geschokt door de totale vernieling. Zij weeklaagde om wat ze zag:

De godin zag en weende ...
haar lippen waren bedekt alsof ze koorts had ...
'Mijn schepsels zijn vliegen gelijk geworden —
ze vullen de rivieren als waterjuffers,
hun vaderschap werd gegrepen door de rollende zee.'

Kon zij inderdaad haar eigen leven redden, terwijl de mensheid die zij had helpen scheppen, stervende was. Kon ze werkelijk de aarde verlaten, vroeg ze hardop:

Zal ik opstijgen naar de hemel,
om te wonen in het huis der offeranden,
waarheen Anoe, de heer, ons bevolen heeft te gaan?

De bevelen aan de Nefilim worden duidelijk: Verlaat de aarde, 'stijg op naar de hemel'. Het was een tijdstip waarop de Twaalfde Planeet het dichtst bij de aarde was, in de gordel der Asteroïden (de hemel) zoals blijkt uit het feit, dat Anoe de beslissende vergaderingen kort voor de vloed kon bijwonen.

Enlil en Ninoerta – waarschijnlijk vergezeld van de elite onder de Anoennaki, zij die Nippoer bemand hadden – waren in een vaartuig zonder twijfel van plan zich bij het voornaamste ruimteschip te voegen. Maar de andere goden waren niet zo vast besloten. Gedwongen de aarde te verlaten, realiseerden zij zich plotseling, hoe gehecht zij aan haar en haar bewoners waren. In één voertuig bespraken Ninhoersag en haar groep Anoennaki de juistheid van de door Anoe gegeven bevelen. In een ander riep Isjtar uit: 'de oude dagen zijn helaas geworden als klei'; de Anoennaki in haar vaartuig 'weenden met haar'.

Enki zat klaarblijkelijk in nog een ander voertuig, of anders zou hij de anderen wel op de hoogte gebracht hebben, dat hij erin geslaagd was het zaad van de mensheid te redden. Zonder twijfel had hij nog andere redenen om niet zo somber te zijn, want het blijkt dat hij de ontmoeting op de Ararat beraamd had.

De oude versies schijnen erop te duiden dat de ark zonder meer door de vloedgolven naar de Ararat gedreven werd; en voorwaar een 'zuiderstorm' zou inderdaad de boot naar het noorden voeren. Maar de Mesopotamische teksten herinneren eraan dat Atra-Hasis/Oetnapisjtim een 'bootsman' Poezoer-Amoerri ('een westerling die de geheimen kent') meenam. Aan hem gaf de Mesopotamische Noach 'het bouwsel en zijn gehele inhoud' in handen, zodra de storm opstak. Waarom was er een ervaren zeevaarder nodig, als het niet was om de ark naar een speciale bestemming te brengen?

De Nefilim gebruikten vanaf het begin, zoals wij hebben aangetoond, de pieken van de Ararat als baken. Als de hoogste toppen in dat deel van de wereld, kon verwacht worden dat zij als eerste te voorschijn zouden komen van onder het waterdek. Omdat Enki, 'de wijze, de al-wetende' zeer zeker dat alles kon uitrekenen, mogen wij veronderstellen, dat hij zijn dienstknecht opdracht had gegeven de ark naar de Ararat te voeren, en deze ontmoeting van het begin af had beraamd.

Berossus-versie van de vloed, zoals die gerapporteerd is door de Griek Abydenus, verhaalt: 'Kronos onthulde aan Sisithros dat er een vloed zou opkomen op de vijftiende dag van Daisios, de tweede maand, en gaf hem bevel in Sippar, de stad van Sjamasj, alle be-

schikbare geschriften te verbergen. Sisithros slaagde in dit alles, zeilde onmiddellijk naar Armenië, en daarop geschiedde wat de god had aangekondigd'.

Berossus geeft de bijzonderheden weer omtrent het loslaten van de vogels. Toen Sisithros (wat omgekeerd *atra-asis* is) door de goden meegenomen werd naar hun verblijf, verklaarde hij aan de anderen in de ark dat ze 'in Armenië' waren en stuurde hen (te voet) naar Babylonië. We vinden in deze versie niet alleen een nauw verband met Sippar, het vliegveld, maar ook de bevestiging dat Sisithros de opdracht had gekregen om onmiddellijk naar Armenië te varen' – naar het land van de Ararat.

Zodra Atra-Hasis geland was, slachtte hij enkele dieren en roosterde ze op een vuur. Geen wonder dat de uitgeputte en hongerige goden 'zich als vliegen verzamelden bij het offer'. Plotseling beseften zij, dat de mens en het voedsel dat hij kweekte en de dieren die hij grootbracht essentieel waren. 'Toen tenslotte Enlil arriveerde en de ark zag, was hij woedend'. Maar de logica van de situatie en Enki's overredingskracht wonnen het; Enlil sloot vrede met het overblijfsel van de mensheid en nam Atra-Hasis/Oetnapisjtim in zijn ruimtevaartuig mee naar het eeuwige verblijf der goden.

Een andere factor bij de snelle beslissing om vrede te sluiten met de mensheid kan het snelle teruglopen van de vloed geweest zijn en het weer opduiken van droog land en de plantengroei erop. We zijn al tot de conclusie gekomen dat de Nefilim reeds tijdig op de hoogte waren van de naderende ramp; maar ze was zo uniek in hun ervaring, dat ze vreesden dat de aarde voor altijd onbewoonbaar zou worden. Toen ze op de Ararat landden zagen zij dat het niet zo was. De aarde was nog steeds bewoonbaar, en om er te kunnen leven hadden ze de mens nodig.

*

Wat was deze ramp – voorspelbaar maar onontkoombaar? Een belangrijke sleutel tot het ontraadselen van de puzzle van de vloed is het besef dat het niet een op zichzelfstaande, plotselinge gebeurtenis was, maar het hoogtepunt in een keten van gebeurtenissen.

Ongewone pestilenties die mens en dieren aantastten en een ontzettende droogte, gingen aan de beproeving van het water vooraf – een proces dat volgens Mesopotamische bronnen zeven 'voorbijgangen' of *sar's* duurde. Deze verschijnselen konden alleen verklaard worden uit grote klimaats-veranderingen. Zulke veranderingen vielen in het verleden van de aarde altijd samen met de steeds terugkerende ijstijden en de interglaciale perioden die het onmiddellijke verleden van de aarde beheerst hadden. Verminderde neerslag, een dalend zee- en rivier-peil zijn de kenmerken geweest van een naderende ijstijd. Omdat de vloed die aan deze omstandigheden abrupt een eind maakte, werd gevolgd door de Soemerische beschaving en onze eigen tegenwoordige, post-glaciale tijd, kan deze ijsvorming dan ook enkel de laatste geweest zijn.

Onze conclusie is dan ook dat de gebeurtenissen van de vloed betrekking hebben op de laatste ijstijd en haar catastrofaal einde.

Door boringen in arctische en antarctische ijslagen hebben de wetenschappers kunnen meten hoeveel zuurstof in de verschillende lagen gevangen zat en daaruit kunnen concluderen welk klimaat er duizenden jaren geleden heerste. Monsters van de zeebodem, zoals uit de Golf van Mexico, waaraan de vermindering of verdwijning van onderzee-leven kon worden afgemeten, stelden hen ook in staat de temperaturen te schatten in voorbije tijden. Op grond van soortgelijke vondsten zijn de wetenschappers er nu zeker van, dat de laatste ijstijd ongeveer 75.000 jaar geleden begon, en dat het ongeveer 40.000 jaar later wat warmer werd. Ongeveer 38.000 jaar later volgde er een strengere, koudere en drogere periode. En toen, ongeveer 13.000 jaar geleden eindigde de ijstijd abrupt en ontstond ons huidige mildere klimaat.

De bijbelse en de Soemerische gegevens op een rijtje zettend, ontdekken we dat de strengere tijden, de 'vervloeking van de aarde' begon in de tijd van Noach's vader Lamech. Zijn hoop dat de geboorte van Noach ('respijt') het einde zou brengen van de ontberingen werd op een onverwachte wijze vervuld door de ramp van de vloed.

Vele geleerden geloven dat de tien bijbelse patriarchen van voor de zondvloed (Adam tot Noach) op een of andere manier overeenkomen met de tien heersers van voor de vloed, opgesomd in de Soemerische koningslijsten. Deze lijsten passen niet de goddelijke titels DIN.GIR of EN toe op de laatste twee van de tien, en behandelen Zioesoedra/Oetnapisjtim en zijn vader Oebar-Toetoe als *mensen*. De laatste twee zijn een parallel van Noach en zijn vader Lamech; en volgens de Soemerische lijsten regeerden deze twee in totaal 64.800 jaar, totdat de vloed optrad. De laatste ijstijd, van 77.000 tot 13.000 jaar geleden, duurde 62.000 jaar. Omdat de ontberingen begonnen toen Oebartoetoe/Lamech reeds regeerde, passen de 62.000 volledig in de 64.800.

Bovendien duurden de barre omstandigheden volgens het Atra-Hasis-epos, zeven *sjar's* of 25.200 jaar. De geleerden ontdekten tekenen van een periode van buitengewone strenge koude ca. 38.000 - 13.000 jaar geleden – een tijdspanne van 25.000 jaar. Ook in dit geval komen de Mesopotamische berichten en de moderne wetenschappelijke vondsten met elkaar overeen.

Onze poging om het raadsel van de vloed te ontrafelen richt zich dus op de klimaats-veranderingen van de aarde, en in het bijzonder de abrupte afloop van de ijstijd ongeveer 13.000 jaar geleden.

Wat kon plotseling zo'n grote klimaatsverandering veroorzaakt hebben?

Van de vele theorieën die door wetenschappers aangedragen zijn, intrigeert ons die van Dr. John T. Hollen van de universiteit van Maine; hij beweerde dat de Antarctische ijslaag periodiek losbreekt en in de zee glijdt, en een abrupte en enorme vloedgolf veroorzaakt.

Deze hypothese – aanvaard en uitgewerkt door anderen – oppert de veronderstelling, dat de ijslaag die steeds dikker werd, niet alleen meer warmte van de aarde onder de ijslaag gevangen hield, maar ook (door druk en wrijving) een zachte, glibberige laag op de bodem vormde. Werkend als een soort smeermiddel tussen het ijs boven en de vaste aarde eronder, deed deze zachte laag vroeger of later de ijslaag in de oceaan glijden.

Hollin berekende dat alleen al de halve ijslaag van Antartica (die gemiddeld meer dan 1500 m. dik is) als ze in de zuidelijke zee gleed, een ontzaglijke vloedgolf zou veroorzaken die het peil van alle zeeën op aarde ongeveer 20 m. zou doen stijgen en alle kuststeden en laaggelegen landen zou overstromen.

In 1964 opperde prof. A.T. Wilson van de Victoria Universiteit in Nieuw Zeeland de theorie dat de ijstijden meestal eindigen met zulke afschuivingen, niet alleen in het antarctische maar ook in het arctische gebied. We hebben het gevoel, dat de verschillende teksten en feiten die wij verzameld hebben, de conclusie rechtvaardigen dat de vloed het resultaat was van zo'n afschuiving in de antarctische wateren van miljarden tonnen ijs, die de laatste ijstijd abrupt beëindigde.

De plotselinge gebeurtenis werd op gang gebracht door een ontzaglijke vloedgolf. Beginnend in de Antarctische wateren verspreidde ze zich naar het noorden naar de Atlantische, de Stille en de Indische oceaan. De abrupte temperatuursverandering moet heftige stormen veroorzaakt hebben met zware stortregens. Daar ze zich sneller voortbewogen dan het water moeten de stormen, wolken en verduisterde hemel de lawine van wateren aangekondigd hebben.

En deze verschijnselen worden in de oude teksten beschreven.

Op bevel van Enki zond Atra-Hasis allen de ark in, terwijl hijzelf buiten bleef wachten op het signaal om aan boord te gaan en het schip af te sluiten. Een 'menselijk trekje' komt er in het verhaal voor nl. dat de oude tekst beschrijft dat Atra-Hasis, hoewel hij het bevel had gekregen om buiten het schip te wachten 'in en uit liep; hij kon niet zitten, kon niet hurken ... zijn hart was gebroken; hij braakte gal uit'. Maar toen:

... verdween de maan ...
het weer veranderde;
De regens bruldden in de wolken ...
De winden werden heftig ...
... de vloed kwam op,
en viel met kracht op de mensen neer als een veldslag.
De ene mens zag de andere niet meer,
ze waren in de vernietiging niet herkenbaar.
De vloed brulde als een stier,
de winden hinnikten als een wilde ezel.
De duisternis was dicht;
de zon was niet zichtbaar meer.

Het 'Gilgamesj-epos' geeft de richting vanwaar de storm kwam zeer duidelijk aan: ze kwam uit het zuiden. Wolken, winden, regen en duisternis gingen inderdaad aan de vloedgolf vooraf, die eerst de 'steunpilaren van Nergal' in de lagere wereld neerhaalden:

Met het aanbreken van de dageraad
verscheen een zwarte wolk aan de horizon;
in de wolk bulderde de god der stormen ...
Alles wat helder was geweest
werd verduisterd ...
Een dag lang woedde de zuiderstorm,
in snelheid toenemend, de bergen overspoelend ...
Zes dagen en nachten blies de wind,
en joeg de zuiderstorm over het land.
Toen de zevende dag aanbrak,
trok de vloed van de zuiderstorm zich terug.

De verwijzingen naar de 'zuiderstorm', 'zuidenwind' duiden onmiskenbaar de richting aan van waaruit de vloed verscheen, haar wolken en winden, de 'herauten van de storm', voortjagend over 'berg en vlakte' om Mesopotamië te bereiken. Inderdaad, een storm en een lawine van water via de Indische Oceaan zullen eerst de bergen van Arabië, en daarna de Tigris-Eufraat vlakte onderdompelen. Het 'Gilgamesj-epos' deelt ons ook mee dat, voordat de mensen en hun land overstroomd werden 'de dammen van het droge land' en zijn dijken 'weggerukt' werden: de kusten van het continent werden weggevaagd en overweldigd.

De bijbelse versie van de vloed geeft weer, dat 'alle kolken der grote waterdiepte openbraken' en vooraf gingen aan 'het openen van de sluizen des hemels'. Eerst de kolken van de 'grote waterdiepte' (wat een sprekende naam voor de allerzuidelijkste, bevroren Antarctische zeeën) braken uit hun ijs-gevangenis, en eerst daarna begonnen de regens uit de hemelen neer te vallen. Deze bevestiging van onze opvatting omtrent de vloed wordt in omgekeerde richting herhaald, toen de vloed zich terugtrok. Eerst werden 'de kolken van de waterdiepte' afgesloten en daarna 'werd de regen van de hemel' tegengehouden.

Na de eerste geweldige vloedgolf, 'kwamen en gingen' de wateren nog in hoge golven. Daarna begonnen de wateren 'terug te gaan', en werden ze na 150 dagen minder, toen de ark kwam vast te zitten tussen de pieken van de Ararat. De lawine van water, die uit de zuidelijke zeeën was opgekomen, ging daarheen terug.

•

Hoe konden de Nefilim voorspellen *wanneer* de vloed uit Antarctica zou losbarsten?

Zoals we weten, verbonden de Mesopotamische teksten de vloed en de daaraan voorafgaande veranderingen aan de zeven 'voorbij-

gangen' — waarmee ze zonder twijfel de periodieke passage van de Twaalfde Planeet door de baan van de aarde bedoelden. We weten dat zelfs de maan, de kleine satelliet van de aarde, voldoende aantrekkingskracht uitoefent om de getijden te veroorzaken. Zowel de Mesopotamische als de bijbelse teksten beschreven hoe de aarde beefde als de hemelheer in de nabijheid van de aarde verscheen. Zou het mogelijk zijn dat de Nefilim, die kennis droegen van de klimaatsverandering en het onstabiele karakter van de ijskorst in Antarctica, beseften dat de volgende, de zevende 'voorbijgang' van de Twaalfde Planeet de naderende ramp op gang zou brengen?

Oude teksten bewijzen dat dit het geval was.

De merkwaardigste is een tekst van dertig regels in miniatuur spijkerschrift op beide zijden van een kleitafeltje dat minder dan 2½ cm lang was. Het werd opgegraven in Assoer, maar een overvloed van Soemerische woorden in de Akkadische tekst laat er geen twijfel aan bestaan dat het van Soemerische oorsprong was. Dr. Erich Ebeling[86] ontdekte dat het een loflied was dat in het huis van de doden geciteerd werd, en daarom nam hij de tekst op in zijn meesterwerk over dood en wederopstanding in het Oude Mesopotamië.

Bij een nauwgezet onderzoek blijkt dat de compositie 'de namen aanriep' van de hemelheer, de Twaalfde Planeet. Ze gaat uitvoerig in op de verschillende bijnamen doordat ze die verbindt met het voorbijgaan van de planeet langs het strijdtoneel met Tiamat — een voorbijgang die de vloed veroorzaakte!

De tekst kondigt eerst aan dat de planeet ('de held'), ondanks zijn macht en grootte, niettemin om de zon cirkelt. De vloed was het wapen van deze planeet.

Zijn wapen is de vloed;
God, wiens wapen de dood brengt aan de verdorvenen.
Verheven, verheven, gezalfde ...
die als de zon de landen kruist;
De zon, zijn god, jaagt bij schrik aan.

De 'eerste naam' van de planeet aanroepend — die jammerlijk onleesbaar is — beschrijft de tekst het voorbijgaan langs Jupiter, naar de plek waar de strijd met Tiamat plaats vond:

Eerste naam ...
die de cirkelvormige band smeedde;
die de bezetter in tweeën spleet, haar uitgoot.
Heer die ten tijde van Akiti
In Tiamat's strijdperk rust ...
Wiens zaad de zonen van Babylon zijn;
Die door de planeet Jupiter niet afgeleid kan worden;
die door zijn gloed zal scheppen.

DIG ('machtige leider van de verheugde planeten') genoemd. Ze is nu het dichtst bij Mars: 'Door de schittering van de god(planeet) Anoe wordt de god (planeet) Lahmoe (Mars) gekleed'. Vervolgens liet ze de vloed op de aarde los:

Dit is de naam van de heer
Die vanaf de tweede maand tot de maand Addar
de wateren te voorschijn had geroepen.

De uitweiding van de tekst over de twee namen biedt een merkwaardige informatie wat de kalender betreft. De Twaalfde Planeet passeerde Jupiter en naderde de aarde 'ten tijde van Akiti', waarop het Mesopotamische nieuwjaar begon. De tweede maand was zij dicht bij Mars. Vervolgens liet zij 'van de tweede maand tot de maand Addar' (de twaalfde maand) de vloed op aarde los.

Dit is volmaakt in overeenstemming met het bijbelverhaal, dat weergeeft dat 'de kolken van de grote waterdiepte openbarstten' op de zevende dag van de tweede maand. De ark kwam vast te zitten op de Ararat in de zevende maand; het verdere droge land werd zichtbaar in de tiende maand; en de vloed was voorbij in de twaalfde maand – want het was op 'de eerste dag van de eerste maand' van het volgende jaar dat Noach het luik van de ark opende.

In de tweede fase van de vloed, toen de wateren begonnen terug te trekken, noemt de tekst de planeet SJOEL.PA.KOEN.E.:

Held, toezichthoudende heer,
die de wateren bijeen gaart;
die door de opwellende wateren,
de rechtvaardigen en onrechtvaardigen reinigt;
die in de berg met twee toppen
... de ... vasthield
... vis, rivier, de overstroming kalmeerde.
In het bergland, rustte op een boom een vogel.
Dag die ....zeide.

Ondanks de onleesbaarheid van enkele beschadigde regels, blijkt duidelijk de overeenkomst met bijbelse en andere Mesopotamische zondvloed-verhalen; de overstroming was beëindigd, de ark was vastgezet op de berg met twee toppen; de rivieren begonnen opnieuw van de bergtoppen te vloeien en het water terug te voeren naar de oceanen; vissen werden weer gezien; een vogel werd van de ark uitgezonden. De beproeving was voorbij.

Wanneer de geleerde zal uitroepen: 'Overstroming!' –
is het de god Nibiroe ('planeet van de kruising');
Het is de held, de planeet met vier hoofden.
De god wiens wapen de overstromende storm is,
zal teruggaan;
hij zal zich neerleggen op zijn rustplaats.

Het Oude Testament verwijst herhaaldelijk naar de tijd toen de heer de aarde deed bedekken met de wateren uit de diepte. De negen-en-twintigste psalm beschrijft zo wel het 'oproepen' als de 'terugkeer' van de grote wateren door de heer:

Geef de heer, gij hemellingen,
geef de heer heerlijkheid, en erken zijn macht ...
De stem van de heer is over de wateren;
De heer der heerlijkheid, de heer
dondert over de geweldige wateren ...
De stem des heren is vol kracht
De stem des heren is vol glorie;
de heer verbreekt de ceders ....
Hij doet de (berg) Libanon opspringen als een kalf
de (berg) Sirion als een jonge woudos.
De stem des heren klieft vuurvlammen,
de stem des heren doet de woestijn beven ...
De heer (zegt) tot de vloed: 'keer weer!'
De heer troont als koning in eeuwigheid.

In de prachtige psalm 77 herinnert de psalmist eraan, dat de heer in vroegere tijden verscheen en verdween:

Ik overdenk de dagen van ouds,
de jaren van Olam ...
Ik zal de daden des heren gedenken,
ik wil gedenken uw wonderen van ouds ...
Uw loop, o heer, is bepaald
geen god is zo groot als de heer ...
De wateren zagen u, o heer, en sidderden;
ook vlogen uw pijlen rond.
Het gedreun van uw donder rolde voort,
de bliksemstralen verlichtten de wereld;
de aarde sidderde en beefde.
Toen was uw weg in de wateren,
uw paden in de diepe wateren
En uw voetstappen waren verdwenen, ongekend.

Psalm 104 die de daden van de hemelheer verheerlijkt, herinnerde zich de tijd toen de oceanen de werelddelen overstroomden en gedwongen werden terug te keren:

Hij heeft de aarde gevestigd,
zodat zij nimmer meer wankelt.
met de oceanen, als met een kleed, hebt ge haar bedekt;
boven de bergen stonden de wateren.
Op uw berisping, vloden de wateren,
ze haastten zich weg bij de klank van uw donder.
Zij stegen op tegen de bergen, daalden dan naar de dalen,

naar de plaats die gij hun had toegewezen.
Gij hebt een grens gesteld, die zij niet mochten overschrijden;
zodat zij de aarde niet weer zullen bedekken.

De woorden van de profeet Amos zijn nog uitgesprokener:

Wee hen die verlangen naar de dag des heren;
wat toch zal die dag voor u zijn?
Want de dag des heren is duisternis, geen licht ...
Verandert de morgen in de schaduw des doods,
Maakt de dag donker als de nacht;
Roept de wateren van de zee op
en laat ze stromen over het aangezicht van de aarde.

Dit dan waren de gebeurtenissen die plaats vonden in de 'dagen van ouds'. 'De dag des heren' was de dag van de zondvloed.

•

We hebben reeds aangetoond dat de Nefilim, toen zij op de aarde landden, de eerste regeringen in de eerste steden vereenzelvigden met de zodiakele tijdperken – en aan die tijdperken de namen gaven van de verschillende ermee verbonden goden. We ontdekken nu dat de tekst die Ebeling ontdekte, kalendrische inlichtingen verschafte niet alleen voor de mensen, maar ook voor de Nefilim. De vloed, zo deelt ze ons mee, vond plaats in het 'tijdperk van de Leeuw (Leo)'.

Verhevene, verhevene, gezalfde;
Heer wiens glanzende kroon beladen is met verschrikking.
Verheven planeet: hij heeft een zetel opgericht
tegenover de beperkte baan van de rode planeet (Mars).
Dagelijks staat hij met de Leeuw in vuur;
Zijn licht verkondigt zijn stralende heerschappij over de landen.

We kunnen nu een vers begrijpen uit het nieuwjaar's ritueel bewerend dat 'de constellatie Leo de wateren van de diepte mat'. Deze bewering plaatst de tijd van de vloed binnen een bepaald kader, want hoewel de astronomen tegenwoordig niet precies kunnen bepalen waar de Soemeriërs het begin van een nieuw zodiakaal jaar plaatsten, wordt de volgende tijdstabel nauwkeurig geacht:

60 vC tot 2100 nC – tijdperk van Pisces (Vissen)
2220 vC tot 60 vC – tijdperk van Aries (Ram)
4380 vC tot 2220 vC – tijdperk van Taurus (Stier)
6540 vC tot 4380 vC – tijdperk van Gemini (Tweelingen)
8700 vC tot 6540 vC – tijdperk van Cancer (Kreeft)
10860 vC tot 8700 vC – tijdperk van Leo (Leeuw)

Als de vloed in het tijdperk van Leo plaatsvond, of ergens tussen
 10860 vC en 8700 vC, dan valt de datum van de vloed geheel bin-

nen onze tijdstabel. Volgens de moderne wetenschap eindigde de laatste ijstijd abrupt op het zuidelijk halfrond ongeveer twaalf tot dertien duizend jaar geleden, en in het noordelijk halfrond een of twee duizend jaar later.

Het zodiakale verschijnsel van de precessie biedt zelfs nog een groter samenhang met onze conclusies. We kwamen reeds eerder tot de slotsom dat de Nefilim op aarde landden 432.000 jaar (120 *sjar's*) voor de vloed, in het tijdperk van Pisces. In termen van de precessionele cyclus omvatten 432.000 jaar zestien volledige cycli, of Grote Jaren, en meer dan de helft van een ander Groot Jaar, het tijdperk van de Leeuw (Leo).

We kunnen nu een volledige tijdstabel voor de gebeurtenissen opstellen waarover onze ontdekkingen gaan (zie p. 296).

ook al de bijbel het begin van de landbouw met de nasleep van de vloed.

'Zaaien en oogsten' worden in Genesis beschreven als goddelijke gaven aan Noach en zijn nakomelingen als onderdeel van het verbond dat de godheid na de vloed met Noach sloot.

Voortaan zal er zolang de dagen der aarde zijn
geen opbouden zijn van
zaaiing en oogst,
koude en hitte,
zomer en winter,
dag en nacht.

Nadat hem de kennis van landbouw gegeven was, 'werd Noach een landman, en plantte een wijngaard': hij werd de eerste landbouwer na de vloed die zich doelbewust bezig hield met de ingewikkelde taak van planten.

Ook de Soemerische teksten beweren dat de goden de mensheid zowel de landbouw als het temmen van dieren bijbrachten.

Het begin van de landbouw naspeurend hebben moderne geleerden ontdekt, dat zij voor het eerst bedreven werd in het Nabije Oosten, maar niet in de vruchtbare en gemakkelijk te bebouwen vlakten en dalen. De landbouw nam een aanvang in de bergen die de laag-liggende vlakte als een halve cirkel omringden. Waarom zouden de boeren de vlakten vermeden hebben en alleen op het moeilijke bergachtige terrein gezaaid en geoogst hebben?

Het enige plausibele antwoord is dat de laag-liggende landen in de tijd toen de landbouw begon, onbewoonbaar waren; 13.000 jaar geleden waren de lager gelegen gebieden ten gevolge van de vloed nog niet droog genoeg. Duizenden jaren gingen voorbij, voordat de vlakten en dalen voldoende opgedroogd waren om de mensen toe te staan naar beneden te komen uit de bergen die Mesopotamië omringden en zich op de laag-liggende vlakten te vestigen. Dit is inderdaad ook wat het boek Genesis ons vertelt: vele generaties na de vloed vonden mensen 'uit het oosten' – uit de bergachtige streken ten oosten van Mesopotamië – 'een vlakte in het land Sjin'ar (Soemer) en vestigden zich daar.'

De Soemerische teksten delen mee, dat Enlil eerst granen verspreidde 'in het heuvelland' – in de bergen, niet in de vlakten – en dat hij de verbouwing ervan mogelijk maakte door de wateren van de vloed weg te houden. 'Hij sloot de bergen af als met een deur'. De naam van dit bergland ten Oosten van Soemer, E.LAM, betekende 'huis waar de plantengroei ontstond'. Later breidden twee van Enlil's helpers, de goden Ninazoe en Ninmada, de verbouwing van granen uit naar de laag-liggende vlakten, zodat tenslotte 'Soemer, het land dat geen graan kende, graan leerde kennen'.

Geleerden die nu vastgesteld hebben dat de landbouw begon met het veredelen van emmer tot tarwe en gerst, kunnen niet verklaren waarom de vroegste granen (zoals die welke gevonden wer-

den in de grot bij Sjanidar) reeds uniform waren en in hoge mate gespecialiseerd. Duizenden generaties van genetische selectie heeft de natuur nodig om zelfs maar tot een matige graad van verfijning te komen. Toch was de periode, de tijd, of de plaats waar zulk een geleidelijk en zeer langdurig proces op aarde plaats had kunnen vinden nergens te ontdekken. Er bestaat geen verklaring voor dit botanisch-genetisch wonder, tenzij het proces er niet een was van natuurlijke selectie, maar van kunstmatige manipulatie.

Spelt, een hard-korrelige soort tarwe, vormt een nog groter raadsel. Ze is het product van een 'ongewoon mengsel van botanische genen', geen ontwikkeling uit één genetische bron, noch een mutatie daarvan. Ze is zeer bepaald het resultaat van het vermengen van genen van verschillende planten. Ook het denkbeeld, dat de mens in enkele duizenden jaren, dieren door temming kon veranderen, roept twijfels op.

Moderne geleerden hebben geen antwoord op deze raadsels, noch op de algemene vraag, waarom de bergachtige halve cirkel in het oude Nabije Oosten een voortdurende bron werd van nieuwe soorten granen, planten, bomen, vruchten, groenten en tamme dieren.

De Soemeriërs kenden het antwoord. De zaden, zeiden ze, waren een gift aan de aarde van Anoe uit het hemelverblijf. Tarwe, gerst en hennep werden op de aarde gebracht door de Twaalfde Planeet. Landbouw en de domesticatie van dieren waren gaven aan de mensheid van Enlil en Enki.

Niet alleen de aanwezigheid van de Nefilim, maar ook de periodieke verschijningen van de Twaalfde Planeet in de buurt van de aarde, schijnen iets te maken te hebben met de drie kritieke fasen van 's mensen beschaving na de vloed: landbouw, ca. 11.000 vC, de Neolithische cultuur ca. 7500 vC, en de plotselinge beschaving van 3800 vC vonden plaats met tussenpozen van 3600 jaar.

Het schijnt dat de Nefilim, die de mens met afgemeten doses van kennis voorzagen, dit deden met tussenpozen die overeenkwamen met de periodieke terugkeer van de Twaalfde Planeet naar de nabijheid van de aarde. Het was alsof een onderzoek ter plaatse, een wederkerige consultatie alleen mogelijk was in de periode dat landingen en lanceringen tussen de aarde en de Twaalfde Planeet mogelijk en ook nodig waren, voordat de 'goden' een volgende 'stap' toestonden.

Het 'Etana-epos' geeft enig inzicht in de discussies die plaats vonden. In de dagen die op de zondvloed volgden, heet het:

De grote Anoennaki die het lot bepalen,
zaten meer om hun raadgevingen
betreffende het land uit te wisselen.
Zij die vier gebieden schiepen,
die de nederzettingen vestigden,
toezicht hielden op het land,
waren te verbeven voor de mensheid.

De Nefilim, zo wordt ons meegedeeld, kwamen tot de conclusie dat ze een bemiddelaar nodig hadden tussen zichzelf en de mensenmassa's. Dat moesten, besloten zij, goden zijn – *eloe* in het Akkadisch, wat 'verhevenen' betekent. Als een brug tussen zichzelf, als 'de heersers' en de mensheid, introduceerden zij het 'koningschap' op aarde: benoemden een menselijke heerser die toezicht houden zou op de dienst der mensheid aan de goden en de leringen en wetten van de goden aan het volk kon doorgeven.

Een tekst over dit onderwerp beschrijft de situatie voordat een tiara of kroon op een mensenhoofd was geplaatst, of hem een scepter in handen was gegeven; al deze symbolen van het koningschap – benevens de herdersstaf, het symbool van gerechtigheid en recht – 'lagen voor Anoe in de hemel'. Nadat de goden hun besluit genomen hadden, 'daalde het koningschap uit de hemel' naar de aarde.

Zowel de Soemerische als de Akkadische teksten delen mee dat de Nefilim het 'heerschap' over de landen behielden, en de mensheid eerst de pre-dilivuale steden lieten herbouwen precies op de plek waar ze voorheen hadden gestaan en zoals ze gepland waren. 'Laat de stenen van alle steden op de bestemde plaatsen gelegd worden, laat alle (stenen) op heilige plaatsen rusten'. Eridoe moest dus eerst herbouwd worden.

De Nefilim hielpen daarop het volk bij het plannen maken voor de eerste koninklijke stad en bij het bouwen ervan, en zij zegenden die. 'Moge de stad het nest zijn, de plaats waar de mensheid zal rusten. Moge de koning een herder zijn.'

De eerste koninklijke stad van de mensen, zo vertellen ons de Soemerische teksten, was Kisj. 'Toen het koningschap opnieuw uit de hemel neerdaalde, was het koningschap in Kisj.' De Soemerische koningslijsten zijn helaas verminkt, precies op het punt waar de eerste menselijke koning stond vermeld. We weten nu echter dat hij het begin was van een lange reeks van dynastieën, wier koninklijk verblijf verhuisde van Kisj naar Oeroek, Ur, Awan, Hamazi, Aksak, Akkad en toen naar Assur en Babylon en latere hoofdsteden.

Het bijbelse 'Tablet der naties' vermeldde eveneens Nimrod – de patriarch van de koninkrijken in Oeroek, Akkad, Babylon en Assyrië – als vervolgen op Kisj. Het geeft de verspreiding van de mensheid weer, hun landen en koningen, en een verdere verdeling van de mensheid in drie takken, volgend op de zondvloed. Afstammelingen van en genoemd naar de drie zonen van Noach, waren dit de landen van Sjem, die Mesopotamië en de landen van het Nabije Oosten bevolkten; Cham, die Afrika en gedeelten van Arabië bewoonde, en Japhet, de Indo-Europeanen in Klein-Azië, Iran, India en Europa.

Deze drie grote groeperingen waren ongetwijfeld drie van de 'regionen' wier vestiging besproken werd door de grote Anoennaki. Elk van de drie werd toegewezen aan een van de leidende godheden. Een ervan was natuurlijk Soemerië zelf, het gebied van de Se-

mietische volkeren, de plek waar 's mensen eerste grote beschaving ontstond.

De andere twee werden eveneens streken met bloeiende beschavingen. Ongeveer 3200 vC – ongeveer vijf honderd jaar na de opbloei van de Soemerische beschaving – deden de staat, het koningschap en de beschaving hun intrede in het Nijl-dal, die in de loop van de tijd uitgroeiden tot de grote Egyptische beschaving.

Tot zo'n vijftig jaar geleden was er niets bekend omtrent de eerste grote Indo-Europese beschaving. Maar thans staat wel vast dat er in oude tijden een gevorderde beschaving, met grote steden, een ontwikkelde landbouw, een bloeiende handel, bestond in de Indusvallei. Naar de geleerden aannemen, ontstond ze ongeveer 1000 jaar nadat de Soemerische een aanvang nam (fig. 161).

Oude teksten zowel als archeologische vondsten tonen aan dat er nauwe culturele en economische banden bestonden tussen deze twee rivierdal-beschavingen en de oude Soemerische beschaving. Bovendien hebben zowel direct bewijs als bepaalde indirecte aanwijzingen de meeste geleerden ervan overtuigd dat de beschavingen

van de Nijl en de Indus niet alleen een band hadden met, maar in feite nakomelingen waren van de vroegere Mesopotamische beschaving.

De indrukwekkendste monumenten van Egypte, de pyramiden, blijken, onder een stenen 'huid', nabootsingen te zijn van de Mesopotamische ziggoerats; en er bestaat alle reden om aan te nemen dat de geniale architect die de plannen voor de grote pyramiden ontwierp, en toezicht had op hun bouw, een Soemeriër was die als god werd vereerd (fig. 162).

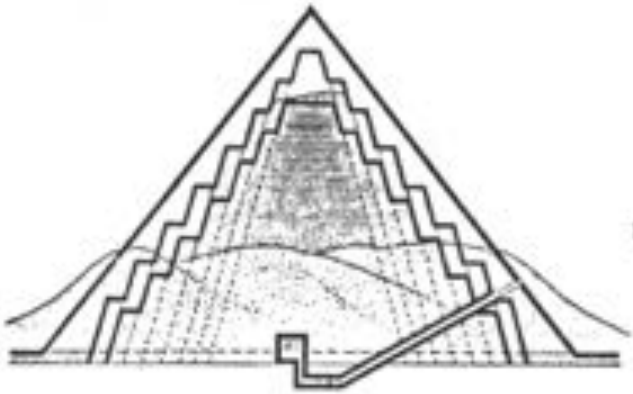

162

De oude Egyptische naam voor hun land was het 'Verhoogde land', en hun prehistorische herinnering was dat 'een heel grote god die in de vroegste tijden verscheen' hun land onder water en modder vond liggen. Hij ondernam grote werken voor het drooglegggen ervan, en deed Egypte letterlijk van onder de wateren opstijgen. De 'legende' beschrijft nauwkeurig de laagliggende vallei van de Nijl tijdens de nasleep van de zondvloed; deze oude god, kan, zoals aan te tonen valt, niemand anders zijn geweest dan Enki, de hoofd-ingenieur van de Nefilim.

163

Hoewel er betrekkelijk nog weinig bekend is van de beschaving in de Indus-vallei, weten we wel, dat ook zij het getal twaalf als het verheven goddelijke getal vereerde, dat de bewoners hun goden afbeeldden als op-mensen-gelijkende wezens, die hoornachtige hoofddrachten droegen; en dat zij het symbool van het kruis – het teken van de Twaalfde Planeet, vereerden (fig. 163/4).

Als deze twee beschavingen van Soemerische oorsprong waren, waarom waren hun geschreven talen dan verschillend? Het wetenschappelijk antwoord is dat de talen niet verschillend zijn. Dit werd reeds in 1852 erkend, toen Rev. Charles Foster[87] bekwaam aantoonde dat alle oude, toen ontcijferde talen, de vroeg-Chinese en andere talen uit het Verre Oosten, afstamden van een oer-bron – waarvan later bleek dat ze het Soemerisch was.

Overeenkomstige pictogrammen hadden niet alleen overeenkomstige betekenissen, wat een logische co-incidentie kon zijn, maar ook dezelfde meervoudige betekenissen en zelfs dezelfde fone-

tische klanken – wat wijst op een gemeenschappelijke oorsprong. Later hebben geleerden aangetoond dat de allereerste Egyptische inscripties een taal gebruikten die duidde op een vroegere geschreven fase; de enige plaats waar een geschreven taal een vroegere ontwikkeling kende was Soemerië.

Hier hebben we dus één enkele geschreven taal die zich om een of andere reden in drie verschillende vormen ontwikkelde: het Mesopotamisch, het Egyptisch/Hamietisch, en het Indo-Europeaans. Zo'n ontwikkeling kon vanzelf ontstaan zijn in de loop van de tijd, door afstand en geografische scheiding. Toch beweren de Soemerische geschriften dat het gebeurde als het resultaat van een doelbewuste beslissing van de goden, die opnieuw door Enlil voorgesteld werd. Soemerische verhalen over dit onderwerp vinden hun parallel in het welbekende bijbelverhaal over de toren van Babel, waarin ons wordt verteld, 'dat de gehele aarde één van taal en één van spraak was.' Maar nadat de mensen zich in Soemer vestigden, de kunst van stenen bakken, steden bouwen en hoge torens (ziggoerats) verwierven, waren ze van plan om voor zichzelf een *sjem* te maken en een toren om die te lanceren. Daarom 'verwarde de heer de taal der gehele aarde'.

De doelbewuste verheffing van Egypte van onder de modderige wateren, het taalgebruik, en de Soemerische en bijbelse teksten ondersteunen onze conclusie dat de twee satelliet-beschavingen zich niet maar toevallig ontwikkelden. Integendeel, ze werden gepland en uitgevoerd door een doelbewust besluit van de Nefilim.

Blijkbaar bevreesd voor een menselijk ras, één in cultuur en doel, aanvaardden de Nefilim de imperialistische politiek: 'verdeel en heers'. Want terwijl de mensheid streefde naar culturele niveaus, die zelfs pogingen tot luchtvaart inhielden – waarna 'niets van wat zij denken te doen voor hen onuitvoerbaar zal zijn' – waren de Nefilim zelf een afnemende groep. Tegen het derde millennium vC verdrongen de kinderen en kleinkinderen, om het nog niet te hebben over mensen van goddelijke afkomst, de grote oude goden.

De bittere wedijver tussen Enlil en Enki werd voortgezet door hun voornaamste zonen, en een heftige strijd om de opperheerschappij brak uit. Zelfs de zonen van Enlil – zoals we in vorige hoofdstukken hebben gezien – vochten met elkaar, evenals de zonen van Enki. Zoals ook gebeurd is in de opgetekende menselijke historie, probeerden de opperheren de vrede onder hun kinderen te bewaren door het land onder de erfgenamen te verdelen. In tenminste één geval werd een zoon (Isjkoer/Adad) opzettelijk door Enlil weggezonden om de leidende godheid te zijn in het land der bergen.

Naarmate de tijd voorbijging, werden de goden opperheren, waarvan ieder naijverig het gebied, de industrie of het beroep waarover hij het beheer had bewaakte. Menselijke koningen waren de tussenpersonen tussen de goden en de groeiende en zich verbreidende mensheid. De beweringen van oude koningen dat zij ten oorlog trokken, nieuwe landen veroverden of verre volkeren onder-

wierpen 'op het bevel van mijn god' moeten niet te licht worden opgevat. Tekst na tekst maakt het duidelijk, dat dit letterlijk zo was: de goden behielden de macht tot het behandelen van buitenlandse zaken, want deze zaken betroffen andere goden in andere gebieden. Dientengevolge hadden ze het laatste woord in zaken van oorlog en vrede.

Met de verspreiding van mensen, staten, steden en dorpen werd het noodzakelijk wegen te vinden om het volk eraan te herinneren wie hun speciale opperheer, of 'verhevene' was. In het Oude Testament klinkt telkens weer het probleem, dat mensen zich houden moeten aan *hun* god en niet moeten 'hoereren met andere goden'. De oplossing was: vele plaatsen van eredienst te vestigen, en in elk daarvan de symbolen en gelijkenissen op te stellen van de 'correcte' goden.

De eeuw van het heidendom was aangebroken.

*

Na de zondvloed hielden de Nefilim, naar de Soemerische teksten ons mededelen, vele besprekingen over de toekomst van goden en mensen op de aarde. Als gevolg daarvan 'schiepen zij de vier gewesten'. Drie ervan – Mesopotamië, het Nijldal en de Indus-vallei – werden bezet door de mensen.

Het vierde gewest was 'heilig' – een term welks oorspronkelijke letterlijke betekenis 'gewijd', 'beperkt' was. Enkel aan God gewijd, was het een 'zuiver land', een gebied dat enkel met toestemming benaderd mocht worden; overtreding kon leiden naar een snelle dood door 'afschuwelijke wapens' gehanteerd door woeste bewakers. Dit land of gewest werd TIL.MOEN genoemd (letterlijk 'de plek der projectielen'.) Het was het beperkte gebied waar de Nefilim hun ruimtevaartbasis hadden ingericht, nadat die van Sippar vernietigd was door de zondvloed.

Opnieuw werd het gebied onder het bevel van Oetoe-Sjamasj gesteld, de god van de vurige raketten. Oude helden, zoals Gilgamesj streefden ernaar dit land van de levenden te bereiken, door een *sjem* of een arend gedragen te worden naar het hemelverblijf der goden. We herinneren aan het pleidooi van Gilgamesj aan Sjamasj:

Laat mij het land binnengaan,
laat mij mijn Sjem verheffen ...
Bij het leven van mijn godin/moeder die mij droeg,
van de zuivere trouwe koning, mijn vader –
mijn stap richten naar het land".

Oude verhalen – zelfs de geschreven historie – brengen niet-aflatende pogingen der mensen in herinnering om 'het land te bereiken, de plant van het leven' te vinden, eeuwige zaligheid te beleven tussen de goden van hemel en aarde. Deze hunkering is het centrale punt van alle godsdiensten die diep in Soemerië geworteld zijn: de

hoop dat recht en gerechtigheid, op aarde nagejaagd, gevolgd zullen worden door een 'leven hierna' in een hemels goddelijk verblijf.

Maar waar lag dit ongrijpbare land van de band met het goddelijke?

De vraag kan beantwoord worden. De sleutels zijn voorhanden. Maar daarbuiten doemen weer andere vragen op. Is men de Nefilim sindsdien nog tegen gekomen? Wat zal er gebeuren als we ze opnieuw ontmoeten?

En als de Nefilim de 'goden' waren die de mens op aarde 'schiepen', *schiep dan de evolutie alleen de Nefilim, op de Twaalfde Planeet?*

164

BRONNEN

I Voornaamste bronnen uit teksten van het Nabije Oosten.
De cijfers ervoor verwijzen naar de nootcijfers in de tekst.

1. Dobzhansky, Th.: *Mankind Evolving*
2. Braidwood, R.J. en B. Howe: *Prehistoric Investigations in Iraqi Kurdistan*
3. Zeuner, F.E.: *Domestication of Animals*
4. Melaart, J.: *Earliest Civilizations of the Near East*
5. Gordon, C.H.: *Forgotten Scripts; Evidence for the Minoan Language*
6. Contenau, G.: *La Vie Quotidienne à Babylone et en Assyrie*
7. Billerbeck, A.: *Der Alte Orient*
8. Forbes, R.J.: *The Birthplace of Old World Metallurgy*
9. Forbes, R.J.: *Bitumen and Petroleum in Antiquity*
10. Crowfoot, G.M.: *Textiles, Basketry and Mats in Antiquity*
11. Kramer, S.N.: *From the Tablets of Summer*
12. Kilmer: *The Strings of Musical Instruments: Their Names, Numbers and Significance.*
13. Finegan, J.: *Light from the Ancient Past*
14. Frankfort, H.: *Tell Ugair*
15. Amiet, P.: *Elam*
16. Parrot, A.: *Sumer*
17. Oppenheim, L.: *Ancient Mesopotamia*
18. Campbell, J.: *The Masks of God*
19. Braidwood, R.J.: *Prehistoric Men*
20. Laroche, E.: *Le Panthéon de Yazilikaya*
21. Gurney, O.R.: *The Hittites*
22. Contenau, G.: *La Civilisation des Hittites et des Hurrites du Mitanni*
23. Wainwright, G.A.: *The Sky-Religion in Egypt*
24. Parrot, A. *Abraham et son temps*
25. Shileiko, V.K.: (in: Russian Academy of the History of Material Cultures)
26. Schlobies, H.: *Der Akkadische Wettergott in Mesopotamien*
27. Langdon, S.: *A Classical Liturgy in Innini* (in Revue d'Assyriologie et d'Archéologie Orientale)
28. Frankfort, H.: *Cylinder Seals*
29. Baton, G.A.: *The Royal Inscriptions of Sumer and Akkad*
30. Redslob, G.M.: (in Zeitschrift der Deutschen Morgendlandischen Gesellschaft)
31. Smith, G.: *The Chaldean Account of Genesis*
32. Sayce, A.H.: *The Religion of the Babylonians*
33. Langdon, S.: *Semitic Mythology*
34. Guterbock, G.: *Die Historische Tradition und Ihre Literarische Gestaltung bei Babylonier und Hethiten*
35. Copernicus: *De revolutionibus orbium coelestium*

36. Thompson, R.C.: *The Reports of the Magicians and Astrologers of Nineveh and Babylon*
37. Sarton, G.: *Chaldean Astronomy of the Last Three Centuries B.C.*
38. Neugebauer, O.: *Astronomical Cuneiform Texts*
39. Jeremias, A.: (in: Handbuch der Altorientalischen Geistkultur)
40. Langdon, S.: *Tablets from the Archives of Drehem*
41. Kugler, F.X.: *Sternkunde und Sterndienst in Babel*
42. Neugebauer, O.: *A History of Ancient Astronomy: Problems and Methods*
43. Waerden, B.L. van der: *Babylonian Astronomy: The Thirty-Six Stars*
44. Hartner, W.: *The Earliest History of the Constellations in the Near East*
45. Jeremias, A.: *The Old Testament in the Light of the Ancient East*
46. Hilprecht, H.V.: *The Babylonian Expedition of the University of Pensylvania*
47. Thureau-Dangin, F.: *Distances entre Etoiles Fixes*
48. Weidner, E.F.: (in: Handbuch der Babylonischen Astronomie)
49. Kugler, F.: *Sternkunde und Sterndienst in Babel*
50. Virolleaud, C.: *L'Astrologie Chaldéenne*
51. Weidner, E.F.: *Der Tierkreis und die Wege am Himmel*
52. Langdon, S.: *Babylonian Menologies and the Semitic Calendar*
53. Hommel, F.: *Die Astronomie der alten Chaldäer*
54. Jean, C.F.: *Lexicologie Sumerienne*
55. Thureau-Dangin, F.: *Rituales Accadiens*
56. Smith, G.: *The Chaldean Genesis*
57. King, L.W.: *The seven tablets of Creation*
58. Landesberger, B.: (in 1923 in the Archiv für Keilschriftforschung)
59. Langdon, S.: *The Babylonian Epic of Creation*
60. Schott, A.: *Marduk und sein Stern*
61. Thompson, R.C.: *Reports of the Magicians and Astronomers of Nineveh and Babylon*
62. Zimmern, H.: *The Babylonian and Hebrew Genesis*
63. Crick, F. en L. Orgel: (in Icarus September 1973)
64. Buren, E.D. Van: *Symbols of the Gods in Mesopotamian Art*
65. Rawlinson, Sir H.: *The Cuneiform Inscriptions of Western Asia*
66. Frankfort, H.: *Kingship and the Gods*
67. Pallis, S.A.: *The Babylonian Akitu Festival*
68. Wetzel, F. en F.H. Weissbach: *Das Hauptheiligtum des Marduks in Babylon*
69. Jeremias, A.: *The Old Testament in the Light of the Ancient Near East*
70. Hommel, F.: (in Die Astronomie der Alten Chaldäer, 1891)
71. Weidner, E.F.: (in Handbuch der Babylonischen Astronomie, 1915) en *Babylonia* (in Zur Babylonischen Astronomie, 1912)
72. Neugebauer, O.: *The exact Sciences in Antiquity*

73. Speiser, E.A.: *The Rivers of Paradise*
74. Parrot, A.: *Ziggurats et Tour de Babel*
75. Martiny, G.: *Astronomisches zur babylonischen Turm*
76. Albright, W.F.: *Mesopotamian Elements in Canaanite Eschatology*
77. Jensen, P.: *Die Kosmologie der Babylonier*
78. Herman, Z.: *Peoples, Seas, Ships*
79. Lamber, W.G. en A.R. Millard: *Atra-Hasis: The Babylonian Story of the Flood*
80. Darwin, C.: *On the origin of Species by Means of Natural Selection, or the Preservation of Favoured Races in the Struggle for Life*
81. Gaylin, W.: (in The New York Times)
82. Langdon, S.: *Semitic Mythology*
83. Jeffreys, L.: *Ancient Hebrew Names: Their Significance and Historical Value*
84. Woolley, Sir L.: *Excavations at Ur*
85. Lambert, W.G. en A.R. Millard: *Atra-Hasis: The Babylonian Story of the Flood*
86. Ebeling, E.: *Tod und Leben*
87. Foster, C.: *The One Primeval Language*

2. Geraadpleegde studies en artikelen uit periodieken

Der Alte Orient (Leipzig)
American Journal of Archaeology (Concord, Mass.)
American Journal of Semitic Languages and Literatures (Chicago)
Annual of the American Schools of Oriental Research (New Haven)
Archiv für Keilschriftforschung (Berlin)
Archiv für Orientforschung (Berlin)
Archiv Orientalni (Prague)
Assyrologische Bibliothek (Leipzig)
Assyrological Studies (Chicago)
Das Ausland (Berlin)
Babyloniaca (Paris)
Beiträge zur Assyrologie und semitischen Sprachwissenschaft (Leipzig)
Berliner Beiträge zur Keilschriftforschung (Berlin)
Bibliotheca Orientalis (Leiden)
Bulletin of the American Schools of Oriental Research (Jerusalem and Baghdad)
Deutsches Morgenländische Gesellschaft, Abhandlungen (Leipzig)
Harvard Semitic Series (Cambridge, Mass.)
Hebrew Union College Annual (Cincinnati)
Journal of the American Oriental Society (New Haven)
Journal of Biblical Literature and Exegesis (Middletown)
Journal of Cuneiform Studies (New Haven)
Journal of Near Eastern Studies (Chicago)

Journal of the Royal Asiatic Society (London)
Journal of the Society of Oriental Research (Chicago)
Journal of Semitic Studies (Manchester)
Keilinschriftliche Bibliothek (Berlin)
Königliche Museen zu Berlin: Mitteilungen aus der Orientalischen Sammlungen (Berlin)
Leipziger semitische Studien (Leipzig)
Mitteilungen der altorientalischen Gesellschaft (Leipzig)
Mitteilungen des Instituts für Orientforschung (Berlin)
Orientalia (Rome)
Orientalische Literaturzeitung (Berlin)
Proceedings of the American Philosophical Society (Philadelphia)
Proceedings of the Society of Biblical Archaeology (London)
Revue d'Assurologie et d'archéologie orientale (Paris)
Revue biblique (Paris)
Sacra Scriptura Antiquitatibus Orientalibus Illustrata (Vatican)
Studia Orientalia (Helsinki)
Transactions of the Society of Biblical Archaeology (London)
Untersuchungen zur Assurologie und vorderasiatischen Archäologie (Berlin)
Vorderasiatische Bibliothek (Leipzig)
Die Welt des Orients (Göttingen)
Wissenschaftliche Veröffentlichungen der deutschen Orient-Gesellschaft (Berlin)
Zeitschrift für Assyrologie und verwandte Gebiete (Leipzig)
Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft (Berlin, Gissen)
Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft (Leipzig)
Zeitschrift für Keilschriftforschung (Leipzig)

INDEX

Aarde, de, 115-116, 123-124, 125-126, 129-133, 143, 146-147, 152, 167, 171-178
  astronomisch en astrologisch symbool, 210
  goden, vlucht van, 276-295
  goden v. hemel en – (zie goden)
  koningschap op, 297-305
  landing op, 181-199, 210
  mens, en, 10-13, 230
  maan, en, 144-146
  en planeten, 122, 127-129
  als zevende planeet, 183, 184, 186-188, 192
  drie gebieden van, 131
  klimaat en geografie, 200-203, 225, 287-289, 296-297
  schepping, 156, 159, 161-169
Aardewerk, 16-17, 44
Abel, 119
Abram, Abraham, 42, 96, 127, 168
Abydos, 286
Absoe, de, 223-226, 231, 232, 234, 253
Adad, 90, 91, 188, 303
Adapa, 77, 79, 109, 123, 197, 244, 247-248, 249, 262-263
Adam, 79, 239, 241, 244, 247-249, 251-252, 254, 255, 258-259, 260-266, 277
Afrika, 10, 225, 226-231, 233, 296-297
Akkad, Akkadië, Akkadiërs, 24-25, 44, 59-61, 67, 75, 82, 84, 139, 181, 238
Akkadische teksten, 25-27, 187, 189, 203, 231, 225, 232, 246, 257-258, 271, 277-279, 291, 300
Akitoe, huis van, 186-187
Amorieten, 67-68
Amos, 172, 294
Anatolië, 54, 55, 60
Andrae, Walter, 23, 94
Anoe, 58, 62, 70-75, 78, 81, 82, 83, 86, 91, 109, 122-124, 149, 155, 182-183, 188, 197, 205, 222-223, 235, 286, 292, 299
  weg van, 131-132, 135, 141
Anoennaki, de, 231-235, 253-254, 281, 285-286, 300
  opstand van, 233-236, 240-241, 263, 278, 296
Anšar (zie Saturnus)
Antoe, 71-72, 73, 78, 91
Apen, 10, 241-242
Apin, 194-195
Apkalloe, 123
Apollo, vluchten van de, 144-145
Apsoe, 148-150, 153
Aquarius, 136-137, 207
Arali, 226, 233
Ararat, 211, 211-212, 269-270, 273, 286-287, 290-292
Architecten, 31-33, 302
Arctica, 288-289
Arenden, 114-116, 123-124, 210, 211, 231, 304
Ariës, 218, 294
Ark, de, 217, 292
Armenië, 211, 287
Assoer, 23, 97, 291
Assoerbanipal, 22, 26-27, 34, 30, 130, 137, 146, 277
Assyrië, Assyriërs, 20-24, 43, 67, 128, 130, 139, 182, 185, 247, 277
  teksten van, 28, 41, 189, 192, 194, 233, 279, 285
Asteroïden, goedel der, 159, 164, 168
Astrologie, 128
Astronauten, 115, 144
Astronomie, 126, 127-135, 137-141, 169
Atra-Hasis, 278-281, 283, 285-289

B

Baäl, 64, 68
Babel, 24
  toren van, 105, 107, 303
Babylonië, Babyloniërs, Babylonisch, 21, 23-24, 41-43, 60, 67, 75, 82, 106, 107, 127-131, 133, 139, 146-147, 166, 185-186, 192, 218, 287
  teksten van, 27-28, 41, 106, 166-167, 177, 189, 200, 229, 231, 233, 240, 271
Bad-Tibira, 203, 209, 212, 226, 296
Berossus, 107, 174-176, 203, 244, 286

Beschaving(en), 12-17, 176-177, 301-302
  oorsprong van, 18
Boom,
  der Kennis, 256-257, 259
  des Levens, 71, 259
  der Waarheid, 71
Boven-wereld, 221, 222, 225
Brandstoffen, 33, 34
Bronzen, 306-308
Bijbel, de (zie ook Genesis, N. en O. Testament), 31, 36, 42, 106, 119-120, 146, 237-239, 245, 248, 269, 298

C
Cancer (kreeft), 210, 294
Capricornus (steenbok), 206-207
Chaldeërs, 127, 128, 139, 166, 174
Constellaties, 126-127, 129-132, 140, 181, 206-207, 209-210, 294-295
Cro-magnon-mens, 11-12, 296
Cultuur, 12-13, 17, 263
Cylinderzegels, 102, 103, 107, 115, 125, 172, 185, 191, 216

D
Dilgan, 195
Doemoezi (zie Tammoez)
Drukkunst, uitvinding van, 31

E
Ea, 75-79, 81-83, 87-89, 91, 94, 108-109, 122, 124, 153-154, 182-183, 197, 204-207, 221-222, 223-226, 231, 232-233, 235, 241, 243, 244-248, 249, 251, 253, 261-264, 271-274, 278-284, 286-287, 289, 296, 299, 302, 303
  weg van Ea, 131-133, 135
Eden, 15, 78, 202, 238, 254-256, 258, 261, 265, 277
Egypte, Egyptenaren, 18, 55, 65, 66-67, 104, 230, 302-303
El, 62-64
Elia, 99
Enki (zie Ea)
Enkidoe, 110, 112, 242, 251, 259-260
Enlil, 74-75, 77-78, 79-80, 81-83, 89, 90-91, 93, 94, 98, 122-124, 182-183, 194-196, 205, 207-210, 221-222, 223, 229, 231-235, 253-254, 263-264, 271-275, 278-279, 281-283, 285-287, 296, 298-299, 303
  weg van, 131-132, 135, 194-195, 225
Enoch, 108
Epheneriden, 128
Erech (Oeroek), 24-26, 40, 44-47, 71-73, 87-89, 94, 123, 260, 276
Eresjkigal, 222-223, 226, 229
Eridoe, 45, 175, 203, 204-205, 206, 207, 213, 223, 232, 296, 300
Etana, 114-115
Eufraat, 21, 201, 206, 211, 272, 290
Eva, 79, 249, 256, 258-259, 260-263, 277
Evolutie, 10, 239-241, 243, 305
Exodus (boek), 117, 217
Ezau, 85
Ezechiël (en boek), 97, 99, 161

G
Gaga (Pluto), 45, 163
Gemini (de maagd), 210
  tijdperk van, 137, 294
Geneeskunde, 34-36
Genesis (boek), 11-12, 14-15, 23-24, 105, 107, 112, 120, 161-162, 177-178, 186, 237-239, 245, 248-249, 251-252, 254-255, 264-266, 266-268, 274, 298
Genetische overplanting, 244
Gereedschappen, 11-12
Gevleugelde Rol, de, 20, 169, 182, 191
Gilgamesj, 40, 88, 109-111, 122, 242, 251, 260, 271, 274, 285, 290, 304
God, Godheid, 20, 117, 119, 125, 127, 177, 238-240, 256-258, 266-270
Goden,
  landen op aarde, 167-199
  steden van, 200-220
  vluchten van de aarde, 276-295
Goden, 16-17, 29, 41-42, 45, 48-68, 93-121, 141
  van Amoerieten, 67-68
  van Egyptenaren, 65-67
  van Grieken, 48-52
  van hemel en aarde, 48-68
  van Hethieten, 54-57, 58-61
  van India, 53-54
  van Kanaänieten, 62-65
  van Rome, 51, 52
  van Soemerië, 69-92, 141
Godinnen, 72, 74, 79, 81, 86-90, 91, 244-253, 261-262, 285-286
Godenverblijf, 71, 109, 110, 112, 114, 116, 117, 122, 168, 256, 259, 265, 271, 287, 305
Goodea, 29, 30, 99-100, 183, 215
Goud, 33, 225, 226, 230-231, 233
Graven, 298-299
Griekenland, Grieken, 18-19, 48-52, 53, 54, 126-127, 128, 131, 142, 148, 205, 221
  teksten van, 23, 239, 286

H
Hammoerabi, 41, 68, 75, 85-86
Haran, 84
Hebereërs, 42, 78, 168, 239
Heer, de, 156, 159, 161, 168, 171-173, 230, 254, 291-294, 303
Hemel,
  schepping van de, 146-148, 156, 159, 186
  koningschap van de, 166-180
Hemelen (uitspansel), 102
  goden van, 70-92, 93, 118, 120-121, 123, 182
Hethieten, 54-58, 59-61, 97, 127, 142
Hiërogliefen, 55
Hindoeisme, 53-54
Homo-
  erectus, 11, 240-243, 252

sapiens, 11-12, 240-242, 244, 252, 261, 264, 296
Horieten, 60-62, 142
Huisdieren, 15-16

I
Igigi (zie Anoennaki)
Inanna, 85-87, 91, 93-94, 96-98, 101, 123, 188, 209, 221, 235, 286
Indus (rivier), 201, 301-302, 304
Israël, 14-15, 62, 142
Ishtar (zie Inanna)

J
Jacob, 85, 96, 98, 99, 127
Jahwe (zie God)
Jezus, 104, 171
Job (boek), 127, 160, 168
Jupiter, 125, 143, 146, 150, 154, 156, 166-167, 183-184, 190-191, 196, 291

K
Kaïn, 90, 261, 265, 266, 277
Kalenders, 129, 135, 137, 141, 296
Kanaänieten, 62-65, 67, 68
Kingoe, 154-155, 158, 159, 162, 164
Kisj, 25, 40, 44, 300
Kleding, 36-37, 258
Klein-Azië, 53, 54, 97, 126, 127
Koemarbi, 58
Kometen, 157-158, 164, 174
van Halley, 174
Koningschap op aarde, 297-305
'in de hemel', 58
Koper, 33, 227
Kreta, 18-19, 102
Kronos, 49, 58

L
Lagaaj, 25, 29, 35, 82, 215, 217
Lagere Wereld, 94, 221-222, 224, 229, 231, 233, 263, 290
Lamech, 265, 266-267, 288, 296
Landbouw, 13-14, 16, 38, 299, 301
Larak, 204, 210, 213
Larsa, 207-208, 213, 296
Leeuw (Leo), 210, 294, 295
Leven, 179-180, 243
Libra (weegschaal), 218
Liederen, 42-44
Lipit (Ishtar), 41
Lot, 96-97

M
Maan, de, 125, 126, 129, 140, 143-144, 152, 162-164, 167, 176, 182-185, 188-189, 191, 198-199, 286
Mardoek, 97, 82-83, 84, 89, 91-92, 98, 142, 146-148, 153-164, 166-167, 173, 186-188, 191-192, 200, 224, 231-232, 237
Mari, 78, 94, 217
Mars (planeet), 122, 125, 126, 143, 146, 149-150, 166-168, 184, 191, 195-196, 292
Mens, de, 10-13, 125, 180, 256
en aarde, 10, 230
en beschaving, 18-47
en goden, 69-70, 74, 75, 77-78, 241
en heelal, 180
levensduur van, 176-177
oorsprong van, 10-17
schepping van, 79, 146-148, 161-162, 237-255
en seks, 258
tijdperken van, 229-230, 294-296
en vliegen, 107-116, 117-121
Mercurius, 125, 143, 148, 165-167, 188-189
Mesopotamië, Mesopotamiërs, 21, 23-29, 35, 36-38, 43, 60, 86, 99, 102, 126-131, 133-134, 171, 185, 202-203, 204, 211, 213, 216, 218-220, 221, 256, 259, 265, 271-272, 276-277, 286, 290, 292, 296-298, 301, 302, 304
goden van, 142
teksten, 31, 55, 102, 146-147, 164, 167, 169, 172-173, 178-179, 189, 192, 199, 207, 225-227, 240, 245-246, 248-249, 253, 263, 267, 280, 287, 290-291
Metalen (zie ook Mineralen), 29, 33, 44
Mineralen, 225-227, 229-231, 232-235
Moe, 100-101, 102, 105, 106, 119
Moleculen, 178-179
Monniken, 29
Muziek, 43-44

N
Naboemid, 84, 89
Nabije Oosten, 13-16, 18-19, 28, 53, 55, 78, 82, 93, 97, 102, 123, 127, 244, 296, 298-299
Namtar, 221-223
Nanna, 83-85, 91
Neanderthal(er), 11-12, 296
Nebukadnezar II, 100
Nefilim, de, 120, 121, 125, 134, 138-139, 142, 144, 148, 166, 176-177, 181, 184-185, 187-191, 195-203, 206-207, 209-211, 212, 218, 226, 229-231, 232-234, 236-237, 239, 256-245, 249, 261, 278, 284-286, 291, 294-297, 299-300, 302, 303-305
Neptunus, 125, 143, 145-146, 150, 152-154, 155, 157, 165, 166-167, 190
Nergal, 222-223, 224, 290
Nieuwjaarsfeest, 185-186, 292, 294
Nimrod, 23, 25
Nineve, 22-24, 26, 34, 130, 276
Ningal, 91
Ninhoersag, 78-79, 81, 91, 183, 210, 244, 285, 296
Ninki, 91, 247
Ninlil, 74, 91, 229
Ninti, 247, 250, 261
Nippoer, 44, 74-75, 94, 123, 130, 137, 172, 198, 207-208, 212-214, 237, 286, 296-297
Nisan, 185-186

Noach, 266-269, 274, 276-278, 283, 288, 292, 296, 298
Noordpool, 135
Nijl, de, 201, 229
-dal, 301-302, 304

O
Oannes, 303
Oerrook, 44-45, 72-73, 87-89, 94, 123, 260
Oerrookagina, 41-42
Oetnapirejtim, 271-274, 278, 283-284, 286-287
Oetoe, 85-86, 91, 94, 110, 112, 113, 209, 215, 231, 273, 284, 304
Ofir, 227-228
Olympus (berg), 48-52

P
Persen, de, 22, 21
Petroleum, 34
Pilaren, 215-216
Pionier, de, 178, 183, 192
Pisces (de Vissen), 207, 294
Planeten, 122, 125, 126, 127, 129, 139-140, 142-144, 145-146, 147-165, 166-168, 169, 171-174, 181-186, 188-190, 196, 203-204
Planisfeer, 192-194
Pleiaden, de, 140
Pluto, 125, 143-144, 145, 150-152, 156, 163, 164, 165, 166-167, 184, 189, 218
Pottebakkersoven, 33, 44
Priesters, 72-73, 129
Psalmen, 40, 127
Pyramiden, 22-23, 302

R
Radio-activiteit, 178-179
Rakeetom, 102, 103, 112, 119, 210
Raketschepen (zie ook Ruimteschepen), 111, 114, 121, 122, 284
Re, 65, 66, 166
Religie (godsdienst), 11
Rome, Romeinen, 18, 52, 126, 128, 148
Ruimteschepen (zie ook Raketschepen), 119-120, 178, 189-191, 199, 200, 202, 218, 231-232, 286

S
Sagittarius (de Boogschutter), 210
Salomo, 29, 227
Sargon,
van Akkad, 25, 29
de Tweede, 21
Satellieten, 145, 154, 156, 158, 159, 164
aarde, 189
onbemande, 144
Saturnus, 125, 126, 139, 142-144, 149-152, 154-156, 164, 167, 184, 189, 190, 293
Schepping, 79, 143-164, 236-255, 277
Scheppings-epos, 147, 149, 159, 160, 162, 164, 166-168, 177, 179, 186, 200, 209, 230-231, 237
Scholen, Soemerische, 40
Scorpio (de Schorpioen), 210
Schrift, 31-32, 40
Schrijvers (zie Bronnen)
Seth, 251, 266, 277
Sex, 258, 259-265, 268, 275
Sin (zie Nanna)
Sinear, Land van (zie Soemer)
Sippar, 85-86, 94, 118, 137, 204, 210, 211-215, 218, 284, 286, 296-297, 304
Sjamasj (zie Oetoe)
Sjanidar, 13, 15, 299
Sjems, 104-106, 108, 109-110, 111-112, 113, 116, 118, 120-121
Sjoeroeppak, 204, 210, 212, 276, 284, 296
Sociale hervormingen, 41-42
Sodom, 96-97
Sodomie, 260
Soemer, Soemeriërs, 31, 33, 36-39, 40, 42-45, 48, 59, 61, 91, 94, 97, 104-105, 107, 118-119, 122-125, 130-133, 137-140, 141-144, 145, 148, 150, 167, 175, 179, 187, 188-189, 203, 212-213, 218, 224-225, 253, 294, 299, 301-302
goden van, 69-92, 119, 141, 182
teksten, 27-29, 31, 35, 39-40, 41, 118-119, 137-138, 147-148, 162, 168, 174-177, 183, 190, 203, 205, 209, 216, 221-222, 225-227, 229, 231-235, 237-240, 242, 244, 246, 249, 259-260, 262-264, 266, 271, 278, 288, 291, 298, 300, 304
Soena, 142, 212
Steden, 22, 200-220, 299-301
Steentijdperken, 15
Stèles, 103, 104, 107, 181
Sterren, de, 127, 131-132, 137-140

T
Tablet der bestemmingen, 80, 81-82, 155, 162, 209
Talen, 24, 25-27, 40, 59-61, 303
Tammoez, 221, 223
Tarsis, 228
Taurus (de Stier), 137, 140, 208, 294
Tempels, 29, 30-31, 45, 71-72, 80, 84, 87, 94, 97, 99-101, 102, 104, 118, 123, 137, 141, 147, 216
Tesjoeb, 57, 58, 59, 62
Testament,
Nieuwe, 86, 173
Oude, 12, 14, 19, 21, 25, 42, 54, 60, 62, 64, 71, 96, 99, 104, 108, 119-120, 126, 160, 168, 171, 227, 239-240, 246, 261, 264, 266, 268, 277, 293, 304
Textiel-industrie, 37
Tiamat, 148-150, 152-153, 154-164, 167, 178, 180, 291
Tigris, 21, 201, 206, 211, 272, 290
Twaalfde Planeet, de, 122-142, 146, 166-168, 172-174, 176, 178-180, 181-183, 185-186, 189-190, 195, 198-199, 207-208, 232, 243, 286, 291, 292, 296, 299, 302, 305

Tijdperken van de mens, 229-230
Tyrus, koning van, 52, 123, 228

U
Ur, 42, 43-44, 61, 83, 133, 217, 276
Uranus, 125, 143, 150, 153, 154-156, 166-167, 184, 190

V
Veda's, de, 53-54
Venus, 122, 125, 143, 149-150, 166-167, 181, 184, 188
Vervoer, 39
Vliegen, 93-121
(Zond-)vloed, de, 266, 269-272, 276-279, 283-290, 304

W
Wets-codes, 41-42, 78, 85-86
Wiskunde, 31, 137

IJ
IJslagen, 287-291, 296

Z
Zeus, 49-52, 57, 221
Ziggoerat(s), 22, 44, 187, 217-219, 302
Zilver, 33
Zodiak, de (dierenriem), 131-133, 138, 141-142, 294-295
Zoe, 80-83, 209
Zon, 124-126, 128-129, 140-141, 143, 144, 146, 148, 152-153, 156, 158, 159, 166, 176, 178, 182, 184-185, 188-189, 291
Zonnestelsel, 139, 140-144, 147, 157, 164, 166-167, 179, 182, 183-185, 188, 189
Zuidpool, 135